

School of Theology at Claremont

1001 1376027

ERKLARING
DER HEILIGE SCHRIFT
MET NIEUWE VERTALING

PSALMEN

DOOR

DR. A. NOORDTZIJ

The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

KORTE VERKLARING
DER HEILIGE SCHRIFT

HET BOEK DER PSALMEN

KORTE VERKLARING DER HEILIGE SCHRIFT

MET NIEUWE VERTALING

BEWERKT DOOR

Prof. Dr G. CH. AALDERS

Prof. Dr C. VANGELDEREN

Prof. Dr S. GREIJDANUS

Prof. Dr F. W. GROSHEIDE

Prof. Dr A. NOORDT Zij

Prof. Dr J. RIDDERBOS EN

ANDERE GEREf. THEOLOGEN

DE PSALMEN

DOOR

Dr A. NOORDT Zij

J. H. KOK — 1925 — KAMPEN

268

HET BOEK DER PSALMEN

OPNIEUW UIT DEN GRONDTEKST
VERTAALD EN VERKLAARD

DOOR

Dr A. NOORDTZIJ

Hoogleeraar aan de Rijks-Universiteit te Utrecht

TWEEDE DEEL

PSALM 71—150

J. H. KOK — 1925 — KAMPEN

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

Psalm 71.

1. Bij U, Heere, schuil ik ;
laat mij niet voor immer beschaamd worden !
2. Red mij door uwe gerechtigheid en bevrijd mij,
neig uw oor tot mij en red mij !
3. Wees mij een rotsburcht,
een bergvesting om mij te redden,
want mijn rots en mijn bergvesting zijt Gij.
4. Mijn God, red mij uit de hand van den goddelooze,
uit de macht van den schurk en geweldenaar !
5. Want Gij zijt mijne hoop, o Heer,
mijn vertrouwen, Heere, van der jeugd af.
6. Op U heb ik geleund van de moederschoot af,
sinds de ingewanden mijner moeder zijt Gij mijn sterkte ;
U geldt voortdurend mijn lofgezing.
7. Een wonder ben ik voor velen,
maar Gij zijt mijn sterke schuilplaats.
8. Vol is mijn mond van uw lofgezing,
den ganschen dag van uw roem.
9. Verwerp mij niet ten tijde des ouderdoms ;
als mijn kracht vergaat, verlaat mij niet !
10. Want mijne vijanden zeggen van mij
en die mijn ziel zoeken overleggen samen :
11. „God heeft hem verlaten,
vervolgt hem en grijpt hem,
want niemand helpt hem.”
12. O God, houd U niet ver van mij,
mijn God, haast U tot mijn hulp !
13. Dat beschaamd, vernietigd worden die mijn leven belagen,
dat in smaad en schande zich hullen, die mijn ongeluk
zoeken !

14. Maar ik, ik verwacht U voortdurend
en wil aan Uwe lofzangen nieuwe toevoegen.
15. Mijn mond zal uwe gerechtigheid vertellen,
den ganschen dag uwe bevrijding,
want ik weet er geen maat van.
16. Ik zal met de machtige daden des Heeren Heeren komen,
vermelden uwe gerechtigheid, de Uwe alleen.
17. O God, Gij hebt mij onderricht van der jeugd af
en tot nu toe vermeld ik uwe wonderdaden,
18. ja zelfs tot den ouderdom en grijsheid toe!
O God, verlaat mij niet,
totdat ik aan het komend geslacht uw arm zal vermelden,
19. uw vermogen en uwe gerechtigheid, o God, eeuwiglijk!
Gij, die groote dingen gedaan hebt,
o God, wie is U gelijk?
20. Gij, die ons vele en erge rampen hebt doen zien,
Gij zult ons weder levend maken
en ons weer doen opkomen uit de afgronden der aarde.
21. Gij vertreedt mijn grootheid,
maar zult mij opnieuw troosten.
22. Ik mijnerzijds, ik wil U loven
met het instrument der harp,
uw trouw, o mijn God!
U wil ik psalmzingen op de cither,
Gij Heilige Israëls!
33. Mijne lippen zullen jubelen,
als ik U zal psalmzingen,
en mijn ziel, die Gij hebt verlost.
24. Ook zal mijn tong den ganschen dag
van Uwe gerechtigheid gewagen,
want beschaamd, ja schaamrood zullen worden
die mijn ongeluk zochten!

Bitter lijden is over den dichter gekomen. Hij is omringd van „vijanden” (vs. 10), die zijn „ongeluk” zoeken (vs. 13, 24). Dat zijn menschen, die met God noch gebod rekenen, die voor schurkenstreken en geweldenarijen niet terugdeinzen (vs. 4). Reeds meenen ze, nu ze hem daaronder gebogen zien gaan en in de krachteloosheid des ouderdoms zien wegzinken (vs. 9), daarin een duidelijk bewijs te mogen zien, dat zelfs God hem verlaten heeft, zoodat ze nu vrij spel met hem hebben (vs. 11).

Maar tegenover dit laatste staat des dichters geloofservaring. Hij weet wat de Heere van der jeugd af voor hem is geweest. Zoover hij in zijne herinnering kan teruggaan heeft hij zich op zijnen God verlaten en bij Hem de kracht zijns levens gevonden (vs. 5). Van der jeugd af heeft de Heere hem onder-richt, zoodat hij zijn leven heeft leeren zien in het licht van Gods wondere leidingen (vs. 17). Zoo is de Heere voor hem geworden zijn „rots", waarop hij vastigheid vinden kan, zoodat hij steeds „grond onder de voeten" heeft, en zijn „bergvesting", waarbinnen hij zich kan terugtrekken, wanneer de vijand op hem aandringt (vs. 3). God is voor hem een „sterke schuil-plaats", waar niet alleen zijn vijanden hem niet kunnen volgen, maar die ook een krachtbron voor hem geworden is, zoodat hij onder het schuilen weer moed en kracht ontvangt tot ver-deren strijd en intenser weerstand (vs. 7b). Dat levenscontact met den Heere kennen zijn vijanden niet. Daarom is hij voor hen „een wonder", wijl ze niet begrijpen hoe hij altijd opnieuw den strijd kan voortzetten (vs. 7a). Maar hij weet wat zijn God voor hem is en daarom moet hij altijd weer van dien God zingen en zonder ophouden zijn „roem" vermelden (vs. 6c, 8). Des Heeren „wonderdaden" vormen iederen dag den inhoud van zijn gesprekken met anderen, want iedereen moet ze kennen (vs. 17). Als dan ook zijn vijanden hem houden voor een door God verlatene, welnu, dan zal hij „komen met de machtige daden des Heeren Heeren", met hetgeen Deze in zijn eigen leven heeft ge-daan (vs. 16), ook in het leven van zijn volk, dat ondanks de „vele en erge rampen", die het ondergaan heeft, toch nooit is ondergegaan (vs. 20). Dan zal hij daaruit bewijzen, dat de Heere „recht is in al zijn weg en werk", dat Israëls vromen met een rechtvaardig God te doen hebben, die altijd weer hun zaak tot de zijne maken zal en altijd weer in genade en ontferming zich tot hen zal neerbuigen en hen van allen nood en dood zal verlossen (vs. 16).

Zoo is dan zijn eigen geloofservaring de bron, waaruit de dichter de zekerheid put, dat hij ook nu niet tevergeefs met al zijn lijden tot zijnen God komen zal en niet tevergeefs op des Heeren gerechtigheid pleiten zal om door Hem te worden ver-lost en gered (vs. 2). Wat de Heere vroeger voor hem was, dat zij Hij ook nu (vs. 3). Daaraan heeft hij meer dan ooit behoefte, want hij voelt zich oud worden; zijn kracht vergaat (vs. 9). Hij wil zijn God vlak bij zich voelen, zijn hulp er-varen (vs. 12). Naar Hem ziet hij den ganschen dag uit (vs. 14a). Hij zou toch zoo gaarne weer willen zingen, zingen van des Heeren helpende en reddende gerechtigheid, zingen ook van Gods weldaden, die zoo talrijk zijn, dat hij ze niet onder cijfers kan brengen (vs. 15). Zoo gaarne zou hij ook aan het komend geslacht zeggen wat de Heere doen *kan* en ook doet (vs. 18c, 19a) en dat er onder al de goden, waarvan de volkeren spreken,

geen is, die Israëls God nabijkomt in vermogen en gerechtigheid (vs. 19b). Zoo heeft ook Israël het immers ervaren. Wel zonk het soms neer in de „afgronden der aarde”, in die geheimzinnige waterdiepten, waarop het aardvlak rust, maar ook daar heeft de Heere het gered en behouden (vs. 20).

Zal de Heere hem ook nu redden? Die vraag stelt de dichter zelfs niet. Nu hij zijn leed heeft uitgezegd en het voor zijnen God heeft nedergelegd, nu verheft hij zich tot het „Gij zult” des geloofs. „Gij zult troosten” (vs. 21b). Dan zullen de rollen worden omgekeerd. Nu vreest de dichter nog toch beschaamd te zullen uitkomen, al is het dan ook niet „voor immer” (vs. 1). Maar straks zullen zij beschaamd worden, die van hem spreken als van een, die door zijnen God verlaten is (vs. 13a). Dan zal smaad en schande als een kleed hen van alle zijden omvangen (vs. 13b). Schaamrood zullen ze worden (vs. 24c, d). Maar dan zal de dichter zingen, zingen naar hartewensch, zingen uit de volheid der verlossingen. Harp en cither zullen zijn zang begeleiden (vs. 22). En dan zal Gods trouw het voorwerp van zijn lied zijn (vs. 22c); van des Heeren gerechtigheid, zijne verlossende daden, zal hij gewagen (vs. 24b). Want hij zal zijn „verlost” (vs. 23c)!

Zoo geeft de ervaring des geloofs kracht tot gebed niet alleen, maar wordt daaruit ook de zekerheid der gebedsverhooring geput.

Psalm 72.

1. Van Salomo.

- O God, geef den koning uwe rechtswijze
en uwe rechtvaardigheid aan den koningszoon,
2. opdat hij uw volk richte in gerechtigheid,
en uwe nedergebogenen met recht.
3. Dan zullen de bergen den volke vrede dragen,
ook de heuvelen door gerechtigheid.
4. Hij zal de nedergebogenen des volks richten,
de zonen des armen redden
en den verdrukker verbrijzelen,
5. Hij zal leven zoolang als de zon
en als de maan van geslacht tot geslacht.
6. Hij zal zijn als regen, die valt op de weide,
als regenstroomen, die het land doorvochtigen.

7. Zoo spruit in zijn dagen de gerechtigheid uit en volheid van vrede, tot er geen maan meer is.
8. Hij zal heerschen van zee tot zee, en van de Rivier tot aan de einden der aarde.
9. Zijn tegenstanders zullen voor hem de knie buigen en zijn vijanden het stof lekken.
10. De koningen van Tarsis en van de eilanden brengen hem geschenken; de koningen van Scheba en Seba brengen hem schatting op.
11. Ja alle koningen zullen zich voor hem nederbuigen, alle volken zullen hem dienen.
12. Want hij redt den arme en die om hulp roept en den nedergebogene en die geen helper heeft.
13. Hij erbarmt zich over den arme en nooddruftige en de zielen der armen redt hij.
14. Van druk en geweld bevrijdt hij hun ziel en hun bloed is kostbaar in zijn oogen.
15. Hij leve en men geve hem van Scheba's goud en bidde gedurig voor hem, den ganschen dag zegene men hem!
16. Volheid van koren zij er in het land, op den top der bergen ruische zijn vrucht als de Libanon en uit de stad bloeie het als het kruid der aarde!
17. Zijn naam zij tot in eeuwigheid; zoolang de zon er is, spruite zijn naam uit. Dat in hem gezegend worden alle volken, dat zij hem gelukkig prijzen!
18. Geloofd zij de Heere God, Israëls God, die alleen wonderen doet!
19. En geloofd zij eeuwig zijn heerlijke Naam en van zijne heerlijkheid worde de geheele aarde vervuld! Amen! Amen!
20. Ten einde zijn de gebeden van David, Isai's zoon.

Een nieuwe koning heeft in Israël den troon bestegen. Door recht van geboorte is hij koning geworden, want hij is een „koningszoon” (vs. 1), de rechtmatige erfgenaam van zijns

vaders macht en heerlijkheid, een loot van Davids stam. Zullen in hem de rijke beloften des Heeren in vervulling gaan, naar luid van 2 Sam. 7 aan Davids geslacht verbonden? Zal hij „het zaad” zijn, dat Israël tot ongekende heerschappij zal opvoeren en de volkeren onder zijn vrede-staf vergaderen zal? Die vragen zijn gerezen in 's dichters ziel en al zingend teekent hij, gedragen door 's Heeren Geest, een beeld, waarin mensche-lijke en messiaansche trekken dooreen worden gemengd en een koningsgestalte wordt geteekend, wier heerlijkheid verre uitgaat boven die van Israëls heerschers, evenals dat in Ps. 45 het geval is.

Hij begint met een rijkdom van Gods genade over den koning af te bidden. Waar de rechtspraak, die in het Oosten veelmeer van de momenteele wilsbepaling van den heerscher dan van in gewoonte of wet vastgelegde regels afhangt, zoo diep in het volksleven ingrijpt, is de eerste bede, die den dichter uit de ziel welt, deze, dat de nieuwe koning handhaver moge zijn van het goddelijke recht en daartoe zoodanig door 's Heeren Geest worde beheerscht, dat Gods „rechtswijze” in 's konings rechtspraak tot openbaring kome. Door dezen koning houde het aardsche „recht” op een mengeling te zijn van recht en onrecht. Het worde nu een afspiegeling van het goddelijke recht, zoodat Gods rechtvaardigheid, waardoor geoordeeld wordt alleen naar den maatstaf van het recht en zonder aanzien des persoons, weer onder de menschen kan worden gezien (vs. 1, 2a).

Dan zal het wonder worden aanschouwd, dat de „nedergebogenen”, die èn door hun sociale positie èn door hun levens-openbaring zooveel van de heerschende klasse te lijden hebben en die altijd weer in het ongelijk worden gesteld (vgl. Ps. 12), weer recht kunnen krijgen, dat hun klachten weer worden aangehoord en onderzocht en dat hunne verdrukkers den koning tegenover zich krijgen, wanneer ze hun recht trachten te buigen (vs. 2b). En die toepassing der goddelijke gerechtigheid zal ten gevolge hebben, dat gansch Kanaän een vruchtbare bodem wordt voor den „vrede”, den staat van geluk en voor-spoed, van blijdschap en vroolijkheid, die den mensch als een onbereikbaar ideaal steeds voor oogen zweeft. En die vrede zal allerwege in zoo rijke mate worden aanschouwd, dat niet alleen de dalen, Kanaäns vruchtbaarste gedeelte, daarmede zullen worden overdekt, maar zelfs de bergen met hun vaak steile en dorre hellingen, waarop niets schijnt te kunnen opwassen (vs. 3).

Maar reeds is des dichters bede in blijde voorspelling overgegaan. Wat hij in vs. 1 nog over den koning afsmeekte, ziet hij in vs. 4 reeds bewaarheid. Recht wordt verschaft aan „de kleine luyden”, gered worden de armsten der armen, verbrijzeld en vernietigd wordt wie verdrukt en den vrede verstoort. Geen ongerechtigheid meer in 's konings land (vs. 4)! En dat zal niet voor korten duur zijn. Een lang, lang leven is dezen koning beschoren: zon en maan, die altijd weer over nieuwe menschen-

geslachten stralen, zullen dezen koning altijd weer zien heerschen in gerechtigheid en altijd weer getuige zijn van de gezegende werking zijner heerschappij (vs. 5). Zijn regeering zal zijn als regen voor de weide, die na de zomerdroogte vol verlangen uitziet naar verkwikkenden regen en, wanneer deze dan nederdaalt, met verrassende snelheid van koperkleurig donkergroen wordt, een toonbeeld van vernieuwde levenskracht en ongedachte vruchtbaarheid (vs. 6a). Ja, ze zal zijn als regenstroomen voor het land, dat na afmattenden zomer door den regen weer geschikt wordt gemaakt om toeberaid te worden voor het zaad, dat straks het oog van den landman verrukken zal, wanneer het rijken oogst belooft (vs. 6). En aan dat laatste beeld vasthoudend, ziet de dichter het gansche land als op wonderwijze een gewas uitspruiten, vóór dezen niet aanschouwd, maar vrucht van de heerschappij van den nieuwen koning: gerechtigheid, die vollen vrede met zich medebrengt en aan allen strijd een einde maakt (vs. 7).

Daarna teekent hij den omvang van dit op de volle ontvouwing der goddelijke gerechtigheid gegrondvest eeuwig koninkrijk. De beide zeeën, die naar oostersche voorstelling in Oost en West het einde van de wereld aanduiden, zullen de grenzen zijn van het gebied van den nieuwen koning; het zal zich van den Eufraat als middelpunt uitstrekken tot aan de einden der aarde, die geen menschenoog ooit heeft aanschouwd (vs. 8). Daarbij zal geen vorst het wagen hem weerstand te bieden (vs. 9). Ja ook de koningen der verst afgelegen landen zullen naar zijne koningsstad opgaan om hem te huldigen door geschenken en schatting. Reeds ziet de dichter den koning van het verre Westen: die van de groote handelsstad Tarsis, welke we misschien in Spanje hebben te zoeken, en een van „de eilanden”, die men zich bij het uiterste strand der zeeën dacht. Ook aanschouwt hij de koningen van het verre Zuiden: die van het voor den transport-handel dier dagen zoo belangrijke Scheba, het rijk der Sabeërs in het zuid-westen van Arabië, en die van Seba, dat we waarschijnlijk aan de Afrikaansche kust van de Roode Zee of nog verder ten zuiden daarvan zullen hebben te zoeken (vs. 10). Ja, geen koning zal ergens op aarde zijn, of hij zal Israëls koning hulde bieden; geen volk zal er gevonden worden, of het zal hem dienen (vs. 11). De nieuwe koning is de wereldbeheerscher in veel voller zin dan waarvan Babel of Assyrië ooit heeft gedroomd.

En als dan de dichter zich afvraagt, waaraan deze koning zijn wereldheerschappij te danken heeft, dan geeft hij het meest verwonderlijke antwoord, dat echter tevens een diep inzicht geeft in den aard en het karakter van diens regiment. Hij zal dat alles niet te danken hebben aan kracht en geweld. Het zullen geen machtige legers zijn, die den roem zijner majesteit naar alle zijden zullen uitdragen. Dit wereldrijk zal worden opge-

trokken op den grondslag der nederbuigende en ontfermende liefde; het zal het rijk zijn van „vaderlijk meedoogen”. Deze koning zal zijne werkzaamheid uitstrekken tot armen en verdrukten, tot hen, die om hulp roepen en tot wie niemand zich wendt niemand dan hij! Hij erbarmt zich over hen en redt hen (vs. 12 v.). Geen druk en geweld komt meer over hen en wee hem, die hun naar het leven staat: „hun bloed, hun tranen en hun lijden zijn dierbaar in zijn oog” (vs. 14).

Zoo staat daar dan voor het geestesoog van den dichter de nieuwe koning, geleid door 's Heeren Geest bij het rechtvaardig uitoefenen van het hem toegevalen ambt, opbouwend op den grondslag der gerechtigheid een eeuwig rijk, dat door de macht der nederbuigende liefde zich over de breedte der aarde zal uitstrekken. Nu treedt de dichter nader en spreekt zijn hartewenschen uit, waarbij eerst weer de messiaansche trekken achter de menschelijke terugtreden, om als vanzelf zich weer naar voren te dringen en in een herinnering aan de rijke profetie van Gen. 12 te eindigen.

Allereerst bidt hij den koning een lang leven toe en schittering van rijkdom (vs. 15a). Voorts dat hij gedragen worde door het gebed van zijn volk en dat hij voortdurend den blijden jubel van zijn volk hoore, dat daarmede Gods zegen over zijn werk inroept (vs. 15 b en c). Maar ook stoffelijken zegen ziet de dichter door dezen koning over zijn volk uitgestort. Kanaän moge zich verblijden in een buitengewone vruchtbaarheid, waardoor overvloed van koren en voedsel in het land komt, zoo groot, dat de korenhalmen zelfs tot den top der bergen opklimmen en daar zoo dicht opeengroeien, dat, wanneer de wind over het korenveld strijkt, datzelfde ruischen wordt gehoord als in de cederenwouden, die de flanken van den Libanon overdekken (vs. 16 a en b). Ja, dat ook de stadsbewoners zich kenmerken door zulk een wonderen toewas, dat hun vermeerdering gelijken tred houdt met het groene kruid des velds (vs. 16 c). Maar waar dan zulk een zegen over land en volk wordt uitgestort, daar kan het niet anders, of zijn naam zal niet verloren gaan en de zegenrijke gevolgen zijner heerschappij zullen altijd weer aanleiding geven om dien naam groot te maken en te verheerlijken (vs. 17 a en b). Zoo moge dan in hem de belofte zich verwerkelijken, eenmaal aan Abrahams zaad verbonden, dat het een zegenbron zal worden voor alle volkeren der aarde (vs. 17 c en d). Met dezen wensch, die hem in blijde verwachting doet uitzien naar de volle ontvouwing van 's Heeren heerlijkheid, eindigt de dichter zijn lied.

De volgende verzen behooren niet tot den psalm. Vs. 18 en 19 zijn van den man, aan wien we onzen psalmbundel danken (vgl. Ps. 41 : 14, 89 : 53 en 106 : 48), en vs. 20 is het onderschrift, door onzen verzamelaar ontleend aan den Davidsbundel, die met Ps. 72 besloot.

Psalm 73.

1. Een psalm. Van Asaf.

Waarlijk, goed is God voor den oprechte,
God voor de reinen van harte !

2. Toch waren bijna mijn voeten gestruikeld,
waren bijkans mijne schreden uitgegleden !
3. Want jaloersch was ik op de onzinnigen,
toen ik der goddeloozen welstand zag !
4. Want voor hen bestaan geen smarten ;
gezond en vet is hun lichaam.
5. Hen treffen niet de moeiten der stervelingen,
hen plaagt niet wat anderen plaagt.
6. Daarom is trots hun halssieraad,
omhult geweldenarij hen als een gewaad.
7. Hun oogen puilen uit van vet ;
wat hun hart zint treedt naar buiten.
8. Zij spotten en spreken boosaardig ;
op hooghartige wijze uiten zij wat tot uitbuiting leidt.
9. Hun mond verheffen zij tegen den hemel
en hun tong doorloopt de aarde.
10. Daarom keert mijn volk zich tot hen,
en drinkt het hun water volop,
11. en zeggen ze : „hoe zou God het weten ?
hoe zou er kennis zijn bij den Allerhoogste ?”
12. Zie, zoo zijn de goddeloozen
en altijd onbezorgd vermeederen zij hun rijkdom.
13. Zoo heb ik dan vergeefs mijn hart rein gehouden
en in onschuld mijn handen gewasschen !
14. Altijd werd ik geslagen
en iederen morgen getuchtigd !
15. Dacht ik dan : zoo wil ik óók spreken,
dan zou ik verraad plegen aan het geslacht uwer kinderen !
16. Toen dacht ik na om dat te begrijpen,
maar het was vergeefsche moeite in mijn oog,
17. totdat ik Gods heiligdommen binnenging,
op hun einde lette !

18. Waarlijk op glibberigen bodem zet Gij hen,
laat hen als een ruïne ineensinken.
19. Wat worden ze in één oogwenk tot voorwerp van ont-
zetting,
nemen ze een einde, gaan te gronde van schrik!
20. Als een droom na het wakker worden, o Heer,
zoo veracht Gij bij uw ontwaken hun beeld!
21. Toen mijn hart wrevelig
en ik in mijn nieren geprikkeld werd,
22. toen was ik een domoor, zonder verstand,
een dier gelijk was ik in mijn verhouding tegenover U.
23. Ik toch ben bestendig bij U;
mijn rechterhand hebt Gij gegrepen;
24. naar Uw raad zult Gij mij leiden
en daarna mij in heerlijkheid opnemen!
25. Wien heb ik in den hemel,
ja, buiten U heb ik naar niets begeerte op aarde!
26. Bezwijkte dan mijn vleesch en mijn hart,
de rots mijns harten en mijn deel is God eeuwiglijk!
37. Voorwaar, zie, die zich verre van U houden, vergaan;
Gij vernietigt alwie van U afhoereert.
38. Maar mijn, mijn geluk is het dicht bij God te zijn;
in den Heer Heere heb ik mijn toevlucht gesteld
om al uwe werken te vertellen.

In dezen psalm beluisteren we den blijden jubel van een menschenziel, die onder dikwijls overweldigenden zielenood geworsteld heeft met het ontroerende probleem der zedelijke wereldorde. Gelijk de psalmen 37, 39 en 49 duidelijk leeren, heeft menig vrome in Israël daarmede te kampen gehad, waarbij het probleem zich dan toespitte in deze vraag: hoe is het geloof in de goddelijke gerechtigheid te rijmen met het lijden van den vrome en den voorspoed van den goddelooze? Een benauwende vraag, omdat het daarbij gaat om den levensgrond van het geloof: de realiteit der zedelijke wereldorde m. a. w. der goddelijke gerechtigheid. Bij een God, wiens daden niet beheerscht worden door recht en gerechtigheid, wil men: bij een blind toeval kan geen mensch het uithouden. God en rechtvaardigheid behooren even onafscheidelijk bij elkander als God en eeuwigheid, God en leven, God en licht.

Van dezen zielestrijd weet ook Asaf te spreken. Maar hij voert er ons niet middenin. Hij laat ons niet aan den strijd zelf

deelnemen. Hij leidt ons niet binnen het benauwend donker van het onweder. Wat we hooren zijn slechts de laatste rommelingen van den donder. We zien slechts de laatste flitsen van het weerlicht. Maar die lichtflikkeringen worden overstemd door de lichtglansen van de overwinning, het gerommel door den jubel der victorie. En Asaf spreekt er slechts van om tegenover het donker van den strijd het licht der waarheid des te heerlijker te doen stralen. Daarom begint hij dan ook zijn lied met uiting te geven aan de, in zwaren strijd en aanvechting opnieuw gewonnen en daarom voor zijn eigen geloofsleven te dierbaarder wetenschap, dat God goed is voor den oprechte, voor den reine van hart, voor wie met zijn gansche persoonlijkheid den strijd heeft aangeboden tegen het ontwrichtende en verontreinigende zondeproces en die in Gods wil en wet het uitsluitend richtsnoer van zijn leven heeft gevonden (vs. 1). En eerst wanneer hij dit heeft uitgesproken en daarmee voor hen, die zijn lied aanhooren, de plaats heeft aangewezen, van waaruit zij met zegen voor eigen hart de fasen van den strijd kunnen volgen, eerst dan laat hij ons iets daarvan zien. Niet *alle* fasen van den strijd; alleen het groote gevaar, waarin hij verkeerde om de nederlaag te lijden en zijn geloof in een rechtvaardig God en daarmee in God zelf te verliezen (vs. 2).

Asaf zag den door niets gestoorden voorspoed van hen, die zijn geloof, zonder daarover een oogenblik in twijfel te zijn, kende als „onzinnigen” en „goddeloozen”. Wel verre van Gods wrekende gerechtigheid te ervaren, schijnen zij zich te mogen verlustigen in 's Heeren zegeningen. Ziekten houden zich verre van hen; geen tegenslag verduistert hun levenspad. Gezondheid en voorspoed zijn hun dagelijksche gezellen (vs. 3—5). Wat wonder, dat zij zich trotsch op zooveel voorspoed verheffen en zich tegenover anderen alles geoorloofd achten en God noch mensch sparen (vs. 6—9)?

Dat alles voelt Asaf als een ondraaglijke bitterheid, te meer waar hij zijn eigen volk, dat toch het volk is des verbonds, door het voorbeeld dezer zinneloozen en goddeloozen ziet meesleepen. Het volk met zijn oppervlakkig oordeel ziet in hun voorspoed het bewijs, dat zulk een levenswijze niet de minste gevaren met zich medebrengt, en drinkt maar al te gemakkelijk hun leer in. Evenals zijn onzinnige leermeesters komt het tot practische godloochening door iedere kennis bij God van het aardsche gebeuren te ontkennen en daarmee voor den mensch de absolute vrijheid op te eischen om naar eigen wet te leven en uitsluitend voor zich het beheerschen der aarde op te eischen (vs. 10 v.).

Daarmede heeft nu Asaf het geweldige probleem, zooals het zich aan hem opdrong, in volle scherpte gesteld en met een „zie, zoo zijn nu de goddeloozen” neemt hij voorloopig van hen afscheid. Nu gaat hij over zichzelf spreken om ons een

blik te gunnen in de worsteling, die daardoor in zijn ziel ontbrandde. Een stem in zijn binnenste zeide: als dat nu des werelds beloop is, als dat nu de vrucht is der goddeloosheid, welnu dan heeft het toch waarlijk geen zin naar Gods wet te leven, van dag tot dag en van oogenblik tot oogenblik den strijd tegen de zonde aan te binden en zich daarvan vrij te houden (vs. 13). En dat te minder waar de stormen des levens hem geen oogenblik rust laten en iederen morgen nieuwe rampen over zijn hoofd worden uitgestort (vs. 14). En zoo kwam dan onder uit zijn ziel de verleidelijke gedachte op om ook zulk een taal te voeren als „die zinneloozen en goddeloozen” en eigen leven naar hun snit te vervormen en God en godsdienst hun afscheid te geven (vs. 15a). Dat is het oogenblik van het „bijna”, waarop reeds in vs. 2 werd gezinspeeld.

Ja, de begeerte was een oogenblik in Asafs ziel en toch — iets weerhiel hem: het was hem niet mogelijk verraad te plegen aan de zaak der vromen, der kinderen Gods. Tot dusver had hij in hun midden verkeerdt; met hen had hij gebeden en geworsteld; met hen die „zinneloozen en goddeloozen” bestreden en tegengestaan. En nu overloopen naar het vijandige kamp, zijn medestanders van weleer den rug toedraaien, neen meer nog: verraderlijk aan te vallen, te vernietigen wat hij vroeger had opgebouwd en smadelijk weg te werpen wat hij eertijds met al den ernst zijner ziel had gezocht — *neen dat kon hij niet* (vs. 15b).

Maar daarmee was dat pijnlijke probleem, dat hem zoo dicht bij zijn val had gebracht, nog niet opgelost. Hij mocht dan God en zijn volk niet willen en niet kunnen loslaten, dat probleem bleef om antwoord roepen en zolang dat antwoord niet gevonden was, bleef het gevaar, dat het „bijna uitgegleden” zou worden omgezet in een „geheel weggezonken”. Hij tracht dus de oplossing te vinden, maar zoekt ze bij het licht van eigen denken. Alsof ooit 's menschen scherpzinnigheid een enkel mysterie heeft kunnen ontsluiten! 't Was al vergeefsche moeite (vs. 16)! Neen, het raadsel wordt eerst voor hem opgelost, wanneer hij „Gods heiligdommen” binnentreedt, waar de Heere troont en werkt en aan de ziel, die Hem zoekt, zijne geheimen ontsluit, zijn raadsplannen verheldert en „de verlichte oogen des verstands” geeft om het werken des Eeuwigen te zien. Daar ziet hij den voorspoed der goddeloozen en het lijden der vromen in het licht der religieuze werkelijkheid, bij welk licht hij — wel verre van zich tot jaloerschheid te laten prikkelen (vs. 3) en zich tot afval te laten verleiden (vs. 15a) — Gods doen leert aanbidden. Nu wordt het hem duidelijk, dat de vermeende welvaart der goddeloozen een hersenschim is en geen realiteit. De weg, dien zij bewandelen, is glibberig en vol van dreigend gevaar. Ieder oogenblik dreigen ze te pletter te vallen in de afgronden der Godvervreemding (vs. 18). In een enkel

tijdsgewricht worden zij, die voorwerpen waren van algemeene bewondering, tot voorwerpen van ontzetting en met mateloozen schrik in 't hart verdwijnen zij uit dit leven (vs. 19). Ja, de snelheid van hun ondergang is als een snel vervliegende droom : de heerlijkheid, die de droomende meende te bezitten, vervliegt, zoodra de onverbiddelijke werkelijkheid de oogen opent ; dan „wijkt het schaduwbeeld voor den indruk der ving'ren ; 't was ijdelheid, ijdlër dan d'ijdelheid zelf" (da Costa). En in het komend gericht Gods zal alleen verachting hun deel zijn (vs. 20).

Zoo heeft Asaf het nu leeren zien bij het licht, dat van „Gods heilighdommen" uitstraalt. Nu staat het helder en klaar voor zijn bewustzijn, dat Gods zedelijke wereldorde niet hierin bestaat, dat zijn straffende gerechtigheid onmiddellijk en op een voor ieder verstaanbare wijze den zondaar treft, maar veeleer hierin, dat deze vervreemdt van het waarachtige leven en bij alle schijngenot geestelijk dood is (vs. 21) en straks vernietigd wordt (vs. 27). En in dat licht bezien is het hem nu ten eenenmale onbegrijpelijk, dat zijn oogen een tijdlang voor deze waarheid gesloten waren. Toen was hij een domoor, een redeloos dier, dat niets begrijpt en verstaat (vs. 22). Nu echter is zijn oog er weer voor geopend, dat leven nog niet hetzelfde is als schatten verzamelen en genieten. Leven is in voortdurende gemeenschap zijn met de Levensbron. En dat kent hij uit eigen ervaring. Door Gods hand aangegrepen en naar zijn Raad geleid, weet hij in zijne tegenwoordigheid te leven, en in deze wetenschap bezit hij de zekerheid, dat dit in God wortelende leven niet alleen geen einde nemen kan, maar dat het na het louteringsproces van den dood in een leven van eeuwige gemeenschap met God zal overgaan (vs. 23 v.). En nu hij weer uit dit blijde bezit leeft, nu valt al het andere weg. Noch in hemel noch op aarde is er iets, dat in waarde met dit leven in Gods gemeenschap kan worden vergeleken. Als Asaf zijn God maar dicht bij zich heeft, dan begeert hij niets anders : zijn God is voor hem het hoogste goed en nu kan niets hem meer van dien God scheiden (vgl. Rom. 8 : 38 v.). Nu hij weer op den rotsbodem der Godsgemeenschap staat, vallen de problemen voor hem weg en vraagt hij naar niets anders dan naar levensgemeenschap met den Heere (vs. 25).

Of dan daarmee alle strijd is beëindigd en alle lijden is weggenomen ? Neen ! Zelfs voorziet Asaf nog grooteren strijd dan voorheen. Zelfs denkt hij zich de mogelijkheid, dat hij naar de natuurlijke zijde van zijn bestaan in den strijd zal worden verteerd, dat vleesch en hart bezwijken zal. Maar zelfs dan zal hij noch zijn vastigheid noch zijn schat verliezen, want zijns harten rots en zijn rijkdom is God eeuwiglijk (vs. 26) ! Hoe hij daarvan zeker is ? Wie van God afvalt moet vallen ; wie buiten den Heere naar de Levensbron zoekt, komt om (vs. 27). Maar waar hij zijn enig geluk vindt in een leven in 's Heeren nabijheid en op niets en niemand buiten Hem zijn vertrouwen heeft

gesteld, daar weet hij, dat hij niet meer struikelen, nog minder omkomen zal, maar dat hij, in 's Heeren gemeenschap levend, rijke stof zal hebben om in roemtaal van des Heeren wereldbestuur te spreken gelijk dat zoowel tegenover goddeloozen als tegenover vromen in het licht treedt. Die werken wil Asaf nu voortaan vertellen (vs. 28).

Psalm 74.

1. Een overdenking. Van Asaf.

Waarom, o God, hebt Gij voor altijd verstooten,
rookt uw toorn tegen de schapen uwer weide?

2. Gedenk aan uwe gemeente, die Gij eertijds hebt verworven,
verlost hebt tot stam van uw erfdeel,
aan Sions berg, waarop Gij woont!
3. Verhef uw schreden tot wat vanouds in puin ligt:
alles heeft de vijand in het heiligdom vernield.
4. Gebruld hebben uw tegenstanders midden in uw vergaderplaats;
hun teekenen hebben zij tot teekenen gesteld.
5. Zij hebben vernield als iemand, die
bijlen omhoog heft in het kreupelhout.
6. Al haar houtsnijwerk is ineens afgeslagen,
met bijl en houweel hebben zij geslagen.
7. Zij hebben uw heiligdom in brand gestoken,
de woonplaats van uw Naam tot den grond toe ontwijld.
8. Zij hebben tot zichzelf gezegd: „laat ons hen tegader overweldigen!”
Alle vergaderplaatsen Gods hebben zij tot den grond toe verbrand.
9. Onze teekens zien wij niet meer; er is geen profeet meer,
en niemand onder ons weet tot hoelang.
10. Tot hoelang, o God, zal de tegenstander honen?
Zal de vijand voor altijd uw Naam lasteren?
11. Waarom trekt Gij uw hand, ja uw rechterhand af?
Uit uw boezem! Verdelg!
12. Toch is God mijn Koning vanouds,
die verlossingen wrocht midden op aarde!

13. Gij, Gij hebt de zee door uw vermogen ontsteld,
de koppen der zeemonsters op het water verbrijzeld.
14. Gij, Gij hebt de koppen van den Leviathan verbrijzeld,
die tot spijsze gegeven aan het gedierte der woestijn.
15. Gij, Gij hebt bron en beek opengeslagen ;
Gij, Gij hebt altijdstroomende rivieren droog gelegd.
16. Uw is de dag ; Uw is ook de nacht ;
Gij, Gij hebt hemellichten en zon een plaats bereid.
17. Gij, Gij hebt alle grenzen der aarde bepaald ;
zomer en winter, Gij, Gij hebt ze geformeerd.
18. Gedenk hieraan bij 't smaden van den vijand, o Heere !
en als een dwaas volk uw Naam lastert.
19. Geef toch het leven van uw tortelduif niet over aan het
gedierte ;
vergeet toch niet voorgoed de ziel uwer nedergebogenen !
20. Zie neder op uw verbond,
want de duistere plaatsen des lands zijn vol woningen
van geweld.
21. Laat de vertrapte niet beschaamd terugkeeren ;
laat nedergebogene en arme uw Naam loven !
22. Sta op, o God, verdedig uw zaak ;
gedenk hoe Gij den heelen dag door een dwaas wordt
gesmaad.
23. Vergeet niet de kreten uwer tegenstanders,
het geraas van uw wederpartijders, dat steeds opklimt !

De dichter klaagt over den ondergang van den tempel. In vs. 2 v.v. leidt hij als 't ware den Heere zelf naar de ruïnen en houdt Hem nu een aangrijpend beeld voor van den gruwel der verwoesting (vs. 3). Weer hoort hij het krijgsgeschreeuw des vijands (vs. 4a) en ziet hij hen hun vernielzucht botvieren aan alles, wat eenmaal de tempelmuren versierde (vs. 5 v.), waarna ze het ontlusterde bouwwerk aan de vlammen prijsgeven (vs. 7). En daarmede niet tevreden hebben zij hun schenkende hand ook uitgestoken naar de andere vergaderplaatsen Gods en alom de teekenen hunner heerschappij opgesteld (vs. 4b).

Zoo heeft de dichter het gezien en zoo houdt hij het nu den Heere voor, want er is daarin zooveel, dat hij niet begrijpt. Hoe heeft God, die toch den Sion tot zijn woning had verkoren (vs 2c), kunnen toelaten, dat de vijanden van zijn volk, die dus ook des Heeren vijanden zijn — want volk en God

zijn één! — met hun onheilige voeten den gewijden tempelgrond betreden en daar hun vernielzucht vrij spel geven, ten einde door de verwoesting van des Heeren tempel de meerderheid hunner goden te bewijzen? Hoe is het mogelijk, dat de Heere die plaats heeft laten ontwijden, waar Hij zijn Naam toch had doen wonen en door zijne openbaringsdaden van zijn onweerstandelijk vermogen had blijk gegeven (vs. 7)? En waarom laat God nu dat alles in puin liggen (vs. 3) en laat Hij dat „dwaze volk” in de meening, dat hun goden de sterkere zijn en laat Hij zijne vijanden zijn Naam smaden (vs. 22 v.)? Die vragen roepen om antwoord en ze zijn te pijnlijker, wanneer de dichter zich indenkt, dat de Heere toch Israëls Herder is (vs. 1c) en dat Israël des Heeren onvervreemdbaar erfgoed is, zijn bezit, waarvoor Hij een koopprijs heeft gegeven (vs. 2). En als de dichter dan bij zijn volksgenooten navraag doet of zij misschien meer inzicht hebben in dit wondere doen van Israëls God, dan krijgt hij geen antwoord. Niemand weet of en nog minder wanneer de Heere zijn macht aan zijn vijanden zal doen zien (vs. 9b), aan hun smadelijk gejuich een einde zal maken en opstaan zal als verdediger van Israëls zaak, die toch in den grond zijn eigen zaak is (vs. 22). Tevergeefs ook zoekt hij naar een profeet, een Godsman, die licht kan doen opgaan over zooveel, wat hem ten eenenmale donker is, en die een antwoord geven kan op de vragen, die rijzen in zijn ziel.

Daarom wendt de dichter zich nu in zijn zielsnood tot den Heere zelf om Hem die vragen voor te leggen, die om antwoord roepen. En hij geeft ze, gelijk ze zich aan hem voordoen zonder zich er om te bekommeren, of ze juist zijn geformuleerd. Hij begint met wat hij 't meest vreest en wat hem 't meest buiten zichzelf brengt: of Israël voor altijd is verstooten en dus de ruïne van den Sion voor eeuwig getuigen zal van het branden van des Heeren toorn (vs. 1). Maar dan gaat hij voort met een „tot hoelang?” als om daarmede te kennen te geven, dat hij toch ook weer niet *kan* gelooven, dat de Heere nooit meer naar zijn kudde zou omzien (vs. 10). En dit laatste overheerscht, zoodat zijn vraag overgaat in de bede: „uw hand uit den boezem! verdelg!” (vs. 11b) en „sta op!” (vs. 22a).

Daarbij is het treffend te zien hoe de dichter den Heere daartoe tracht te bewegen. Allereerst vraagt hij Hem om nu eens als met eigen oogen te zien wat daar toch eigenlijk op den Sion is gebeurd en zelf eens de verwoesting in oogenschouw te nemen (vs. 3—8). „Verhef uw schreden”, beklim den Sion! Het is alsof hij gelooft, dat de Heere wel den vijand tuchtigen en den Sion herbouwen zou, als Hij maar eens met eigen oogen zag hoe de vijand zijn haat aan den Sion heeft botgevierd. En daarna wijst hij er op, dat des Heeren huidige houding tegenover den verwoesten Sion niet in overeenstemming is met wat Israël van des Heeren machtsvermogen

weet (vs. 13—17). Hij zegt het natuurlijk niet met even zooveel woorden, maar het maakt den indruk, dat de herinnering aan des Heeren vroegere daden strekken moet om althans de mogelijkheid van des Heeren onwil om te helpen tot het bewustzijn te brengen en de gedachte te wekken, dat Israël zich 's Heeren bijstand onwaardig heeft gemaakt, dat des Heeren toorn zal blijven rooken (vs. 1c).

Om nu des Heeren alvermogen in helder licht te stellen en het daarmee tegenover den vijand zonneklaar te maken, dat Israëls God niet de mindere is van de goden der andere volken, grijpt de dichter terug op hetgeen bij de schepping der wereld is geschied. Daarbij begint hij met gebruik te maken van hetgeen naar algemeen semitische zienswijze bij de schepping had plaats gegrepen: de strijd met de chaotische machten, die in Tiamat hun verpersoonlijking en in haar leger van monsters hun kampvechters hadden. Maar wat in de Eufraat-Tigris-vlakte verpersoonlijkt en tot een mythische grootheid was gemaakt, dat wordt voor den dichter „de zee” met haar „zeemonsters” en den veelkoppigen „Leviathan”. Welnu, in dien strijd heeft Israëls God zijn alvermogen bewezen door te „verschrikken” en te „verbrijzelen”, waarna aan die verslagenen het smadelijk lot wordt bereid tot spijsze gegeven te worden aan „het gedierte der woestijn”, aan hyena's en jakhalzen, die zich met het onreine aas moeten tevreden stellen (vs. 13 v.).

Een tweede trek ontleent de dichter aan wat oudtijds steeds weer de verbazing gaande maakte: het bestaan van bron en beek en het zoo plotseling weer optredend watergebrek, waardoor de bedding van altijdstroomende rivieren werd drooggelegd. En nu roemt de dichter des Heeren macht, die dat geheimzinnige water laat opborrelen en stroomen om het dan ineens weer te doen verdwijnen (vs. 15).

Een derde trek ontleent hij aan de niet minder mysterieuse afwisseling van dag en nacht, die zoo nauw verband schijnen te houden met de hemellichten, welke zoo helder stralen kunnen in den donkeren nacht, en met de zon, die overdag alles overstroomt met zijn licht. En nu zegt hij, dat die lichtdragers geen goden zijn, die over dag en nacht beschikken, maar dat zij hun plaats aan het hemelgewelf te danken hebben aan Israëls God, die de souvereine beschikker is over dag en nacht en die naar zijn vrijmachtig welbehagen dag en nacht beheerscht (vs. 16).

De vierde trek is ontleend aan de destijds gangbare voorstelling der aarde: een platte koek, drijvend op den oervloed en omgeven door een oceaan. En nu is dit het wonder, dat die watermassa nooit de aarde verzwelgt. Dat komt, omdat de Heere aan dien oceaan zijn eigen gebied heeft toegewezen. Daarbuiten mag deze niet gaan. En nu zijn de grenzen der aarde die, welke „de zee” niet overschrijden mag (vs. 17a, Job 38:8 v.v.).

Een vijfde trek eindelijk volmaakt het beeld, dat de dichter

van des Heeren almachtig vermogen teekent. Hij ontleent het aan de afwisseling van zomer en winter, die door haar regelmaat en haar zegenrijke gevolgen zulk een groote plaats innemen in het leven der Palestijnsche volkeren. De winter is hier het regenseizoen, waardoor de velden weer worden doorvochtigd en geschikt worden gemaakt om straks weer de korenaar in hun schoot op te nemen; waardoor ook de bronnen weer gaan ontspringen, de bergplooien weer tot waterbeken worden, de putten weer worden gevuld en de vergaarbakken weer gaan overstroomen. De zomer is althans in zijn aanvang het jaargetijde van den oogst, bewijs van Gods zegen op 's menschen arbeid. Welnu, die beide zijn vrucht van 's Heeren wilsbepaling en hun zegenrijke afwisseling is door Israëls God vastgesteld.

Intusschen, als de dichter aan dit alles denkt, dan wordt des Heeren doen hem nog meer raadselachtig. Want dan komt hij voor deze tegenstelling te staan: die almachtige God is Israëls Koning (vs. 12) en toch...! Maar des te inniger wordt zijn gebed. Moge de Heere toch aan zijn vroegere machtsdaden gedenken! En dat te meer, waar de vijanden in des Heeren werkeloosheid een bewijs zien van onvermogen en daarmede Israëls God op één lijn plaatsen met de machteloze goden der andere volken (vs. 18). Israël is volkomen ontkracht; het is weerloos als de zwakke „tortelduif”, die steeds in doodsgevaar verkeert; het is rechteloos als de „nedergebogenen”, de armen des lands, die geen recht kunnen krijgen, omdat ze geen geld hebben om den rechter tot het spreken van recht te bewegen (vs. 19). Allerwege wordt geweld gepleegd: uit allerlei donkere bergspleten en kloven, waarin het zonlicht nauwelijks door kan dringen, loert de roover, die leeft van geweld (vs. 20b). Waarom helpt de Heere dan niet? En nu grijpt de dichter in den nood zijner ziel naar het eenige, waarvan zijn geloof zegt, dat het den Heere tot helpen en opbouwen zal kunnen bewegen: het verbond, en daarom klinkt het nu van zijne lippen: „zie neder op uw verbond!” (vs. 20a). Daardoor toch heeft de Heere eigener beweging aan Israël een zeker recht op zich gegeven. Israël heeft recht op bescherming. Israëls zonden mogen dan des Heeren toorn gaande maken; Hij moge zoo lang zijn hand van Israël aftrekken (vs. 11), dat het den schijn heeft, alsof de Heere zijn volk voor altijd heeft verstooten (vs. 16); ten slotte is en blijft er toch dat verbond, waardoor de Heere zijne beloften aan Abrahams zaad gaf: „Ik uw God en gij mijn volk!” En nu heeft ook deze dichter ten slotte geen anderen pleitgrond dan dat verbond. Als de Heere daarop nu maar ziet en daaraan nu maar denkt, dan is Israël gered en wordt de Sion weer herbouwd. Dan zal geen schaamrood het aangezicht bedekken van wie nu worden vertrapt en vertreden! Dan zal de klacht van nedergebogenen en armen worden omgezet in een jubelzang ter eere van 's Heeren Naam (vs. 21). Daarvoor staat des Heeren

almachtig vermogen den dichter borg. Daarom vereenzelvigd hij in laatsten noodkreet Israëls zaak en des Heeren zaak. Niet Israël maar de Heere zelf wordt gesmaad. Welnu, sta op dan, o God, verdedig uwe zaak! (vs. 22).

Psalm 75.

1. Voor den opperzangmeester. Op „Verderf niet”. Een psalm. Van Asaf. Een lied.
2. Wij loven U, o God, wij loven
en die uw Naam aanroepen, vertellen uwe wonderwerken.
3. „Wanneer ik den rechten tijd aangrijp,
dan richt Ik, Ik naar recht!
4. Al mogen de aarde en al haar inwoners wankelen,
Ik, Ik heb hare zuilen vastgesteld!” Sela.
5. Ik zeg tot de verdwaasden: „weest niet dwaas,
en tot de goddeloozen: verhoogt den hoorn niet!”
6. Verhoogt uwen hoorn niet naar omhoog,
spreekt niet verwaten tegen den Rotssteen!
7. Want niet van den opgang noch van den ondergang
noch uit der bergen woestenij....
8. maar God is rechter;
dezen vernedert, genen verhoogt Hij.
9. Want een beker is in des Heeren hand
met schuimenden wijn vol mengsel
en Hij schenkt daaruit.
Zelfs den droesem daarvan
moeten opslurpen en drinken de goddeloozen der aarde!
10. Maar ik, ik wil eeuwig jubelen,
wil psalmzingen Jakobs God,
en alle horens der goddeloozen houw ik neer.
Hoog verheffen zich de horens des rechtvaardigen!

Evenals de dichters van Ps. 46 en 47 staat ook de dichter van Ps. 75 in het onwrikbare geloof, dat er eens een tijd komen zal, waarin des Heeren heerlijkheid ten volle openbaar zal worden, zoowel in zegen als in gericht, en dat dan Israëls heil dagen zal en de rechtvaardigen de aarde zullen beërven. Wat

in Ps. 74 : 22 werd gebeden : „sta op, o God, verdedig uwe zaak”, dat wordt hier met profetische zekerheid geschouwd en zoo wordt des Heeren gericht over hen, die nu Israël zoo diep doen gebukt gaan, voor den dichter een bron van jubelende lofprijzing en triomfeerenden moed. Ongetwijfeld, de dichter erkent : nog steeds verheft de zonde haar hoofd en schijnt ze zeker te zijn van haar triomf. Hare dienaren worden gedragen door trotschen overmoed. Niemand is veilig voor hen. Zelfs tegen den hemel en tegen Israëls Rots meenen ze in hun verwatenheid het hoofd hoog te kunnen dragen inplaats van het in ootmoedige aanbidding te buigen (vs. 5 v.).

Zoo heeft het er dus allen schijn van, alsof er van een rechtvaardig en wraakdoend God geen sprake is ; dat de mensch heer en meester is over deze wereld, waarin hij naar welgevallen handelt. Maar tegenover dien schijn stelt de dichter de werkelijkheid, gelijk die zich voor „het verlichte oog des verstands” onthult. En nu ziet hij God, Israëls God, neen zijn *eigen* God zitten op zijn wereldtroon en hoort hij Hem in verheven majesteit, welke zich in niets beïnvloeden laat door 's menschen verwatenheid, uitspreken, dat het oordeel en daarmee Israëls heilstijd naar des Heeren eeuwigen Raad zijn vastgestelden tijd heeft. Het *zal* komen, maar noch vroeger dan het geloof hoopt noch later dan de „verdwaasden”, de onrechtvaardigen en zondaars, vreezen. Het *zal* komen, maar alleen „wanneer Ik den rechten tijd aangrijp”, wanneer de tijd vervuld is, wat Gode alleen bekend is. Zoodra in de ontplooiing der tijden dat oogenblik tot „heden” geworden zal zijn, dan zal de Heere het niet op den tijdstroom laten voorbijglijden, maar het „aangrijpen”. Dan zal Hij gaan zitten ten gerichte en dan inderdaad *recht spreken*, uitsluitend naar den maatstaf van het recht. Dat tijdstip moge dan voor het kleingeloof „laat”, zelfs „te laat” zijn, zoodat het geloof aan de zedelijke wereldorde en aan een rechtvaardig God dreigt weg te zinken en door de uitstortingen der ongerechtigheid de gansche wereld van vrees dreigt te vergaan, maar in „de volheid des tijds” *zal* het komen, want God heeft daarvoor gezorgd, dat de grondvesten der aarde vaststaan. Gelijk de platte aarde rust op zuilen, die, zoolang het Gode behaagt, niet onder haar zullen wegzinken (Job 9 : 6), zoo zullen ook de zedelijke grondslagen, waarop de wereldorde is gegrondvest, onwrikbaar blijven staan (vs. 4).

Wijl nu de dichter deze wetenschap met zich omdraagt, waar-schuwt hij de „verdwaasden” en goddeloozen om toch niet in trotschen overmoed tegen God op te staan en. zoo mogen we er zeker wel aan toevoegen, des Heeren volk niet den druk hunner verwatenheid te doen ondergaan. Gods gericht *zal* komen en door Hem *zal* Israël worden verlost. Door Hem *alleen* ! Menschen kunnen hier niet helpen : noch van het oosten uit den volkerenkamer van Arabië's woestijnen, noch van het westen met zijn

dikwijls stormachtig bewogen en daarom reuzensterke water-massa's noch ook van het zuiden, waar Sinai's bergketenen met hun onbedwongen rotsen het trotsche hoofd ten hemel verheffen, zal Israëls hulpe dagen (vs. 7). Geen menschenmacht kan hier baten! Maar daarom te meer moeten die „verdwaasden” worden gewaarschuwd, want ze zullen met Israëls God te doen krijgen en wee hem, over wien des Heeren wrekende gerechtigheid wordt uitgestort! Reeds ziet de dichter God met majestiteitelijk vermogen recht doen, neerslaand wat verheven, oprichtend wat neergebogen is (vs. 8). Daarbij dwingt Hij allen, die zich tegen Hem en zijn volk verheven hebben, volken zoowel als enkelingen, *alle* goddeloozen, dus ook die uit Israël, den zwijmbeker van zijn toorn te drinken. Daarin is wijn, die door de toevoeging van allerlei kruiden („mengsel”) een verhoogde werkingskracht heeft gekregen en in schuimenden toestand is gebracht. Aan dien wijn, dien ze tot den laatsten druppel zullen moeten drinken en wiens ontzettenden invloed ze volkomen moeten ondergaan, zullen ze zich den dood drinken (vs. 9). Zoo zal de Heere gericht houden, onverbiddelijk, zonder aanzien des persoons.

Maar zoo hebben dan ook allen, die des Heeren Naam aanroepen en die daarmede bewijzen het bij den Heere alleen te zoeken, rijkelijk reden om dankend te getuigen van des Heeren wonderwerken, want straks zal het groote wonder worden gezien, dat de goddeloozen vernietigd, de rechtvaardigen verheven zullen worden (vs. 11).

Psalm 76.

1. Voor den opperzangmeester. Met snarenspeel. Van Asaf.
Een lied.
2. God is in Juda bekend,
groot is zijn Naam in Israël.
3. In Salem stond zijn tent,
zijn woonplaats in Sion.
4. Daar heeft Hij de schichten van den boog verbroken,
schild en zwaard en krijg. Sela.
5. Vreeselijk waart Gij, geweldig
van de eeuwige bergen:
6. uitgeplunderd werden de sterken van hart.
In slaap zijn zij gezonken.

- Niet één der krachtige mannen vond kracht.
7. Voor uw schelden, o Jakobs God,
werden de ruiters verdoofd.
 8. Gij, vreeselijk waart Gij
en wie kan bestaan voor uw aangezicht
bij het woeden van uw toorn?
 9. Van den hemel deedt Gij het vonnis hooren;
de aarde vreesde en was stil,
 10. toen God opstond ten gerichte
om alle nedergebogenen des lands te redden. Sela.
 11. Voorwaar, de volkeren der menschen zullen U loven;
het overschot der volkeren U feest vieren.
 12. Doet en betaalt geloften aan den Heere, uwen God!
laten allen, die rond Hem wonen, den Vreeselijke ge-
schenken brengen,
 13. die den moed der vorsten breekt,
vreeselijk is voor de koningen der aarde!

Nog eenmaal doorleeft de dichter de angstige dagen, toen het Assyrische heir, door Sanherib tegen Jeruzalems veste gezonden, de heilige stad met een keten van gewapende mannen had omgeven en — voor het eerst, sinds onder Davids heilrijke regeering des Heeren ark haar rustplaats vond in Jeruzalem! — een heidensch vorst de schennende hand uitstak naar des Heeren stad. Maar nu is de vrees geweken. Dankende jubel heeft angstige klacht vervangen. Des Heeren macht is openbaar geworden. God heeft zich in Juda laten kennen in zijn onweerstandelijk vermogen door de vreeselijke wijze, waarop Hij des vijands legerscharen krachteloos deed afdeinzen. Door de openbaring van zijn goddelijke almacht is zijn Naam groot geworden bij gansch Israël (vs. 2).

Waaraan Jeruzalem die wondere uitredding te danken had? Hier stond immers zijn tent! Hier was immers zijn heerlijke woning, de tempel van Salomo, den vrededorst! Hier in Salem, de vredestad! En dan noemt de dichter met opzet de heilige stad bij haar afgekorten naam Salem, wijl hierin voor het semitische oor iets van *salom* „vrede, heil” weerklonk en Jeruzalem door dezen naam meer dan door eenige andere geteekend werd als de stad, vanwaar vrede en heil over Israël zou worden uitgestort. Geen wonder, dat de Heere juist hier de pijlen, die bliksemschichten in snelheid en vernielende kracht als evenaren, verbroken heeft, stuk gemaakt, zoodat ze niet meer konden worden afgeschoten. Ja meer nog, hier heeft Hij de schilden der vijanden vernield, zoodat ze weerloos stonden tegenover

den aanvaller, te meer waar zelfs hun zwaard door den Heere in stukken werd geslagen (vs. 4). Zoo werd de vijand van zijn wapenen beroofd en krachteloos gemaakt, waardoor zonder verder ingrijpen van 's menschen zijde aan den krijg een einde was gemaakt en Salem gered was.

Daarbij komt het er nu echter voor den dichter op aan, dat het voor aller bewustzijn vaststa, dat deze redding der heilige stad het werk is geweest *niet* van Salems verdedigers *maar* van Salems God. Weer ziet de dichter voor zich het Godsoordeel, op zoo ontzettende wijze aan Sanheribs heir voltrokken, toen de verderfengel in den nacht nedervoer en de duizenden maakte tot tientallen, de honderden tot eenheden en in één nachtwake een geweldig leger verkeerde in een vluchtende hoop (2 Kon. 19 : 35). Hij ziet den Heere ten strijde trekken : vreeselijk, geweldig (vs. 5)! Hoe worden als in een oogwenk de onversaagde strijders van het Assyrische leger verslagen en ontkracht, zoodat ze zelfs niet in staat zijn hun wapens en hun uitrusting te redden. Hun slapen is een inslapen voor goed. Aller kracht is gebroken. Ook de dappersten weten niet meer wat ze doen moeten (vs. 6). Zelfs de ruitery, anders de ruggegraat van het leger en Assyrië's trots, is ten eenenmale verdoofd en ontzet door des Heeren schelden, door de machtsopenbaring van zijn toorn, opgewekt doordat de vijand de hand uitstak naar 's Heeren woning (vs. 7). Zoo wordt het Godsoordeel aan den vijand voltrokken en is weer op vreeselijke en ontroerende wijze gezien, dat niemand voor Israëls God kan bestaan bij het woeden van zijn toorn (vs. 8).

Zoo heeft de Heere ingegrepen. Van den hemel heeft Hij zijn vonnis doen hooren. Van den hemel, want Salem moge dan al zijn woning zijn en Sion zijn tent, noch Salem noch Sion kunnen Hem bevatten. De hemel is zijn troon en de aarde is de voetbank zijner voeten. Israëls God moge dan al als de goden der andere volken zijn tempel op aarde hebben, Hij is daarin van die anderen onderscheiden, dat Hij woont in den hemel en doet al wat Hem behaagt. En wee hem, die de nedergebogenen, de vromen die met gansch hun ziel hopen uitzien naar Israëls verlossing, naar het hart grijpt en tracht de komst van zijn Rijk te verhinderen. Dan laat de Heere zijn vonnis, zijn vernietigend oordeel van den hemel, de plaats zijner woning, hooren. Dan komt zijne ontzetting over de aarde en wordt de mensch, die anders in trotsche verwatenheid den mond tegen den hemel open doet, stil (vs. 9 v.).

Maar dit stilzwijgen zal straks overgaan in loven ; het vreezen zal straks worden omgezet in blijden feestjubel. Eens zullen de volken, die nu hun macht zoo vernietigend aan Israël willen doen gevoelen, de heerlijkheid van Israëls God erkennen en zich bij Israël aansluiten in het jubelend prijzen van des Heeren Naam (vs. 10 v.). Wanneer dat zijn zal, zegt de dichter niet.

Zelf weet hij dat ook niet. Maar dat die tijd komen *zal*, weet hij wel. En in dien glans der toekomstige heerlijkheid, die door den Heere over Israël zal worden uitgestort en waarvoor iedere verlossing hem een ontwijfelbaar onderpand is, inlevend, hoopt hij ter bespoeding van dien opgang van „de Zonne der gerechtigheid” op tweeërlei vrucht van Salems wonderbare uitredding. Allereerst wat Israël zelf betreft. Nood heeft leeren bidden, heeft ook gebracht tot het doen van geloften, het middel, waarnaar de mensch in zieleangst zoo lichtelijk grijpt in de hoop, daardoor den Heere tot redding en gebedsverhooring te bewegen. Maar nu is het gevaar waarlijk niet denkbeeldig, dat bij het voorbijgaan van den nood het gebed zal ophouden en de geloften zullen worden vergeten, dat Israël ook uit deze wonderbare uitredding niets zal hebben geleerd en het straks weer in eigenwilligen godsdienst zal wegzinken. Daarom geldt zijn eerste woord van vermaning zijn eigen volk. Het denke er toch aan de geloften, aan den Heere gedaan, nu ook in te lossen en Israëls God niet neer te halen tot het peil der andere goden, met wie de mensch omspringt naar eigen welgevallen, wel geloften doende maar ze niet betalend (vs. 12a). En zijn tweede woord geldt de omwonende volken, die als het ware ooggetuigen geweest zijn van de machtsopenbaring des Heeren. De vergelijking, welke zich nu vanzelf aan hen opdringt, tusschen hun eigen machteloze goden, en den Heere, die ook den grootsten machthebber ter wereld in één enkel oogenblik ontkracht, dringe hen om Israëls God hulde te bewijzen en geschenken te brengen. Daarbij teekent Hij den Heere nog eenmaal als den „Vreeselijke”, voor Wien geen aardsche despotten bestaan kunnen. Ook aan den machtswaan der „Uebermensen” maakt Hij een einde (vs. 13).

Psalm 77.

1. Voor den opperzangmeester. Naar Jedoethoen. Van Asaf.
Een psalm.
2. Mijn stem klimt tot God en ik roep ;
mijn stem klimt tot God, opdat Hij naar mij hoore !
3. Ten dage mijner benauwdheid zoek ik den Heer.
Des nachts blijft mijn hand uitgestrekt zonder moede te worden,
mijn ziel weigert zich te laten troosten.
4. Ik denk aan God en kreun ;
ik overpeins en mijn geest wordt onmachtig.

5. Gij houdt mijn oogleden open :
ik ben ontroerd, sprakeloos.
6. Ik denk aan de vroegere dagen,
aan lang vervlogen jaren gedenk ik.
7. 's Nachts denk ik bij mij zelf na ;
ik overpeins en mijn geest doorvorscht.
8. „Zou de Heer voor eeuwig verstooten,
nooit meer genade betoonen ?
9. Zou zijn gunst voor immer een einde hebben genomen,
zijn trouw van geslacht tot geslacht ten einde zijn ?
10. Zou God vergeten hebben genadig te zijn,
in toorn zijn erbarmen hebben toegesloten ?” Sela.
11. Toen zeide ik : „dit maakt mij ziek,
het veranderen van de rechterhand des Allerhoogsten !”
12. Ik wil denken aan des Heeren daden,
ja denken aan uwe overoude wonderen.
13. Ik wil nadenken over al uw doen
en overpeinzen uwe daden.
14. O God, uw weg is in heiligheid ;
welke god is groot als God ?
15. Gij zijt een God, die wonderen doet ;
Gij hebt onder de volken uw kracht bekend gemaakt.
16. Met sterken arm hebt Gij uw volk verlost,
de kinderen van Jakob en van Jozef.
17. De wateren hebben U gezien, o God,
de wateren hebben U gezien en hebben gesidderd,
ja de oervloeden hebben zich ontzet.
18. De wolken braken in plasregen,
het zwerk deed donder hooren ;
ook vlogen uw pijlen heen en weer.
19. De donder van uw rad weerklonk ;
bliksemschichten verlichtten den aardkloot ;
de aarde ontzette zich en sidderde.
20. Uw weg ging door de zee
en uw pad door groote wateren,
maar uw voetsporen werden niet onderkend.
21. Gij leiddet uw volk als schapen
door de hand van Mozes en van Aäron.

De dichter worstelt met een probleem, dat velen van zijn

volksgeenooten gedurende den langen tijd van nationale inzinking, gedurende den tijd der ballingschap van hun zielsrust en zielevrede heeft beroofd en dat zich toespitste in de benauwende vraag: waarom heeft de Heere, die toch eertijds zijne reddende wonderen in Israël heeft doen aanschouwen, zijn volk overgegeven aan des vijands hand? Meerderen onder de ballingen hebben op die vraag geen ander antwoord weten te geven dan dit: dat Israëls God eindelijk in Mardoek, den god van Babel, zijn meerdere had gevonden en dat Israëls zonen zich dus voor Mardoek hadden neer te buigen. Ook de dichter heeft gevaar geloopt het geloof in de onwrikbaarheid van Gods genadeverbond met Israël te verliezen en Israëls zaak voor verloren te beschouwen.

Hoe hij geworsteld heeft laat hij ons in het eerste tiental verzen zien. Met mond en hart roept hij; dag en nacht bidt hij. Onvermoeid is hij in het worstelen. Hij heeft het benauwd en is ontroostbaar. Zijn God *moet* hooren, want anders.... Maar geen antwoord dringt tot hem door. En als hij dan vermoeid is van het roepen, dan gaat hij peinen, nadenken, naspereu. Altijd is hij weer bezig met het wondere doen van zijn God. Dag en nacht verwijlt hij bij het verleden zijns volks, of hij daar dan misschien de oplossing zou kunnen vinden van het benauwende raadsel, dat hem bezig houdt. Maar peinzend en doorvorschend wordt niet anders dan vermoeienis zijn deel. Zijn geest wordt machteloos en geen slaap verkwikt hem meer. Ten slotte kan zelfs geen woord meer over zijn lippen komen (vs. 5).

En intusschen blijft het probleem om antwoord roepen. Hij kan geen rust vinden in de ziel, zoolang hij dat antwoord niet gevonden heeft, want het gaat om de hoogste geestelijke goederen; het gaat om het verbond, om den Verbondsgod. Steeds meer dringt het probleem op hem aan en al is hij dan sprakeeloos, daarmee is de ziel niet verlost van die benauwende vragen, die altijd weer bezig zijn met Gods trouw en meedoogen eenerzijds en Israëls troosteloos en nimmer eindigend lijden anderzijds (vs. 8—10).

Het nadenken en overpeinen brengt hem er niet uit. Integendeel, het wordt steeds donkerder. Reeds schijnt hem het feit als zoodanig niet te ontkennen: dat inderdaad ook op den Heere geen staat valt te maken en dat ook Israëls God eigenlijk niet beter is dan de goden der andere volken, die grillig zijn als menschenkinderen. En toch, zoo dikwijls hij dat zou willen toestemmen, even dikwijls tast de daaruit geboren zielenood ook zijn lichaam aan en wordt hij er ziek van (vs. 11).

Ten einde raad neemt hij een heroïek besluit. Hij wil nu eens niet aan het probleem op en voor zichzelf denken. Hij wil het eens een oogenblik met rust laten en zich verdiepen in het

verleden van zijn volk, dat hij nu niet meer zien wil in verband met het probleem, maar in het licht van Gods daden (vs. 12 v.). En hoe meer hij dat doet, des te meer daalt er zielevrede in zijn hart, worden de golven van het gemoedsleven gestild, worden de tranen gedroogd, richt het geloof in Gods trouwverbond zich weer op en wordt het tot ontwijfelbare zekerheid in hem: die God, die Israël onder zooveel overstelpende bewijzen zijner macht, neen niet alleen zijner macht maar ook zijner nederbuigende liefde, binnen den kring der Palestijnsche volkeren heeft gevoerd en het in het bezit heeft gesteld van het beloofde land, *die* God kan zijn volk niet be-geven noch verlaten. Want uit dat verleden zijns volks is met zielsverrukkende klaarheid weer in het volle licht getreden dat wondere feit van Israëls verlossing uit het diensthuis van Egypte, toen de Heere door den dienst van een enkel man, gewapend met niets anders dan een staf, Egypte's weerstand brak en in een triomfantelijke reeks van wonderdaden zijn volstrekte macht bewees over de meest geheimzinnige krachten der natuur. Dat geweldige feit ziet hij weer en een zelfs in rhythmus jubelenden hymnevorm grijpt hij aan om te laten zien hoe bij de openbaring van des Heeren verlossende wondermacht de gansche natuur versteld heeft toegezien, ja door haar siddering de grootheid van des Heeren alvermogen nog duidelijker gesteld heeft voor het bewustzijn van wie zijn doen aanschouwden. En beginnend bij de Roode Zee, waar de wateren Gods macht aanschouwden, wordt hij als vanzelf gevoerd naar den Sinaï, het machtige slotaccord in des Heeren verlossingswerk, toen het wolken-zwerf in beroering kwam bij het nederdalen van Israëls God op Sinaï's majestueus gebergte, toen de donder weerklonk en de bliksemschichten flitsten, toen de regen neerplaste en een aardbeving het berggevaarte deed trillen (vs. 17).

En gedragen door de herinnering aan die allesovertreffende machtsopenbaringen des Heeren en door de daaruit ook tot hem komende prediking niet alleen van des Heeren alvermogen maar bovenal van zijn nederbuigende en opzoekende liefde tot zijn volk, schiet nu het geloof van den dichter vleugelen aan en ervaart hij, hoe Israëls God den moeden kracht geeft en hen op adelaarsvleugelen doet opstijgen. Daarbij blijft het probleem verre achter, neen, lost het zich op evenals morgennevels zich oplossen bij het stralen van de zon. Nu is er nog wel een vraag in zijn ziel, maar het is een vraag, waarin zielejubel weerklinkt bij het zien van Gods onvergelykelijke macht: welke god is groot als God? Nu zinkt Mardoek weg; nu zinken alle andere goden weg. Op onvergelykelijke hoogte staat daar nu voor het geestesoog des dichters de Heere, Israëls God, *zijn* God, de God die „wonder doet op wonder hooren”. Hij heeft „de kinderen van Jakob en Jozef”, Israëls stammengroep verlost, hen even gemakkelijk geleid als de herder zijne schapen

leidt, hen *uitgeleid* uit het diensthuis van Egypte en dat door twee menschenkinderen, door Aäron, die op den berg Hor het einde vond van zijn werk, nog ver van het land der vaderen, en door Mozes, die wel van Pisga's hoogte het land mocht zien, maar het niet mocht betreden. Die twee menschen, zondig en onrein, waren toch sterk genoeg om uit te leiden, want zelf werden ook zij geleid door Israëls God.

Uit die herinnering ontvangt de dichter de zekerheid, dat de Heere ook nu zijn volk niet zal begeven noch verlaten en slingert hij tegenover de schijnbaar alles vernietigende spraak der naakte feiten van het heden zijn „En toch . . . !! de wereld in. Hij waagt het met dien God, ook al laat Deze hem nu alleen uit het verleden leven. Zijn geloof zegt het hem : straks wordt het verleden weer heden en zal de Heere zich erbarmen. Dan geeft de Heere zelf het antwoord op de vragen en wordt het probleem opgelost.

Psalm 78.

1. Een maskil. Van Asaf.

- Hoor, mijn volk, naar mijn onderricht,
neig uw ooren naar de redenen mijns monds.
2. Ik wil mijn mond openen tot een spreuk,
raadselen uit den voortijd doen stroomen.
 3. Wat wij gehoord hebben en weten
en onze vaders ons verteld hebben,
 4. dat willen wij niet verbergen voor hun zonen,
vertellend aan het volgend geslacht
des Heeren lof en kracht
en zijn wonderdaden, die Hij verricht heeft.
 5. Hij stelde geboden op in Jakob
en een wet gaf hij in Israël,
en Hij gaf onzen vaderen bevel
die te leeren aan hun zonen,
 6. opdat een volgend geslacht die kennen zoude,
en de zonen, die nog geboren moesten worden,
zouden opstaan om ze hun kinderen te vertellen,
 7. en zij op God hun betrouwen zouden stellen
en Gods daden niet zouden vergeten
en zijn geboden zouden bewaren

8. en niet worden als hun vaderen,
een wederspanning en tegenstrevend geslacht,
9. een geslacht met een wankelmoedig hart
en welks geest zich niet trouw aan God hield.
10. Het verbond Gods hielden zij niet
en in zijn wet wilden zij niet wandelen.
11. Zij vergaten zijn daden
en zijn wonderwerken, die Hij hen had doen zien.
12. Ten aanschouwe van hun vaderen deed hij wonderen
in het land van Egypte, het veld van Zoan.
13. Hij spleet de zee en voerde hen er door;
het water deed Hij staan als een muur.
14. Overdag leidde Hij hen door een wolk,
den geheelen nacht door een vuurgloed.
15. Rotsblokken spleet Hij in de woestijn,
drenkte de steppe als met oervloeden.
16. Uit de rots deed hij stroomen komen,
deed water als rivieren afvloeien.
17. Toch gingen zij voort tegen Hem te zondigen,
weerspanning te zijn tegen den Allerhoogste in de woestijn.
18. Zij verzochten God in hun hart
door Hem spijs te vragen naar hun begeeren.
19. Zij spraken God tegen; zij zeiden:
„zou God een tafel kunnen aanrichten in de woestijn?”
20. Wel heeft Hij het rotsblok geslagen,
zoodat water vloeide en beken stroomden;
maar zou Hij ook brood kunnen geven,
vleesch verschaffen aan zijn volk?”
21. Daarom werd de Heere, toen Hij dit hoorde, toornig;
een vuur ontbrandde tegen Jakob,
ja een toorn verhief zich tegen Israël,
22. want zij geloofden God niet,
vertrouwden niet op zijn hulp.
23. Toen gaf Hij aan de wolken daarboven bevel,
opende Hij de poorten des hemels
24. en deed manna op hen regenen tot spijze
en gaf hun het hemelsche koren.
25. Menschen aten het brood der sterken;
teerkost zond Hij hun tot verzadiging toe.

26. Hij deed den oostenwind uit den hemel opbreken,
voerde door zijn kracht den zuidenwind aan
27. en deed over hen vleesch regenen als stof,
geveleugeld gevogelte als het zand der zeeën.
28. Hij liet het neervallen midden in de legerplaats,
rondom zijn woning.
29. Zoo aten zij en werden ten volle verzadigd;
Hij verschafte hun wat zij begeerden.
30. Nog hadden zij niet genoeg van hun begeeren,
nog was hun eten in hun mond,
31. toen Gods toorn over hen kwam
en Hij een slachting aanrichtte onder hun welgedanen
en Hij Israëls jonge mannen velde.
32. Desondanks zondigden zij verder
en geloofden zijn wonderwerken niet.
33. Toen liet Hij hun dagen eindigen als een ademtocht,
hun jaren als een verschrikking,
34. of zij Hem zouden zoeken, wanneer Hij hen doodde,
opnieuw naar God zouden zoeken.
35. En ja, zij gedachten, dat God hun rotssteen was,
de Allerhoogste God hun lossen,
36. en met hun mond vleiden zij Hem
en met hun tong bedrogen zij Hem.
37. Maar hun hart hield niet aan Hem vast
en zij geloofden zijn verbond niet.
38. Maar Hij is barmhartig,
verzoent zonde en verdelgt niet.
Dikwijls wendt Hij zijn toorn af
en wekt niet al zijn gramschap op.
39. Hij gedacht, dat zij vleesch zijn,
een ademtocht, die gaat zonder terug te keeren.
40. Hoe dikwijls weerstonden zij Hem in de woestijn,
krenkten zij Hem in de wildernis,
41. verzochten zij God opnieuw,
griefden zij Israëls Heilige!
42. Zij gedachten niet aan zijn machtsbetoon,
aan den dag, waarop Hij hen verlost van den vijand,
43. toen Hij in Egypte zijn teekenen deed,
zijn wonderen in het veld van Zoan;

44. toen Hij hun rivieren veranderde in bloed
en hun stroomen in wat zij niet drinken konden ;
45. toen Hij onder hen muggen zond, die hen opaten,
en kikvorschen, die hen verdierven ;
46. toen Hij hun gewas gaf aan den kaalvreter,
de vrucht van hun arbeid aan den sprinkhaan ;
47. toen Hij hun wijnstok doodde door den hagel
hun moerbezieboomen door den ijzel ;
48. toen Hij hun vee overleverde aan den hagel,
hun kudde aan de bliksemschichten.
49. Hij zond tegen hen uit zijn brandenden toorn,
grimmigheid, woede en benauwing,
een schare van ongeluksboden.
50. Hij baande een weg voor zijn toorn,
verschoonde hun ziel niet van den dood,
maar gaf hun leven over aan de pest.
51. Hij sloeg alle eerstgeborenen in Egypte,
de eerstelingen hunner kracht in de tenten van Cham.
52. Maar zijn volk deed Hij opbreken als schapen ;
als een kudde leidde Hij hen in de woestijn.
53. In rust en zonder schrik leidde Hij hen,
maar hun vijanden overdekten de zee.
54. Zoo bracht Hij hen in zijn heilig gebied,
naar den berg, dien zijn rechterhand verworven had.
55. Volken verdreef Hij voor hun aangezicht,
deed die met het snoer ten erfdeel toevallen
en deed Israëls stammen in hun tenten wonen.
56. Maar weerspannig beproefden zij den Allerhoogsten God
en zijn geboden bewaarden zij niet.
57. Zij waren afvallig en trouweloos als hunne vadersen,
wispelturig als een trouwelooze boog.
58. Zij vertoornden Hem door hun hoogten
en door hun beelden wekten zij zijn ijverzucht op.
59. God hoorde het en werd vergramd
en versmaadde Israël zeer.
60. Hij verwierp de woning van Silo,
de tent, waarin Hij onder de menschen woonde.
61. Hij gaf zijn sterkte aan de ballingschap over
en zijn luister in des vijands hand.

62. Hij gaf zijn volk aan het zwaard prijs
en werd vergramd op zijn erfdeel.
63. Zijn jongelingen verteerde het vuur
en zijn maagden bleven onbezongen.
64. Zijn priesters vielen door het zwaard
en zijn weduwen weenden niet.
65. Toen ontwaakte de Heere als een, die sliep,
als een held, die door den wijn overmeesterd was,
66. en Hij sloeg zijn vijanden van achteren,
deed hun eeuwigen smaad aan.
67. Hij versmaadde Jozefs tent,
Efraïms stam verloor Hij niet ;
68. maar Juda's stam verloor Hij,
Sions berg, dien Hij lief had.
69. Hij bouwde zijn heiligdom als des hemels hoogten,
als de aarde, die Hij voor eeuwig grondvestte.
70. En David, zijn knecht, verloor Hij
en nam hem van de schaapskooien.
71. Van achter de zoogende schapen haalde Hij hem
om zijn volk Jakob te weiden
en Israël, zijn erfdeel.
72. En hij weidde ze met een oprecht hart
en leidde hen met wijze hand.

Evenals in Ps. 105, 106 en 107 wordt hier Israëls geschiedenis gemaakt tot voorwerp van het lied. Niet tot streeling van het nationale bewustzijn; veeleer om in den spiegel der volks-historie eigen zonden en des Heeren gadeloos erbarmen te doen zien. Het is er den dichter met zijn schets der voornaamste gebeurtenissen, die tusschen den uittocht uit Egypte en Salomo's regeering liggen, om begonnen. zijn lezers op het hart te binden, dat de Heere zijn volk liefheeft en beschermt, maar tevens dat Hij het ook straft en tuchtigt om zijner zonden wil. Hij treedt op als prediker en wil de stem der historie in Israëls hart doen weerklinken tot waarschuwing en bekeering.

Daarom begint hij met allen ernstig op te wekken toch te luisteren naar zijn onderwijs, zijn profetisch onderricht, dat terug zal gaan tot den „voortijd“, het aanvangsmoment van Israëls nauwere betrekking tot den Heere (vs. 1 v.). Daarbij zal hij „spreuken“ en „raadselen“ doen hooren (vgl. Ps. 49 : 15); „spreuken“, omdat hij in dichterlijken vorm zijn hoorders levens-waarheid leeren wil, en „raadselen“, omdat hij den geestelijken achtergrond en daarmede den waren zin van de gebeurtenissen

zal ontsluiëren. Nieuwe feiten zal hij daarbij niet mededeelen. Wat de opeenvolgende geslachten elkander hebben verteld, zal ook de dichter verhalen, maar dan met de bedoeling des Heeren daden in het rechte licht te stellen (vs. 3 v.). Dat is trouwens in overeenstemming met het goddelijk gebod (vgl. Deut. 4 : 9), dat juist door het levendig houden van de herinnering aan des Heeren daden het vertrouwen op Hem en de gehoorzaamheid aan zijne inzettingen en rechten van geslacht tot geslacht in stand wilde houden. Anders zou het voorbeeld der vaderen ook de kinderen tot ontrouw en afval kunnen prikkelen (vs. 5—8).

Met het noemen dezer „vaderen” is de dichter teruggegaan tot het geslacht der Israëlieten, dat onder Jozua's leiding zich van Kanaän heeft meester gemaakt en gevolgd is op het in vs. 12 bedoelde. Ook toen hebben de zonen het voorbeeld van het voorgaande geslacht gevolgd en des Heeren wonderen vergeten en zijn verbond veracht (vs. 10 v.). En dat was, zoo wil de dichter ons leeren, te schandelijker, daar de Heere juist in dien en den onmiddellijk voorafgaanden tijd „wonder deed op wonder hooren”. Daarbij laat hij als in vogelvlucht des Heeren groote daden voor het geestesooz zijner hoorders voorbijtrekken. Die, welke in Egypte hebben plaats gegrepen, noemt hij slechts even (vs. 12), wijl hij daarop straks nader wil terugkomen (vs. 43—51). Van vs. 13—31 verwijlt hij in de woestijn, voor Israël ontsloten door het wonder bij de Schelfzee (vs. 13), waar wolken-vuurkolom Israëls gidsen waren (vs. 14) en Gods almacht voor dorst behoeft (vs. 15 v.).

Tegenover de grootheid dezer wonderen steekt Israëls doen te donkerder af. Wel verre van daardoor tot dank aan en vertrouwen op den Heere gedrongen te worden, vinden ze juist hierin aanleiding om nieuwe en voor hun bewustzijn nog grootere wonderen te vragen. Ongeloof in en tevens zondige nieuwsgierigheid naar des Heeren macht dreef hen om naast het water ook nog voedsel te vragen, brood en vleesch (vs. 17—20). De Heere begint met aan hun wensch gevolg te geven. De hemel-poorten worden geopend en het onbegrijpelijke, geheimzinnige manna met zijn voedzame kracht maar korten levensduur (Exod. 16 : 13—16) daalde neder als „hemelkoren”. En zoo kon men het schouwspel zien, dat zwakke menschen de spijze aten der „sterken” d. i. der hemelbewoners, die ziekte noch dood overwinnen kan (vs. 23—25). Maar daarnaast komt nu ook nog het vleesch (Num. 11 : 4—34). Daartoe wordt aan de winden, die naar algemeen semitische zienswijze in den hemel wonen, ergens dus boven de aarde en daar hun standplaats hebben, bevel gegeven, en even geheimzinnig en overvloedig als het manna, regent nu ook het vleesch op Israëls legerplaats, waarin des Heeren woning sprak van zijn genadeverbond (vs. 26—29). Zoo had de Heere hun dus een dubbel bewijs gegeven van zijn onbegrensde macht.

Maar nauwelijks heeft Israël van den welvoorzienen diſch genoten; nog is de ſmaak van het lang ontbeerde en daarom te vuriger begeerde vleesch in hun mond, daar treft Gods ſtraf hen voor ongeloof en zondige nieuwsgierigheid. Als in een oogwenk wordt de bloem van Israël's weerbare mannen wegge-maaid (vs. 30 v.). Niet alleen hemelpoorten en hemelwinden, zoo wil de dichter ons leeren, gehoorzamen 's Heeren woord; ook de nog geheimzinniger ziektemachten zijn Gods dienaren.

Maar ook deze machtsopenbaring des Heeren bracht Israël niet tot geloof in en vertrouwen op zijnen God en zoo wordt in vs. 32 bijna woordelijk de klacht van vs. 17 herhaald: het volk laat niet af van zondigen. Nu zal het dan ook geen nieuwe wonderen aanschouwen. Het oordeel Gods komt over het zondige volk, dat nu gedoemd wordt tot een troosteloos rond-zwerven in de woestijn (Num. 14: 22 v.v.) met de herinnering aan Egypte's vleeschpotten en het nu tot een droombeeld geworden vizioen van Kanaän's heerlijkheid naast zich. Daar komen alle verschrikkingen van het woestijnleven over hen en sterven ze vóór hun tijd (vs. 33).

Toch vindt zelfs in die ontzettende Godsoordeelen des Heeren erbarmen met zijn volk een plaats. Ze zijn middel, geen eind-doel. Daardoor wil de Heere dringen tot berouw en bekeering (vs. 34). En inderdaad, een nieuw geslacht staat op, dat het met den Heere schijnt te willen wagen. Zij spreken van Hem als hun rotssteen en lossen. Maar dit is slechts een nieuwe gedaante, waarin hun zondelust zich hult: openlijke afval wordt omgezet in bedriegelijke huichelarij. „Niets menschelijks achten zij hun God vreemd” en zij wanen, dat hun vleiende woorden de leugen van hun hart zullen bemantelen (vs. 34—37). En ook nu onttrekt de Heere zich niet aan hen. Ondanks Israël's onwaarachtigheid geeft Hij zijn vernietigenden toorn geen plaats; Hij spaart het, gedachtig aan menschelijke onmacht en vergankelijkheid (vs. 38 v.).

Dit gadeloos ontfermen des Heeren stelt de dichter nu verder in het helderst licht door nog eenmaal Israël's ondank te teekenen tegen den achtergrond van des Heeren wonderen in Egypte. En nu laat hij ze langs zich henen trekken, de plagen van Egypte. Hij geeft ze echter niet in de volgorde, waarin ze in Exod. 7: 14—11: 10 worden genoemd, maar hij groepeerde ze zoo, dat er een eindindruk blijft van een steeds geweldiger machtsontplooiing des Heeren, eindigend met den dood der eerstgeborenen, waarop de tocht volgt door de woestijn (vs. 43—53). Hoe kon Israël dat alles vergeten!

Daarna neemt de dichter den historischen draad weer op en stelt zijn hoorders voor den intocht in Kanaän, des Heeren „heilig gebied” met zijn heiligen berg, den Sion, waarop Hij straks wonen zou (vs. 54). Ook nu die ontroerende tegenstelling: Gods doen en Israël's zondelust. De Heere, niet Israël,

verdreef de vroegere bewoners; Israël vergat den dank des harten te betalen en keerde zich tot Kanaäns goden en hun offerplaatsen. Met dezen enkelen trek teekent hij den tijd van Jozua, de oudsten en de richters. Het is al afval en trouwelooheid! Israël is als een boog, die altijd weer het vertrouwen van den schutter beschaamt en waarmee men geen pijl in het doel kan schieten (vs. 55—58).

Zoo komen dan de donkere dagen van Samuëls jeugd, toen des Heeren oordeelen als een lijkwade over Israël lagen. Silo wordt verlaten en aan de verwoesting prijs gegeven; de ark, de openbaringsplaats van des Heeren machtsvermogen en majesteitelijke zelfopenbaring (vgl. Ps. 132 : 8), wordt in ballingschap weggevoerd (vs. 60 v.). Het volk wordt door het filistijnsche zwaard gedecimeerd, zoodat bij gebrek aan jonge mannen geen bruidsliederen meer gezongen kunnen worden (vs. 62 v.). Zelfs de priesters, wier heilige personen dan toch moesten zijn ontzien, worden niet gespaard; ja zoo groot is des vijands druk, dat er zelfs niet aan gedacht kan worden die gedooden een eervolle begrafenis te verzekeren en de doodenklacht over hen aan te heffen bij monde van daarin geoefende weduwen (vs. 64).

Maar wanneer zoo het louterend strafgericht over Israël gekomen is en het volk den zwijmelbeker van des Heeren toorn gedronken heeft, dan is het einde van den diepen weg bereikt. Des Heeren erbarmen ontwaakt, dat zich tegenover den vijand in vlammenden toorn uit. Nu niet meer een slapend God, die het geroep zijner aanbidders niet hoort (vgl. 1 Kon. 18 : 27, Ps. 44 : 24, 73 : 20); nu niet meer een krijgsman, wiens kracht door den wijn gebroken schijnt. De Heere ontwaakt en verheft zich in volle kracht (vs. 15). De Filistijnen en hun bondgenooten onder de omwonende volken worden smadelijk terugschlagen en het erfdeel der vaders wordt bevrijd (vs. 66). En als dan het oogenblik is aangebroken om des Heeren ark opnieuw een plaats der ruste aan te wijzen, dan wordt Silo niet weer verkoren, krijgt niet Efraïms stam, hoewel tot dusver het meest op den voorgrond getreden, de eer des Heeren „woning” binnen zijn stamgebied te zien. Dan wordt Juda verkoren, dat tot dusver geen rol speelde in Israëls geschiedenis, en wordt Sions berg aangewezen als „de plaats mijner rust” (vs. 67 v.). Daar wordt dan ook „het heiligdom” gebouwd, nu niet meer een tent, maar een trotsch gebouw, hoog oprijzend naar het hemelgewelf en vast gegrondvest als de aarde, die immers op eeuwige pilaren rust (vs. 69).

En bij de teekening der nieuwe heerlijkheid, door des Heeren erbarmen over Israël uitgestort, plaatst de dichter de geweldige figuur van David aan het einde van zijn lied. David, op zulk een wondere wijze geroepen, tot zulk een grootsch werk bestemd, met zulk een rijkdom van gaven toegerust; David, het ideaal van den theokratischen koning, de onvergelykelijke leger-

aanvoerder en herder zijns volks met zijn oprecht hart en wijze hand; David is de wondere gave van Israëls God, die door hem zijn volk verlost en zijn rijk bouwt.

En daarmee eindigt de dichter zijn lied. Het is in mineur begonnen, wordt ook door klaagtonen beheerscht, ook al wisselen deze zoo nu en dan af met dankakkoorden voor des Heeren gadeloos arbarmen. Maar zijn lied besluitend met de teekening der groote Davidsfiguur, gaat toch de majeur overheerschen. „Een oogenblik is er in des Heeren toorn, een leven in zijn goedgunstigheid"! Uit de duisternis van Israëls zonden komt door des Heeren genade de lichtende gestalte van dien koninklijken David. Nog niet het volle licht. Dat komt eerst met „Davids grooten zoon". Maar toch reeds een licht, zoo heerlijk en groot, dat het voor het bewustzijn van den dichter in staat is de duisternis van den voortijd te overwinnen.

Psalm 79.

1. Een psalm. Van Asaf.

- O God, heidenen zijn uw erfdeel binnengedrongen;
uw heiligen tempel hebben zij verontreinigd;
Jeruzalem hebben zij tot een steenhoop gemaakt,
2. De lijken uwer knechten hebben zij gegeven
tot spijs aan het gevogelte des hemels,
het vleesch uwer vromen aan het gedierte des velds.
3. Hun bloed hebben zij als water uitgestort
rondom Jeruzalem en niemand begraaft ze.
4. Wij zijn een smaad voor onze naburen geworden,
een spot en beschimping voor onze omgeving.
5. Tot hoelang, Heere? Zult Gij dan eeuwig toornen,
zal uw ijver als een vuur branden?
6. Stort uw toorn uit over de heidenen,
die U niet kennen,
en over de koninkrijken,
die uwen Naam niet aanroepen,
7. want zij hebben Jakob verslonden
en zijn woning verwoest.
8. Reken ons niet toe de zonden der voorgeslachten;
laat uw erbarmen ons snel tegentreden,
want wij zijn zeer zwak.

9. Help ons, o God van ons heil,
om den wille van de eer uws Naams.
10. Waarom zouden de heidenen zeggen :
„Waar is nu hun God ?”
Laat voor onze oogen onder de heidenen bekend worden
hoe Gij het vergoten bloed uwer knechten wreekt.
11. Laat voor uw aangezicht komen het zuchten van den ge-
vangene ;
verlos naar de sterkte van Uw arm de ter dood verwezenen
12. en vergeld aan onze bureu zevenvoudig in hun schoot
den smaad, waarmede zij U, o Heer, gesmaad hebben !
13. En wij, uw volk en de schapen uwer weide,
wij zullen U eeuwig loven,
aan geslacht na geslacht uw lof verkondigen.

Deze psalm laat ons op ontroerende wijze zien wat er om-
ging in het hart der ware zonen Abrahams bij het ondergaan
van al den hoon en smaad, al den haat en verachting, door
andere volken der semitische oudheid uitgestort over Israëls, dat
in vele opzichten zulk een gansch ander karakter vertoonde.

Hier wordt geklaagd over het feit, dat „heidenen” — en
hiermede kan natuurlijk slechts een door verschillende volken
gemeenschappelijk gevoerde actie bedoeld zijn — het erfdeel
des Heeren zijn binnengedrongen. Zij hebben Israëls stamland
onderworpen en zijn daarbij blijkbaar vooral bij Jeruzalem op
verzet gestuit. Gevolg hiervan is, dat vooral „de heilige stad”
hun woede heeft gaande gemaakt. De stad zelf is tot een steen-
hoop, tot een ruïne gemaakt. De tempel is verontreinigd. Waar-
in dit laatste bestaat, wordt niet met even zoovele woorden ge-
zegd. Dit kan liggen in het feit zonder meer, dat niet-Israëlieten
de plaatsen hebben betreden, alleen voor de priesters of uit-
sluitend voor den hoogepriester gereserveerd, waardoor het
gebouw onrein is geworden. De verontreiniging kan echter ook
liggen in de vernieling van het tempelgebouw, waardoor deze
heilige plaats een woonplaats is geworden voor vossen en jak-
halzen. Wie de eerste meening is toegedaan, denkt aan de
ontwijding van den tempel door Antiochus Epifanes in de dagen
der Makkabeën ; wie de tweede waarschijnlijker acht, wil aan de
gebeurtenissen van 586 gedacht hebben, toen stad en tempel
werden verwoest.

In ieder geval is er geweldig gevochten in en rondom Jeru-
zalem. Een groot aantal verdedigers — door den dichter „uwe
knechten” en „uwe vromen” genoemd, omdat zij bij de ver-
dediging der heilige stad als het ware in dienst stonden van
den Heere, die immers in Jeruzalem „woonde” — is gevallen

en zelfs een eervolle begrafenis is hun niet ten deel gevallen. Hun lijken strekten tot voedsel aan vogels en allerlei gedierte of moesten onbegraven blijven liggen, voor den Semiet in het algemeen en den Israëliet in het bijzonder een ondragelijke gedachte, wijl de geest van den afgestorvene geen rust vinden kan, voordat het lichaam „in den kuil is nedergedaald”. En alsof dit alles nog niet genoeg ware, komt daar nu ook nog bij de bittere spot der omwonende volken, van Ammonieten en Moabieten, Filistijnen en Edomieten, die eertijds Israëls meerderheid ervoeren en nu het zustervolk met smaad overladen (vs. 4). Als immer hebben ze ook nu in Israëls rampspoeden het bewijs gezien van de machteloosheid van Israëls God, die zijn volk — dat Hij immers „uitverkoren” heeft! — niet voldoende beschermen kon tegen den vijand en zelfs zijn eigen stad en tempel niet van de verwoesting heeft kunnen redden. Vandaar ook nu dat hartdoorvlijmende: „Waar is nu uw God?” Zoo is Jakob als het ware opgegeten door den vijand; akker en veld, huis en hof zijn verwoest (vs. 7). Het vroeger zoo krachtige volk is zwak geworden (vs. 8); allen gevoelen zich als gevangenen, geketend door 's vijands tyranie (vs. 11a); het gansche volk is als ten doode opgeschreven (vs. 11b).

Uit die ellende roept de dichter tot zijn God, die immers alleen „de God des heils” is (vs. 9), door Wien Israëls verlossingen komen kunnen. Zullen ze dat ook nu? Diep gevoelt de dichter, dat des Heeren toorn tegen Israël is ontbrand. Hij voelt het blaken van Gods „ijver” (vs. 5), de energie der zelfbewaring Gods, waardoor Hij niets duldt wat zich aan zijn goddelijke majesteit en heiligheid vergriipt en zich daartegen verzet. Zijn oog is er voor ontsloten, dat Israël, dat toch den Heere heilig moest houden en Hem ook tegenover de volken eeren moest, Hem niet geëerd heeft, zijn geboden niet heeft gehouden en andere goden „Hem ten trots” heeft gehad. Israël zelf heeft Gods toorn gaande gemaakt. Maar bij het branden van dien toorn kan hij, kunnen Abrahams zonen niet leven. En daarom: „Tot hoelang, Heere? zult Gij dan eeuwig toornen?” (vs. 5).

Met die klagende vraag der steeds nader tredende vertwijfeling heeft de dichter zijn gebed ingeleid, maar onmiddellijk gaat ze over in de bede, dat des Heeren toorn zich keere tegen de heidenvolken, die den Heere niet bij ervaring kennen en dus ook zijn Naam niet aanroepen (vs. 6). Die ijvergloed Gods, die anders ten bate van zijn volk zich openbaart (vgl. Jes. 9 : 6), keere zich tegen hen, die op zoo matelooze wijze hun taak als strafvoltrekkers hebben overschreden en Israël tot bij den ondergang hebben gebracht (vs. 7 vgl. Jer. 10 : 25, waaraan deze twee verzen ontleend zijn). Waarom is dit nog niet geschied? En dan kan de dichter slechts ééne verklaring vinden. Hij heeft een diep inzicht in de gevolgen der zonde. Die zijn zoo groot, dat, wanneer de Heere het volk de volle maat zijner zonden

wil doen dragen, bij alle ellende van het heden van verzoening nog geen sprake kan zijn. En nu vreest hij, dat het branden van des Heeren toorn zich alleen hierdoor laat verklaren, dat Hij de zonden der voorgeslachten aan de kinderen straft. Zijn de kinderen dan schuldeloos? Dat niet; veeleer worden ook die zonden beleden (vs. 9); maar indien ze nu ook nog der vaderen zonden moeten boeten, wat dan? „Reken die ons niet toe, o God!” (vs. 8).

Zoo pleit de dichter dan op des Heeren erbarmen, die nederbuigende ontferming, die het zwakke sterkt, het verkrankte geneest. Een alles overtreffende drangreden wordt daartoe naar voren gebracht. „De eere van des Heeren Naam”. God *kan* Israëls roepen niet onverhoord laten; Hij *kan* zijn volk niet zoo laten vertreden en verteren. Dat verbiedt Hem zijn eigen Naam (vs. 9)! Israëls vijanden lachen om de vermeende machteloosheid van Israëls God (vs. 10a). Ze lasteren „den Naam”, die geen klank is, geen benoemingsmiddel, maar de Verbondsgod zelf in zijn reële zelfopenbaring, vooral met betrekking tot Israël. In dien „Naam” openbaart de Heere zijn verbondstrouw, zijn macht en genade. Van dien „Naam” spreekt gansch Israëls geschiedenis als geestelijke maar ook natuurlijke realiteit, die Israël draagt en zegent, voor Israël strijdt en het uitredt. Nu is het water tot de lippen gekomen. Als de Heere nu niet redt, dan gaat Israël onder. Ja, de Heere *moet* redden, zoo zegt het geloof; dat is Hij aan Zichzelf, aan zijn verleden, aan zijn Naam verplicht. Eens *zal* de Heere wel zeker wreken, maar wanneer? Laat dat mogen zijn „voor onze oogen”, zoodat wij het zien en ons moegestreden geloof zich daaraan moge oprichten (vs. 10)! Aan „de sterkte van des Heeren arm” twijfelt de dichter niet. Hij weet, dat die zelfs in staat is om hen, die reeds ten doode verwezen zijn, te redden. Welnu, verlos dan, Heere (vs. 11)!

Maar die heidenen dan, die stad en tempel hebben verwoest, het volk hebben verteerd, des Heeren Naam hebben gelasterd? Hen moge de Heere zevenvoudig vergelden! Reeds ziet de dichter hen den last torsen. Hun gansche schootkleed is vol (vgl. Jes. 65 : 6, Jer. 32 : 18, Lukas 7 : 38). Ja, gebukt moeten ze gaan, bezwijkend onder de vergelding! Wat dan vergolden moet worden? Neen, niet het storten van Israëls bloed; niet het verwoesten van Israëls eigendom. Wat vergolden moet worden is het smaden van des Heeren Naam. Dat is de eigenlijke zonde van dien vijand! Die moet worden geboet!

Zal het ook gebeuren? Daaraan twijfelt de dichter niet. En zoo verheft zijn gebed, dat met het ongeduldig klagende „tot hoelang?” begon, zich al worstelend tot de blijde zekerheid: wij zijn en blijven Gods volk; de Heere is niet alleen onze Herder, maar Hij is de goede Herder, die ons weidt in grazige weiden. En aan die zekerheid zich vastklemmend leeft hij zich

zoo in de ontwijfelbaarheid der gebedsverhooring in, dat hij reeds *nu* voor zich en voor zijn volk de gelofte aflegt om den Heere, die immers zijn gebed verhooren zal, niet alleen *nu* te danken, maar dien dank ook tot alle komende geslachten te doen doorklinken, opdat ook zij hun vertrouwen stellen op Israëls God alleen (vs. 13)!

Psalm 80.

1. Voor den opperzangmeester. Op „de leliën van het getuigenis”. Van Asaf. Een psalm.
2. Herder Israëls, hoor,
Gij, die Jozef leiddet als schapen!
Gij, die op de cherubs troont, verschijn in lichtglans!
3. Wek uw krachtsvermogen op
aan het hoofd van Efraïm, Benjamin en Manasse
en kom om ons te redden!
4. O God der heirscharen, herstel ons
en doe uw aanschijn lichten, opdat wij gered worden!
5. Heere, God der heirscharen, tot hoelang
rookt uw toorn bij het gebed van uw volk?
6. Gij hebt hen tranenbrood doen eten,
hen overvloedig tranen doen drinken.
7. Gij hebt ons tot een voorwerp van strijd gemaakt voor
onze burens
en onze vijanden drijven den spot met ons.
8. O God der heirscharen, herstel ons
en doe uw aanschijn lichten, opdat wij gered worden!
9. Een wijnstok deedt Gij uit Egypte komen,
verdreeft de heidenen en hebt dien geplant.
10. Gij hebt plaats voor hem gemaakt
en hij schoot wortel
en vervulde het land.
11. Zijn schaduw bedekte de bergen,
zijn scheuten de cederen Gods,
12. Zijn takken strekte hij uit tot de zee,
zijn loten naar de Rivier.
13. Waarom hebt Gij in zijn muren gaten gebroken,
zoodat ieder, die langs den weg voorbijgaat, hem kaalplukt,

14. het everzwijn uit het woud hem afvreet,
het gedierte des velds hem afweidt?
15. O God der heirscharen, keer toch weder;
aanschouw uit den hemel en zie,
en zoek dezen wijnstok op
16. en bescherm wat uw rechterhand geplant heeft!
17. Als vuilnis is hij met vuur verbrand;
door uw dreigenden aanblik komen zij om.
18. Strek uw hand uit over den man van uw rechterhand
en over den menschenzoon, dien Gij voor U sterk hebt
laten worden!
19. Dan zullen wij niet van U afwijken.
Maak Gij ons levend, dan zullen wij uw Naam aanroepen.
20. Heere, God der heirscharen, herstel ons,
doe uw aanschijn lichten, opdat wij gered worden!

Ook in dezen psalm schrijnt de pijnlijke tegenstelling tusschen het heden en het verleden, tusschen druk en voorspoed, tusschen gramschap en genade. De Heere, eertijds zijn zegenende tegenwoordigheid aan Israël betoonend en als een trouw herder zijn volk leidend, handelt nu in vijandschap en doet Israël al den haat zijner naburen ervaren.

Hoe rijk het verleden was wordt in enkele krachtig sprekende trekken geteekend. Allereerst zien we den Heere als „herder” zijns volks, dreigende gevaren afwerend, beschuttend en beschermend, spijs en drank zoekend, het zwakke ontziende en het kranke genezend (vs. 2a). Daarna zien we Hem als wijn-gaardenier, al zijn zorgen bestedend aan den wijnstok, door Hem uit Egypte gehaald en in Kanaäns vruchtbaren bodem geplant (vs. 9a). Om dat te kunnen doen moest echter eerst de grond van steenen worden gezuiverd, moësten dus de heidenen uit Kanaän worden verdreven (vs. 9b, 10a). En nadat zoo de grond was toe bereid, kon de wijnstok allerwege zijn wortels uitzenden en krachtig opschieten. Het gansche Kanaän werd er vol van: ja zelfs over zuid- en noordgrens heen groeide de wijnstok, zoodat de zuiderbergen door zijn schaduw werden overdekt en de cederen van den Libanon, door God zelf geplant (vgl. Num. 24:6, Ps. 104:16), zooals hun hooge ouderdom en hun geweldige omvang duidelijk leeren, door de tegen hen opklimmende ranken werden overmeesterd (vs. 11). Ja zulk een groei-kracht had deze wijnstok, dat zelfs de ideale wester- en oostergrenzen konden worden bereikt en Israël eenerzijds kon afdalen in de vruchtbare en vooral voor de handelsbeweging van die dagen zoo belangrijke kustvlakte aan het strand

der Middellandsche zee en die kon beheerschen, en anderzijds zich uit kon breiden tot den Eufraat en daardoor in onmiddellijk contact kon komen met die overoude volken, welke de cultuurontwikkeling van geheel West-Azië beheerschten (vs. 12). Zoo bereikte onder David en Salomo de wijnstok zijn vollen wasdom en vertoonde Israël zijn volle machtsvermogen, door den Heere zelf en door het davidische huis als omgeven door een sterken muur, waardoor de vijanden op verren afstand werden gehouden en het volk in veiligheid wonen kon, krachtig en sterk door den inwonenden goddelijken zegen.

Hoe geweldig steekt bij de lichtglansen van het verleden de duisternis van het heden af! En weder grijpt de dichter naar de beelden, waarmede hij het verleden teekende. De Herder geeft, ja, nog wel voedsel aan zijn schapen, maar het is tranenbrood; Hij geeft hun wel te drinken, zelfs met litersmaat, maar het zijn bittere tranen, uit hun oogen geperst door het lijden (vs. 6). Bescherming tegen hun vijanden verleent Hij hun niet meer. Ze zijn geworden tot een „voorwerp van strijd” (vs. 7a); wanneer de genabuurde volken op het oorlogspad gaan om buit te behalen, dan grijpen ze Israël aan, dat immers door zijn Herder niet meer wordt beschut en welks rijkdom dus een gemakkelijke prooi is. Ze zijn nog wel schapen, ja, maar slachtschapen (vgl. Ps. 44: 23, Zach. 11: 4, 7). Ze boezemen dan ook niet het minst ontzag meer in. Spot is het eenige, wat ze op het gelaat hunner tegenstanders lezen en uit hun woorden hun tegenklinkt (vs. 7b). Hun Herder is nog wel bij hen, maar zijn „toorn rookt” (vs. 5a).

En wat heeft de Wijngaardenier met den wijnberg gedaan? De muur daarvan is voor het grootste gedeelte weggebroken; de wijngaard ligt open en bloot. Hij is prijs gegeven aan de hebzucht van zijn omgeving; de menschen plukken hem kaal, de dieren woelen zijn wortels bloot en vreten zijn teedere loten af (vs. 13 v.). Wat Israël nog voortbrengt, valt niet alleen den vijand ten deel, maar dient tevens om dien nog sterker te maken en nog meer zijn vernielzucht gaande te maken. En het einde daarvan is geweest, dat de wijngaard waardeloos geworden is en zijn afgescheurde ranken en loten als vuilnis aan den vuurgloed der vertering zijn prijs gegeven (vs. 17). Vele zonen Israëls zijn omgekomen.

En waarom nu dat alles (vs. 13)? Hoe laat zich die veranderde houding van den Herder en Wijngaardenier nu verklaren? De dichter stelt die vraag wel, maar hij doet geen poging om er een antwoord op te geven. Slechts geeft hij in vs. 19 als in het voorbijgaan te verstaan, dat Israëls „afwijken” daaraan schuld heeft. Hij weet echter één ding: Gods toorn is ontstoken; Israël is aan zijn vijanden overgeleverd; dat *kan* niet voortduren; eens zal er een einde aan deze jammerlijke vervolging moeten komen. Wanneer? dat is alleen God be-

kend; maar de dichter kan het bij het duistere heden niet uithouden, waarin zelfs Israëls gebed niet wordt verhoord (vs. 5b). En daarom „tot hoelang, o Heer?” En nu geeft hij de redenen op, waarom het zoo niet blijven *kan*. Zijn onwrikbaar geloof in Israëls toekomst ligt allereerst in het feit, dat de Heere nog steeds „Herder Israëls” *is*. Vandaar dat hij, wanneer hij zijn klaagzang opheft, begint met dat roerend teedere: „Herder Israëls, hoor!” De Heere is de onveranderlijke; wat Hij *is* zal Hij ook morgen zijn.

Voorts hierin, dat de Heere „op de cherubs troont” (vs. 2b) *is*. Die cherubs zijn de dragers van des Heeren troonzetel, waarop Hij vrij door het luchtruim vaart ter uitoefening van zijn wereldregiment (Ps. 18:11, Ezech. 1), van welken troon in Israëls heiligdom de afschaduwing gevonden wordt in de ark met zijn cherubs op het verzoendeksel, onderpand van des Heeren genadige inwoning in het midden van zijn volk. Daaraan herinnert de dichter zijnen God: de wereldbeheerscher is Israëls verbondsgod en zoo is dus Israëls lot in goede handen, zelfs wanneer het rondom donker is. Maar daarom temeer verheft zich de bede: „verschijn in lichtglans”. De dichter heeft er behoefte aan zijn God weer te zien in stralende heerlijkheid, waardoor de duisternis wordt overwonnen, Israël wordt gered, de vijand wordt beschaamd.

Dan ook hierin, dat Israël planting is van des Heeren hand. Die wijnstok in Kanaän is er niet vanzelf gekomen. De Heere heeft hem er gezet (vs. 16). Israël is „de man van zijn rechterhand” (vs. 18a); zijn rechterhand heeft het gemaakt en beschermd. Ook is het door Hem krachtig geworden en sterk (vs. 18b). En de Heere vernietigt zijn eigen werk nooit! Wel heeft Hij zich nu ervan afgekeerd. Maar zoodra Hij zich omkeert, dan (vs. 15a). Wel is zijn aanschijn nu verborgen, maar als het straks weer „lichten” gaat, dan (vs. 4). Want waaraan deze dichter ook twijfelen moge, niet aan des Heeren krachtsvermogen. Dat *is* er. Slechts wekke de Heere dat in Hem nu sluimerende, zich niet in daden uitende krachtsvermogen op (vs. 3). De Heere is „de God der heirscharen”, Wiens is „alle macht in hemel en op aarde”.

En daarop zich grondend, daarin positie nemend, rijst nu het gebed van dezen dichter, opdat de Heere herstelle wat de vijand heeft vernield, en het licht weer door de duisternis doehenenstralen (vs. 4, 8, 20). Hij zoeken den wijnstok weer op en bescherm zijn planting (vs. 15 v.)! En daarbij stelle Hij zich aan het hoofd van Efraïm, Benjamin en Manasse, om „ons” te redden (vs. 3). Waarom juist deze drie stammen genoemd worden, is niet duidelijk en zal dit ook wel niet worden, zoolang we niets nader weten uit de tijdsomstandigheden, waaronder deze noodkreet werd geslaakt.

En wanneer Israël nu is gered? Wanneer het weer in het leven teruggeroepen is, wat dan? Dan opnieuw afwijken? Neen, antwoordt de dichter in naam van zijn volk. Dan veeleer een aanroepen van zijn Naam (vs. 19), een uitsluitend steunen op zijn goddelijk vermogen. Dan niet meer afwijken, maar het uitsluitend wagen met Israëls „Herder” en „Wijngaardenier”.

Psalm 81.

1. Voor den opperzangmeester. Op de gittiet. Van Asaf.
2. Jubelt Gode, onze sterkte,
juicht den God van Jakob toe!
3. Heft aan een lied en laat de pauken klinken,
de lieflijke cither met de harp.
4. Blaast de bazuin op nieuwemaan,
op vollemaan voor onzen feestdag.
5. Want dat is een inzetting voor Israël,
een verordening van Jakobs God;
6. als een gebod heeft Hij het Jozef opgelegd,
toen Hij tegen Egypteland uittoog.
Daar hoor ik een taal, die ik niet kende!
7. „Ik heb zijn schouder ontheven van den last;
zijn handen kunnen den draagkorf los laten.
8. In de benauwdheid riep gij en Ik hielp u uit;
Ik antwoordde u in donderomhulsel;
bij de wateren van Meriba toetste Ik u. Sela.
9. Hoor, mijn volk, opdat Ik het u inscherpe;
Israël, och of gij naar Mij hooren wildet!
10. Bij u mag geen vreemd god zijn
en voor een buitenlandschen god moogt gij niet neer-
werpen.
11. Ik ben de Heere, uw God,
die u uit Egypteland heeft opgevoerd.
Doe uw mond wijd open, opdat Ik dien vulle!
12. Maar mijn volk hoorde niet naar mijn stem
en Israël is Mij niet ter wille geweest.
13. Toen gaf ik het over aan de verstoktheid van hun hart,
konden zij in hun raadslagen wandelen.

14. Och of mijn volk naar Mij hoorde,
Israël in mijn wegen wandelde!
15. Welhaast zou Ik hun vijanden vernederen,
mijn hand doen neerkomen op hun tegenstanders.
16. Die den Heere haten zouden Hem geveinsd huldigen
en hun tijd zou komen voor eeuwig.
17. Maar met het vette der tarwe zou Ik het spijszigen
en verzadigen met honig uit den rotssteen.

Israël viert feest (vs. 4b). Het feest begint met vollemaan en is ingesteld bij den uittocht uit Egypte (vs. 6). Israël viert dus paaschfeest, dat plaats had met volle maan in den nacht tusschen den 14^{den} en 15^{den} Abib of (gelijk deze maand naar den later ingekomen babylonischen kalender ook heet) Nisan, de eerste maand van het kerkelijke jaar, ongeveer samenvallend met April. Daaraan gaat op den eersten dier maand een nieuwemaanfeest vooraf, dat als kerkelijke nieuwjaarsdag en als inleiding op het hoogheilige paaschfeest op zeer bijzondere wijze door het blazen der ramshorens „geheiligd” werd. Vandaar dat in vs. 4 ook hiervan melding wordt gemaakt.

Nu wekt de dichter de gansche schare, die in den tempel is samengestroomd, zoowel priesters en levieten als leeken, op om gezamenlijk den lof te bezingen van Israëls God. Het tempelkoor moet met de pauze en cithar en harp de muziek doen weerklinken en het volk moet de lofzalmen aanheffen. En terwijl de horens der priesters met hun langgerekte tonen de offerhandelingen begeleiden, moet de geheele tempel vervuld zijn van geweldig opklinkenden feestjubel, zooals die aan Israël past bij het viert van zijn hoogheilig feest. Daarmede geeft het niet alleen uiting aan wat in eigen hart leeft, maar geeft het tevens gevolg aan het overoude gebod des Heeren, dat op de instelling van het Paaschfeest teruggaat.

Maar nauwelijks heeft de dichter tot dien blijden feestjubel opgewekt, of daar weerklinken in het diepst zijns harten tonen, vroeger ook bij hem onbekend, maar die zich nu met zooveel kracht aan zijn bewustzijn opdringen, dat hij zich tot tolk maken moet van wat hij in de stilte zijner ziel verneemt. Het is des Heeren vaderlijk vermanende stem, die herinnert aan Israëls ongehoorzaamheid en afval, ook aan zijn eigenwilligen godsdienst. Neen, Israël mag niet meenen, dat de feestbloemen de kloven dempen kunnen, die tusschen God en volk gaapt. Veeleer moet juist op dat paaschfeest aan die kloven herinnerd worden, opdat Israël met een volkomen hart den Heere leere zoeken. Voor zelfbedrog is geen plaats bij het dienen des Heeren en Paschen mag niet in Hallel-roepen en citharklanken opgaan. Vandaar die „taal”, welke ook de dichter „niet kende” (vs. 6c).

Daarbij wordt natuurlijk allereerst herinnerd aan des Heeren grootste machtsdaad, die de eeuwen door in onverbleekten glans schittert aan den aanvang van Israëls historie: de bevrijding uit het diensthuis, toen Israël geen draagkorf met leem en tegels meer behoefde te torsen. Op geweldige wijze heeft de Heere toen op het roepen van zijn volk geantwoord. „In donderomhulsel” d.i. omgeven door donderwolken, die door hun zwart gevaarte de uitstraling zijner heerlijkheid temperen en daardoor de openbaring zijner goddelijke majesteit voor al het geschapene mogelijk maken, is de Heere nedergedaald en heeft Hij zich bij de Schelfzee gesteld tusschen het benauwde Israël en het opdringende Egypte, den een omhullend, den ander vernietigend (vs. 7, 8a, b.).

Maar ook wordt herinnerd aan wat bij de wateren van Meriba is geschied, waar Israëls geloof in des Heeren wondermacht krachteloos ineenzonk en een vernieuwd bewijs van goddelijk meedoogen en machtsvermogen noodig was om Israël tot verdertrekken te dringen (vs. 8c.). Ook dit moest het volk nog meer aan zijn God binden. Het langst echter blijft die tot dusver onbekende „taal” staan bij het wonder van den Sinaï, toen de Heere niet meer zijn macht deed zien, doch Israël een blik gunde in het diepst van zijn Wezen en zijn volk onderrichtte omtrent den weg, dien het te gaan had. Toen kwam datgene, wat bovenal moest worden ingescherpt en waarnaar tot iederen prijs moest worden gehoord (vs. 9): de Heere, in wezen onderscheiden van alle andere goden en daarom uitsluitend door Israël te dienen, dat alleen des Heeren machtsvermogen heeft ervaren. Plechtig wordt dan ook de grondgedachte der bondswet, in de tien geboden neergelegd, opnieuw tot Israëls bewustzijn gebracht: Ik ben de Heere, uw God, die U uit het diensthuis heb uitgeleid; gij zult geen andere goden hebben mij ten trots (Exod. 20 : 2 v.). Daarbij wordt Israël ernstig vermaand om toch het geestelijk voedsel, dat door die zelfopenbaring des Heeren zoo rijkelijk tot hen kwam, in vollen omvang in zich op te nemen. Daartoe had het niet anders te doen dan den mond te openen en daarmede zijn bereidwilligheid te bewijzen om het aangebodene te aanvaarden (vs. 11 c.).

Zoo had Israëls geschiedenis het beeld kunnen vertoonen van de historie van een volk, dat, door hemelsche spijs gevoed, van dien overvloed aan andere volken kon mededeelen en zoo anderen ten zegen (vgl. Gen. 12 : 2) kon zijn. Maar hoe gansch anders is het uitgekomen! Israël heeft zich dien rijkdom van gaven niet waardig getoond. Het heeft naar des Heeren stem niet gehoord, naar des Heeren wil niet gewandeld (vs. 12). Zoo heeft God dan om den wille zijner gerechtigheid zijn hand van zijn eigen volk moeten aftrekken en hen aan de door hen zelf gekozen meesters moeten overgeven: de verstoktheid van hun hart, hun eigen raadslagen (vs. 13). Israëls zonde werd zijn welverdiende straf (vgl. Jer. 7 : 24).

In dit spiegelbeeld van eigen historie wil de dichter nu tot het bewustzijn zijner tijdgenooten laten doordringen den verren afstand, die er bestaat tusschen Israëls geschiedenis en des Heeren goddelijk bedoelen. Over Israëls verleden, dat een ontroerende aaneenschakeling vertoont van droeve ervaringen, gaat nu het licht op van goddelijke straf, die echter geen einddoel is maar middel en immer drijven wil tot berouwvollen terugkeer. Israël kon toch zoo rijk zijn, als het zich slechts door den Heere leiden liet! Dat kan het nog! Het heeft daartoe niet anders te doen dan te hooren en te volgen (vs. 14).

En nu laat de dichter voor het geestesoog zijner hoorders een wonderrijke toekomst opdoemen en een rijkdom van beloften schitteren, die zich „welhaast” kunnen verwerkelijken, indien Israël zich slechts tot hooren en volgen kan verheffen. De vijanden vernederd, ja zelfs door des Heeren machtsontplooiing gedwongen tot een — zij het ook onwaarachtig en geveinsd! — huldigen van Israëls God! Dan zullen de rollen worden omgekeerd: het ongeluk zal als een bergstroom over de vijanden worden uitgestort; Israël zal met ongekende rijkdommen worden overgoten. Dat is de heilstijd, die komen kan. Aan Israël is het de komst daarvan te bespoedigen! Dan zal de rechte paaschjubel alom weerklinken en zullen priesters, levieten en volk des Heeren lof zingen (vs. 14—17).

Psalm 82.

1. Een psalm. Van Asaf.

God staat in den goddelijken raad;
in het midden der goden houdt Hij gericht.

2. „Tot hoelang richt gij op onrechtvaardige wijze,
zijt gij partijdig voor goddeloozen?
3. Doet den geringe en den wees recht,
geeft den nedergebogene en den behoeftige zijn recht!
4. Redt den geringe en den arme,
redt hen uit der goddeloozen hand!
5. Verstand hebben zij noch inzicht,
in duisternis wandelen zij rond;
zoo wankelen alle grondvesten der aarde.
6. Wel heb Ik gezegd: goden zijt gij,
ja zonen des Allerhoogsten zijt gij allen....
7. voorwaar, als menschen zult gij sterven,

als een der vorsten zult gij vallen!"

8. Sta op, o God! richt de aarde,
want Gij bezit alle volken!

De dichter ziet het onrecht op aarde heerschen. Wie arm en verlaten is kan geen recht bekomen. Der goddeloozen macht is zoo groot, dat zelfs de rechters hun partij kiezen en desbewust het recht onthouden aan wie onbemiddeld is. Zoo wordt alles ontwricht en maakt de door God zelf gewilde zedelijke wereldorde meer en meer plaats voor rechtsverkrachting en rechteloosheid.

Maar zoo zal het niet blijven. Straks treedt de Heere voor het door Hem vastgestelde recht in de bres en werpt Hij terzijde allen, die zijn rechtswil tegenstaan en zijn ordinantiën ontcrachten. Reeds ziet de dichter Hem staan als wereldrichter.

Evenals de koning van een der groote wereldrijken zijne stadhouders, door hem over de gewesten van zijn uitgestrekt gebied aangesteld, rondom zich verzamelt, zoo heeft ook de Heere allen bij zich ontboden, die door Hem met de handhaving van het goddelijke recht op aarde zijn belast. Een „goddelijke raad” wordt gehouden, de „goden” zijn ter vergadering opgeroepen. Niet echter om als in Nineve of Babel met den „grooten koning” te raadplegen. Het oordeel zal hun worden aangekondigd (vs. 1). De Heere kent hun onrechtvaardig handelen. Reeds zijn „tot hoelang” geeft uiting aan den toorn, die Hem vervult bij het aanschouwen van hun rechtsverkrachting. Onrecht en partijdigheid wordt hun verweten, waarvan juist zij het slachtoffer worden, die den Heere het naast aan het hart liggen: de armen en verlatenen (vs. 2—4). Hoe de Heere over hen denkt, zegt Hij vs. 5. Hun ontbreekt juist datgene, zonder hetwelk zij hun gewichtig ambt niet kunnen uitoefenen: verstand en inzicht, en zoo gaat alle begrip van recht te loor. Gevolg daarvan is: wanorde en anarchie; alles stort ineen.

Zonder nu verder hun antwoord af te wachten, wordt hun het oordeel aangekondigd. Zeker, die wezens, die de Heere tot stadhouders over de gewesten van zijn wereldrijk heeft aangesteld en die als zoodanig dragers en beschermers hadden te zijn van het door Hem gegeven recht, ze zijn „goden”. Eens heeft God zelf hen met goddelijke eer bekleed, maar niet als waren ze geen verantwoording schuldig aan den „Allerhoogste” als Wiens „zonen” ze worden geëerd. Nu ze door hun willekeur en rechtsverkrachting alles in wanorde hebben gebracht, nu zullen ze sterven en vergaan, het lot ondergaan van vorsten van vleesch en bloed (vs. 6 v).

De dichter zegt het niet met even zoovele woorden, maar het geheele lied wordt gedragen door de gedachte, dat de

ware gerechtigheid op aarde heerschen zal, zoodra „de God des rechts” ingrijpt en de rechters der aarde, die zijn wil tegenstaan, vernietigt. En juist wijl die gedachte zijn ziel vervult, eindigt hij zijn lied met een „Amen, Heere, ja kom haastelijk !” In den aanvang zag hij den Heere reeds staan ; in het einde bidt hij, dat de Heere zich moge verheffen. Het wereldgericht moge welhaast komen als de dageraad van de eeuw des rechts ! Dat *kan* de Heere doen komen, want Hij heeft niet alleen eigendomsrecht op Israël, maar ook op alle andere volken, en daaruit vloeit voor Hem de plicht voort om, waar de stadhouders in gebreke bleven, zelf de teugels der regeering in handen te nemen en voor het ontcrachte recht op te komen (vs. 8).

Psalm 83.

1. Een lied. Een psalm. Van Asaf.
2. O God, houd U niet stil,
zwijg niet en rust niet, o God !
3. Want zie, uw vijanden zijn in beweging
en die U haten steken het hoofd op.
4. Tegen uw volk smeden zij een plan ;
zij beraadslagen tegen uw beschermelingen.
5. Zij zeggen : „komt, laat ons hen uit de rij der volken uitroeien,
zoodat geen herinnering blijft aan Israëls naam !”
6. Ja, één van hart plegen zij raad
en sluiten zij tegen U een verbond,
7. Edoms tenten en de Ismaëlieten,
Moab en de Hagarenen,
8. Gebal en Ammon en Amalek,
Filistéa en de inwoners van Tyrus.
9. Zelfs Assur houdt het met hen ;
ze zijn een arm voor de zonen van Lot. Sela.
10. Behandel hen als Midian, als Sisera,
als Jabin bij de beek Kison :
11. zij werden vernietigd bij Endor,
zij werden als mest voor den grond.
12. Stel hen, hun edelen, als Oreb en Zeëb,
als Zebach en Salmoena al hun vorsten,

13. die zeggen : „laat ons voor ons in bezit nemen de weiden Gods !”
14. O mijn God, stel hen als stroo,
als stoppelen voor den wind,
15. als wanneer vuur een bosch verteert
en een vuurgloed bergen verzenget.
16. Zoo moet Gij hen najagen met uw stormwind
en hen verschrikken met uw orkaan.
17. Overdek hun aangezicht met schande
en laat hen uw Naam zoeken, o Heere !
18. Laat hen beschaamd en verschrikt worden voor immer,
schaamrood worden en te gronde gaan,
19. en laat hen ervaren, dat uw, uw Naam Heere is,
Gij alleen de Allerhoogste zijt over geheel de aarde.

Een storm van haat en vijandschap is over het bondsvolk heengegaan. De omwonende volken hebben een plechtig verbond met elkander aangegaan om Israël gelijktijdig van alle zijden aan te grijpen en het met wortel en tak uit te roeien. Zelfs de herinnering aan het bestaan van het volk des verbonds moet teloorgaan. Het plan is uitgegaan van „de zonen van Lot”, Ammon en Moab (vs. 9), en bij hen hebben zich meerderen aangesloten zoowel de meer zuidelijk wonende Edomieten, Ismaëlieten en Amalekieten als de meer noordelijk in het Overjordaansche (vgl. 1 Kron. 5 : 10) wonende Hagarenen en de beheerschers der zeekust, Gebal, Tyrus en Filistéa. Zelfs hebben deze bondgenooten om zeker te zijn van het welslagen van hun plan zich van den steun van Assyrië weten te verzekeren, dat op die wijze „een arm” is geworden voor de „zonen van Lot” (vs. 9).

Dit verbond ziet de dichter in religieus licht. In de vijandschap tegen Israël spreekt de haat tegen Israëls God zich uit. Het gaat tegen den Heere zelf (vs. 3, 6). Daarom kan de Heere zich niet afzijdig houden. Zijn beschermelingen zijn in gevaar (vs. 4b). Daarom moet de Heere uit zijn rust opstaan, in beweging komen, zijn stem laten hooren (vs. 2).

Daarbij gaat de dichter als vanzelf terug naar een der donkerste perioden van Israëls volksbestaan, naar den tijd der Richteren, toen eenerzijds de slechts zeer ten deele onderworpen Kanaänieten en anderzijds de naar de rijke weiden van Kanaän begeerige Midianieten hun overstelpende macht aan Israël deden gevoelen. Weer herleven voor zijn geestesoog de heldengestalten van Barak en Gideon, toen de vlakke van Jizreël en het bergland van Gilead getuige waren van des Heeren wondermacht. Hoe werden de vijanden toen als door

een enkelen windstoot weggevaagd! De Heere stormde en donderde, verzengde en vernietigde!

Welnu, zoo bidt hij, eenzelfde lot zij het deel van hen, die het op Israëls vernietiging en ondergang aanleggen (vs. 10—13). Het verga hun als stroo, eigenlijk als de bij wijze van een rad gewonden en daarom gemakkelijk wegrollende stengels van den wilden artisjok; als de stoppels, die bij het wannen van het koren in den wind worden geworpen (vs. 14.) En denkend aan den bliksem, die in den zomer zoo licht Palestina's bosschen in brand zet en de berghellingen maakt tot reusachtige vuurhaarden, waaruit het vuur altijd weer oplaait, wenscht hij Israëls vijanden eenzelfde lot toe (vs. 15 v.). Zoo moge geen van hun plannen zich verwerkelijken, maar schaamte hun aangezicht bedekken en mogen Israëls vijanden gedwongen worden Israëls God de Hem toekomende eere te geven (vs. 17).

Intusschen, zelfs dit is voor den dichter nog niet genoeg. Van schaamte moeten Israëls vijanden worden verteerd en de machtsopenbaring des Heeren moet tegenover hen zoo geweldig zijn, dat zij gedwongen worden tot de erkenenis, dat de Heere alléén God is (vs. 18 v.).

Psalm 84.

1. Voor den opperzangmeester. Op de gittiet. Van de kinderen van Korach. Een psalm.
2. Hoe lieflijk zijn uwe woningen,
o Heere der heirscharen!
3. Mijn hart verlangt, ja smacht
naar de voorhoven des Heeren;
mijn hart en mijn vleesch jubelen
den levenden God toe.
4. Ja, gevonden heeft het vogeltje een woning.
de zwaluw een nest voor zich,
waar zij hare jongen leggen kan:
uwe altaren, Heere der heirscharen,
mijn Koning en mijn God!
5. Welgelukzalig zijn zij, die in uw huis wonen:
bestendig kunnen zij U loven! Sela.
6. Welgelukzalig is de mensch, wiens sterkte in U is:
gebaande wegen zijn er in hun hart!

7. Door het Baka-dal trekkend,
maken zij het tot een bronnenland;
de voorjaarsregen hult het in zegeningen.
8. Van kracht tot kracht gaan zij voort,
zien uit naar God in Sion.
9. Heere, God der heirscharen, hoor mijn gebed;
luister, o God van Jakob! Sela.
10. O God, ons schild, zie
en aanschouw het aangezicht van uw gezalfde!
11. Voorwaar, één dag in uwe voorhoven is beter
dan duizend in mijn woning;
het is beter te vertoeven aan den drempel van het huis
mijns Gods
dan verblijf te houden in de tenten der goddeloosheid.
12. Want een schutsmuur en een schild is de Heere God;
genade en eere geeft de Heere;
het goede onthoudt Hij niet
aan wie in oprechtheid wandelen.
13. Heere der heirscharen, welgelukzalig is de mensch,
die op U vertrouwt!

Niet alleen is het oog van den dichter ontsloten voor de beminnelijkheid van de woning des Allerhoogsten op den Sion, daar waar hemel en aarde elkander hervinden; maar ook is in zijn hart het liefdevuur ontstoken: het wordt er warm, wanneer hij denkt aan de levensbron, door den Heere op den Sion ontsloten (vs. 2). Daarheen gaat de liefde van zijn hart uit en die drang is zoo geweldig, dat zijn hart verteerd zou worden, indien aan dat smachtend verlangen niet werd voldaan. Al wat in hem is („hart”) juicht „den levenden God”, den God, die het doet, die het alleen doet, die alles doet, toe en zelfs zijn lichaam ondergaat den invloed van dat intens verlangen (vs. 3).

Daarbij heeft hij klein van zichzelf leeren denken. Hij voelt zich als „het vogeltje”, dat zingend door de takken springt; als „de zwaluw”, die tjilpend over het watervlak scheert. Eertijds was hij zonder woning, waarin hij zich kon terugtrekken voor de stormen des levens; zonder een warm nest, waarin hij schuilen kon tegen hagelslag en regen. Hij had zijn tehuis verloren en was van alle zijden voortgejaagd. Maar nu, nu heeft hij een woning: de altaren des Heeren op den Sion, waar God en mensch elkander ontmoeten, waar schuldvergeving wordt ontvangen, verzoening wordt genoten, waar het weer warm wordt in de menschenziel. Daar is nu het nest, waar hij rust

en vrede vindt, want de Heere, die daar woont, is zijn Koning en zijn God: Hij geeft stuur aan het leven, geeft de wetten er voor aan en geeft tevens Zichzelf aan den zwakken zondigen mensch (vs. 4).

Geen wonder dat de dichter, levend in de volheid dier zielsgemeenschap en puttend uit den rijkdom zijner bevinding, gelukkig prijst allen, die niet slechts zoo nu en dan als hij kunnen opgaan naar des Heeren woningen en zich kunnen neerbuigen naar het paleis van 's Heeren heiligheid, maar die er altijd zijn, die er „wonen”, er verblijf houden, iederen dag bij den Heere zijn. Zij kunnen altijd zingen van des Heeren gunstbewijzen, want uit zijne woning gaat bij de rookende altaren altijd weer de prediking uit van genade en ontferming, van verzoening en herstelling (vs. 5).

Maar dat zijn toch niet de eenigen, die welgelukzalig zijn. Niet aan allen kan de rijkdom beschoren zijn om in des Heeren huis te wonen. Doch des Heeren levenswerking beperkt zich dan ook niet tot hen. Welgelukzalig zijn ook zij, die hun sterkte in den Heere gevonden hebben, voor wie Hij de krachtbron is, waaruit ze altijd maar putten kunnen en die hen altijd weer in staat stelt het hoofd op te heffen en den levensweg met een vroolijk toevoorzicht te bewandelen. Want in hun hart zijn „gebaande wegen”. God heeft er orde op zaken gesteld, Hij heeft er weer regelmaat in gebracht; de mensch kan er nu weer „uitkomen”; het is er nu geen woestijn en wildernis meer (vs. 6). En zoo voltrekt zich als vanzelf aan hen het groote wonder des geloofs, wanneer ze op hun levensweg door het Baka-dal henen moeten gaan, zooals de pelgrim bij het opgaan naar Jeruzalem. In dat Baka-dal met zijn steil opgaande rotsmuren en diepe kloven is het dor en heet; de krachten verteren bij het voortschrijden. Maar wie naar Sion opgaat weet ook die woestenij tot een bronnenland te maken, weet ook daar verkwikking te vinden bij des Heeren krachtbron. En de Heere zelf laat zich ook daar niet onbetuigd: evenals de voorjaarsregen het land doet uitspruiten en het aardrijk hult in feestgewaad van bloemen en frisch groen, zoo hult de Heere dat verschroeiende dal in „zegeningen”: ook de donkere uren van den levensweg geven roemensstof (vs. 7). Vandaar dan ook dat, terwijl anders bij het voortreizen de krachten wegslinken en vermoeienissen den pelgrim als het ware ver willen houden van het doel, hier het levensdoel zulk een versterkenden invloed uitoefent, dat die welgelukzaligen, wier sterkte in den Heere, hunnen God is, steeds nieuwe krachtfonteynen in zich voelen ontsluiten, naarmate zij dichter bij Sion komen, waar hun Koning en God woont (vs. 8).

Zoo gaat dan ook nu des dichters gebed uit tot dien God, Wiens altaren hem vrede in de ziel en liefdesgloed in het hart hebben gegeven. Zijn ziel haakt naar den rijkdom van de wel-

gelukzaligen, in de vorige verzen geteeekend. Er is lijden over hem gekomen. Van welken aard, dat zegt hij niet. Maar hij voelt er behoefte aan zich te herinneren, dat de Heere het schild is van zijn volk, waarachter het schuilen kan en nieuwe krachten verzamelen kan voor den verderen strijd. Zoo moge de Heere dan nu het aangezicht van zijn gezalfde aanzien, want deze ligt voor Hem in het stof en wacht nu op het oogenblik, dat de Koning zich tot hem zal neerbuigen en hem in de oogen zal zien en hem tot zich zal opheffen (vs. 10).

Niet lang echter blijft de dichter bij zichzelf staan. Weer gaat hij over zichzelf terug tot den toon, die ons uit de verzen 5—8 tegenruischt en waarin hij zingt van wat de Heere voor de zijnen wezen wil en van de liefdeswarmte, in hun hart voor Hem ontstoken. Wat in des Heeren huis genoten wordt is duizendmaal rijker dan wat in eigen woning wordt ontvangen: zijn liefde sterkt meer dan de uitgezochtste spijzen. Ook schenkt het liggen aan den drempel van Gods huis, m. a. w. het wachten van den arme op een gave van den rijke, meer zielevrede en blijdschap dan het verblijfhouden bij hen, wier leven van God en zijn dienst afvoert (vs. 11). Nietswaardig is wat zij bieden in vergelijking met wat de Heere voor zijn volk wil zijn. Hun „schutsmuur” is Hij; Hij is als de kanteelen, die op den stadsmuur zijn aangebracht, opdat zij bescherming zouden bieden aan de verdedigers der vesting en tevens door de daarin zich bevindende openingen gelegenheid zouden geven om den vijand aan te vallen. Zoo beschermt God en geeft Hij tevens gelegenheid tot den aanval. Daarbij vinden zij, die zoo achter Hem schuilen, niet om in ledige rust te verzinken maar om van daar uit den vijand sterken wederstand te doen, „genade” in zijne oogen en schenkt Hij hun de „eere” der overwinning. Zoo geworden hun „het goede”, dat onzegbare, waarnaar ieder menschenhart uitgaat, zoo zij slechts „in oprechtheid wandelen” met een voor de werking van Gods Geest ontsloten en door Hem in 's Heeren paden geleid hart (vs. 12).

Dit alles nu vat de dichter nog eenmaal samen, wanneer hij welgelukzalig prijst den mensch, die zich op dezen almachtigen, bereidwilligen en getrouwen Verbondsgod neervleit, zich aan Hem overgeeft en zich door Hem in kinderlijk vertrouwen leiden laat (vs. 13).

Psalm 85.

1. Voor den opperzangmeester. Van de kinderen van Korach.
Een psalm.

2. Gij betoondet, Heere, een welgevallen aan uw land,
Gij wenddet Jakobs lot,
3. vergaaft de ongerechtigheid uws volks,
bedektet al zijn zonden. Sela.
4. Al uw verbolgenheid naamt Gij weg,
deedt den gloed van uw toorn een einde nemen!
5. Keer tot ons weder, o God onzes heils,
en doe teniet uw gramschap tegen ons!
6. Wilt Gij dan eeuwig tegen ons toornen,
uw toorn uitstrekken van geslacht tot geslacht?
7. Wilt Gij, Gij ons dan niet weer levend maken,
opdat uw volk zich in U verblijde?
8. Doe ons, o Heere, uw goedertierenheid zien,
en geef ons uw heil!
9. Ik wil hooren naar wat God, de Heere, spreekt.
Voorwaar. Hij spreekt vrede tot zijn volk.
tot zijne vromen en tot hen, die hun hart tot Hem keeren.
10. Ja, zijn heil is dicht bij die Hem vreezen,
opdat de heerlijkheid in ons land wone.
11. Goedertierenheid en trouw ontmoeten elkander,
gerechtigheid en vrede kussen elkander.
12. Trouw spruit uit de aarde voort
en gerechtigheid ziet van den hemel neder.
13. Ja, de Heere geeft het goede
en ons land geeft zijn vrucht.
14. Gerechtigheid gaat voor Hem uit
en let op den weg zijner voetstappen.

De dichter van dezen psalm leeft in een tijd, onmiddellijk volgend op dien, waarin de Heere de zon van zijn gunst weer over Israël deed stralen en waarin de ure der verlossing voor het in ballingschap weggevoerde volk sloeg. Toen betoonde de Heere zijn welgevallen aan zijn bondsvolk, dat Hij uit Babels boeien bevrijdde en naar het land der vaderen deed terugkeeren (vs. 2). Dat was het oogenblik, waarop Israël stond in de blijde zekerheid der schuldvergeving en er weer een effen pad was tusschen den Heere en zijn volk (vs. 3 v).

Een rijke toekomst scheen zich voor Israël te ontsluiten. Maar hoevele idealen zijn in rook vervlogen en aan hoeveel hoog gespannen verwachtingen is de bodem ingeslagen! Zeker, het volk mocht terugkeeren en den tempel weer bouwen. Maar hoe blijkt uit Israëls lotgevallen in de jaren, die op 538 zijn

gevolgd, dat des Heeren gramschap nog verre van geweken is. Van vrijheid, zelfstandigheid is geen sprake. Van hereeniging der ballingen evenmin. En onder de teruggekeerden heerscht tegenslag en ziekte, grijpen verflauwing en inzinking steeds meer om zich heen en doen de omwonende heidenen in klimmende mate hun verderfelijken invloed gelden. Ongebroken is de macht der zonde in het midden des volks.

En nu rijst in het hart van Israëls vromen, van hen, die binnen den kring der teruggekeerden willen blijven hopen op en getuigen van des Heeren onbezweken trouw en ontferming, de vraag of zij zich dan vergisten, toen ze in Cyrus' verlossend woord den dageraad zagen van den heilstijd, die immers komen *moet* en waarin Israël drager zal zijn van des Heeren heerlijkheid en uit Sion het heil voor alle volken zal uitgaan. Een benauwende vraag, die om antwoord roept en waarop het antwoord gevonden worden *moet*, zal er weer van vrede in hun ziel sprake zijn.

Onze dichter zoekt dat antwoord door in de allereerste plaats zich weer duidelijk voor den geest te stellen des Heeren verlossende daden, de bewijzen van zijn reddend alvermogen in de nauw voorbijgesnelde jaren. En wanneer hij dan daarbij allen nadruk heeft gelegd op des Heeren erbarmende liefde en schuldvergevende genade en daarmede voor zijn geloofsoog weer den rijkdom van des Heeren verbond heeft doen schitteren; wanneer hij dan zoo den Heere weer ziet als „God onzes heils” (vs. 5), van Wien alleen „Israëls verlossingen” komen, dan rijst de bede uit zijne ziel, dat die God, die zich nu zoo verre schijnt te houden, tot Israël moge wederkeeren en zijn macht over Israël ten goede moge doen zien (vs. 5). Eens zal dat oogenblik toch zeker aanbreken, tenzij het onmogelijke tot werkelijkheid wordt en de Heere — de God des eeds en des verbonds! — in strijd met zijn eigen verleden besluit nooit meer van eenig welgevallen aan Israël te doen blijken en immer te blijven toornen (vs. 6). Dan, ja dan zal er van leven en blijdschap voor Israël geen sprake meer zijn (vs 7). Maar dat kan niet, gelijk de dichter door zijn herhaald „Gij, Gij” den Heere en zichzelf duidelijk maakt. Dat *kan* de Heere niet doen, want zijn wezen is goedertierenheid. Die blijft! Wanneer de Heere ze maar weer binnen Israëls gezichtskring brengt, haar maar weer laat zien, dan is Israëls lijden ten einde, dan vinden ook des Heeren vromen een antwoord op hun vraag, dan wordt de Heere weer „de God onzes heils” (vs. 8).

Terwijl de dichter zoo worstelend bidt, ervaart hij in het diepst zijner ziel het ruischen van des Heeren Geest, die hem van bidder tot profetisch schouwer maakt. Zijn geestesoog wordt verlicht en in heilige geestvervoering openbaart hij des Heeren antwoord op zijn en anderer biddend worstelen. Hij voelt zich gezonden om de treurenden te troosten en roept hun

nu op grond van wat hij in eigen ziel beluisterde toe, dat de Heere niet eeuwig wil toornen, maar gedachten des vredes heeft over zijn volk (vs. 9). En dat niet in verre toekomst! Neen, het heil is nabij, en de lichtglans, die des Heeren zelfopenbaring steeds vergezelt, zal de duisternis van het heden doen wijken en weer wonen in het land der vaders, waaraan de Heere zich voor korten tijd onttrok (vs. 10).

Zoo klinkt het profetisch woord van dezen bidder. En wanneer hij dan den rijkdom dier heerlijkheid zal gaan teekenen, dan maalt hij dien in de hartverheffendste kleuren en in bijna onuitputtelijke beeldspraak doet hij des Heeren zelfopenbaring ten gunste van zijn volk schitteren. Goedertierenheid en trouw, gerechtigheid en vrede zijn de zegenrijke bewoners geworden van „het land der vaders”. Die ontmoeten en kussen elkander hier (vs. 11). En als ware dat beeld nog niet rijk genoeg, laat de profetische dichter hierop onmiddellijk een tweede volgen. Evenals de aarde nu het groene kruid doet uitspruiten tot des menschen voedsel, zoo zal Kanaän straks „trouw” doen uitspruiten. En gelijk nu de zon van den hemel nederziet en hare lichtglansen over akker en veld bevruchtend spelen laat, zoo zal straks des Heeren gerechtigheid zegenend nederblikken (vs. 12 v.). Ja rijker nog wordt het toekomstbeeld. De Heere zelf zal het land doortrekken, vrede brengend en wonderen zegen uitdeelend. Daarbij gaat dan de gerechtigheid voor Hem uit als een heraut voor den koning en ze volgt Hem van stap tot stap, onafscheidelijk aan Hem verbonden (vs. 14).

Zoo maken toorn en gramschap plaats voor vrede en gerechtigheid. Zoo gaat het licht weer stralen tot eeuwige vertroosting van Sion!

Psalm 86.

1. Een gebed. Van David.

Neig, o Heere, uw oor en antwoord mij,
want ik ben nedergebogen en arm.

2. Bewaar mijn ziel, want ik ben vroom;
red uw knecht, die op U vertrouwt.

3. Erbarm U mijner, o Heer; Gij zijt mijn God,
want tot U roep ik den ganschen dag.

4. Verblijd de ziel van uw knecht,
want tot U, Heer, hef ik mijn ziel op,

5. want Gij, Heer, zijt goed en vol erbarming
en rijk in genade voor allen, die tot U roepen.
6. Neem, Heere, mijn gebed ter oore
en let op de stem mijner smeekingen.
7. Ten dage mijner benauwdheid roep ik tot U,
want Gij antwoordt mij.
8. Niemand is als Gij onder de goden, o Heer,
en uw werken hebben hun gelijke niet.
9. Alle volken, die Gij gemaakt hebt, zullen komen
en zich voor Uw aangezicht nederbuigen, o Heer,
en zij zullen uw Naam eeren,
10. want Gij zijt groot en doet wonderen ;
Gij alleen zijt God.
11. Leer mij, o Heere, uwen weg,
opdat ik wandele in Uwe waarheid ;
maak mijn hart ongedeeld,
om uwen Naam te vreezen !
12. Ik wil U loven, Heer mijn God, met mijn gansche hart
en uw Naam eeuwig eeren,
13. want groot is uw gunst over mij
en uit het onderste der onderwereld hebt Gij mijn ziel gered.
14. O God ! overmoedigen zijn tegen mij opgestaan
en een bende van geweldenaars zoeken mijn ziel
en zij stellen U niet voor hun oogen.
15. Maar Gij, Heer, zijt een barmhartig en genadig God,
lankmoedig en rijk in genade en trouw.
16. Wend U tot mij en wees mij genadig ;
verleen uw kracht aan uw knecht
en red den zoon uwer dienstmaagd !
17. Doe mij een teeken ten goede,
opdat mijne haters het zien en beschaamd worden,
dat Gij, Heere, mij redt en troost.

De dichter van dezen psalm is in grooten nood. Een blijkbaar groote kring van menschen, die hij teekent als trotsaards en geweldenaars (vs. 14), staan naar zijn leven en het gevaar, dat hij eens in hun strikken vallen zal, is te grooter, waar zijn haters (vs. 17) zich om God noch gebod bekommeren (vs. 14c). Reeds voelt hij zich wegzinken, diep in de onderwereld (vs. 13b).

Uit die ellende roept hij tot zijn God. Daartoe dringt hem zijn eigen levenservaring. Hij heeft des Heeren grootheid leeren kennen. Eenerzijds in de schepping en onderhouding der wereld en de grootheid zijner wonderwerken, waardoor de dichter heeft leeren verstaan, dat de goden der volken ten onrechte op dien naam aanspraak maken en Israëls God „de eenige en waarachtige God” is (vs. 8—10). Anderzijds in zijn nederbuigende liefde en ontferming, die Hij zonder onderscheid bewijst aan allen, die tot Hem roepen (vs. 5). Dat heeft de dichter zelf ervaren (vs. 7b, 15.) Daarom roept hij ook nu (vs. 7a).

Daarbij geeft hij meerdere drangredenen op, waarom de Heere juist *nu* hooren moet. Allereerst zijn diepen nood (vs. 1). Voorts het feit dat hij „vroom” is, eigenlijk „een gunstgenoot”, die tot het bondsvolk behoort, een drager van Gods genade en trouw, zooals die in zijne leidingen met Israël openbaar worden (vs. 2a). Ook dit, dat hij zich vertrouwend heeft nedergelaten op dien God des verbonds en nergens elders steun zoekt (vs. 2b). En eindelijk dit, dat hij des Heeren knecht is, welke verhouding dan nader omschreven wordt door „zoon uwer dienstmaagd” (vs. 16). Die knechtsverhouding bestaat al van zijn geboorte af. Hij is als een in het huis zijns heeren geboren slaaf: aan zijn heer verknocht (vgl. Gen. 14 : 14), wiens erfgenaam hij dan ook worden kon (vgl. Gen. 15 : 2), en met zijn heer op meer vertrouwden voet staande dan de andere slaven. Vol vertrouwen heft hij dan ook zijn ziel tot dien God op (vs. 4).

Onder het bidden rijst echter uit het diepst zijner ziel het bewustzijn, dat hij niet steeds met een volkomen hart gewandeld heeft voor des Heeren aangezicht. En belijdend het spoor wel eens bijster te zijn geweest, vraagt hij, dat de Heere zelf als zijn leermeester en gids optrede, opdat hij voortaan in des Heeren waarheid moge wandelen, daarmede in voortdurend levenscontact zij, zoodat die waarheid leiding en stuur geve aan zijn leven (vs. 11 a, b). En erkennend, dat meerdere stroomingen zich in zijn hart hebben doen gevoelen, die niet alle voerden tot de vreeze van des Heeren Naam, bidt hij, dat de Heere zijn hart nu „ongedeeld” make, zoodat zijn leven in den breedsten zin des woords tot een eenheid worde en al zijn levensbewegingen en levenskrachten geconcentreerd worden op een enkel punt. Het valle niet meer in alle richtingen uiteen. Hij blijve niet meer verdeeld tusschen God en wereld, maar de Heere zelf neme de centrale plaats in zijn hart in en beheersche het zoo, dat alle „dubbelhartigheid” (Jacobus 4 : 8) verre zij en de vreeze Gods uitsluitende levensrichting worde (vs. 11b). Want van één ding is de dichter zeker: het is zijn zielsverlangen om den Heere te loven en zonder ophouden te zingen van zijne grootheid, ook in de verlossingen zijns volks (vs. 12 v.).

Zoo moge de Heere dan zijn gebed om uitredding verhooren.

Groot is het gevaar, maar nog grooter is des Heeren reddend vermogen. Groot is zijn onwaardigheid, maar nog grooter is des Heeren genade (vs. 15). De Heere doe hem een teeken ten goede, geve hem een zichtbaar bewijs van zijn gunst. Hij richte zijn leven zoo, dat het èn voor hem èn voor zijn haters duidelijk wordt, dat de Heere het gebed heeft verhoord en op weg is zijn knecht te verlossen. Dan zal schaamte het deel zijner haters en vreugde en blijdschap het deel des dichters zijn (vs. 17).

Psalm 87.

1. Voor de kinderen van Korach. Een psalm. Een lied.

Zijn grondvesting rust op heilige bergen.

2. De Heere heeft Sions poorten lief
boven alle woningen van Jakob.
3. Heerlijke dingen kunnen van u gezegd worden,
gij stad Gods! Sela.
4. „Ik wil Rahab en Babel vermelden onder hen, die mij
kennen;
zie Filistéa en Tyrus met Moorenland:
„deze is daar geboren!”
5. En van Sion wordt eens gezegd:
„man voor man is in haar geboren
en Hij, de Allerhoogste, houdt haar in stand”.
6. Eens telt de Heere bij 't opschrijven der volken:
„deze is daar geboren!” Sela.
7. En zingend en dansend heet het:
„al mijne fonteinen zijn in u!”

Deze psalm zingt de toekomstige heerlijkheid van Sion als de moederstad der volken. Ze wordt dan ook reeds in den aanvang geteekend als een „grondvesting” des Heeren. Niet door toeval heeft ze haar waardigheid van Israëls hoofdstad gekregen. Dat dankt ze aan een goddelijk raadsbesluit. Ja, gansch haar bestaan heeft ze aan Israëls God te danken, die haar fundamenten deed rusten „op heilige bergen”, haar daardoor tekenend als in wezen van alle andere steden onderscheiden („heilig”), in ongenaakbaarheid en weerstandsvermogen boven alle andere steden uitblinkend („bergen”). Daarom gaat des

Heeren liefde juist in de allereerste plaats naar Sion uit (vs. 2), dat als de eenige woonplaats des Allerhoogsten uitsluitend recht heeft op den eernaam van „stad Gods” (vs. 3b).

Maar haar waardij beperkt zich niet tot Israël. Een rijke toekomst ontsluit zich voor Sion, van wie „heerlijke dingen”, rijk aan inhoud en zwaar van zin, kunnen gezegd worden. En om nu hare ontwijfelbare zekerheid en zielverrukkende heerlijkheid duidelijk voor zijn bewustzijn en dat zijner hoorders te stellen, laat de dichter den Heere zelf sprekend optreden, die Sion teekent als de geestelijke moederstad der gansche wereld.

Die wereld wordt allereerst gerepresenteerd door de twee groote wereldmachten, die van oude tijden af hun invloed op Palestina hebben uitgeoefend en wier machtsvermogen zulk een breede plaats innam in de wereldsgeschiedenis dier dagen : Egypte en Babel. Daarbij wordt Egypte geteekend onder den mythologischen naam van Rahab, het voorwereldlijke dier, dat naar luid van Babels mythe den strijd tegen de ordenende macht bestond en door deze werd vernietigd (vgl. ook Jes. 51 : 9. Ps. 89 : 11). Egypte is als de Gode vijandelijke chaos, waaruit Israël, het symbool van den door God beheerschten kosmos, door een machtige daad werd bevrijd. Die beide wereldmachten, die zoo dikwijls Israël hun macht hebben doen gevoelen en die zich in hun verhouding tot Israël steeds hebben laten beheerschen door hun tegenzin tegen Israëls God, zij zullen in de naaste toekomst zich tot dien God als hun Heer en Heiland wenden, Hem dienen en eeren en door Hem op eenzelfde lijn gesteld worden als Israël. Ook zij zullen den Heere kennen, zijn zegensmacht ervaren en zich aan zijn leiding overgeven (vs. 4a).

En naast die eeuwenoude wereldmachten ziet de dichter het land der „onbesneden Filistijnen”, die zoo dikwijls hun hand naar „het erfdeel des Heeren” hebben uitgestrekt en zoo menige bladzijde van Israëls historie met bloed hebben geschreven. Ook het rijke en trotsche Tyrus, welks geestelijke invloed zoo dikwijls Israël ten verderve geweest is. En eindelijk Koesj of gelijk ik het, der traditie getrouw, hoewel minder juist overzette, „Moorenland”, het wel ver afgelegen en toch altijd weer over Egypte heen de handen naar Azië's cultuurwereld uitstreckende Ethiopië (vgl. Jes. 18). Ook zij leggen hun vijandschap af en worden door Sions God gezien als „in Sion geboren”, burgers van de „stad Gods” en dus deelhebbers aan den zegen des Heeren (vs. 4b).

Zoo treden al die oudere en jongere vijanden „de Godsstad” binnen, niet meer om daar hun vernielzucht bot te vieren en hun booze lusten te koelen, maar om een ware „geboorte” te ondergaan, tot waar leven te komen en in den dienst van den waren God geluk en zaligheid te vinden.

Deze gedachte, welke uit des Heeren profetisch woord den dichter tegenklinkt, houdt hij nu verder vast om nieuwe trekken toe te voegen aan het rijke toekomstbeeld, dat hij van Sions

heerlijkheid ontvouwt. „Man voor man” ziet hij in haar geboren. Nu niet meer die volken als eenheid, maar in hun individueele menigvuldigheid, zoodat Sion haar inwonertal ziet toenemen, naarmate het verband der volken uiteenvalt. Een nieuwe volkerenbond treedt op in de geschiedenis der menscheid: de Sionitische, die steeds breeder van omvang en rijker in ontplooiing wordt. En die volkerenbond zal niet als de andere kort zijn van duur. De Allerhoogste houdt dit uitgroeiende Sion in stand, zoodat het onder zijn bescherming en als vrucht van zijn inwonenden zegen steeds grooter en heerlijker wordt (vs. 5).

Reeds ziet de dichter den Heere zitten, bladerend in het hemelsche boek, waarin alle volken naar het aantal der daartoe behorende individuën opgeschreven zijn. Dit boek houdt de lijst in der Sionsburgers en stelt in staat om Sions uitgroeien zich duidelijk voor oogen te stellen. De Heere telt al die nieuwe burgers op, zich verheugend over den aanwas en telkens opnieuw vaststellend „deze is aldaar, is in Sion geboren” (vs. 6).

En die blijdschap des Heeren vindt haar aardschen weerklank in den jubel der Sionskinderen, die daaraan op oostersche wijze door zang en dans uiting geven en den Heere dankend prijzen, die zijne heilsfonteynen op zoo rijke wijze binnen Sion heeft doen klateren en deze tot stroomen des heils heeft doen worden voor alle volkeren (vs. 7).

Psalm 88.

1. Een lied. Een psalm voor de kinderen van Korach. Voor den opperzangmeester. Op machalath. Ter verootmoediging. Een overdenking van Heman, den Ezrachiet.
2. Heere, mijn God, des daags roep ik om hulp.
des nachts is mijn geroep voor U.
3. Laat mijn gebed voor uw aangezicht komen,
neig uw oor tot mijn smeeking.
4. Want mijn ziel is der tegenheden zat,
mijn leven is dicht bij het doodenrijk.
5. Ik word gerekend onder hen, die in de groeve zijn nedergedaald,
ik ben geworden als een man zonder kracht.
6. Onder de dooden lig ik ter neder,
als verslagenen, die in het graf liggen,
aan wie Gij niet meer denkt
en die van uw hand zijn afgesneden.

7. Onder in den kuil hebt Gij mij neergelegd,
in duisternissen, in diepten.
8. Uw toorn rust op mij
en al uw golven hebt Gij doen dreunen. Sela.
9. Gij hebt mijn bekenden van mij verwijderd,
mij voor hen tot iets afschuwelijks gemaakt.
Ingesloten ben ik; ik kan er niet uit.
10. Mijn oog vergaat van ellende.
Den ganschen dag roep ik tot U, o Heere,
breid ik tot U voortdurend mijn handen uit.
11. Kunt Gij dan aan dooden een wonder verrichten?
Kunnen doodengeesten opstaan om U te loven? Sela.
12. Kan dan in het graf uw goedertierenheid worden ver-
kondigd,
uw trouw in de plaats der vertering?
13. Kan in de duisternis uw wondermacht ervaren worden,
uwe gerechtigheid in het land der vergetelheid?
14. Maar ik, tot U, o Heere, roep ik om hulp
en iederen morgen treedt mijn gebed voor U.
15. Waarom, o Heere, verwerpt Gij mijn ziel,
verbergt Gij uw aangezicht voor mij?
16. Nedergebogen ben ik en wegstervend van der jeugd af;
ik draag uw verschrikkingen, raak buiten zinnen.
17. Uw grimmigheden zijn over mij heengegaan,
uw verschrikkingen vernietigen mij.
18. Als water omgeven zij mij den ganschen dag
omringen mij al te gader.
19. Vriend en gezelschap hebt Gij van mij verwijderd,
duisternis is mijn bekende.

We staan hier voor de bittere zieleklacht van een zwaar beproefden lijder. Van der jeugd af heeft hij de verschrikkelijke ziekte, die op het punt staat hem ten grave te voeren, in zich voelen werken (vs. 16). Aangegrepen door de melaatschheid, die lid na lid doet afsterven en den kranke tot een uitgestootene maakt, heeft hij zich zelfs beroofd gezien van de vertroostende kracht van menschelijk medelijden. In overeenstemming met de wet van Levit. 14 is ook deze ongelukkige door den kring, waarin hij is groot geworden, verlaten (vs. 9, 19) en is hij zelfs zoozeer een voorwerp van afschuw voor hen geworden, dat ze hem ontvluchten, zoo dikwijls hij hen wil naderen (vs. 9b). Zoo

blijft er voor hem niet anders over dan zich in de eenzaamheid terug te trekken en hij kan zich slechts vrij bewegen, wanneer de duisternis de anderen in hun woningen heeft opgesloten. Zoo is de duisternis zijn eenige kennis geworden (vs. 19b). En intusschen woekert de doodelijke kwaal verder. Hij is levend dood. Uitkomst is er voor hem niet meer (vs. 9c).

Dat nu is voor hem te ontzettender, wijl uitgesloten te zijn uit der menschen gemeenschap tevens beteekent voor hem, dat de tempel voor hem is gesloten, dat geen offeranden meer kunnen worden gebracht, geen verzoening meer kan worden gedaan, geen gebed meer in het huis des Heeren kan worden opgezonden. Bovendien: ziekte is vrucht van persoonlijke zonde; ze is openbaring van Gods toorn over menschenlijke overtreding (vgl. ook Joh. 9 : 1). En die zonde is grooter naarmate het lijden dieper en langduriger is. Hoeveel zonden rusten niet op hem, die van de jeugd af lijdt!

Van menschen is deze melaatsche verlaten. Ook van God? Veel is er, dat „ja” zegt, en toch, zijn geloof zegt „neen.” Lijden en ellende hebben hem veel ontnomen, hebben geweldige stormen ontketend, maar de vlam des geloofs niet kunnen blusschen. Dat geloof blijft „neen” zeggen en blijft van zijn onvergankelijk leven getuigen door den ademtocht des gebeds. Maar wat kan het bidden hier anders zijn dan klagen? Het lijden is zoo geweldig! En nu wordt het een breed uitstallen van al de ellende, die over hem gekomen is en waarin des Heeren toorn en gramschap op zoo ontroerende wijze zich uit. Krachteloos als hij is (vs. 5b) voelt hij zijn lot reeds beslist, ziet hij zich reeds neergedaald in het troosteloze doodenrijk (vs. 5a, 6). Ja, ook daar volgt hem de smaad van zijn lijden, want hij is „onder in den kuil”, het meest gevreesde gedeelte der onderwereld, waar de duisternis 't grootst is en het water het diepst (vs. 7).

En als hij zich dat indenkt, dan wordt het lijden dubbel zwaar, want dan voegt zich bij de lichaamssmart ook nog dit. Wie zoover in de onderwereld wegzinkt, hem volgt Gods oog niet meer, hij ervaart niet meer Gods helpende macht (vs. 6 c, d). Daar is er geen sprake meer van een wonder Gods (vs. 11a, 13). Daar is ook geen sprake meer van een loven van Gods goedertierenheid en trouw (vs. 11b, 12). Daar is het land der vergetelheid (vs. 13b).

Daarom te meer verheft zich het geloof, dat alleen in Gods nabijheid leven kan, tot een krachtig gebed en dag en nacht roept deze zwaar getroffen tot zijnen God. In den tempel moge hij dan niet meer kunnen bidden, uit de duisternis, die zijn „bekende” geworden is (vs. 19b), heft hij het van ellende bijna vergane oog (vs. 10a) hemelwaarts, uitziende of God dan toch niet eindelijk het oor zal neigen tot zijne smeking (vs. 3) en een antwoord zal geven op zijn „waarom?” (vs. 15).

Zoo wordt het klagen tot bidden. Of het gebed zal worden verhoord? Van de zekerheid der gebedsverhooring, die in zoo-veel andere psalmen ons tegenklinkt, hooren we hier niets. Het lied van den lijder eindigt met een klacht. Maar waar zoo het klagen tot bidden is geworden, gaat als vanzelf het licht der hope voor het geloofsoog op. Daar wordt het stil in de ziel, die stilte, waarin God zelf het woord kan nemen en met zijn „Vrees niet” de dauwdroppels der goddelijke vertroosting in de zwaarbeproefde menschenziel kan doen neerdruppelen. Wie uit de duisternis van het lijden heengrijpt naar Gods erbarmen, ervaart zijn trouw en goddelijk meedoogen. Hem gaat het licht op, ook al durft hij er niet op hopen.

Psalm 89.

1. Een leerdicht van Ethan, den Ezrachiet.
2. Des Heeren gunstbewijzen wil ik eeuwig bezingen,
door mijn mond aan geslacht na geslacht uw trouw be-
kend maken.
3. Want ik heb gezegd: eeuwig wordt gunst gebouwd;
de hemel, daaraan bevestigt Gij uw trouw.
4. „Gemaakt heb Ik een verbond met mijn uitverkorene;
gezworen heb ik aan David, mijn knecht:
5. Tot in eeuwigheid bevestig Ik uw zaad
en Ik bouw van geslacht tot geslacht uw troon.” Sela.
6. De hemel looft uw wonderwezen, o Heere,
ook uw trouw in de vergadering der heiligen.
7. Wie toch in het zwerk evenaart den Heere,
is aan den Heere gelijk onder de godenzonen,
8. aan God, geducht in den raad der heiligen,
groot en vreeselijk boven allen, die Hem omringen.
9. Heere, God der heirscharen, wie is als Gij?
Grootmachtig zijt Gij, o Heere, en uw trouw is rondom U.
10. Gij overheerscht den overmoed der zee;
als hare golven zich verheffen, stilt Gij ze.
11. Gij, Gij hebt Rahab verbrijzeld als een verslagene,
met uwen sterken arm hebt Gij uwe vijanden verstrooid.
12. Uw is de hemel, Uw ook de aarde;
het aardvlak en wat er op is, Gij hebt het gegrond.

13. Het noorden en het zuiden, Gij hebt ze geschapen ;
Tabor en Hermon jubelen in uw Naam.
14. Gij hebt een arm met macht :
uw hand is sterk, uw rechterhand verheven.
15. Gerechtigheid en recht zijn de grondslag van uw troon,
goedertierenheid en waarheid gaan voor uw aangezicht.
16. Welgelukzalig is het volk, dat het geklank kent :
Heere, in het licht van uw aangezicht wandelen zij ;
17. in uw Naam verheugen zij zich den ganschen dag
en door uwe gerechtigheid worden zij verhoogd ;
18. want hun machtig sieraad zijt Gij
en door uw welbehagen wordt onze hoorn verhoogd ;
19. want van den Heere is ons schild,
van den Heilige Israëls is onze koning.
20. Toen spraakt Gij in een gezicht
tot uwen gunstgenoot en zeidet :
„Ik heb de kroon gezet op een held,
een verkorene verheven uit het volk.
21. Ik heb David mijn knecht gevonden
met mijn heilige olie hem gezalfd ;
22. met wien mijn hand vast zal zijn,
ja, dien mijn arm sterken zal.
23. Geen vijand zal hem benauwen,
geen booswicht hem verdrukken ;
24. maar verpletteren zal Ik zijn tegenstanders van voor zijn
aangezicht
en zijn haters zal Ik met plagen slaan.
25. Mijn trouw en goedertierenheid zullen met hem zijn
en door mijn Naam zal zijn hoorn verhoogd worden.
26. Ik zal zijn hand leggen aan de zee,
zijn rechterhand aan de rivieren.
27. Hij zal tot Mij zeggen : Gij zijt mijn Vader,
mijn God en de rots mijn heils ;
28. en Ik, Ik zal hem stellen tot een eerstgeborene,
den hoogste onder de koningen der aarde.
29. Eeuwig zal Ik hem mijne goedertierenheid bewaren
en mijn verbond zal hem bestendig blijven.
30. Zijn zaad zal Ik in eeuwigheid zetten
en zijn troon als de dagen des hemels.

31. Indien zijn zonen mijne wet verlaten
en in mijne rechten niet wandelen,
32. indien zij mijne inzettingen ontheiligen
en mijne geboden niet houden,
33. dan zal Ik met de roede hun overtreding bezoeken,
en met plagen hun ongerechtigheid.
34. Maar mijn goedertierenheid zal Ik van hem niet wegnemen,
mijne trouw zal Ik niet verloochenen ;
35. mijn verbond zal Ik niet ontheiligen
en wat van mijn lippen uitgegaan is zal Ik niet veranderen.
36. Eens heb Ik gezworen bij mijn heiligheid —
zoo Ik aan David lieg ! — :
37. Zijn zaad zal in der eeuwigheid zijn
en zijn troon als de zon vóór Mij ;
38. als de maan zal hij eeuwig vaststaan,
en de getuige in het zwerk is bestendig ! Sela.
39. Maar nu hebt Gij zelf verstooten en versmaad,
U verbolgen getoond tegen uw gezalfde.
40. Gij hebt het verbond met uwen knecht te niet gedaan,
zijn kroon tegen de aarde ontheiligd.
41. Gij hebt doorbroken al zijn muren,
tot een puinhoop gemaakt zijn vestingen.
42. Beroofd hebben hem allen, die op den weg voorbijgingen ;
een smaad is hij geworden zijnen naburen.
43. Verhoogd hebt Gij de rechterhand zijner tegenstanders,
verblijd al zijn vijanden,
44. ja voor den tegenstander zijn zwaard doen wijken
en hem niet staande gehouden in den krijg.
45. Beroofd hebt Gij hem van zijn luister
en zijn troon ter aarde nedergestooten.
46. De dagen zijner jeugd hebt Gij verkort
en hem in schande gehuld. Sela.
47. Tot hoelang, Heere ? Zult Gij U steeds verbergen ?
Zal uw gramschap branden als een vuur ?
48. Gedenk, o Heere, wat het leven is.
tot welk een niets Gij alle menschenkinderen geschapen hebt.
49. Welk mensch leeft er, die den dood niet zien zal,
die zijn ziel zal kunnen redden uit de macht van het
doodenrijk ? Sela.

50. Waar zijn Uwe vroegere gunstbewijzen, o Heere, die Gij bij uw trouw aan David hebt gezworen?
51. Gedenk, o Heer, den smaad uwer knechten, hoe ik in mijn boezem draag den hoon der volken,
52. waarmede uwe vijanden smaden, o Heere, waarmede zij smaden de voetstappen uws gezalfden!
53. Geloofd zij de Heere tot in eeuwigheid.
Amen, amen!

Van wat hij *niet* ziet, maar waarvan hij weet, dat het *is*, ook al roept het heden hem in allerlei toonaard toe, dat het er niet zijn *kan*, wil de dichter zingen. Hij wil ervan zingen, omdat hij het zoo gaarne zou willen zien, omdat hij, den Heere stellende voor den rijkdom zijner beloften, hoopt de verwerkelijking daarvan nog eenmaal te zullen aanschouwen. Hij wil zingen zonder ophouden, hardop, want allen moeten weten, dat des Heeren gunstbewijzen levenswerkelijkheden zijn, dat zijn trouw onwankelbaar is en dat de mensch ten allen tijde op de vervulling zijner beloften aan kan (vs. 2). Des Heeren gunst toch is een gebouw, dat nooit in puin kan vallen. Altijd wordt eraan gebouwd. Steeds heerlijker en grootscher wordt het. Daarin ligt de zekerheid, dat, hoe donker ook het heden moge zijn, des Heeren gunst zal voortgaan zich te ontplooien. Zoo heeft de dichter bij zichzelf gesproken en dat gelooft hij: Gods gunst, hoewel zijnde, wordt, en, hoewel wordende, is ze. En het bewijs van Gods trouw ziet hij in den hemel, het grootsche gebouw van Gods hand, dat niet van zijn plaats wijkt; de hemel is verheven boven het vergankelijke van al het aardsche en is als zoodanig prediker van de onveranderlijkheid van Gods trouw. Waar de dichter nu in het leven der natuur die trouw Gods iederen dag weer kan opmerken, daar is hij er zeker van, dat zoo ook in het rijk der genade Gods gunst als een gebouw zal rijzen. Want Gods gunst en Gods trouw staan in onverbrekkelijk verband; Gods gunst is trouw evenals Gods trouw gunst is. De eene valt met de andere (vs. 3).

Wat hun speciale inhoud is, heeft de dichter nog niet gezegd. Dat geschiedt in den vorm van een woordelijke aanhaling, die den hoofdinhoud van 2 Sam. 7 : 5 v.v. als een Godswoord weergeeft en tevens duidelijk maakt, waarom de dichter in vs. 3 de woorden zoo heeft gekozen als hij gedaan heeft („bouwen” en „bevestigen”). Hij zal dus zingen van goedertierenheid en trouw in verband met de belofte, aan David en zijn huis verbonden.

Hierop laat hij nu in vs. 6—19 het bewijs volgen, dat die God, die deze belofte gaf, zelf borg is voor de verwerkelijking

daarvan en dat zijn gansche wezen opwekt tot onwankelbaar geloof aan zijn woorden. Daartoe begint hij met zijn eigen lied te teekenen als een aardsche natrilling van het lied, dat den Heere omgeeft. Inhoud geeft aan dat lied Gods „wonderwezen”, zijn onvergelykelijke, alles overtreffende grootheid en wondermacht, die voor den mensch onbegrijpelijk zijn en niet te doorgronden. En in nauw verband daarmee Gods „trouw”, de standvastigheid en onveranderlijkheid zoowel van zijn wezen als van zijn beloften. De hemel, de wereld der onzichtbare dingen, heeft de ervaring, dat God degene is, die stand houdt in zichzelf, die den wil en het vermogen heeft in zichzelf om aan zichzelf gelijk te blijven. Geen macht ter wereld kan Hem uit zijn positie rukken. De mensch kan op Hem aan. Dat loflied nu van Gods wonderwezen en trouw weerklinkt „in de vergadering der heiligen”, de engelen (vgl. Deut. 33 : 2 v., Dan. 4 : 10, 20 [St. Vert. 4 : 13, 23], 8 : 13, Job 5 : 1, 15 : 15, Spr. 9 : 10, 30 : 3), die als hemelbewoners ver verwijderd zijn van alles, wat hun de heiligheid zou kunnen ontnemen. En dat die lof des Heeren wonderwezen geldt, vindt hierin zijn grond, dat deze zich met niets en niemand laat vergelijken. Om dit duidelijk te maken grijpt de dichter naar de algemeen semitische verhalen, die weten te spreken van een rijk bevolkten hemel, waarin allerlei goden, die onderling als familieverwanten werden beschouwd, elkander in grootheid trachten te evenaren. Geen van die allen kan zich met den Heere op één lijn stellen. Allen omringen ze zijn troon, maar onder hen is niemand Hem gelijk (vs. 7). Zijn macht en vermogen overtreft die van hen allen en allen voelen zich klein tegenover Hem (vs. 8). Maar die majesteitelijke heerscher kenmerkt zich nu tevens hierdoor, dat zijn trouw rondom Hem is : Hij is er als 't ware in gehuld, wil men : mede gepantserd, zoodat niets Hem uit zijn stand en wezen kan rukken (vs. 9).

Dat wonderwezen Gods echter openbaart zich niet alleen in den hemel, maar ook op aarde. Om ons dat te laten zien, voert de dichter ons, gebruik makend van kleuren, hem door de semitische volksverbeelding aan de hand gedaan, terug naar de wording der wereld, toen de watermassa's het droge overheerschten en de zee haren overmoed trachtte uit te leven. Toen is de Heere als haar meester opgetreden en met een enkel woord heeft hij haar macht gebroken en tot stilheid gedwongen. Wel wilde de Rahab, het voorwereldlijke monster, met zijn helpers (vgl. Ps. 87 : 4) weerstand bieden en den chaos doen voortduren, maar de Heere heeft hem neergeslagen met hetzelfde gemak, als waarmee een mensch een verslagene, wiens kracht reeds gebroken is, den laatsten slag toebrengt. Ook Rahabs leger (vgl. Job 9 : 13) ontkwam niet aan de machtsopenbaring van des Heeren „sterken arm”, want met één handbeweging heeft Hij het verstrooid, uiteengejaagd, op de vlucht gedreven (vs. 10 v.). Daar-

mede wordt Hij de onbestreden bezitter van al het bestaande, dat aan Hem het aanzijn dankt (vs. 12). De gansche wereld is vrucht van zijn scheppend alvermogen (vs. 13a). Tabor en Hermon, de twee bergen, die Noord-Galilea beheerschen, maken door hun frisschen, vroolijken aanblik den indruk, alsof zij zich verheugden over de heerlijke openbaring van goddelijke scheppingsmacht, die aan en door hen openbaar wordt (vs. 13b).

Voor al is dat wonderwezen zichtbaar in het wereldbestuur. Maar wijl het hier menschen geldt, wier wilsleven door zedelijke motieven wordt beheerscht, vertoont des Heeren almacht hier zedelijke eigenschappen. Allereerst gerechtigheid: de Heere handelt altijd en overal in overeenstemming met de wetten van zijn eigen wezen en overeenkomstig de door Hem in de dingen en wezens buiten zich geschapen wetten. Alle willekeur is bij God uitgesloten. Daarom kan Israël de vervulling van de aan David gedane beloften met onwankelbaar geloof tegemoet zien. Uit die „gerechtigheid” vloeit voort het „recht”: God zelf is de maatstaf voor de rechtsverhoudingen in het midden der menschen. Zijn recht is gebaseerd op de juiste kennis van de verhoudingen, van de drijfveeren, van de handelingen. Zoo zijn dan „gerechtigheid” en „recht” de grondslag van 's Heeren troon, de normen voor zijn wereldregiment. Daarbij zijn „goedertierenheid” en „waarheid” de twee kroondienaren, die gereed staan op des Heeren wenken en zijn welbehagen doen: zijn „goedertierenheid”, zijn zich-neerbuigen tot den mensch, zich vooral openbarend in zijn heilswerkzaamheid tegenover Israël en haar schoonste vrucht schenkend in de vergeving der zonden; zijn „waarheid”, waardoor de mensch op God aan kan, wijl Hij zich houdt aan zijn beloften, die zeker in vervulling zullen gaan (vs. 15). Juist daarom is het volk zoo gelukkig te prijzen, dat zich het volk van dezen God noemen mag; het volk, dat „het geklank” kent, dat jubelen kan, daartoe zooveel oorzaak heeft, wijl zijn Koning zich in al zijn daden leiden laat door „gerechtigheid en recht” en zijn daden tot stand laat brengen door „goedertierenheid en waarheid”. Zijn volk heeft het voorrecht te mogen wandelen „in het licht van zijn aangezicht”, in het genot van zijn „goedertierenheid en waarheid”, door wie de vervulling der verbondsbeloften zal tot stand komen (vs. 16). En daaraan voegt zich als vanzelf het tweede voorrecht toe: zich den ganschen dag te verheugen in des Heeren Naam, in wat de Heere van Zichzelf aan hen heeft bekend gemaakt door het geheel zijner openbaringsdaden en leidingen (vs. 17a). Vandaar dan ook, dat dat volk genieten mag van de vruchten van des Heeren „gerechtigheid”, die zich immers in de vervulling zijner beloften manifesteert, en dat het daardoor „verhoogd wordt”, in de hoogte komt, een steeds hoogere plaats gaat innemen, steeds meer macht gaat uitoefenen, van steeds grooter heerlijkheid wordt omstraald (vs. 17b). Want — en dat is het, wat Israël

aan zijn God heeft! — Hij is Israëls „sieraad”: het kan er eer op dragen, dat zulk een God *zijn* God is. Tevens is Hij Israëls „macht” en sterkte: alles, wat Israël is, is het door zijn God. Hij is „de bron van alle goed”. En daarom wordt „hun hoorn verhoogd”. De Heere is „de sterke Israëls”, die zijn volk tot de overwinning voeren zal. Dat geschiedt door des Heeren „welbehagen”: het is Gods vrije wil, die Israël maakte tot wat het is, die Israël straks ook onder den grooten Davidszoon maken zal tot den beheerscher der volken (vs. 18). Dat zal geschieden ondanks allen weerstand, want Israël *kan* niet door de wereldmacht worden vernietigd. Het heeft in den Heere, den beheerscher van het heelal, den genadige en barmhartige, bij Wien geen schaduw is van omkeering, zijn „schild” en zijn „Koning”: Hij dekt altijd en leidt altijd weer verder (vs. 19).

Met dit laatste maakt de dichter den overgang tot den inhoud van hetgeen hij reeds in vs. 4 gezegd heeft met betrekking tot de belofte aangaande Davids zaad. Hij wil, na in vs. 6—19 een teekening gegeven te hebben van wat de Heere doen *kan*, Hem nu als het ware gaan voorleggen wat Hij aan zijn volk heeft beloofd. Hij gaat God zelf aanspreken. „Toen sprak Gij”. Wanneer, wordt niet gezegd, maar voor iederen Israëliet is deze tijdsaanwijzing duidelijk genoeg. De dichter zinspeelt weer op 2 Sam. 7, waar in den breedte het gezicht wordt geteekend, dat God aan zijnen „gunstgenoot”, aan Nathan gaf over de toekomst van Davids huis. Diens kroon is door den Heere zelf hem op ’t hoofd gezet. Hij is door Hem „uitverkoren” (vs. 21) om Hem tot een „knecht” te zijn, die zijn Raad over Israël zal uitvoeren, en daarom is David dan ook door den Heere met diens „heilige olie” gezalfd ten teeken, dat des Heeren Geest nu de leiding van zijn leven in handen heeft genomen en hem tot zijn taak zal bekwamen (vs. 21). Geen oogenblik zal de Heere hem dan ook aan zichzelf overlaten, maar zijn hand zal zich als vast en onveranderlijk bewijzen. Niet alleen zal zijn almacht David in staat stellen groote daden te doen, maar zijn trouw zal hem vergezellen (vs. 22). Wie zich tegen David verzet, krijgt met den Heere zelf te doen, die zijn tegenstanders in stukken zal slaan als een potscherf en met plagen zal achtervolgen (vs. 23 v.). David zal er zeker van kunnen zijn, dat des Heeren trouw en goedertierenheid zijne geleidsters zullen wezen en dat de Heere door de openbaring van zijn almachtig vermogen hem een plaats der eere geven zal (vs. 25). Vandaar de vérstrekkende vruchten van Davids koningschap. Zijn rijk krijgt messiaansche uitgebreidheid evenals in Ps. 72 : 8 : zee en rivier zullen de grenzen zijner heerschappij zijn (vs. 26). Zoo zal dan ook David den Heere eeren als zijn „Vader” aan Wien hij alles te danken heeft en die de bron is zijner kracht („rots”) en zijn uitredder uit gevaren („heil”). En die kinderlijke liefde van dezen koning, die zijn kracht en heil

alleen in God zoekt (vs. 27), wordt van Gods zijde hiermede beantwoord, dat hij, die de jongste was onder Isai's zonen, door God gemaakt wordt tot „eerstgeborene”. De rijkste zegen Gods zal op hem nederdalen, ook op zijn koningswaardigheid. Deze koning, in wien Israels heerlijkheid tot haar hoogste volmaking komen zal, wordt gesteld tot „de hoogste” onder alle koningen der aarde. Zoo wordt in dezen koning bewaarheid wat aan Israël was toegezegd: vgl. vs. 23 met 2 Sam. 7 : 10, vs. 28 met Deut. 26 : 19, 28 : 1. Israël bereikt in David zijn hoogtepunt (vs. 28). In Hem zal openbaar worden, dat het verbond de grondslag is van des Heeren voortdurende goedertierenheid en dat die goedertierenheid de grondslag is van zijn eeuwigdurend verbond (vs. 29). Vandaar dan ook, dat de gaven, die uit deze beide voortvloeien, in David hun eeuwig karakter zullen vertoonen. Zijn geslacht en zijn troon zullen dezelfde duurzaamheid vertoonen als des Heeren verbond en goedertierenheid (vs. 30). En deze vaderlijke gunst Gods tegenover Davids zaad zal zelfs door mogelijken afval in Davids huis niet vernietigd worden; de realisering van deze rijke beloften zal zelfs door de zonden van zijn zaad niet worden te niet gedaan. Want die beloften vinden haar oorsprong in Gods Raad; des Heeren vaderschap vindt zijn grond in Gods trouw en nederbuigende goedheid. Deze zonden zullen wel vaderlijk worden getuchtigd, maar niet de vernietiging van het verbond ten gevolge hebben. Niet als zouden de zonden in Davids huis minder worden gestraft! Wie zondigt, zal Gods straf ervaren (vs. 33). Maar de beloften gelden Davids huis als *geheel*; het verbond is opgericht met Davids huis als *geheel*. Daaraan dankt het, dat het ondanks de zonden zijner „zonen” wordt gespaard (vs. 31—34). Het verbond met David is Gode heilig en onaantastbaar. Wat God éénmaal sprak is onherroepelijk, want spreken en doen zijn bij Hem één, eens voor altijd (vs. 35). Bovendien: de Heere zwoer bij het meest innerlijke van zijn wezen: bij zijn heiligheid; de sterkste eed, die denkbaar is. God heeft ook nu in de grootheid zijner liefde alles gedaan om de twijfelzucht der menschen te vernietigen (vs. 36). Zoo kan dan Israël er zeker van zijn: Davids huis zal door geen mensch ter wereld worden vernietigd. God zelf staat er borg voor (vs. 37 v.).

Zoo heeft dan de dichter den Heere herinnerd aan zijn beloften. Daarbij heeft hij er allen nadruk op gelegd, dat de Heere de getrouwe is en dat dus zijn volk onder alle omstandigheden op Hem rekenen mag. Ook heeft hij in het licht gesteld, dat God bij het sluiten van het verbond met David met de zonden der menschen gerekend heeft. De mogelijkheid van afval is van te voren ondersteld. Maar daarvan is Gods gunst niet afhankelijk en nooit houden „goedertierenheid” en „trouw” op des Heeren troondienaren te zijn.

Maar hoe duidelijker hij dat maakt, des te onbegrijpelijker is

ook het contrast tusschen die onwankelbare beloften des Heeren en het droeve heden. Dat alles heeft God beloofd en nu . . . ! Gods weg met zijn volk is in de duisternis, en nu tracht de dichter uit de donkerheid van het heden zich aan zijnen God vast te grijpen. Hoe jammerlijk staat het er toch met het volk bij (vs. 39—46)! Daarbij gaat de dichter in de keuze zijner woorden en uitdrukkingen zelfs zoo ver, dat hij nu en dan den schijn op zich laadt, als zou hij zijn God van eeds- en bondsbreuk beschuldigen. Dat alles heeft God beloofd en wat er vaart Israël nu?

De dichter voelt zich en zijn volk verlaten, verstooten en versmaad. Des Heeren gezalfde, de representant van het Davidische koningshuis, ervaart des Heeren bruischenden toorn (vs. 39). Het verbond met David is verworpen als iets afschuwelijks en zijn diadeem, die bij koning en hooge priester het teeken zijner heiligheid is, ligt ter aarde ontwijd: het heilige is profaan geworden (vs. 40). Israëls wallen zijn doorbroken, zijn vestingen tot een puinhoop gemaakt. De ellende van de nederlaag is over koning en volk gekomen (vs. 41). Israël is niet meer des Heeren met zorg geplante en beschermde wijnberg, maar de wallen zijn weggebroken, opdat de volken hem leeg zouden kunnen plunderen (vs. 42a). Het volk, dat eerst prat ging op den steun des Almachtigen, wordt bespot, nu daarvan niets blijkt (vs. 42b). Wel heeft Israël getracht weerstand te bieden, maar tevergeefs: de vijanden zijn verhoogd en verblijd. Het tegenovergestelde is geschied van hetgeen de Heere naar vs. 24 had beloofd (vs. 43). Men heeft in den krijg moeten wijken, waardoor koning en volk van hun luister zijn beroofd en de troon is ter aarde geworpen, hoewel daarvan in vs. 30 beloofd was, dat hij staan zou als de dagen des hemels (vs. 44 v.). Israël scheen een jong en krachtig volk, dat op de toekomst kon rekenen, maar de ellenden van den oorlog hebben het vroegtijdig verzwakt en doen verouderen. Het volk is met schande overdekt (vs. 45).

Een dergelijke ellende is op zichzelf reeds verschrikkelijk, maar voor Israëls vromen was dit dubbel zwaar. Zij hebben bij alle lijden ook nog een antwoord te zoeken op de vraag, hoe dit alles nu te rijmen is met de onveranderlijkheid van des Heeren trouw, de onverbrekelijkheid zijner beloften. Is God niet met zichzelf in strijd? Die vraag dringt zich ook aan den dichter op. En wonder! Nu kent hij *wel* de realiteit van het heden. *Wel* voelt hij er alle bitterheid en ellende van. Maar dat verhindert hem niet te willen zingen — hij *kan* haast niet, maar hij *wil* toch! — van des Heeren gunstbewijzen en trouw en door dat gezag het wankelend geloof te versterken. Ja, de toon van zijn lofzang klimt hooger, naarmate het heden er minder in overeenstemming mede is. De dichter immers *kent* zijn God, niet als een abstractie, maar als een levende realiteit, als levens-

ervaring. Hij *weet*, dat ondanks allen schijn van het tegendeel zijn Raad zal bestaan. Dat maakt natuurlijk het zielelijden niet minder. Integendeel, dat verdiept het lijden, omdat het daarin eigen schuld en zonde doet erkennen. En toch kan hij zijn God niet loslaten: dan zou zijn geloof worden vernietigd. En dat kan ook weer niet. Want zijn geloof is hijzelf in het diepst van zijn innerlijk zijn. Maar juist deze zielestrijd dwingt den dichter het probleem scherp te stellen: de dingen in helder licht plaatsen voor het zielsoog. En als er dan geen oplossing mogelijk is? Dan toch vasthouden aan Gods trouw; dan toch zingen van zijn goedertierenheid! En dan met dat probleem tot God gaan, omdat Hij alleen de oplossing geven kan.

Dat doet nu de dichter vs. 47—52 in een ontroerend gebed, waarin de innigheid van zijn geloofsleven heerlijk blinkt. Hij klaagt zijn nood den Heere achterna. Hij weet: er komt eens een einde aan het lijden. Maar wanneer? De tijd van Gods toorn dure toch niet te lang! Daarbij pleit de dichter op drie dingen. De Heere bedenke toch, dat zijn leven en dat zijner medestervelingen zoo kort is. Ze hebben zoo weinig tijd. Hun leven is een niets! Daarom haaste de Heere zich! Of zou het eene geslacht komen en het andere gaan, zonder dat het iets gezien heeft van de onwankelbaarheid van Gods beloften, de onveranderlijkheid van zijn trouw? Waaraan zouden zij zich dan kunnen vastklemmen (vs. 48)?

Maar dan is er nog een tweede. De dichter weet, dat de gunstbewijzen, met eede aan David beloofd, eens te zien zijn geweest. Welnu, dat de Heere hem dat voorrecht ook eens schenke! Anders zou men zich waarlijk gaan afvragen, of ze er wel geweest zijn (vgl. Richt. 6 : 13, Ps. 77 : 8—10). God bedenke, dat zulk een eed aan David toch ook voor Hem zijn verplichtingen medebrengt (vs. 50).

En eindelijk een derde. God en volk behooren bij elkander. Een verslagen Israël is een verslagen God. Zoo worden des Heeren knechten gesmaad door des Heeren vijanden. Dat rust als een last op zijn volk. Daarbij voelt de dichter zich één met zijn koning. Diens smaad is de zijne. Maar daarmee is Gods eigen eer gemoeid. De Heere kan het toch niet dulden, dat de andere volken zouden meenen, dat Israël zulk een zwakken God heeft. De Heere *moet* ingrijpen (vs. 50 v.)!

Daarmede is het gebed uit. De dichter laat het nu verder over aan zijn God. Is het diens welbehagen hem *niet* de openbaring van zijn goedertierenheid tegenover Israël te doen aanschouwen, dan niet maar met Eli gezegd: „Hij is de Heere; Hij doe wat goed is in zijn oogen!” maar dan *toch* zingen van Gods trouw. Dan *toch* staan in het onwankelbaar geloof, dat de Heere wel weet wat Hij doet en dat straks de openbaring van zijn gunst er slechts te heerlijker om zal zijn. Niet zien en dan toch gelooven! Dan komt straks het antwoord op des

Heeren tijd; dan komt het midden onder het zingen van Gods trouw.

Het 53ste vers is aan den psalm toegevoegd, toen deze aan het slot van het derde boek kwam. Treffend, dat deze doxologie juist *hier* staat. De dichter wil zingen van Gods trouw. Hier heeft zijn lied een inhoud. Geloofd zij de Heere!

Psalm 90.

1. Een gebed van Mozes, den man Gods.

Heer, een schuilplaats waart Gij ons
van geslacht tot geslacht.

2. Eer de bergen geboren waren
en Gij aarde en wereld hadt voortgebracht,
ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij, o God.
3. Gij maakt den mensch weer tot zijn stof
en zegt: keert weder, gij menschenkinderen!
4. Voorwaar, duizend jaar zijn in uw oogen
als de dag van gisteren, wanneer hij is voorbijgegaan,
en als een nachtwolk.
5. Weggestormd hebt Gij hen, een slaap worden ze;
zooals het gras voorbijgaat:
6. des morgens bloeit het en gaat voorbij,
des avonds snijdt men het af en het verdort.
7. Voorwaar, wij vergaan door uw toorn
en door uw grimmigheid worden wij verschrikt.
8. Gij stelt onze zonde voor U,
voor het licht uws aangezichts wat wij verborgen.
9. Voorwaar, al onze dagen gaan voorbij door uw toorn,
wij brengen onze jaren ten einde als een gedachte.
10. De dagen onzer jaren — daarin zijn zeventig jaar
of hoogstens tachtig jaar
en het uitnemendste daarvan is moeite en verdriet,
want snel gaat het voorbij en wij vliegen daarheen.
11. Wie kent de sterkte uws toorns
en uw verbolgenheid, naardat Gij te vreezen zijt?
12. Leer ons alzoo onze dagen tellen,
dat wij een wijs hart bekomen!

13. Keer weder, Heere! Tot hoe lang?
Erbarm U over uwe knechten!
14. Verzadig ons in den morgenstond met uwe goedertierenheid,
opdat wij al onze dagen jubelen en ons verblijden.
15. Verblijd ons naar de dagen, waarin Gij ons hebt verdrukt,
naar de jaren, waarin wij het kwade hebben gezien.
16. Laat uw werk uwen knechten zichtbaar worden
en uw heerlijkheid zij over hun kinderen.
17. En de lieflijkheid des Heeren, onzes Gods, zij over ons
en bevestig het werk onzer handen over ons,
ja het werk onzer handen, bevestig dat!

Mozes heeft een diepen indruk van den oneindigen afstand, die er ligt tusschen dien „Gij” en die „ons”, waarvan hij reeds dadelijk bij den aanvang van zijn lied gewaagt. Die „Gij” is de Eeuwige, die „is en zijn zal”. De bergen, die daar staan als eeuwenoude getuigen der menscheidshistorie, ze zijn jonger dan Hij; ja al wat is is vrucht van zijn scheppend alvermogen. Het heeft aan Hem het aanzijn te danken op dezelfde wijze als een kind het leven dankt aan de moeder, die het baarde (vs. 2). Die „Gij” heeft ook de absolute macht over den mensch, die toch door het beheerschen der schepping en de leiding van eigen leven zulk een machthebber schijnt te zijn. Een enkele machtsopenbaring zijnerzijds, een enkel woord, en dezelfde mensch, die zich verre boven al het bestaande verheven acht, wordt tot „fijn stof”, het aanvangsstadium van zijn bestaan (vs. 3). En zelfs al duurt het lang, voordat dit machtwoord wordt gesproken, wat is dan nog het leven van den mensch in vergelijking met Gods eeuwigheid? Zelfs de langste tijdsduur, aan een mensch ooit beschoren, is voor den Eeuwige even kort als „de dag van gisteren, wanneer hij is voorbijgegaan” en waaraan de mensch, die dien dag beleefde, nauwelijks herinnering heeft. Ja minder nog. Even kort zelfs als een nachtwaak, het derde gedeelte van den nacht (vgl. Richt. 7 : 19), die al slapend wordt doorgebracht en waaraan dus geenerlei herinnering den mensch bijblijft (vs. 4).

Die „ons” is de mensch, wiens vergankelijkheid nu in een tweetal beelden wordt geteekend. Allereerst door het beeld van den neerstroomenden regen, die in de bergen van Kanaän met groote snelheid alles medevoert en vernietigt: „weggestormd hebt Gij hen”. Zoo voert de stroom des tijds den mensch mede, die, als het ware onbewust van wat het leven eigenlijk is, als slapend zich meevoeren laat om straks den eeuwigen slaap in te slapen (vs. 5a). En daarna door het beeld van het op de daken in Kanaän groeiende gras, dat 's morgens snel op-

schiet en veel belooft, maar door den zonnegloed verzengd wordt. Geen langeren levensduur heeft het dan één enkelen dag (vs. 5b, 6).

Maar nog een andere tegenstelling ziet Mozes tusschen dien „Gij” en die „ons”. Niet alleen is God de Eeuwige, de mensch de voorbijsnellende, wien slechts een zeer korte tijdsduur is toegemeten en die terug moet naar het stof, waaruit hij genomen is. Maar op dien mensch rust des Eeuwigen toorn en daardoor wordt zijn leven een onder angst en schrik wegsterven (vs. 7). En als dan Mozes de oorzaak van dat ook door anderen geziene, ja door geen mensch te ontkennen feit gaat ontsluiëren, dan wijst hij op „onze zonden”, die den mensch in hun macht hebben en hem zijn bitter lot bereiden, omdat voor Gods heilige oogen geen zondaar kan bestaan en des Heeren blik ook doordringt in de geheimzinnige diepten van 's menschen zieleleven, waar wij verbergen wat het licht niet kan zien (vs. 8). Daardoor komt het, dat Gods toorn als een donkere slagschaduw het leven van den mensch vergezelt en hem met de snelheid van een gedachte voorbij doet ijlen (vs. 9). Ja meer nog, die 70 à 80 jaar, waarin de mensch zich zoo inspant om ervan te genieten, ze brengen uitsluitend „moeite en verdriet” op, d. i. het geeft maar last en heeft geen innerlijke waarde (vs. 10).

Hoe moest nu dat alles tot inkeer en nadenken brengen en tot een zoeken van den weg, waarlangs Gods toorn kan worden ontgaan en het leven weer kan worden genoten! Maar als Mozes rondom zich ziet en zich dan de vraag stelt wie van zijn volksgenooten doordrongen is van den ontroerenden ernst des levens en de vreeze des Heeren tot het beginsel zijner wijsheid maakt, dan is hij niet in staat om op dat „wie?” een antwoord te geven. Men leeft zorgeloos voort, als rustte Gods toorn niet op den vergankelijken mensch. Er is geen „tellen van des levens dagen” en dus ook geen jagen naar „wijsheid”; die drijft tot het doen van boete en tot het bidden om levensleiding (vs. 11 v.).

Uit deze diepte van zonde en schuld, toorn en gramschap verheft Mozes zich nu tot een gebed voor zijn volk. En dat gebed richt hij tot dien God, wien hij in den aanvang van zijn lied roemend heeft toegezongen, dat Hij „ons” d. i. voor Israël een schuilplaats geweest is, waar opgenomen worden allen, die voor 's levens lijden en rampen, voor eigen zonde en ellenden tot Hem de toevlucht nemen. Juist wijl hij in de geschiedenis zijns volks dien God als zulk een beschuttende woning heeft leeren kennen, richt hij zich in het gebed tot Hem, opdat Hij zich over dat volk erbarme, dat nog geen „wijsheid” heeft bekomen in het tellen der dagen (vs. 13). Zijn goddelijk erbarmen roept hij in over dat volk, dat zooveel heeft moeten doormaken. Jaren lang heeft het des Heeren hand op zich voelen

drukken en heeft het ervaren wat „kwaad” is (vs. 15). Nu moge toch die God, die reeds zoo dikwijls een schuilplaats bood aan zijn volk, aan hun lijden een einde maken en het weer doen staan in het vaste geloof, dat de Eeuwige God ook nu weer zijn zegenende macht aan zijn volk zal doen blijken. De Heere doe zijn heilswerk weer aan Israël zien en zegene Israëls voornemen. Dat laatste is blijkbaar voor den dichter van groot gewicht. Tot tweemaal toe roept hij Gods zegen daarover in; de tweede maal als 't ware met een zucht als een man, die aan dat voornemen zijn leven heeft gegeven en de vervulling daarvan tot dusver vergeefs heeft afgebeden. Dat geve de Heere hem toch nog eenmaal te zien! Waaraan hij daarbij denkt, zegt hij niet. Is het de inbezitname van Kanaän, waaraan voor Israël de toekomst hing? In ieder geval, hij heeft verstaan, dat Israël zonder dien zegen niets vermag. Ook dat die zegen het geloof krachtig doet opleven in dien God, die alleen Israëls schuilplaats is. En zoo voert zijn bede voor zijn volk als vanzelf weer naar den beginjubel terug, en blikht hij over het lijden dezès tijds in kinderlijk vertrouwen op tot den God des Verbonds, die zijne heerlijkheid aan Israël zal doen zien.

Psalm 91.

1. Welgelukzalig wie vertoeft in de schuilplaats des Allerhoogsten,
zit in de schaduw des Almachtigen,
tot den Heere zegt: mijn toevlucht en mijn burcht,
mijn God, op wien ik betrouw.
3. Want Hij is het, die u redt
voor des vogelvangers strik,
voor de groeve des verderfs.
4. Met zijn vlerken dekt Hij u
en onder zijn vleugels vindt gij een schuilplaats;
zijn trouw is een schild en kuras.
5. Gij behoeft niet te vreezen voor de verschrikkingen van den nacht,
voor de pijl, die overdag vliegt,
6. voor de pest, die in het donker rondsluip,
voor het verderf, dat op den middag woedt.
7. Al vallen er duizend aan uw zijde
en tienduizend aan uw rechterhand,
tot u genaakt het niet.

8. Gij kunt maar met uw oogen zien
en de vergelding der goddeloozen aanschouwen.
9. Want gij, gij hebt den Heere tot schuilplaats,
den Allerhoogste tot uwe beschutting gesteld.
10. Geen onheil kan u treffen,
geen plaag uw tent naderen,
11. want Hij geeft zijn boden voor u bevel
om u te bewaren op al uw wegen.
12. Op de handen moeten zij u dragen,
opdat uw voet aan geen steen zich stoote.
13. Op slang en adder kunt gij treden,
leeuw en draak vertreden.
14. „Wijl hij Mij aanhangt, red Ik hem ;
omdat hij mijn Naam kent, bescherm Ik hem.
15. Hij roept Mij aan en Ik antwoord hem ;
Ik ben bij hem in den nood ;
Ik red hem en geef hem eer.
16. Met lengte van dagen verzadig Ik hem
en doe hem mijn heil zien”.

Met krachtigen jubel zingt de dichter van de bescherming des Heeren, welke het deel wordt van allen, die op Hem vertrouwen. In tal van beelden en met groote verscheidenheid van kleuren stelt hij den rijken zegen ons voor oogen van hen, die in God hun toevlucht en burcht hebben gevonden en zich nu in kinderlijk vertrouwen door Hem laten beschermen (vs. 2). Evenals de Palestijnsche boeren bij de invallen van plunderende nomaden (b.v. Richt. 6 : 2) of van vijandelijke legerbenden zich met have en goed terugtrekken binnen de hollen, waaraan Israëls bergen zoo rijk zijn en die soms tot ononderaardsche steden zijn uitgebreid, zoo kan ook de mensch in den Heere zulk een „schuilplaats” vinden, die hem met zijn rotswanden van alle zijden omgeeft en aan het gezicht van den vijand onttrekt (vs. 1a). En evenals de reiziger onder de verzengende hitte der zonnestralen met smachtend verlangen uitziet naar een rijkbebladerden boom om daaronder zijn moede leden uit te strekken en weer nieuwe krachten te verzamelen, zoo kan ook de mensch in den Heere zulk een „schaduw” vinden, waar de hitte der vervolging hem niet meer bereiken en waar in zijne gemeenschap vernieuwing van levenskracht en levensblijdschap gevonden worden kan (vs. 1b).

Wat al gevaren omringen den mensch ! Hij is als een vogeltje, waarop de vogelvanger loert en dat argeloos zich neerzet onder het lokkende klapnet, niet vermoedend dat de dood hem be-

dreigt (vs. 3 a en b). Hij is als een van de dieren des velds, dat door den jager wordt belaagd, die op zijn pad een diepen kuil heeft gegraven en dezen met groenende takken heeft belegd in de hoop, dat het dier er straks den poot op zal zetten en in „de groeve des verderfs” zal vallen (vs. 3c). Redding schijnt hier uitgesloten. Maar de Heere voltrekt het wonder: Hij redt en geeft volkomen uitkomst, zelfs bij „het naderen van den dood”! De Heere is voor deze belaagde menschen als een dier groote vogels, die hun jongen dekken met hun vleugels (vs. 4a en b). Hij is als een krijgsman, die den gevallene dekt met zijn schild, ja als een kuras, een borstharnas, waarop de pijlen des vijands afstuiten (vs 4b).

Wie des Heeren bescherming geniet kan onbevreesd door het leven gaan. En dat ondanks de vele en veelsoortige gevaren! Allereerst die van den nacht, waarin iedere mensch een vijand kan zijn, ieder dier den reiziger kan bespringen, vooral de geesten- en demonenwereld haar geheimzinnige macht uitoefent en die tot een ware „verschrikking” maakt (vs. 5a). En dan de dag met zijn „pijl”, afgeschoten niet zoozeer door een mensch als wel door de zon met zijn doodelijke „steken” (vs. 5b)! Voorts de vele krankheden, vooral die, welke op zoo geheimzinnige wijze groote kringen besmetten en hun slachtoffers vellen: de pest, die in een enkelen nacht optreden kan (vgl. Exod. 11 : 4, Jes. 37 : 36), en „het verderf”, een besmettelijke ziekte, naar men meende de vrucht van de zonnestralen, die op den middag dood en verderf kunnen brengen (vs. 6). Maar zelfs die geheimzinnige machten, die met zoo demonisch geweld den mensch vellen, behoeven niet te worden gevreesd: de Heere is machtiger dan die alle! Wie zich maar in het geloof aan Hem vastklemt, hij wordt niet gevelde; hij blijft staan, alleen, als op een slagveld, dat met dooden is bezaaid (vs. 7). Zelfs mag hij in die groote slachting het bewijs zien hoe de Heere de goddeloozen tuchtigt (vs. 8). En dat kan hij doen zonder vrees, want de Heere houdt al die vernietigende machten verre van hem (vs. 9). Ja, de aanval zal worden gewaagd: onheil en plaag zullen trachten te naderen; maar geen nood: een wonderbare bescherming is der vromen deel. Hemelboden, die meer weten en meer macht hebben dan de mensch, moeten op des Heeren bevel 's menschen dienaren worden. Waar hij ook gaat of staat, zij moeten beschermen en bewaren (vs. 10 v). En dat moeten ze voorzichtig doen en vol liefde: dragend op de handen. Op moeilijke wegen en bezaaid met allerlei steenen, waaraan de nauwelijks door een sandaal beschermde voet zich pijnlijk kwetsen kan, zal het den vrome zijn alsof onzichtbare handen hem over al die hinderpalen heen helpen: hij voelt de steenen zelfs niet (vs. 12)! Met hoog opgericht hoofd zal hij den weg kunnen betreden. Hij behoeft niet angstvallig uit te zien, of misschien niet een slang of adder

zijn weg kruist. Al zou dat het geval zijn, dan heeft hij niet anders te doen dan er moedig den voet op te zetten; ze kunnen hem niet deren; hun gif is door God onschadelijk gemaakt (vs. 13a). En wanneer leeuw of draak den aanval wagen, dan niet vluchten, maar manmoedig ook die geweldige vijanden tegemoet getreden, zeker van de overwinning (vs. 13b)!

En nu treedt de Heere zelf naar voren. Eerst heeft de onzichtbare hand beschermd en beschut. Daarna heeft de onzichtbare Koning zijn troongeesten uitgezonden. Nu spreekt Hij zelf om alle vrees uit de menschenziel te bannen. In hoogst eigen persoon belooft Hij den zijnen wat zij van Hem vragen: bescherming en uitredding, verhooring van het gebed en bijstand in den nood, eer en aanzien onder de menschen, een lang leven op aarde en het aanschouwen van des Heeren „heil”. En dat alles schenkt de Heere, omdat de mensch Hem „aanhangt”, zich in overgegevenheid der liefde aan Hem toevertrouwt en daarmede opgehouden heeft om zelf leiding en stuur te geven. Wie zoo tot den Heere komt met een: „ik kan het niet; doe Gij het”, die ervaart Gods wondere macht en reddende genade. Want hij „kent zijnen Naam”, weet wat zijn goddelijk vermogen is, heeft ervaring van zijn neerbuigende liefde en ijlt dus onder het aanroepen van zijnen Naam op zijn God toe in de blijde zekerheid, dat de Heere redding en verlossing geven zal (vs. 14—16).

Psalm 92.

1. Een psalm. Een lied voor den sabbatdag.
2. Goed is het den Heere te loven
en uwen Naam te psalmzingen, o Allerhoogste,
3. des morgens uwe goedertierenheid te verkondigen
en des nachts uw trouw
4. bij het tiensnarig instrument en de harp,
bij snarenspeel op de cither.
5. Want verblijd hebt Gij mij, Heere, door uw doen;
ik jubel over de werken uwer handen.
6. Hoe groot zijn uwe werken, o Heere,
zeer diep zijn uwe gedachten!
7. Een domoor, wie dat niet erkent,
een dwaas, die dat niet inzielt!

8. Wanneer de goddeloozen groeien als het kruid,
al de werkers der ongerechtigheid bloeien,
dan is het, opdat zij tot in eeuwigheid verdelgd worden.
9. Maar Gij troont eeuwig in den hemel, o Heere !
10. Ja waarlijk, uwe vijanden, Heere,
ja waarlijk, uwe vijanden vergaan,
alle werkers der ongerechtigheid worden verstrooid.
11. Maar mijn hoorn verhoogt Gij als van den oeros,
Gij overstort mij met versche olie.
12. En mijn oog ziet neder op mijne tegenstanders,
mijn oor hoort van de boosdoeners, die tegen mij opstaan.
13. De rechtvaardige groeit als een palmboom,
als een ceder op den Libanon wast hij.
14. Geplant in het huis des Heeren,
groeien zij in de voorhoven onzes Gods.
15. Zelfs in grijzen ouderdom dragen zij nog vrucht ;
vet zijn ze en groen
16. om te verkondigen, dat de Heere recht is,
mijn Rots, in Wien geen onrecht is.

In dezen psalm, die om de een of andere en in ieder geval voor ons niet geheel duidelijke reden door de joodsche gemeente op den sabbat bij het morgenoffer werd aangeheven, begint de dichter met de verklaring, dat het loven en prijzen des Heeren en het verheffen van zijne daden „goed” is, wat niet alleen zeggen wil : betamelijk in des Heeren oog, maar vooral : zegenrijk en weldoend voor den mensch zelf, die door deze lofprijzing de beantwoording der in zijn ziel om antwoord roepende problemen mogelijk maakt (vs. 2). Die lofprijzing, welke den ganschen dag vervult, heeft tot voorwerp Gods goeder-tierenheid, die als het morgenlicht de duisternis verdrijft („des morgens”), en zijn trouw, welke ook in den nacht van het lijden de metgezel is van het kind des Heeren („des avonds”). Ze moet dan ook in hoogen toon en van gansche harte worden gezongen onder de tot steeds luider zingen prikkelende muziek-instrumenten (vs. 4).

De grond voor die lofprijzing ligt voor den dichter in eigen levenservaring. In onderscheiding van anderen, die van Gods doen niets bespeuren, of indien al, daarin aanleiding vinden om God iets omgerijmds toe te schrijven, heeft hij iets van de geweldige grootheid en onbegrijpelijke diepte van des Heeren daden leeren zien, zooals die in het bestuur van wereld en volk, van enkeling en gemeenschap aan het licht treden (vs. 6). En dat werken Gods is voor hem nu zoo duidelijk, dat hij niet

begrijpt hoe het mogelijk is, dat een ander dat niet ziet, wat zich voor hem alleen verklaren laat uit „domheid” (vs. 7). Vooral is dat licht voor hem opgegaan over het probleem der goddelijke wereldorde, dat voor zoo menigeen niet op te lossen scheen. Hij ziet nu met volkomen klaarheid, dat het geluk en de voorspoed der goddeloozen eigenlijk niet anders is dan schijn en dat hun opbloei slechts daarom zoo schoon is, opdat de tegenstelling met de volkomen vernietiging, welke hun wacht, te geweldiger zou zijn (vs. 8). Hun ongestoorde groei moge hen zelf met trots vervullen en vol hoogmoed de wegen der goddeloosheid doen zoeken, de Heere, die aller menschen lot in hand heeft en aller levenseinde bepaalt, is ongenaakbaar voor hun goddeloosheid en laat het slechts geduren, zoolang het Hem behaagt (vs. 9). De overwinning is aan Hem; de ondergang wacht wie Hem tegenstaat (vs. 10).

Wordt zoo Gods gerechtigheid in der goddeloozen lot openbaar, niet minder schittert ze in het levenslot der vromen. Dat is reeds nu de persoonlijke ervaring van den dichter, wiens hart daarom van blijdschap is vervuld (vs. 5). Nieuwe en ongekende krachten doorstromen hem, zoodat hij zich voelt als de ontembare oeros (vgl. Job 39 : 9—12), en als een man, wiens lichaam met versche en daarom in haar prikkelende werking nog krachtige olie rijkelijk is overgoten (vs. 11). Terwijl vroeger zijn oog schuw en vol tranen den tegenstander aanzag, ziet hij nu met de kalme rust van den overwinnaar op hem neder. En terwijl eertijds zijn ooren weerklonken van de dreigkreten zijner vijanden, hooren ze nu van de volkomen vernietiging, die door des Heeren gerechtigheid hun deel is geworden (vs. 12).

Zoo moge het dan al den schijn hebben, dat het onrecht op aarde heerscht en dat „den rechtvaardige” niet anders rest dan het drijven der goddeloozen over zich te laten henengaan, in werkelijkheid staat de zaak anders. Wie „rechtvaardig” is en dus in overeenstemming is met den goddelijken maatstaf, die heeft in zich de geheimzinnige levenskracht van den palm, dien vorst onder de boomen der vlakte met zijn rijkdom van vrucht en zijn groenende omgeving, dien koning van het gebergte met zijn ten hemel rijzenden stam en zijn breed zich uitspreidende takken (vs. 13). En het geheim van dien wonderen wasdom ligt in het feit, dat de rechtvaardigen met al hun levenskiemen ingegaan zijn in en dus al hun levenssappen trekken uit de levensgemeenschap met den eeuwigen God, welke in den tempel te Jeruzalem in daden wordt omgezet (vs. 14). En gelijk hun levenskracht uit God is, zoo is ook hun levenskracht naar God. Geen ouderdom kan het uitspruiten van deze God verheerlijkende vrucht verhinderen. Altijd welt uit hun innerlijk zijn sappig groen vermogen om het lied te zingen van Gods gerechtigheid en tegenover al den schijn van het tegendeel te getuigen van en te leven uit den rechtvaardigen God, die geen

goddeloosheid ongestraft laat en geen vroomheid onbeloond (vs. 15, 16a).

En wanneer de dichter dat heeft uitgesproken, dan breekt nog eenmaal de jubel zijns harten, waarvan hij reeds vroeger sprak (vs. 5), zich baan en als met een forschen klaroenstoot zegt hij, dat de Heere, wiens rechtvaardigheid het voorwerp van der vromen lied en verkondiging is, zijn eigen Rots is, waarop hij bouwt, waaraan hij zich vastklemt en waardoor hij alles vermag (vs. 16).

Psalm 93.

1. De Heere is koning geworden ;
met majesteit heeft Hij zich bekleed.
Bekleed heeft zich de Heere,
met kracht heeft Hij zich omgord.
Vast staat nu de wereld,
zij wankelt niet.
2. Vast staat uw troon van ouds af ;
van eeuwigheid af zijt Gij.
3. De rivieren verhieven, o Heere,
de rivieren verhieven hun bruisen !
Laat de rivieren maar hun geraas verheffen,
4. meer dan het bruisen van vele wateren :
heerlijker dan de golven der zee,
heerlijk in de hoogte is de Heere !
5. Zeer betrouwbaar zijn uwe getuigenissen.
Heiligheid past uw huis,
Heere, tot in lengte van dagen !

De dichter ziet tot werkelijkheid geworden wat van ouds de hartewensch was van alle ware kinderen Abrahams : de onbestreden koningsmacht van Israëls God, waaraan voor Israël zelf zulk een rijkdom van beloften verbonden was. Hij ziet hoe de Heere den koningszetel heeft bestegen, en zich nu aan alle volkeren der aarde vertoont in zijn alles overtreffende majesteit en zijn almachtig vermogen. En onmiddellijk wordt het heilrijke gevolg van deze koningskracht des Heeren openbaar. Terwijl eertijds de wereld door de daarin zich openbarende en elkander te vuur en te zwaard bestrijdende machten haar evenwicht verloren had en het wereldrijk in zijn anti-goddelijk streven alle door

God gewilde ordinantiën ondergraven en aan het wankelen had gebracht, is nu door het krachtdadig ingrijpen des Heeren en de ontplooiing van zijn koninklijk vermogen het verbroken evenwicht hersteld en aan het wankelen der goddelijke wereldorde een einde gemaakt (vs. 1). En zoo zal het van nu af blijven, want des Heeren koningsmacht dateert van overoude tijden en geen macht ter wereld is ooit in staat geweest zijn troon haar onwrikbare vastigheid te doen verliezen, en hoever de mensch ook teruggrijpe, altijd vindt hij den Heere tegenover zich, die „van eeuwigheid af er is” (vs. 2).

Het meest tastbare bewijs van des Heeren troon is geleverd, toen „de rivieren hun bruisen verhieven”. Daarmede gaat de dichter terug naar den oertijd, toen naar luid der overoude volksverhalen, die ook in het babylonische Mardoek-epos hun neerslag hebben gekregen, de kracht der chaotische watermassa's met hun begeeren om de ordening van den kosmos tegen te gaan, door des Heeren onweerstandelijk vermogen werd verbroken (vs. 3a, b).

Daarom kan het hart van des Heeren volk zoo gerust zijn. Gesteld zelfs al eens, dat nog eens zulk een chaotische wereldmacht zich tegen des Heeren koningschap zou willen verheffen en de vele wateren nog eens hun donderend geweld wilden doen hooren om des Heeren kosmos te vernietigen en des Heeren ordinantiën te verstoren, dan zou wederom duidelijk worden wat in overoude tijden reeds is gezien: hoe des Heeren hemelmacht alle aardsche heerschappijen verre overtreft, en dat, met hoeveel satanisch vermogen ze ook mogen optreden, ze nooit aan des Heeren heerlijkheid en koninklijke majesteit afbreuk en schade zullen kunnen doen (vs. 3c, 4).

Zijn volk kan er dan ook zeker van zijn, dat hetgeen de Heere door zijne zelfopenbaring en door zijn profetisch woord eens aangaande zijn heilsraad heeft bekend gemaakt, tot stand zal komen, ook al verzet zich de heele wereld daartegen. Zijn getuigenissen zijn betrouwbaar; daar kan de mensch op aan. Zijn tempel, waarin Hij zijn koningsmacht uitoefent en vanwaar Hij zijn koningskracht doet uitgaan, is dan ook in zichzelf heilig en onaantastbaar, zoodat geen wereldmacht den tempel kan vernietigen of ook maar bestrijden. Dat was in het verleden niet het geval, dat zal ook in de toekomst zoo blijven, want met het wonen Gods is de onaantastbaarheid van zijne woning als vanzelf gegeven. Beide behooren bij elkander (vs. 5).

Psalm 94.

1. God der wrake, Heere,
God der wrake, verschijn !
2. Verhef U, Gij Rechter der aarde,
doe vergelding aan de trotsaards !
3. Tot hoelang zullen de goddeloozen, o Heere,
tot hoelang zullen de goddeloozen van vreugde opspringen ?
4. Zij stroomen over van onbeschaamd spreken,
trotsch verheffen zij zich, al die werkers der ongerechtigheid !
5. Uw volk, o Heere, verbrijzelen zij
en uw erfdeel verdrukken zij.
6. Weduwe en vreemdeling dooden zij
en weezen brengen zij om.
7. En dan zeggen zij nog : „de Heere ziet het niet,
Jakobs God merkt het niet” !
8. Merkt toch op, gij domooren onder het volk !
gij dwazen, wanneer zult gij verstandig worden ?
9. Zou Hij, die het oor geplant heeft, niet hooren ?
Zou Hij, die het oog geformeerd heeft, niet zien ?
10. Zou Hij die de volken tuchtigt, niet straffen,
Hij, die den mensch kennis leert ?
11. De Heere kent wel de gedachten der menschen,
dat zij niets zijn.
12. Welgelukzalig de man, Heere, dien Gij onderricht
en dien Gij leert uit uw wet,
13. om hem rust te geven voor de ongeluksdagen,
tot voor den goddelooze de kuil gegraven wordt !
14. Want de Heere verstoot zijn volk niet
en verlaat zijn erfdeel niet,
15. want de rechtspraak verandert weer in recht
en alle oprechten van hart zullen dit nawandelen.
16. Wie treedt voor mij op tegen de boosdoeners,
wie stelt zich voor mij tegen de werkers der ongerechtigheid ?
17. Als de Heere mij niet ter hulpe ware,
weldra zou mijn ziel in de stilte wonen.
18. Als ik denk : nu wankelt mijn voet,
dan ondersteunt mij uwe goedertierenheid, Heere !

19. Als ik veel zorgen heb in mijn binnenste,
dan verkwikken uw vertroostingën mijn ziel.
20. Hebt Gij iets gemeen met den zetel des verderfs,
met wie onheil werkt onder schijn van recht?
21. Men bestormt de ziel des rechtvaardigen
en veroordeelt onschuldig bloed.
22. Maar de Heere is mij geworden tot een rotsburcht
en mijn God tot een rots mijner toevlucht.
23. Hij doet hun ongerechtigheid op hen wederkeeren.
delgt hen uit in hun boosheid,
ja hen delgt de Heere, onze God, uit.

Geen kleinhartig wraakgevoel vervult de ziel van dezen dichter. Het is zijn krachtig en onwrikbaar geloof in des Heeren zedelijke heiligheid en in de door God gewilde en gegrondveste onverbrekelijke rechtsorde, welke hem tot spreken dringt. Zijn oog is geopend voor het doen der goddeloozen. Trotsaards zijn het (vs. 2), die in hun verwatenheid meenen hun wil tot wet te kunnen maken in het midden van des Heeren volk en die in de grootheid van hun machtsvermogen onbeschaamde taal laten hooren (vs. 4). Daarbij kiezen ze bij voorkeur hun slachtoffers onder hen, die zich niet verweren kunnen: weduwen, weezen en vreemdelingen (vs. 6). En hoewel ze zeer goed weten, dat op ieder lid van des Heeren volk juist tegenover dezulken de heilige plicht der barmhartigheid en hulpvaardigheid rust en dat Israëls God zich juist hun lot aantrekt en ieder vergriep tegenover hen dubbel straft, hebben zij nog den euvelen moed om op straffeloosheid te stoffen, als zoude de Heere zich het lot van zulke kleinen niet aantrekken (vs 7).

Zoo wordt in Israël recht in onrecht veranderd (vs. 15). De zetel des rechts is geworden tot zetel des verderfs en terwijl men den schijn aanneemt in overeenstemmig te handelen met Gods heilige wet, doet men niet anders dan onrecht (vs. 20) en schrikt zelfs niet terug voor het storten van onschuldig bloed (vs. 21). Ja het machtsvermogen van deze goddeloozen is zoo groot, dat ze ieder, die zich tegen hen durft te verzetten, naar het leven staan (vs. 17b).

Dit heeft den dichter echter niet verhinderd tegen deze onrechtvaardige machthebbers in het krijt te treden. Heftig is de strijd en er zijn oogenblikken, waarin deze kampvechter voor het recht zijn voet voelt wankelen en kommer en zorg over den uitslag zijn hart vervullen (vs. 18 v.). Niet als ware hij den kamp in eigen kracht begonnen. Toen hij de wapenen aangordde, deed hij dat in den naam zijns Gods. Van oogenblik tot oogenblik ervaart hij des Heeren ondersteunende genade. En als de strijd hem te zwaar wordt, dan trekt hij zich terug

op zijn Rotsburcht en, vertroost door zijnen God, laat hij een oogenblik het strijdgewoel beneden zich (vs. 22).

Hij gevoelt echter, dat, zal de strijd tot een goed einde worden gevoerd, het meer dan ooit noodig is, dat de Heere zelf ingrijpe en zijn machtsvermogen openbare aan hen, die Israël tot hun buit hebben gemaakt. En daarom begint hij zijn lied met dat geweldige: „God der wrake, verschijn!” De tyrannie der goddeloozen en hun rechtsverkrachting zijn tot zulk een ontroerende hoogte geklommen, dat de Heere er zelf aan te pas zal moeten komen. Hij zal moeten „verschijnen”, in een reeks van machtsdaden in het midden van Israël moeten doen zien, dat Hij de zaak der verdrukten en van hun vervolgde verdedigers in eigen hand heeft genomen en dat Hij zijn oordeel voltrekken gaat aan hen, die ongestraft het goddelijke recht meenden te kunnen buigen. Met een „tot hoelang” (vs 3) geeft de dichter dan ook te kennen, dat het zijns inziens de hoogste tijd is om aan den overwinningsroes der goddeloozen een einde te maken.

Met een paar sprekende trekken teekent hij nu hun bedrijf, waarbij vooral de nadruk gelegd wordt op hun rechtsverkrachting, een bewijs hoe de dichter — in onderscheiding van wat bij andere volken te zien is — in des Heeren gerechtigheid diens hoogsten eeretitel ziet en in zijn rechtsopenbaring het krachtigst teeken van zijn ingrijpen. En dit doen der goddeloozen moet den Heere te meer dringen tot ingrijpen, wijl die rechtsverkrachting juist geschiedt tegenover hen, die in Israël den eere-naam dragen van „des Heeren volk en erfdeel” (vs. 5), wier verhouding tot den Heere dus van gansch bijzonderen aard is.

Zeker nu van des Heeren ingrijpen, welke de vernietiging van zijne vijanden ten gevolge zal hebben, denkt de dichter ineens aan het lot, dat hun wacht. En met ontferming over hen bewogen, houdt hij hun nu de ongegrondheid voor van hun waan, als zouden zij ongestraft zich aan des Heeren volk mogen vergrijpen. „Domooren” zijn het; „dwazen”, die niet zien wat zich toch bij eenig nadenken als onweersprekelijke waarheid aan ieder mensch opdringt. Wie den mensch het vermogen gaf der zinnelijke waarneming, moet toch zeker zelf dat vermogen hebben (vs. 9)! Het doen der goddeloozen kan dus niet buiten hem omgaan! En wie in de leiding der volkeren door grootere en kleinere gebeurtenissen zijn wil kennen doet en bij het overtreden daarvan zich naar het Hem als leermeester toekomende recht van tuchtiging grijpt. Hij kan dat recht niet ongebruikt laten, wanneer het enkelingen betreft in het midden van zijn volk (vs. 10). Het doen der goddeloozen kan dus niet ongestraft blijven! En dat te minder, waar Gods kennis van den mensch een zoo volkomene is, dat zelfs diens gedachtenwereld geen geheimen voor Hem heeft en Hij ieder daarvan op haar juiste waarde weet te schatten (vs. 11).

Tegenover dit onontkoombaar lot der goddeloozen nu stelt de dichter dat der ware kinderen Gods, die ook voorwerp zijn van des Heeren onderricht, maar dan niet in den weg van tuchtiging en bestraffing, doch in den weg van vaderlijke onderwijzing. Des Heeren wet is het leerboek, waardoor ze inzicht krijgen in des Heeren wezen en in zijn wereldbestuur, ook in de wijze, waarop Hij in het midden van zijn volk zijn goddelijk recht handhaaft (vs. 12). Dat geeft hun rust in de ziel, zelfs wanneer door der goddeloozen overmoed bitter lijden over hen komt. Nooit verlaat de zekerheid hunne ziel, dat der goddeloozen ondergang onafwendbaar is en dat de Heere zijn gadeloos machtsvermogen in dienst heeft gesteld van zijn volk (vs. 14). Zoo moge dan nu het recht in onrecht zijn verkeerd, straks zal „de rechtspraak weer in recht worden veranderd”. Dan zal het recht weer de eenige en alles beheerschende maatstaf worden, waarnaar geoordeeld zal worden, en zal het recht weer de eereplaats innemen in het midden des volks (vs. 15). Het kind des Heeren weet, dat er een God leeft, die het onrecht wreekt (vs. 1), en kan daarom rustig afwachten.

Van de altijd weer tot nieuw leven prikkelende kracht van dit onwrikbaar geloof in Gods gerechtigheid legt nu de dichter ten slotte een blij getuigenis af. In zijn leven heeft hij ervaren hoe dicht de Heere bij zijn volk is en hoe Hij altijd weer in de uren van kommer en zorg, van krachteloosheid en inzinking op wondere wijze hun krachten vernieuwt en met zijne goedertierenheid en vertroosting hen tot verder strijden in staat stelt (vs. 16—19). Zoo moet de Heere wel doen, want Hij *kan* naar den aard van zijn wezen geen gemeenschap hebben met wie onheil werkt (vs. 20). Al is dan nu de ure der verlossing nog niet aangebroken en schijnt de macht der goddeloozen onaanastbaar, uit zijn eigen geloofservaring *weet* de dichter, dat de overwinning niet zijn zal aan de zijde der huidige machthebbers. „De God der wrake” *zal* rechtdoen en dan zal volkomen vernietiging het lot zijn der goddeloozen (vs. 23). Zoo zal het de Heere doen, „onze God”!

Psalm 95.

1. Komt, laat ons den Heere toejubelen,
de Rots van ons heil toejuichen!
2. Laat ons voor zijn aangezicht treden met dank,
met lofgezangen Hem toejuichen!
3. Want een groot God is de Heere
en een groot Koning boven alle goden!

4. In Wiens hand de diepste plaatsen der aarde zijn ;
ook zijn de toppen der bergén Zijne.
5. Wiens ook de zee is ; Hij heeft ze immers gemaakt.
Ook hebben zijne handen het droge geformeerd.
6. Komt, laat ons aanbidden en nederbukken,
laat ons nederknielen voor den Heere, onzen Schepper !
7. Want Hij is onze God en wij zijn
het volk zijner weide, de schapen zijner hand.
„Och of gij heden naar mijn stem hoordet !
8. Verhardt uw hart niet als bij Mériba,
als ten dage van Massa in de woestijn,
9. waar uw vaders Mij verzochten,
Mij beproefden, ofschoon ze mijn werk zagen.
10. Veertig jaar ergerde Ik Mij aan dit geslacht
en Ik zeide : het is een volk, dwalend van hart ;
zij, zij hebben mijne wegen niet gekend.
11. Daarom zwoer Ik in mijn toorn :
zij zullen in mijn rust niet ingaan !”

Israël viert een zijner groote feesten. Van alle zijden zijn de scharen toegestroomd naar den tempel. Reeds staan ze gereed om in plechtigen optocht „de voorhoven des Heeren” binnen te treden, wanneer een hunner, aangegrepen door den plechtigen ernst van het oogenblik, in blijden jubel de redenen ontvouwt, die Israël moeten nopen tot een dankzeggend naderen voor het aangezicht des Heeren.

Israël moet toejubelen en toejuichen, danken en lofzingen. En dat moet het niet een der vreemde goden doen, maar „den Heere”, den getrouwen Verbondsgod, die „de Rots van ons heil” is, de vaste en zekere grond van Israëls verlossingen (vs. 1 v.). Een drietal gronden worden daarvoor bijgebracht. Allereerst is de Heere even ver boven de andere goden verheven als „de groote koning”, die in Babel of Nineve troont en als godenzoon bijzondere eere geniet, verheven is boven zijne onderdanen, die alleen in het stof kruipend tot hem mogen naderen. Evenmin als de koning met een zijner onderdanen kan vergeleken worden, evenmin kan de Heere vergeleken en dus nog minder op één lijn gesteld worden met die „goden”, waaraan de omringende volken eere bewijzen, maar over wier al-of-niet-bestaan de dichter zich verder niet uitlaat (vs. 3).

Voorts is de Heere niet als die andere goden de een of andere natuurkracht en dus niet met zon, maan of sterren gelijk te stellen. Hij is heer en meester der schepping, omdat zij gewrocht is van zijn hand. Hij gebiedt ook over die gedeelten,

waarin geen menschenoog doordringt („diepste plaatsen”) en waarop geen menschenvoet ooit treedt („de toppen der bergen”). Ook de zee met haar titanisch vermogen wordt door Hem beheerscht, want ze is even goed vrucht van zijn scheppend alvermogen als „het droge”, de aardkoek, die op den wereld-oceaan drijft (vs. 4 v).

En daaraan voegt zich nu nog een derde reden toe. Maar die is zoo allesovertreffend groot, dat de dichter ze niet met de beide andere op eenzelfde lijn wil gesteld zien en ze daarom afzondert door een vernieuwde opwekking om toch den tempel op den Sion, waar de Heere woont, binnen te treden. En als ware dat nog niet genoeg, bedient hij zich nu van de drie krachtigste uitdrukkingen, die te zijner beschikking staan, wanneer hij uitdrukking wil geven aan het eerbiedig naderen tot den Heere. Eerst heet het „aanbidden”, eigenlijk de voorgeschreven buiging maken: zich zeven en zevenmaal nederbuigen, telkens op de knieën zinkend, waarna met naar voren gestrekte armen het bovenlijf voorover valt en het voorhoofd het stof der aarde aanraakt, om dan zoo, altijd weer nedervallend, de voetbank van 's konings voeten met het voorhoofd aan te raken en in smeekende houding te blijven liggen, totdat het den koning behaagt „het aangezicht (van den smeekeling) op te heffen.” Voorts heet het „nederbukken”, eigenlijk: het lichaam als in zittende houding in de knieën te laten doorzakken, de houding van den mindere, die eerbiedig luistert naar wat zijn heer zegt. En eindelijk „nederknielen”, waarbij het bovenlijf zich als vanzelf buigt en de armen over de borst worden gekruist, de houding van den smeekeling, die alles van zijnen heer verwacht.

Eerst nu wordt de derde reden genoemd, waarom Israël dankend en lofzeggend den Heere moet toejubelen en toejuichen. Die geweldige God, die met geen ander kan vergeleken worden en die als onbegrensd gebieder over allen heerscht, die God is Israëls God, d. w. z. Hij heeft die geweldige macht in dienst gesteld van Israël, aan welk volk Hij zichzelf gegeven heeft, met welk volk Hij in bondsverhouding getreden is, zoodat Israël op Hem rekenen kan en ten allen tijde zijn hulp mag invoeren. En waar de Heere Israëls God is, daar is Israël het volk, dat door Hem wordt geweid en dat van zijn vaderlijke zorg zeker kan zijn, omdat zijn hand het voert en leidt (vs. 7).

Maar terwijl de heilige processie onder geestdriftig gezang de voorhoven des Heeren binnentrekt en het eigenlijke tempelgebouw, „des Heeren woning”, zich voor hun oogen in volle heerlijkheid vertoont, klinkt uit den tempel de stem des Heeren hun tegen, die onder bedreiging van den goddelijken toorn vermaant tot gehoorzaamheid en trouw. Want die geweldige God is niet in bondsverhouding tot Israël getreden zonder van het volk een wandel te vragen in overeenstemming met den aard

van zijn eigen zedelijk wezen. Hij heeft zijn stem tot dat volk doen uitgaan om hun de wegen bekend te maken, waarin ze nu voortaan als volk des Heeren hebben te wandelen. En nu is toejuichen en toejubelen ten eenenmale waardeloos, wanneer het niet gepaard gaat met een hooren naar des Heeren stem.

Des Heeren stem begint met een zucht: „och of gij *heden* naar mijn stem hoordet”. Hoe dikwijls had des Heeren stem reeds weerklonken zonder dat het kwam tot opmerken en verstaan, tot gehoor geven en volgen. Nu is heden een dag van blijden jubel. Als het heden nu ook eens een dag mocht zijn van vernieuwde gehoorzaamheid, de dageraad eens nieuwen levens!

En daarna herinnert de Heere aan het verleden des volks, dat sinds Mozes' dagen op de gezette hoogtijden altijd weer in de herinnering des volks wordt teruggeroepen, aan Israëls geboorte-uur, toen de Heere het rondvoerde in de woestijn. Als vanzelf treden daarbij twee dingen naar voren: wat de Heere deed en wat Israël deed. De Heere liet „zijn werk” zien (vs. 9b). Hij betoonde in tal van wonderen niet alleen zijn goddelijk vermogen maar ook zijn liefde tot Israël. En Israël? Reeds het eerste geslacht, dat met Mozes uittrok en des Heeren wonderen aanschouwde, twijfelde aan des Heeren macht en bereidwilligheid en vroeg altijd nieuwe wonderen als voorwaarde voor volgen (vs. 9). Vooral bij Mériba (= twist) en Massa (= beproeving) kwam dat in het licht; vgl. Exod. 17: 1—7, Num. 20: 1—14). Daar werd het inderdaad duidelijk hoe dwaalziek hun hart was en hoe weinig inzicht en begrip ze hadden van des Heeren wegen (vs. 10). Geen wonder dat des Heeren „ergernis” zich baan brak, des Heeren heiligheid tegen Israël in toorn ontbrandde en de Heere zwoer, dat niemand van dit onheilig geslacht des Heeren rustplaats zou aanschouwen en van des Heeren rust zou genieten (vs. 11).

Zoo spreekt het verleden van verharding en verblindings, ook van toorn en gramschap. Zal dit ook gelden van het geslacht, dat nu zoo vroolijk den Heere toejubelt? De dichter vreest. Indien ook *dit* geslacht niet beter was dan de vaderen, eens voorwerpen van des Heeren liefde, daarna voorwerpen van des Heeren grimmigen toorn? „Och of gij heden hoordet!” Geen twijfel meer aan des Heeren zorgende liefde voor Israël! Geen verzoeken en geen beproeven meer van den Heere! De waarschuwend stem van het verleden ga toch niet in het feestgedruisch verloren! Want nog altijd blijft des Heeren bedreiging van kracht: geen ingaan in de rust voor wie niet naar des Heeren stem hoort. Daarom: och of . . . ! Israël hoore! Dan alleen geniet het den zegen des verbonds, dat dezen geweldigen God zoo innig aan Israël bindt. Anders wordt die zegen in vloek omgezet en wordt ook nu de rustplaats afgesloten voor wie zouden *willen* ingaan en op grond van jubelend feestbetoon zouden wanen te *mogen* ingaan.

Psalm 96.

1. Zingt den Heere een nieuw lied,
zingt den Heere, gij gansche aarde !
2. Zingt den Heere ! Prijst zijn Naam !
Verkondigt van dag tot dag zijn heil !
3. Vertelt onder de volken zijn eer,
onder alle natiën zijn wonderen !
4. Want groot is de Heere en zeer te prijzen ;
vreeselijk is Hij boven alle goden.
5. Want alle goden der volkeren zijn afgoden,
maar de Heere heeft de hemelen gemaakt.
6. Majesteit en heerlijkheid zijn voor zijn aangezicht,
macht en pracht in zijn heiligdom !
7. Geeft den Heere, gij geslachten der volken,
geeft den Heere eere en sterkte !
8. Geeft den Heere de eer zijns Naams,
neemt offergaven en komt tot zijne voorhoven !
9. Buigt U voor den Heere neder in heilige pracht,
beeft voor zijn aangezicht, gij gansche aarde !
10. Zegt onder de volken : „de Heere is koning geworden ;
vast staat nu de wereld ; zij wankelt niet ;
Hij houdt een rechtvaardig gericht onder de volken.”
11. Dat de hemelen zich verheugen en de aarde jubele,
de zee en haar volheid dreune !
12. Dat het veld juiche en al wat er op is !
Ja, dan zullen psalmzingen alle boomen des wouds
13. voor het aangezicht des Heeren, want Hij komt,
ja Hij komt om de aarde te richten.
Hij richt de wereld naar recht
en de volken naar trouw.

In het diepe bewustzijn, dat Israëls geestelijke goederen niet in egoïstisch zelfbehagen binnen den kring van het volk des verbonds mogen worden gehouden, maar dat ze moeten worden uitgedragen in de breede volkenwereld, opdat deze zich naast Israël schare en met de kinderen Jakobs den Heere diene en love, laat de dichter een tweevoudigen oproep uitgaan : tot Israël en tot de volken. Israël moet, zijner roeping getrouw, zijn geestelijke schatten voor de oogen der volkeren uitstallen

en de volken moeten hun afgoden verlaten en naar den Sion henen gaan om daar den Heere in oprechtheid te dienen.

Hij begint dan ook met een hooggestemden oproep te doen uitgaan aan al de inwoners der aarde om „een nieuw lied” te zingen (vs. 1). Een nieuw moment in de wereldgeschiedenis breekt aan: de erkenning van den Heere als den eenigen, waren God door alle volken en het begin van zijn heerschappij over alle natiën. Die tijd moet worden voorbereid door Israël, dat zonder afdalen („van dag tot dag”) getuigen moet van hetgeen de Heere voor zijn volk is: de verlossingen, die Hij doet, opdat zoo de Heere tot zijne eere kome en allen een diepen indruk hebben van zijn machtsvermogen (vs. 2 v.).

Daarna wijst hij op hetgeen Israël tot zulk een zedingsarbeid dringen moet: de onvergelykelijke grootheid des Heeren, die de eenige is onder allen, die God genaamd worden, welke in waarheid daarop aanspraak mag maken. De anderen, die tot nu toe door de andere volken worden aanbeden, zijn niet meer dan „afgoden”, eigenlijk „nieten”; ze zijn dus niet alleen machteloos, maar ze hebben zelfs geen bestand in zichzelf; ze bestaan, ze zijn niet. De Heere alleen *is*. Die anderen hebben dan ook niets gedaan. Scheppen ligt boven hun macht. Dat kan alleen de Heere (vs. 5).

En nu laat de dichter den Heere zien in zijn alles overtreffende majesteit. Hij woont in den hemelschen tempel. Voor zijn troon staan zijne trawanten. Maar dat zijn geen wezens van vleesch en bloed! Dat zijn geestelijke machten, dragers van koningsheerlijkheid: majesteit en heerlijkheid, die zijn goddelijke macht uitdragen. En in dien tempel spreekt alles van macht en pracht (vs. 6).

Zoo gaat dan nu met een drievoudig „geeft” de oproep tot de volkeren uit. Alle geslachten der aarde hebben nu de roeping om in plechtige processie en in feestgewaad zich naar Jeruzalem te begeven, nu niet om te rooven, maar om te geven! Hun handen moeten gevuld zijn met keur van offergaven en daarmede moeten zij nu de voorhoven des tempels betreden (vs. 8). En dan moeten zij den Heere eerbiedig hulde bewijzen, zich voor Hem nederbuigen als voor den eenigen, waren God en zoo den Heere de eere geven, die Hem op grond zijner zelfopenbaring („Naam”) toekomt (vs. 7 v.).

En wanneer dan zoo „de gansche aarde” met heiligen eerbied zich voor Israëls God zal hebben neergeworpen, dan zal de jubelzang alom weerklinken: „de Heere is koning geworden.” Wat Israëls vromen met onzegbaar verlangen vervulde, wat als de lichtende star der hope ook in de jaren van duisternis en druk voor Jakobs kinderen schitterde, dat is nu werkelijkheid geworden. Het wereldrijk van recht en gerechtigheid heeft een aanvang genomen; de tweespalt der volkeren heeft een einde. Nu geen chaotische machten meer, die de goddelijke wereldorde

weerstaan. De vastigheid van het recht zal alom worden gezien, nu de Heere zelf als koninklijk rechter optreedt (vs. 10).

Maar nu is het dan ook niet meer voldoende, dat de menscheid het nieuwe lied zingt, het lied van vrede en gerechtigheid. Nu moet de gansche schepping met blijden jubel den nieuwen tijd begroeten. Hemel en aarde, zee en veld, niets mag ontbreken. Niets! Want als die ure aanbreekt, wier zaligheid reeds nu het hart van Israëls zonen vervult, *ja dan . . .* dan zullen zelfs de boomen instemmen met dat nieuwe lied en juichend den Heere begroeten, wanneer Hij komt om als rechter plaats te nemen op zijnen troon. Nu geen rechtsverkrachting meer en trouweloosheid. Nu slechts recht en trouw als normen voor rechtspraak, welke zegen door de geheele wereld, de bezielde en onbezielde, zal worden genoten.

Zoo hoort de dichter in zalige verrukking met het oor des geloofs reeds de eerste tonen van „het nieuwe lied”!

Psalm 97.

1. De Heere is koning geworden: de aarde jubele en laten de vele eilanden zich verblijden!
2. Wolken en donkerheid zijn rondom Hem, gerechtigheid en recht zijn de grondslag van zijn troon.
3. Vuur gaat voor Hem uit en het verteert zijn vijanden in het rond.
4. Zijn bliksemen verlichten de wereld, het aardrijk ziet het en siddert.
5. Bergen smelten als was voor 't aanschijn des Heeren, voor 't aanschijn van den Heer der gansche aarde.
6. De hemelen verkondigen zijne gerechtigheid en alle natiën zien zijne heerlijkheid.
7. Te schande worden allen, die de beelden dienen, die trotsch zijn op de afgoden.
Alle goden buigen zich voor Hem neder!
8. Sion hoort het en verblijdt zich en Juda's dochteren jubelen om uwer oordeelen wil, o Heere God!
9. Want Gij, Heere, zijt de Allerhoogste over de geheele aarde, Gij zijt zeer hoog verheven boven alle goden.
10. Gij liefhebbers des Heeren, haat het kwade:
Hij bewaart de zielen zijner vromen;
uit der goddeloozen hand redt Hij hen.

11. Het licht is gezaaid voor den rechtvaardige
en vroolijkheid voor de oprechten van hart.
12. Verblijdt u in den Heere, gij rechtvaardigen,
en looft zijnen heiligen Naam !

Met profetischen blik ziet de dichter tot werkelijkheid geworden wat als toekomstideaal het hart van alle ware kinderen Abrahams sneller deed kloppen : de openbaring van des Heeren volle heerlijkheid in de grondvesting van zijn wereldrijk. Diep leefde bij hen het besef, dat de Heere nog niet het bestuur over de gansche wereld aan zich getrokken had. Nog steeds heerschten de anti-goddelijke wereldmachten, die in de groote rijken der oudheid hun representanten hadden en die altijd weer hun macht aan Israël, dat toch het volk des Heeren was, deden gevoelen. Nog altijd was het er ver van af, dat de Heere als de eenig ware God door alle volkeren werd aanbeden en kon men de natiën zien nedervallen voor de afgoden en het maaksel van hun eigen handen zien aanbidden. Maar eens zou de Heere als wereldbeheerscher openbaar worden en Israël Hem in zijn volle heerlijkheid aanschouwen.

Dat oogenblik nu ziet de dichter aangebroken. De Heere heeft den koningszetel beklommen. Door hemel en aarde dreunt het bazuingeschal : „De Heere is koning geworden !” Maar gelijk bij de troonsbeklimming van een aardschen vorst vreugdebetoon heerscht tot in de uiterste deelen van zijn rijk, wijl nu een nieuwe tijd aanbreekt, een tijd van grooten voorspoed en heerlijken bloei, zoo moet het nu ook zijn in het groote rijk van den goddelijken wereldbeheerscher. Ook de verste kustlanden, waarvan men slechts een vage gedachte heeft, maar die toch tot „de aarde” behooren, moeten in die algemeene vreugde deelen (vs. 1).

Van ontzagwekkende grootheid is des Heeren koningsheerlijkheid ! Rondom Hem „wolken en donkerheid”, die de koningsgestalte voor alle profane blikken verbergen, maar tevens een diepen indruk geven van het machtsvermogen van Hem, die zich in zulk een koningsmantel hullen kan. Gezeten is Hij op een koningszetel. Maar terwijl die der andere goden en der aardsche machthebbers gedragen worden door louter vrees inboezemende demonen, die als het ware symbolen zijn van vernietigend geweld, vertoont deze troon een gansch ander beeld. Bij dezen Koning, wiens rijk niet op willekeur maar op recht zal zijn gegrond, spreekt ook de troonzetel van den aard van zijn heerschappij. De troon wordt gedragen door twee onwrikbare peilers en ontleent daaraan zijn duurzaamheid en schittering : gerechtigheid en recht, de twee idealen van den Semiet, wiens koningen zoo weinig van rechtvaardigheid wisten en wiens rechtspraak bijna immer een spotten was met recht. Hier is nu

eindelijk een wereldbeheerscher, die aan alle onrecht een einde maakt en die zich in al zijn doen uitsluitend zal laten beheerschen en leiden door gerechtigheid (vs. 2). En van dien troon gaan vuurvlammen, bliksemschichten uit. Dat zijn de koningsdienaren (vgl. ps. 104 : 4), die zijn bevelen volbrengen en zijn vijanden vernietigen. Zulk een machtsontvouwing heeft de aarde nog nimmer aanschouwd. Siddering grijpt haar dan ook aan als een barende vrouw (vs. 4). Ja meer nog! Zelfs machtige bergen, die met hun rotsgevaarten de eeuwen schenen te kunnen verduren, ze smelten weg als was bij de openbaring van des Heeren machtsvermogen (vs. 5). Maar terwijl zoo de aarde en de op haar wonende volkeren van angst en vrees worden aangegrepen, vervult blijde jubel den hemel, die dezen wereldbeheerscher kent en de openbaring zijner onkreukbare rechtvaardigheid verwacht. Daarom is er blijdschap, wanneer zijne „heerlijkheid”, zijne rechtvaardige machtsontvouwing, de gansche aarde vervult (vs. 6).

De eerste vrucht nu van de openbaring van dat nieuwe wereldrijk is, dat er een einde komt aan wat de kinderen Gods altijd weer met heiligen toorn vervulde: de aanbidding der afgoden. Tot nu toe hebben die afgoden de eerste plaats ingenomen. Schitterend zijn hun tempels. De tempel op den Sion kan zich in pracht en heerlijkheid met de hunne niet meten. Ware kunstprodukten zijn hun beelden, omhangen met de rijkdommen hunner aanbidders. Wat maakt het heilige der heiligen met zijn ark, wat maakt Israëls religie met haar onafbeeldbaren God daartegenover een armelijken indruk! Machtig ook zijn hun aanbidders, die, daar ze in hun macht de vrucht zien van het vermogen hunner goden, er trotsch op gaan tot zulke goden in nauwe betrekking te staan. Wat beteekent Israëls macht in vergelijking met Assyrië en Babel, Fenicië en Egypte, en hoezeer moet dan naar semitische beschouwing Israëls God de mindere zijn der andere goden! Maar zoodra de Heere zijn koningsmacht openbaart, hoe wordt het dan als met een tooverslag gansch anders. Wie op hun goden trotsch waren, schamen zich nu voor hen. Ja meer nog! Dezelfde goden, die in majesteitelijke rust troonden in de schittering van hun tempels en van de hoogte van hun godstronen neerzagen op Sions tempel, zij buigen zich nu diep in het stof voor Israëls God, die op zoo ontzagwekkende wijze zijne koningsheerlijkheid ontplooit (vs. 7).

Hieruit vloeit nu als vanzelf een tweede vrucht voort. God en volk behooren bij elkander. Waar nu Israëls God zich op zoo onmiskenbare wijze de onbestreden beheerscher der gansche aarde betoont en ook door de wereldgoden als zoodanig wordt erkend, daar kan het niet anders, of het hart van Sion, de trouwe dienstmaagd des Heeren, springt op van vreugde bij het hooren van dezen koningsjubel en het aanschouwen van de vernietiging en onderwerping van des Heeren vijanden, die

ook Sions vijanden zijn geweest (vs. 8). En nu de Heere de God der gansche wereld is geworden, nu wordt Israël het wereldbeheerschend volk. Des Heeren macht straalt af op zijn volk en even ver als de Heere verheven is boven alle goden, even ver is zijn volk verheven boven de volkeren dier goden.

Maar dan staat voor de Sionskinderen, voor hen, die de liefde van hun hart aan den Heere gegeven hebben, ook de dure roeping om niet alleen af te laten van, maar ook van ganscher harte tegenstand te bieden aan „het kwade”, aan wat in strijd is met den heiligingseisch des Heeren, opdat zoo des Heeren levenswet in de levensopenbaring der zijnen tot heerschappij kome (vs. 10a). Geen vrees behoeft hen daarbij te hinderen, want de Heere heeft zijn almachtig vermogen in dienst gesteld van zijn volk. Voor alle gevaren bewaart Hij hen; tegen alle vijanden beschermt Hij hen (vs. 10). Nooit wordt het donker op hun levenspad; nooit behoeft er droefheid te zijn in hun ziel. Want de rechtvaardige d.w.z. hij die zich in zijn gedragingen richt naar des Heeren woord en wet, hij kan er zeker van zijn, dat bij iedere trede des Heeren licht hem verzegelt, zoodat hij bij waaakzaamheid zijnerzijds niet *kan* vallen of struikelen, niet *kan* verdwalen of verloren gaan. En hij kan zijn weg met blijdschap gaan, want uit de fontein zijner geneugten schenkt de Heere altijd opnieuw zielsverheuging (vs. 11).

Met blijdschap kan Sion dan ook de toekomst tegengaan. De volle ontplooiing van des Heeren koningsmacht komt! „Zijn heilige Naam”, de openbaring van zijn machtsvermogen, zal straks heerlijk glansen. Dan zal lof en dank van Sions lippen vloeien (vs. 12).

Psalm 98.

1. Een psalm.

Zingt den Heere een nieuw lied,
want wonderen heeft Hij gewrocht;
geholpen heeft hem zijn rechterhand
en zijn heilige arm!

2. De Heere heeft zijn heil bekend gemaakt,
voor de oogen der volken zijn gerechtigheid geopenbaard.
3. Hij is gedachtig geweest zijner goedertierenheid
en zijner trouw aan Israëls huis.
Al de einden der aarde hebben gezien
het heil onzes Gods.

4. Juicht den Heere toe, gij gansche aarde,
jubelt en juicht en psalmzingt!
5. Psalmzingt den Heere met de cither,
met cither en stem van gezang!
6. Met trompetten en hoorneschal
juicht voor den Koning, den Heere!
7. De zee dreune met hare volheid,
de wereld en die daarin wonen!
8. Laat de rivieren in de handen klappen,
de bergen te gader jubelen
9. voor het aangezicht des Heeren,
want Hij komt om de aarde te richten!
Hij richt de wereld naar recht
en de natiën naar rechtmatigheid.

Wederom een nieuw lied voor den nieuwen tijd, die staat aan te breken. De Heere zelf heeft den nieuwen tijd doen aanlichten. En dat op wondere wijze, met geen andere hulp dan zijn eigen machtigen arm. Een enkele openbaring zijner heiligheid was daartoe voldoende (vs. 1).

Die nieuwe tijd vindt zijn typeerend kenmerk in de bekendmaking van „des Heeren heil”, het werken van Israëls verlossing. Een einde is gekomen aan Israëls druk. Het lijden, door de groote wereldmachten over des Heeren volk gebracht, is voorbij. Eindelijk is aan Israël recht gedaan, is door Gods machtige daden duidelijk geworden, dat Israël het recht aan zijn zijde had, toen het voor zijn God de wereldmacht opeischte en alle volken opriep om naar den Sion te komen en daar den Heere te geven „de eere zijns Naams” (vs. 2). Daarmee is Hij zijns verbonds gedachtig geweest, niet ziende op Israëls zonden, maar alleen gedenkend aan zijne goedertierenheid en trouw (vs. 3a, b). En die wondervolle verlossing is niet in alle stilte geschied. „Alle einden der aarde”, ook de verst verwijderde volken zijn er getuige van geweest. Israëls heil geschiedde voor aller oog (vs. 3c, d).

Juist daarom is er in Israëls liederenschat niet één lied, dat ten volle uitdrukking kan geven aan wat nu Israëls ziel vervult. Een nieuw lied moet het zijn. En dat mag dan niet maar uitsluitend door Israël gezongen worden, want „Israëls heil” is ook „der volkeren heil”. De gansche menschheid wordt dan ook opgeroepen om, terwijl Israël als „opperzangmeester” fungeert, in te stemmen met dat nieuwe lied. En terwijl de menschen zingen, moet alles medewerken om dat gezang indrukwekkend te maken. Allerlei muziekinstrumenten moeten de menschenlijke stemmen dragen. Ook het lied der zee met haar machtig en

dikwijls donderend golvingeklots moet accompagneeren, even-goed als het meer vreedzaam gekabbel der rivieren en de statige klanken, die door de rotsgevaarten schallen (vs. 4—8).

Nooit kan dat nieuwe lied indrukwekkend genoeg gezongen worden, want het geldt den Koning, die als wereldrechter op zijn troon zich heeft nedergezet en die zijn wereldbestuur in handen heeft genomen. Reeds ziet de dichter Hem komen, den Rechter der gerechtigheid! De gansche wereld staat voor zijn rechterstoel. Maar nu behoeven „de rechtvaardigen” niet meer te vreezen. Het zal nu niet meer zijn onrecht en rechtsverkrachting. Hun heerschappij heeft een einde. Voortaan zal alles gaan naar recht en rechtvaardigheid (vs. 9). Daarom een nieuw lied voor den nieuwen tijd!

Psalm 99.

1. De Heere is Koning geworden — dat de volkeren beven!
Hij, die op de cherubs troont — dat de aarde siddere!
2. De Heere is groot in Sion
en verheven is Hij boven alle volkeren.
3. Dat men uwen grooten en vreeselijken Naam love!
Heilig is Hij!
4. Ja, een Sterke is koning geworden,
Een, die het recht bemint!
Gij, Gij hebt vastgesteld wat rechtmatig is,
recht en gerechtigheid hebt Gij, Gij in Jakob geoeffend.
5. Verhoogt den Heere, onzen God,
en buigt ■ neder voor zijn voetbank!
Heilig is Hij!
6. Mozes en Aäron waren onder zijne priesters
en Samuël onder de aanroepers zijns Naams.
Zij riepen tot den Heere en Hij verhoorde hen.
7. In de wolkkolom sprak Hij tot hen,
Zij bewaarden zijne getuigenissen
en de inzetting, die Hij hun gegeven had.
8. Heere, onze God, Gij, Gij hebt hen verhoord.
Een vergevend God zijt Gij voor hen geweest
en Een, die hen vrijsprak van hun daden.
9. Verhoogt den Heere, onzen God,

en buigt u neder voor zijn heiligen berg!
Want heilig is de Heere, onze God!

Israël heeft wederom de genadige machtsopenbaring des Heeren ervaren. In welken tijd en onder welke omstandigheden, dat blijkt niet. Maar zooveel is wel duidelijk, dat het, gelijk reeds zoo dikwijls, ook nu door zijn vijanden is gehoond, die in Israëls machteloosheid het bewijs hebben gezien van het onvermogen van Israëls God. Nu echter heeft de Heere ingegrepen. Hij heeft Israël weer in het gelijk gesteld, wanneer het tegenover de volken roemde in het alvermogen van zijn trouwen Verbondsgod. Hij heeft gericht geoeffend aan de vijanden zijns volks en daarmede aan recht en gerechtigheid weer die plaats in het leven van Israël en van de volkeren verzekerd, welke hun naar 's Heeren ordinantie toekomt (vs. 4).

Daarmede heeft de Heere bewezen, dat Hij alleen Koning is en dat de volkeren geen recht hebben om aan hun goden den koningstitel toe te kennen. Met dezen klaroenstoot begint dan ook deze psalm, waarin de lof des Heeren gezongen wordt, die zich nu in de volheid van zijn machtsvermogen als den koning der gansche aarde openbaart. Daarbij wordt Hij opzettelijk geteekend als den „cherubbewoner” (vs. 1). De cherubs toch zijn de dragers van des Heeren troon, die in volle vrijheid van beweging, gelijk het den Wereldbeheerscher betaamt, door het luchtruim vaart (vgl. Ezech. 1). Het moge dan al een oogenblik den schijn hebben gehad, als zouden de door de andere volken als „koningen” geprezen goden eenige macht bezitten, de laatste machtsopenbaring des Heeren, die den dichter tot zingen bracht, heeft bewezen, dat de Heere zijn koningsmacht in daden gaat omzetten. En wijl de volkeren tot dusver hun macht over Israël hebben misbruikt, komt nu voor hen het oogenblik van angst en vrees, nu Israëls God zijn koningsvermogen gaat openbaren (vs. 1 v.).

Maar bij vreezen mag het niet blijven. Ze moeten Israëls voorbeeld volgen, dat bij het aanschouwen der nieuwe machtsopenbaring zijns Gods in blijden jubel is uitgebroken. Hier ligt ook de taak van het onbegrensde „men”. Niemand mag zich daaraan onttrekken. Nu de Heere zijn goddelijk vermogen zoo duidelijk in het midden van Israël en ten aanschouwe der volkeren heeft geopenbaard, nu zijn Naam — de samenvatting van Gods openbaringsdaden — groot en vreeselijk geworden is, nu moet door ieder, die daarvan getuige was, Hem de daarvoor toekomende lof en eer worden toegebracht. Voor aller bewustzijn moet vast komen te staan, dat de Heere en Hij *alleen* zijn bondsvolk heeft verlost (3a).

En nauwelijks heeft de dichter dit uitgesproken, of reeds weerklinkt uit het midden van het volk, dat met hem zich ver-

gaderd heeft op den Sion, waar de Heere op zoo wondere wijze blijk heeft gegeven van zijne grootheid, Israëls jubelkreet, die spreekt van des Heeren „heiligheid” en zoo Israëls God verheft in de ongenaakbaarheid en majesteit van zijn Wezen, waardoor Hij weer als de Onvergelykelijke voor hun bewustzijn komt te staan, als „de Eenige, die het doet” (vs. 3b).

Maar nog eenmaal grijpt de dichter terug op de gedachte, dat nu voor de volkeren het oogenblik van „vrees en beving” is aangebroken. En fier op de machtsopenbaring van Israëls God zegt hij nog eens: ja, een Sterke is koning geworden (vs. 4a). Maar dan haast hij zich ook om er aan toe te voegen, dat die sterkte niet het gewone beeld zal vertoonen van vernietigend vermogen, zooals dat elders wordt gezien. Mardoek en Asjoer, de goden van Babel en Nineve, worden ook door hun aanbidders als „sterk” geroemd. Maar zij zijn alleen sterk in bloedvergieten en het oefenen van geweld. Niet alzo bij Israëls God. Hier richt het goddelijk vermogen zich op recht en gerechtigheid, gelijk Israël heeft ervaren (vs. 4b, c). Daarom te meer moeten allen dien God des rechts, die gereed staat een einde te maken aan al het onrecht op aarde, prijzen en verheerlijken en in ootmoedige aanbidding zich neerbuigen in de richting van Sion, zijn „voetbank”. Want Sion is de plaats, waar de God des hemels contact heeft met de aarde, gelijk de koning, die alleen onder de menschen op een zetel troont — de anderen zitten op den grond! — door zijn voetbank contact houdt met de aarde. Allen, niet alleen Israël maar *alle* volken, moeten daarheen opgaan. Sion moet het wereldcentrum worden van de aanbidding des Heeren (vs. 5a en b)!

En wederom weerklinkt uit het midden van Israëls vromen, die op den Sion zijn vergaderd om den Heere te danken voor de menigvuldige verlossing zijns aangezichts, als een echo op des dichters opwekking: „Heilig is Hij”, waardoor Israëls God boven alle andere wordt verheven als Degene, die uitsluitend op den naam „God” aanspraak mag maken (vs. 5c).

Nog is de dichter niet uitgezongen. Het heerlijkste moet nog ter eere van dien heiligen God worden gezegd. Des Konings grootheid treedt aan 't licht in de wijze, waarop hij zich tegenover zijne onderdanen gedraagt. Dat geldt ook van den Hemelkoning. Daarom grijpt de dichter nu naar de geschiedboeken zijns volks en laat daaruit een drietal figuren naar voren treden. Twee hunner waren aanwezig bij de geboorte-ure des volks: Mozes en Aäron. De derde is Samuël, Israëls groote reformator, door wiens persoonlijkheid Israël na de verwording van den Richterentijd zich weer zijn roeping bewust is geworden. En nu neemt hij uit hun leven een enkel moment, dat aan alle drie gemeen is. Eenerzijds vertoont hun leven het beeld van priesterlijke zelfovergave en aanbidding (vs. 7a en b), ook van kinderlijke volg-

zaamheid (vs. 7b en c). Anderzijds wordt daarin openbaar een genadig nederbuigen Gods, die hun roepen niet onbeantwoord laat (vs. 6c), maar op de meest vertrouwelijke wijze met hen spreekt om leiding aan hun leven en richting aan hun levensdaden te geven (vs. 7a) en die hen daarbij de meest sprekende bewijzen zijner vergevende genade ervaren doet (vs. 8).

Zoo dringt dan dat verleden te meer tot grootmaking en verheerlijking van dien God, die zoo in genadige ontferming de diepten en rijkdommen van zijn Wezen openbaart aan hen, die Hem zoeken. Daarom gaat nog eenmaal des dichters opwekking uit. Nu des Heeren koningsmacht openbaar is geworden, moet deze Wereldkoning worden grootgemaakt. Die eisch komt tot allen, maar in 't bijzonder tot hen, die den Heere kunnen noemen „onzen God” (vs. 9b).

En opnieuw hoort de dichter het antwoord op zijne opwekking in Israëls blijden jubel, die getuigt van des Heeren heiligheid (vs. 9c). Israël is zich bewust van des Heeren majesteit en van de heerlijkheid van zijn geopenbaarden wil. Reeds heeft dus de Wereldbeheerscher zijn aanbidders. De Koning heeft zijn onderdanen. De grondslagen van het wereldrijk van recht en gerechtigheid zijn gelegd. En zoo wordt voor den dichter Israëls redding profetie van iets grooters. Straks zal de Heere van Sion uit zijn nu nog slechts in zwakken aanvang geplant wereldrijk doen uitgroeien. Dan breekt „de eindtijd” aan, die Israëls „heilstijd” zijn zal, wanneer Jeruzalem het zegenrijke middelpunt wezen zal der geheele wereld.

Psalm 100.

1. Een psalm. Bij het lofoffer.

Juicht den Heere toe, gij gansche aarde!

2. Dient den Heere met blijdschap,
komt voor zijn aangezicht met jubelzang!

3. Erkent, dat de Heere God is:
Hij heeft ons gemaakt en Zijns zijn wij,
zijn volk en de schapen zijner weide.

4. Gaat zijn poorten binnen met lofgezang,
zijn voorhoven met een loflied;
looft Hem, prijst zijnen Naam!

5. Want goed is de Heere,
eeuwig duurt zijn goedertierenheid
en tot in verre geslachten zijn trouw.

In dezen psalm, die blijkens het opschrift gebruikt is ter liturgische begeleiding van het loffer van Levit. 7 : 11 v.v., zien we Israëls vromen in blijden jubel opgaan naar den tempel op den Sion. Reeds staan ze voor de wijdgeopende tempelpoorten, vanwaar hun oogen zich richten naar het rookende altaar, dat spreekt van verzoenende genade, en naar het tempelgebouw, dat spreekt van een wonen des Heeren in het midden van zijn volk. Blijde jubel rijst uit hun ziel, waarin uiting gegeven wordt aan den geloofsrijkdom, die het hart van Israëls vromen vervult. De Heere alleen is God, zoo roepen zij het elkander zingend toe; naast Hem is er geen plaats voor eenig ander god, hoeveel schoons zijn aanbidders ook van hem zeggen en met hoeveel macht zij hem ook bekleeden. Daarom mag alleen de Heere worden gediend, niet slechts door Israël, maar door „de gansche aarde”. En dat dienen moet zijn een „dienen met blijdschap”, waarbij de slaafsche vreeze heeft plaats gemaakt voor kinderlijke vreugde, zich uitend in blijden jubel (vs. 1b, 2, 3a). Maar daar komt nu nog een tweede bij. Die Heere, die alleen en met uitsluiting van alle anderen God is, Hij is Israëls Schepper. Dat Israël is en al wat Israël is, is vrucht van zijn goddelijk wilsvermogen. In zijn genade heeft Hij dit volk verkoren om het tot bedding te maken van zijn heilstroom. En loslaten zal Hij het nooit. Hij leidt en beschermt het als een herder zijn kudde (vs. 3b en c).

Terwijl nu Israëls vromen zoo zingend de tempelpoorten naderen om lof en dank te brengen aan dien trouwen Verbondsgod, treden lieflijk noodigend des Heeren priesters hen te tegemoet. De poorten staan open; de voorhoven wachten op de schare. Laat ze dan binnen treden om des Heeren Naam te loven (vs. 4)! Hij is het zoo waardig door zijn volk te worden grootgemaakt, want „goed” en „goedertieren” is Hij. Altijd opnieuw doet Hij zijne barmhartigheden roemen tegen het oordeel. En dat zal Hij blijven doen. Zelfs de tijdsstroom, die toch het schijnbaar onveranderlijke weet te vervormen, zal tegen dezen Onveranderlijke niets vermogen. Alle geslachten zullen weer getuige zijn van zijn goedertierenheid en trouw (vs. 5).

Zoo vereenigen zich Israëls vromen en des Heeren priesters in de grootmaking van zijnen Naam en wordt des Heeren dienst gedragen door de genieting van den rijkdom des Verbonds.

Psalm 101.

1. Van David. Een Psalm.

Van goedertierenheid en recht wil ik zingen,
U, Heere, psalmzingen.

2. Scherp wil ik letten op onberispelijken wandel ;
wanneer komt Gij tot Mij ?
Onberispelijk van hart wil ik verkeeren
in mijn huis.
3. Ik wil niet voor mijn oogen stellen
Belialsdingen.
Het bedrijven van uitspattingen haat ik ;
dat zal mij niet aankleven.
4. Een verkeerd hart zal verre van mij blijven ;
wat kwaad is wil ik niet kennen.
5. Wie heimelijk van zijn naaste kwaad spreekt.
zal ik vernietigen ;
wie hoog van oogen en trotsch van hart is,
verdraag ik niet.
6. Mijn oog zal zijn op de getrouwen in het land,
opdat zij bij mij wonen.
Wie onberispelijk wandelt
mag mij dienen.
7. Niet mag in mijn huis verblijven
die bedriegelijk handelt ;
wie leugenen spreekt kan niet bestaan
voor mijn oogen.
8. Iederen morgen wil ik vernietigen
alle goddeloozen des lands,
alle werkers der ongerechtigheid.

In dezen psalm, die reeds door Luther „Davids regentenspiegel” is genoemd, legt de koning de zedelijke en godsdienstige grondlijnen bloot van zijne regeering en stelt daarbij in het licht, dat hij niet alleen aan zichzelf in dit opzicht de hoogste eischen stelt (vs. 2b—4), maar ook van zijne onderdanen zulk een leven eischt, dat de door God gewilde heiligheid ook bij hen tot openbaring komt (vs. 5—8).

Zijn levenslied wil hij den Heere wijden, die in „goedertierenheid en recht” de twee leidsvrouwen gegeven heeft, welke richting hebben te geven aan het doen van ieder mensch in het algemeen en van den koning in het bijzonder, opdat ze ook in dezen openbaar worden als beeld en gelijkenis Gods, in wien „goedertierenheid en recht” hun hoogste openbaring vinden (vs. 1). Hij beseft daarbij volkomen, dat het dan aan zal komen op den door God gewilden levenswandel, waarin de zonde niet meer de beheerschende macht is, maar die streeft

naar het „af-zijn”, het „volkomen-zijn”, het „goed-zijn”, dat aan alle werk Gods eigen is. Zoo toch alleen kan God tot hem komen en hij in de gemeenschap met zijn God het levens-terrein gewinnen, dat hem tot zulk een „onberispelijk wandelen” in staat stelt (vs. 2a).

Hierna gaat hij uiteenzetten wat daaronder moet worden verstaan. Hij begint met het schijnbaar kleine, maar dat toch aan het leven zulk een beslissende kleur geeft: de dingen van iederen dag binnen den kring van het huiselijke leven, maar van waaruit juist tot den koning zoo velerlei verleiding en verlokking uitgaat. Hier wil hij zijn hart rein houden in den omgang met zijn gezin en in zijne betrekkingen tot allen, die in dienstverhouding daartoe staan (vs. 2b). Wat voor Gods zedewet niet bestaan kan en wat dus geen innerlijke waarde heeft, wat niets-nut, wat een Belialsding is, daar zal hij zelfs niet naar omzien. Hij zal zijn oogen zoo beheerschen, dat door deze zielspoorten geen verleiding tot hem komt (vs. 3a). En waar juist het hofleven zoo dikwijls het bedrijven van uitspattingen in de hand werkt, daar zal hij met zijn gansche persoonlijkheid afwijzend daartegenover staan en alles uit den weg gaan, dat op eenigerlei wijze daartoe zou kunnen leiden (vs. 3b). Oprecht van hart wil hij zijn tegenover God en mensch, en alwat hem daarbij zou kunnen hinderen, wil hij zelfs niet kennen (vs. 4b).

Maar de koning heeft niet alleen eene roeping tegenover zijn gezin. Hij is niet alleen een privaat persoon, maar ook en zelfs bovenal een publiek persoon, die een taak heeft tegenover den breeden kring van zijn volk. Daarvan spreekt hij nu in de tweede helft van zijn lied, waarbij hij zijne levensbeginselen voornamelijk in negatieven vorm hult. Door eigen ervaring wetend wat kwaadspreken vermag (Saul), zal hij allen achterklap tegengaan en vernietigen wie zich daaraan schuldig maakt (vs. 5a). Hoogmoed en aanmatiging, planten die binnen den hofkring vooral zoo welig kunnen tieren, zullen, waar ze zich ook vertoonen, den koning steeds tegenover zich vinden (vs. 5b). Veeleer zal hij zich omringen met „de getrouwen in den lande”, die zich naar des Heeren wet willen richten en in wier leven dus tot openbaring komen diezelfde „goedertierenheid en recht”, waardoor de koning zelf zich wil laten leiden. Zij zullen zijne dienaren en derhalve ook zijne raadslieden mogen zijn, opdat dezelfde „onberispelijke wandel”, die 's konings zielsbegeeren is, ook aan het licht trede in de levensdaden van zijnen kring (vs. 6). Zoo zal zijn huis eene vesting zijn der waarheid, waaruit ieder wordt geweerd, die haar tegenstaat (vs. 7). En in nauwe samenwerking met zijne dienaren zal de koning iederen morgen zijn dagtaak aanvangen door in de rechtspraak Gods recht te voltrekken aan wie zich niet door Gods woord leiden laat en de koningsstad te zuiveren van wie in het doen van het

kwade zijn levensrichting zoekt (vs. 8). Zoo wordt het gansche land vervuld van 's konings levenslied : „goedertierenheid en recht”.

Psalm 102.

1. Gebed voor een nedergebogene, wanneer hij ontkracht is en voor des Heeren aangezicht zijn klacht uitstort.
2. Heere, hoor mijn gebed
en laat mijn hulpgeroep tot U komen !
3. Verberg uw aangezicht niet voor mij,
wanneer het mij bange is.
Neig uw oor tot mij ;
wanneer ik roep, verhoor mij haastelijk !
4. Want als rook gaan mijn dagen voorbij
en mijn gebeente staat in gloed als een vuurhaard.
5. Verzengd als gras en verdord is mijn hart,
want ik vergeet mijn brood te eten.
6. Van mijn gekreun
kleeft mijn gebeente aan mijn vleesch.
7. Ik ben gelijk aan den roerdomp der woestijn,
ik ben als de uil der bouwvallen.
8. Ik ben slapeloos en klaag
als op het dak een eenzame vogel.
9. Den ganschen dag honen mij mijne vijanden ;
die tegen mij razen gebruiken mijn naam als een vloek.
10. Want asch eet ik als brood
en mijn drank meng ik met tranen,
11. vanwege uw gramschap en toorn,
want Gij hebt mij opgenomen en weggeworpen.
12. Mijn dagen zijn als een lang geworden schaduw
en ik, ik verdor als gras.
13. Maar Gij, Heere, Gij blijft in eeuwigheid
en uw Naam van geslacht tot geslacht.
14. Gij, Gij zult opstaan. U over Sion erbarmen,
want het is tijd U over haar te ontfermen,
ja, de ure is gekomen !
15. Zie uw knechten hebben haar steenen lief
en hebben medelijden met haar gruis.

16. Dan zullen de heidenen des Heeren Naam vreezen
en alle koningen der aarde uwe heerlijkheid,
17. omdat de Heere Sion heeft gebouwd,
verschenen is in zijne heerlijkheid,
18. zich gewend heeft tot het gebed van den uitgeschudde
en hun gebed niet heeft versmaad.
19. Opgeschreven worde dit voor een volgend geslacht
en het volk, dat geschapen gaat worden, love den Heere,
20. omdat Hij heeft neergeblijkt uit zijn heilige hoogte,
de Heere uit den hemel naar de aarde heeft gezien
21. om te hooren het gekreun van den gebondene,
om los te maken die ten doode waren gewijd,
22. opdat men in Sion den Naam des Heeren vermeldde
en zijn lof in Jeruzalem,
23. als de volken altogader zich verzamelen,
ook de koninkrijken, om den Heere te dienen.
24. Hij heeft onderweg mijn kracht gebroken,
mijn dagen verkort.
25. Mijn God — zeg ik — neem mij niet weg op de helft
mijner jaren,
Gij, wiens jaren duren de geslachten door.
26. Eertijds hebt Gij de aarde gegrondvest
en uwer handen werk is de hemel.
27. Zij, zij zullen vergaan, maar Gij, Gij blijft,
en zij allen zullen als een kleed verouden.
Als een kleed verandert Gij ze en zij verdwijnen.
28. Maar Gij blijft dezelfde
en uw jaren nemen geen einde.
29. De zonen uwer knechten zullen wonen
en hun zaad zal voor uw aangezicht blijven bestaan.

In dezen psalm is het over Sion gekomen oordeel Gods de levensbodem van persoonlijk zielelijden. Dit laatste, waaraan in vs. 1—12 en 24—29 uitdrukking wordt gegeven, omstrengelt het eerste (vs. 14—23). Zoo blijft het persoonlijke element wel overheerschen, maar toch is het zoo nauw met het nationale vereenigd, dat het individueele lijden eerst met dat des volks een einde nemen kan.

Het is den dichter, die Sion in puin ziet liggen (vs. 15) zeer bang (vs. 3). Voortdurend klinkt het hoongelach zijner vijanden hem in de ooren (vs. 9a). Alle blijdschap is uit zijn leven ge-

weken. Daar het geen hoogtepunten meer biedt, gaat het leven vaak en zonder eenig spoor na te laten voorbij evenals rook op den adem van den wind (vs. 4a). Neergebogen onder het lijden gevoelt hij zich als de zieke, wien de koortsgloed door het lichaam jaagt en wiens bloed op kookhitte alles schijnt te verschroeien (vs. 4b). Hij gevoelt zich als een veld, welks bronnen zijn verdroogd en welks gras door den zonnegloed verzengt en verdort (vs. 5a). Hij is als een kranke, die door de ziekte zoozeer is overmeesterd, dat hij zelfs het voedsel versmaadt en er niet aan denkt het lichaam steun te bieden in den strijd tegen den dood (vs. 5b). Niets anders kan hij dan kreunen en klagen, waaronder het lichaam verzwakt en vergaat (vs. 6). Den ganschen dag laat hij zijn klagend geroep hooren, maar tevergeefs evenals de roerdomp in de steppe vergeefs roept om water en de uil in de bouwvallen vergeefs zijn kreet hooren laat (vs. 7). Eenzaam is hij en verlaten en nu kan hij niet anders doen dan klagend roepen op dezelfde wijze als het vogeltje, van zijn speelgenooten en beschermers verlaten, in zwakken kreet zijn nood klaagt op den hoek van het dak, heel den nacht door (vs. 8). Medelijden gewordt hem niet. Veel meer uit zich de haat zijner vijanden in razende woede, waarmede ze hem overstelpen, en wanneer ze iets met een eed bevestigen willen, zweren ze bij hem en roepen het elkander toe: God doe mij worden als die man, wanneer ik onwaarheid spreek (vs. 9; vgl. Jes. 65 : 15, Jer. 29 : 22). En dat lijden is voor hem te ondraaglijker, daar niet menschen het hem aandoen, maar zijn eigen God. Die is als een stormwind over hem gekomen, heeft hem aangegrepen, losgerukt van den bodem, waarop hij stond, weg medegevoerd en hem ergens als waardeloos goed weggeslingerd (vs. 11). Dood is hij nog niet, maar hij gevoelt: het gaat snel naar 't bittere einde. Steeds dieper daalt de levenszon; steeds langer worden de schaduwen; steeds meer vervloeiën de levenswateren; het wordt donker en dor; het leven vergaat (vs. 12).

Zoo klaagt de dichter, waarbij hij in de laatste verzen den diepsten grond van zijn lijden voor ons onthult. Hij is aan het land der vaderen ontruikt, ergens door zijn God weggeworpen en in dat vreemde land vindt hij geen levensbodem, waarop hij kan gedijen. Zoo staat de dood hem voor oogen. Maar met dit laatste is hij als vanzelf gekomen tot het lijden zijns volks, waarmede zijn persoonlijk lijden zoo ten nauwste samenhangt. Maar hoe verschillend hij beide aanvoelt! Waar het zijn eigen lijden betreft, bidt en krijt en roept hij (vs. 2 v.). Zoodra het echter gaat over het lijden van zijn volk, dan stelt hij voor zijn geestesbewustzijn Gods onveranderlijkheid en de daaruit voor Israël voortvloeiende zekerheid, dat de Onveranderlijke zijn verbond zal gedenken en te zijner tijd Israël zal uitvoeren uit den vurigen oven, al moge de dichter dan ook met het nu

levend geslacht wegsterven in de duisternis van het lijden. Zoo grijpt hij dan ook nu Gods trouw aan. De Heere blijft en zijn Naam, de samenvatting zijner openbaringsdaden, blijft; en dus moet ook Israël blijven, dat immers onder de volkeren alleen dien Naam kent (vs. 13). Eens *zal* dus de tijd komen, waarop Sion en Jeruzalem, nu voorwerpen van den goddelijken toorn, weer den rijkdom van 's Heeren erbarmen en ontfermen zullen genieten. Maar waarom toeft God? *Nu* is het tijd (vs. 14)! Kan dan Israëls liefde, die zich met onbezweken kracht hecht aan de bouwvallen en aan het puin der heilige stad en die niet anders is dan openbaring hunner liefde tot Sions goddelijken Koning, kan die dan niet den Verbondsgod brengen tot openbaring van zijn machtsvermogen en tot herstel van Israëls volk (vs. 15)? Nu honen en smaden de heidenen nog, maar als de Heere eens zijne heerlijkheid in krachtigen en onweerslandelijken lichtglans door de duisternis van het heden zal hebben doen boren en de volkeren zal hebben doen zien *wat* Israëls God vermag, ja dan . . . dan zal vrees het hart vervullen van hen, die zich nu over Israëls lijden vroolijk maken (vs. 16 v.). Nu is Israël nog als een, die door zijn vijanden naakt is uitgeschud: van stad en tempel is het beroofd; recht en gerechtigheid zijn, waar het Israël betreft, ijdele klanken geworden. Maar straks, als de Heere het geroep van zijn volk zal hooren en recht doen zal, ja dan . . . (vs. 18)! Die *nu* leven zullen het misschien niet meer zien. Welnu, laat dan hun geloovig vertrouwen, dat met zooveel levenskracht uit het donkere heden de toekomst tegenblijkt, te boek worden gesteld, opdat straks, wanneer Israëls verlossing gekomen zal zijn, het alsdan levend geslacht in die geloofstaal aanleiding vinde den Heere „der menigvuldige verlossing” te loven (vs. 19). Wat nu nog geloofstaal is, zal dan blijde zekerheid zijn (vs. 20). Sions verlossing zal dan een feit zijn, te wonderlijker, wijl aardsche machten het volkomen weerloos hadden gemaakt en het ten doode hadden gedoemd (vs. 21). En dan zal grooter jubel dan ooit in Sion worden gehoord. Wanneer de heilige koningsstad verzamelpunt wordt der volkeren, nu niet meer om des Heeren volk te berooven, maar om met Israël den trouwen Verbondsgod te dienen (vs. 23).

Zoo laat deze dichter zijn geloofstaal schallen en dringt hij in de toekomst door, wanneer de lichtende heerlijkheid van Israëls God alle duisternis zal verdrijven en aan alle lijden een einde zal maken. Maar tegenover die stralende toekomst schrijnt te meer de zielenood van het heden en zoo is het dan ook geen wonder, dat de dichter weer terugzinkt in de bitterheid van het lijden en de roemtaal wordt afgebroken door droeve klacht. Het is bij hem niet tot volle levensontplooiing gekomen. „Onderweg” is hij krachteloos neergezonken onder de bitterheid van het lijden, en hij gevoelt hoe het leven hem ontvliedt

(vs. 24). Zal hij dan zelf niets van die rijke toekomst aanschouwen? En nu opent zich zijne ziel, nu niet meer tot een klacht en een breed uitstallen van zijn ellende, maar tot een gebed, dat een pleiten is op, een aangrijpen van, een rust-zoeken in Gods onveranderlijkheid (vs. 25). Daarvan spreekt het grijze verleden, toen des Heeren machtsvermogen alles in het aanschijn riep (vs. 26). Daarvan zal straks ook de toekomst spreken, wanneer alles, ook hemel en aarde, nieuw zal worden door den wil des Onveranderlijken (vs. 27). En in die onveranderlijkheid van den eeuwigen God ligt voor den bidder de blijde zekerheid, dat eens het licht weer door de duisternis heen zal stralen. Hij moge het dan zelf niet meer zien — „uw wil geschiede, o God"! — welnu, te zijner tijd zullen ook zijne kinderen met die van al des Heeren knechten „wonen"; dan zal hun leven veilig en rustig voortvloeien, badend in „het licht, dat van zijn aanschijn straalt". Dan zal Israëls nageslacht zijn levensbodem vinden in den Onveranderlijke en daarom met Hem blijven staan (vs. 29).

Dit lied van den profetischen lijder uit den tijd der baby-lonische ballingschap, die zich opricht aan de lichtende toekomst van het volk des verbonds en zich in kinderlijk geloofs-vertrouwen leiden laat door den onveranderlijk Getrouwe, is het lied geworden bij uitnemendheid voor den „nedergebogene", wiens ziel vol klachten is en die deze nu alle brengt tot zijn God.

Psalm 103.

1. Van David.

- Loof den Heere, mijne ziel,
en al wat in mij is, zijnen heiligen Naam!
2. Loof den Heere, mijne ziel,
en vergeet geene van zijn weldaden!
3. Die al uw ongerechtigheden vergaf,
al uw krankheden genas,
4. uw leven verlost van de groeve,
u kroonde met goedertierenheid en ontferming.
5. uw heerlijkheid met het goede verzadigde,
zoodat uw jeugd zich als die van een adelaar vernieuwde!
6. Gerechtigheid doet de Heere
en recht aan allen, die in druk verkeerren.
7. Zijne wegen maakte Hij aan Mozes bekend,
aan de kinderen Israëls zijn daden.

8. Barmhartig en genadig is de Heere,
lankmoedig en groot van goedertierenheid.
9. Niet voor altijd twist Hij,
niet voor immer toornst Hij.
10. Niet naar onze zonden doet Hij met ons,
niet naar onze ongerechtigheden vergeldt Hij ons.
11. Want zoo hoog de hemel is boven de aarde,
zoo geweldig is zijne goedertierenheid over die Hem vreezen.
12. Zoo ver het oosten van het westen verwijderd is,
zoo ver verwijderd Hij onze overtredingen van ons.
13. Gelijk een vader zich ontfermt over zijn kinderen,
zoo ontfermt zich de Heere over die Hem vreezen.
14. Want Hij, Hij kent ons maaksel,
Hij denkt er aan, dat wij stof zijn.
15. De mensch ! Als het gras zijn zijne dagen ;
als een bloem des velds, zoo bloeit hij.
16. Zoodra de wind daarover gaat, is hij niet meer
en zijn plaats kent hem niet meer.
17. Maar de goedertierenheid des Heeren duurt eeuwig voor
wie Hem vreezen
en zijne gerechtigheid voor de kindskinderen
18. van hen, die zijn verbond bewaren
en denken aan zijn geboden om die te doen.
19. De Heere heeft zijn troon gevestigd in den hemel
en zijn koninkrijk heerscht over alles.
20. Looft den Heere, zijne engelen,
gij krachtige helden, die zijn woord volbrengt
in gehoorzaamheid aan de stem zijns woords !
21. Looft den Heere, al zijne heirscharen,
zijne dienaren, die zijn welbehagen voltrekt !
22. Looft den Heere, al zijne werken
in alle plaatsen zijner heerschappij !
23. Loof den Heere, mijne ziel !

Eene gevaarlijke ziekte had den dichter aangegrepen. Reeds dreigde de dood en scheen „de groeve”, de poort der onderwereld, waarheen alle gestorvenen nederdalen, zich voor hem te openen (vs. 4a). Maar de Heere heeft uitredding geschonken. Een wondere genezing is het deel geworden van hem, die reeds met den dood worstelde. Nieuwe levenskracht doortintelt hem

weder. Het is hem gegaan als den adelaar, van wien het volksverhaal zegt, dat hij ieder jaar zijn vederentooi vernieuwt en zoo in altijd weer verjongde kracht het geheim der onverzwakte jeugd schijnt te bezitten (vs. 6b). Des dichters krachtige gestalte, die eens zijne „heerlijkheid” uitmaakte, maar door de verterende machten der ziekte van „het goede” was beroofd en tot inzinking scheen gedoemd, is weer met dat goede als „verzadigd” (vs. 5a). In plaats van klagen en treuren is het leven nu weer een feest voor hem. De Heere heeft hem met goedertierenheid en ontferming „gekroond”. Die sieren hem nu als een veelkleurige turban, dien men op het hoofd zet, als men ten feestmale opgaat (vs. 4b).

Want de dichter ziet de uitredding in nog hooger licht dan van een herstelling afstraalt. Zijne ziekte was hem openbaring van des Heeren gramschap over de zonde, wier kracht hij ook in eigen leven ervoer. En zoo schittert nu de genezing in het licht van genadige schuldvergeving (vs. 3), van „goedertierenheid en ontferming” (vs. 4b). Daarom te meer is zijne ziel vervuld van jubelende dankbaarheid en wekt hij „al wat in hem is” op om toch den heiligen Naam des Heeren te loven (vs. 1). De herinnering aan des Heeren wondervol genadebetoon mag niet, gelijk onder de menschen zoo dikwijls geschiedt, door den stormwind des levens worden weggevaagd. Al wat in hem loven en prijzen kan, zijn gansche persoonlijkheid moet nu in een hooggestemden lof- en dankpsalm de herinnering aan des Heeren weldaden en door gedurige overdenking de uitstraling hunner rijkdommen verhoogen. Niets van wat God deed mag aan de vergetelheid worden prijsgegeven (vs. 2).

Maar nog rijker wordt het licht, waarin hij zijne genezing ziet, en nog krachtiger wordt de drang, die tot lofprijzing des Heeren noopt. Die genadige schuldvergeving, waarvan de dichter roemend gewaagt, beperkt zich niet tot hem alleen, maar strekt zich in hare zegenrijke werking over alle vromen uit. Gelijk de Heere hem genade bewees, zoo doet Hij aan allen, die Hem vreezen en wier liefde dus tot Hem uitgaat. Daarbij overziet hij als vanzelf den breeden kring van zijn eigen volk, in welks midden de Heere de genaderijke werking zijner openbaring heeft doen ingaan en in welks geschiedenis Hij de meest sprekende bewijzen heeft gegeven van zijne nederbuigende goedertierenheid aan zondige menschenkinderen.

Wanneer hij nu deze uitstraling van des Heeren genade voor zijn geestesbewustzijn stellen gaat, begint hij met in korte samenvatting, die als een stralenbundel het geheel moet verlichten, voorop te stellen wat hij in de geschiedenis van zijn volk als met gulden letteren geschreven ziet. Wie in druk verkeert kan op grond van de genadige wezensvolheid Gods er zeker van zijn, dat te zijner tijd de Heere zijn gerechtigheid en recht ook aan hem als uitreddend en verlossend machtsver-

vermogen zal openbaren (vs. 6). Ten bewijze daarvan voert hij zichzelf terug naar dat donkere moment in het leven des volks, kort na de zonde met het stierkalf, toen de Heere dreigde zich aan zijn volk te zullen onttrekken. Toen stond daar de voorbiddende middelaar met zijn: „maak mij toch uwe wegen bekend!”, opdat de toekomst zich voor hem mocht ontsluiten en hij den gang van 's Heeren heilsgeschiedenis mocht verstaan. En wanneer dan Mozes in een bergkloof heeft plaats genomen, trekt des Heeren lichtende heerlijkheid langs hem heen en hoort hij de troostvolle verzekering: „de Heere is een barmhartig en genadig God, lankmoedig en groot van goedertierenheid en trouw” (Exod. 33:13, 34:6). Dat zijn de wegen, waarin de Heere wandelt; dat is de wet, waarnaar Hij zich richt! Zoo klinkt Israëls blijde geloofsjubel (Ps. 86:15, 145:8, Joël 2:13, Neh. 9:17 e. a.). Ook de dichter neemt dien over (vs. 8) en hij zet dien voort, nu eens deze, dan weer die zijde belichtend. „Niet voor immer twist en toornt Hij”. Wel moet de Heere somtijds toornen, wanneer de zonden zijns volks Hem treffen in het diepst van zijn wezen, maar ook dan is het geen vernietiging, maar tuchtiging. De straf is geen einddoel maar middel (vs. 9 vgl. Jes. 57:16, Jer. 3:5, 12). „Niet naar onze zonden handelt Hij met ons.” Deed Hij het, het ware met Israël gedaan; maar des Heeren doen wordt beheerscht door zijn vrede-raad, waarin de barmhartigheid roemt tegen het oordeel (vs. 10).

En nadat de dichter zoo heeft gezegd wat de Heere *niet* doet, laat hij in beeldspreukige taal opzien naar het oneindige vermogen en inblikken in de onuitputtelijke diepten van des Heeren genade. De voor den mensch onberekenbare afstand, die aarde en hemel scheidt, is voor hem beeld van het geweldige vermogen van des Heeren goedertierenheid (vs. 11). En wanneer de zondeschild zich op den overtreder werpen wil om hem in het verderf te storten, dan verheft zich des Heeren genadig ontfermen en doet „onze overtredingen” even ver weg als de baan lang is, die iederen dag de zonnewagen aflegt om van het oosten naar het westen der wereld te komen (vs. 12). Zoo is het niet alleen: hoe hoog en geweldig! maar ook: hoe ver!

Maar nog een derde beeld wordt hieraan toegevoegd, ons ten volle de diepten ontsluitend van het goddelijke genade-wezen. Nu spreekt God niet meer in bliksemstraal en donderslag, de harten der zijnen met vreeze en beven vervullend. Nu heft hij niet meer een ontstellend krijgsgeschreeuw aan, met zijn onweerstandelijk vermogen verpletterend wie Hem in den weg treedt. Nu gaat het Vaderoog stralen, de Vadermond noodigen, de Vaderhand trekken met koorden der liefde. God daalt af van zijn oneindige hoogte; de wereldbeheerscher wordt de wereldvader, levend in het midden van zijn groot gezin en zijn vaderhart ontsluitend voor zijne kinderen. Nu glanst alles in het licht van vaderlijk ontfermen.

En wanneer dan de dichter zich indenkt in den beweeggrond van het goddelijk erbarmen, dan voert hij zichzelf terug naar het geboorteuur der menschheid: de mensch vrucht van Gods scheppend alvermogen, maar ook behept met creatuurlijke zwakheid. God weet wel welk een „gewrocht” wij, sterfelijke menschen, zijn. Uit het minst edele bestanddeel van Gods schepping, uit waardeloos stof is de mensch geformeerd (vs. 14). Kort is het leven, even kort als dat van de bloemen der steppe, die in het voorjaar, wanneer de regen het veld heeft gedrenkt, met wondere snelheid en verwonderlijke veelkleurigheid opwassen en een oogenblik het oog kunnen boeien, maar even spoedig verflensen en verdorren, wanneer de verschroeiende adem van den woestijnwind er over strijkt. Dan vergaan ze zonder ook maar een enkel spoor achter te laten. Zelfs hun plaats heeft aan hen geen herinnering meer (vs. 16).

Doch slechts een enkel oogenblik houdt de dichter deze gedachte vast. Hij heeft er trouwens slechts bij verwijld, opdat ze den donkeren achtergrond zou vormen, waartegen de lichtende rijkdom der eeuwige genade Gods te heerlijker zou uitstralen. Dat is de hemelmacht, die over het korte leven het eeuwigheidslicht doet glansen en allen boven het tijdelijke verheft, die met haar in levensgemeenschap treden. En van hare werkingsvolheid, niet alleen voor zichzelf maar ook voor hun kroost, kunnen allen zeker zijn, die met hun gansche persoonlijkheid in den levensgrond van het genadeverbond zijn ingegaan, waardoor het hun spijze wordt daarnaar hun leven te richten, de betrachting der daaruit opkomende levensregelen tot voorwerp van diepgaand onderzoek te maken en niet te rusten, voordat zij die geboden in daden hebben omgezet (vs. 17 v.).

En die genademacht is daarom zoo groot, wijl ze levensopenbaring is van den almachtigen God. Of troont Hij niet hoog boven alle aardsche kleinheid en machteloosheid in dien ruimen en wijden hemel, die voor Hem als een troonzaal is, waarin Hij zijne koningsheerlijkheid glansen doet en vanwaar Hij zijne bevelen doet uitgaan naar alles, wat onder den hemel is? Van den hemel uit kan Hij alles overzien en alles ligt aan zijn voeten (vs. 19). En als vanzelf dringt nu de dichter, die zelf den lof des Heeren tot levenstaak koos, in die hemelsche troonzaal door. Die ziet hij vol dienaren, wondervolle hemelwezens, wier eenige reden van bestaan ligt in het dienen van den Hemelkoning. En nu wekt hij hen op om toch met hem in te stemmen in de lofprijzing van dien grooten God, die niet alleen zijne heerlijkheid openbaart in den hemel, maar ook zijne genadewerking doet uitgaan op de aarde en de zijnen redt en verlost. Die lofzang moet niet alleen op de aarde weerklinken in hart en mond van hen, die zijn vaderlijk ontfermen ervaren. Ook in den hemel moet gezongen worden door Gods engelen en helden, door zijn krijgsheiren en trawanten, door al die

scharen, die zijne hemelsche Majesteit omgeven en in de voltrekking van ook de minste zijner geboden hun levenstaak vinden (vs. 20 v).

Intusschen, zelfs dat is nog niet genoeg. Want dan is daar nog die onbezielde natuur: die wereldbollen en sterrenrijkdom, die bergen en dalen, die boomen en planten, die rivieren en bronnen; al dat onberekenbaar groote en al dat onzichtbaar kleine. Dan is daar ook nog die dierenwereld met haar menigvuldige verscheidenheid van kleur en vorm, levenswijze en woning, beweegkracht en gestalte. Ook die mogen niet zwijgen, waar het de eere Gods geldt. En daarom vat de dichter de heele schepping samen met de oneindige verscheidenheid harer levensgebieden, want hemel en aarde, al des Heeren werken, alles en iedereen, moet zingen, zingen des Heeren lof, den lof van den genaderijken Hemelkoning (vs. 22). En in dat veelstemmige loflied mag ook de jubelzang van den dichter niet ontbreken. Daarom klinkt het nog eens als in den aanvang: „Loof den Heere, mijne ziel!”

Psalm 104.

1. Loof den Heere, mijne ziel!
Heere, mijn God, zeer groot zijt Gij,
majesteitelijke pracht is uw gewaad,
2. Gij, die U hult in het licht als een kleed,
die den hemel uitspant als een tentdoek,
3. die zijn opperzalen zoldert in het water,
die van wolken zijn wagen maakt,
op de vleugelen van den wind wandelt,
4. die van de winden zijne boden maakt,
van vuurvlammen zijne dienaren!
5. Gij, die de aarde hebt gegrond op hare grondvesten,
zoodat ze in eeuwigheid niet wankelt.
6. Met den oervloed overdektet Gij ze als met een kleed;
op de bergen stonden de wateren.
7. Voor uw dreigen vluchtten zij,
voor uw donderstem sloegen zij op de vlucht.
8. Van de bergen vloten zij de dalen in,
ter plaatse, door U voor hen bestemd.
9. Een grens steltet Gij hun; zij mogen daar niet over;
zij mogen de aarde niet opnieuw overdekken.

10. Gij, die bronnen doet opborrelen in de dalen ;
tusschen bergen loopen zij door.
11. Zij drenken al het gedierte des velds,
de woudezels stillen hun dorst.
12. Het gevogelte des hemels woont er bij ;
van tusschen de takken laat het zijn stem weerklinken.
13. Gij, die de bergen drenkt uit uwe opperzalen ;
uit de vrucht uwer werken verzadigt zich de aarde.
14. Gij, die gras voor het vee doet uitspruiten
en gewassen, die de mensch moet bewerken
om brood uit de aarde te doen voortkomen,
15. en wijn, die 's menschen hart verheugt,
om het gelaat van olie te doen glansen
en van spijs, die 's menschen hart verkwikt.
16. De boomen des Heeren worden verzadigd,
de ceders van den Libanon, die Hij heeft geplant.
17. waarin de vogels hun nest maken,
de ooievaar, wiens huis de cypressen zijn.
18. De hooge bergen zijn voor de steenbokken,
de rotsen zijn een schuilplaats voor de klipdassen.
19. Gij, die de maan hebt gemaakt voor de gezette tijden ;
de zon kent het uur van haar ondergang.
20. Gij, die de duisternis beschikt, zoodat het nacht wordt ;
dan komt al het gedierte des wouds in beweging.
21. De leeuwen brullen naar roof
en verlangen van God hun spijs.
22. Gaat de zon op, dan maken zij zich weg
en in hun holen leggen zij zich neder.
23. Dan gaat de mensch naar zijn werk,
naar zijn arbeid tot den avond.
24. Hoe vele zijn uwe werken, Heere !
Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt :
vol is de aarde van wat Gij hebt gewrocht !
25. Daar is de zee, groot en wijd van omvang ;
daarin wriemelt het zonder tal,
kleine en groote dieren.
26. Schrikwekkende dieren bewegen er zich,
de Leviathan, dien Gij geformeerd hebt om er mee te
spelen.

27. Zij alle wachten op U,
dat Gij hun spijsze geeft te rechter tijd.
28. Geeft Gij ze hun, dan lezen zij ze op;
doet Gij uw hand open, dan worden zij met het goede verzadigd.
29. Verbergt Gij uw aangezicht, dan worden zij verschrikt,
neemt Gij hun adem weg, dan sterven zij
en keeren zij tot hun stof terug.
30. Zendt Gij uw adem uit, dan worden zij geschapen;
zoo vernieuwt Gij het gelaat des aardrijks.
31. Des Heeren heerlijkheid dure eeuwig,
de Heere verblijde zich in zijne werken!
32. Ziet Hij de aarde aan, dan siddert zij;
raakt Hij de bergen aan, dan rooken zij.
33. Ik wil mijn leven lang den Heere zingen,
zoolang ik er ben mijn God psalmzingen.
34. Moge mijn dichten Hem welgevallig zijn:
ik, ik wil mij in den Heere verblijden!
35. Mogen de zondaars van de aarde vergaan,
de goddeloozen er niet meer zijn!
Loof den Heere, mijne ziel! Halleluja!

Ook deze dichter zingt Gods lof. Hij verheft zich echter niet als in den onmiddellijk voorafgaanden psalm tot die lofprijzing van uit den rijkdom der wondervolle genezing en heeft niet ten doel de openbaring van Gods genade in de geschiedenis van Israël tot voorwerp van zijn lied te maken. Hier staan we voor den aangrijpenden lofzang van een man, wiens oog ontsloten is voor den wonderen rijkdom der schepping, waarin de heerlijkheid Gods op zoo veelkleurige en veelsoortige wijze in het licht treedt. Daarbij wordt, zonder dat de dichter het met even zooveel woorden zegt, dit lied gedragen door de gedachte: en die God is nu de God van *mijn* volk, is ook *mijn* God! Juist daarom vangt hij zijn psalm aan met de zelfopwekking om zich bij de beschouwing van den rijkdom van Gods schepping nu te verheffen tot een jubelenden lofzang, opdat ook zijne stem zich pare aan het lied, dat uit de bezielde en onbezielde natuur oprijst tot eer des Heeren (vs. 1a).

Allereerst heft hij zijn oogen op naar den hemel, die met de woning des Allerhoogsten zoo ten nauwste verband schijnt te houden. Daar troont God als een machtig Koning gezeten op den koningszetel, gehuld in een wondervol gewaad, dat getuigt van „pracht en hoogheid”, van majesteteilijke pracht (vs. 1b).

Maar nu geen weefsel van veelkleurige draden. Zijn kleed is het licht, dat van den hemel uitstraalt, alle duisternis verdrijvend, doorschijnend en klaar en toch ook weer door de macht der uitstraling de lichtbron omhullend en voor 't speurend oog bedekkend (vs. 2a). Zijn troonzaal is het donkerblauw hemelgewelf, gespannen als het tentdoek boven het hoofd van den bedoeïen, nu eens als opgerold, verdwijnend achter het wolkenfloers, dan weer stralend in het licht (vs. 2b). Wondervol van bouw is zijn koninklijk paleis. Het is als een vastgefundeerde stadswoning. In het onderste gedeelte — de aarde — wonen de menschenkinderen. Boven in de opperzalen woont God, van uit den hooge nederziend op der menschen doen. En die opperzalen hebben hun balkenlaag in het minst constante element: in het water; ze rusten op den hemelocean met zijn bronwellen en sluizen, waaruit de regenstroomen nederdalen (vs. 3a, vgl. Gen. 7 : 11). En van die opperzalen behoeft de Heer des huizes niet eerst in de benedenste verdieping af te dalen! Zijne wagens staan ten allen tijde gereed Hem in alle richtingen weg te voeren. Van uit zijne opperzalen beklimt Hij zijn statiewagens: de wolken, die in ontelbaren getale door het luchtruim varen, nu eens dreigend als een vijandelijk heir, dan weer vreedzaam en kalm als een kudde schapen; nu eens donker getint als de oogopslag van een vergramde, dan weer badend in zonnelicht als het lachend gelaat van een, die verheugd welkom heet (vs. 3b). En wanneer de Hemelkoning een oogenblik zijn wagen verlaten wil, dan spreidt de wind zijn geheimzinnige vleugelen uit en vormt voor Hem een beweeglijke baan, waarop Hij voortschrijden kan naar het Hem behaagt (vs. 3c). Even wonder van vermogen als de Koning zelf zijn zijne dienaren. De winden, die soms met schrikwekkende snelheid door het luchtruim suizen en alle schepselen vervullen met diep ontzag, ja met vreeze en beven, ze zijn niet anders dan koninklijke boden, die zijne bevelen hebben over te brengen: nu eens vernielend en afbrekend, neerstootend in den dood, dan weer reinigend en zuiverend, verkwikkend en tot nieuw leven verwekkend (vs. 4a). Ja ook de bliksemschichten, die met hun titanisch vermogen het gansche floers in vlammen zetten en alles hullen in rossen gloed, wier onberekenbare snelheid alle pogingen verijdelt om de richting vast te stellen, waarin ze hun vernielend werk zullen doen en die daarom den mensch zoo geweldig klein maken en hem sidderen doen van angst, ook die vuurvlammen zijn 's Konings dienaren (vs. 4c). Neen, het licht is geen zelfstandig goddelijk wezen; een windgod is er evenmin als een vuurgod. Het licht is een kleed, de hemel een tent; wind en bliksem zijn dienaren; het zijn boden van den grooten God, van Israëls God, van *mijn* God! Zoo stalt de dichter zijn geloofsrijkdom uit, gebruik makend van de verven en kleuren, die het antieke wereldbeeld te zijner beschikking stelt, maar ze

tevens zoo beheerschend, dat ze dienstig kunnen zijn voor zijn doel: de verheerlijking en grootmaking van den eenigen God. Wat een heerlijk God moet Hij zijn, die zulk een prachtvol gewaad heeft, zulk een wondervolle woning, zulk een geheimzinnig wagenpark, zulke geweldige dienaren!

En van den hemel gaat des dichters blik naar den aardkoek, die naar oostersche zienswijze drijft op den wereldoceaan. Een wonderbaar geheim! Die op ongehoorde watermassa's rondrijvende aarde is toch het meest vaste en duurzame geheel van Gods schepping. Wat moet ze dan toch gegrondvest zijn op een onwrikbaar fundament, dat echter weer zoo verborgen is, dat geen menschenoog het ooit heeft aanschouwd. Wankelen kan ze nimmermeer (vs. 5). En terugblikkend in de ure der schepping, ziet de dichter weer die aarde — een ongevormde klomp in den moederschoot! — overdekt met water. Zelfs boven de hoogste bergen staat het (vs. 6). Maar daar treedt de Heere op. Gelijk een krijgsman met schrikaanajgend krijgsgeschreeuw den tegenstander tegemoet snelt, zoo trekt de Heere te velde tegen de watermassa's, die de aarde overdekken als een kleed. Ook Hij laat dreigend zijn stem hooren, en onmiddellijk slaan de wateren op de vlucht. Als een heirleger, dat door den overwinnaar op den voet wordt gevolgd en dat steeds verder wordt teruggedreven, zoo ziet de dichter het water steeds verder terugdringen. Daar verheffen zich reeds de bergtoppen. Vrij zijn ze van water! Straks volgen de berghellingen. Steeds verder gaat het, de dalen in. Maar ook daar doet de overwinnaar zijn macht gelden. Hij zal aan het water voortaan de plaats aanwijzen (vs. 8). Zoo wordt aan den wereldoceaan een eeuwige grens gezet. Nog bruist de zee dreigend landwaarts, maar, gelijk Filistéa's vlakke het zien laat, een zandbarrière is genoeg om haar in toom te houden. Des Heeren hand bedwingt ze zelfs met het geringste middel (vs. 9, vgl. Job 38 : 10 v).

Zoo heeft God scheiding gemaakt tusschen „het droge” en „de wateren” (Gen. 1 : 9 v.). Maar daarmee is zijn wondermacht niet ten einde. Diezelfde watermassa's, die eerst overstelpten, moeten nu dienen om zegen te verspreiden. De bronnen in de dalen, die op geheimzinnige wijze met den wereldoceaan in verband staan, worden de voedsters der beken en stroompjes, die verkwikking bieden aan het dorstig gedierte en door de wortelvezelen levenssappen toevoeren aan de boomen op hun oevers, waarin de vogels nest en schaduw vinden en van welker takken zij hun jubelzangen laten weerklinken (vs. 10—12). En die andere watermassa's, welke door den Heere zijn samengevoerd in den hemeloceaan, dalen nu als regendruppels verkwikkend en lavend uit „de opperzalen” neder, en „de vrucht van 's Heeren werken”, regen en dauw, drenken de gansche aarde tot verzadiging (vs. 13). En daarmee dringt de dichter door in den tempel der doelmatigheid van alle ding en van den

onderlingen samenhang van al het geschapene. Hij heeft den Heere niet slechts gezien als den Almachtige maar ook als den Alwijze, die ervoor zorg draagt, dat het eene het andere dienen moet. De beken dienen; de regen dient. De beken dienen de wilde dieren, die ver van de menschelijke samenleving — daarom noemt de dichter inzonderheid den woudezel, het schuwste dier der steppe — aan een verkwikkenden dronk behoefte hebben; ook dienen ze de vogels, omdat ze voorzien in de levensvoorwaarden der boomen. Ook de regen dient, want hoe zouden anders de bergen, op wier hellingen toch ook menschen en dieren wonen, van water kunnen worden voorzien? Hoe zou anders het gras kunnen uitspruiten voor het vee? Hoe zou anders in de behoefte des menschen kunnen worden voorzien, die drie dingen noodig heeft: het brood, dat „zijn hart verkwikt”, den wijn, die „zijn hart verheugt”, en de olie, waarmede hij zijn hoofd zalft (vs. 14 v.)?

Maar naast mensch en dier denkt de dichter ook aan andere „schepselen”, die den regen niet kunnen missen. Dat zijn „des Heeren boomen”, die reuzen des wouds, welke men in Kanaän slechts bij uitzondering ziet en die door hun weelderigen groei en ontzagwekkenden levensduur spreken van de grootheid van het goddelijke vermogen. Onder hen nemen de ceders, die niet als de vruchtboomen door menschen zijn geplant, maar die op voor den mensch onnaspeurlijke wijze uit den bodem opschieten en als zoodanig „plantingen des Heeren” zijn, een eerste plaats in. En gelijk de regen deze boomen dient, zoo dienen deze boomen op hun beurt de vogels. Ze nestelen er in! Ja zelfs een groote vogel als de ooievaar bouwt zijn nest in de cypresen, die verwanten van den ceder met hun op elkander gedrongen, tot een kegelvormige kroon vereenigde takken, opschietend uit slanken stam (vs. 16 v).

Intusschen, die wet der doelmatigheid van alle ding strekt zich nog verder uit. Zelfs de bergen en rotsgevaarten, die zoo hoog zijn, dat geen menschenvoet ze betreedt en die schijnbaar doelloos zijn, dienen. Het zijn de woonplaatsen der steenbokken, die schuwe en ontembare dieren, die de eenzaamheid der hooge toppen zoeken. Ook zijn het de schuilplaatsen der klipdassen, die zich altijd weer in de bergspleten terugtrekken om daar hun karig plantenvoedsel te zoeken (vs. 18).

En van den rijkdom der aarde keert de dichter weer terug naar het hemelgewelf met zijn groote werelddollen: zon en maan. Ook zij moeten dienen. Neen, goden zijn het niet, gelijk de andere volken meenen. Geen heerschers over, maar dienstknechten van de menschen. Hun eeuwig vasten loop heeft God in dienst der schepselen gesteld, die nu daarvan dag en nacht, maand en jaar kunnen aflezen, waarbij vooral de maan — immers het oude jaar was een maanjaar! — diensten bewijst bij het vaststellen van den kalender (vs. 19). Naar de zon regelt zich dag en nacht,

die ieder weer hun eigen functie hebben in het door God gewilde planmatige geheel. De nacht is de tijd, waarin de „dieren des wouds” in beweging komen. Dan wordt daar in het geboomte geen gezang meer gehoord, maar slechts het noodgeschreeuw van dieren, die het slachtoffer worden van sterkeren. Dan viert het brute geweld hoogtij. En onder al die dieren is de leeuw de onbetwiste meester. Boven aller geroep uit verheft zich zijn gebrul, dat den dichter in de ooren klinkt als een lied tot God om voedsel (vs. 20 v.). Zoodra echter de zon opgaat, dan verandert alles als met een enkelen tooverslag. Wat roofde en doodde kruipt weg in het donkere hol, nog nagenietend van den behaalden buit (vs. 22). Dan is het de ure van den mensch, die, door den slaap verkwikt, zijn werk weer aanvangt naar 's Heeren gebod (vs. 23).

Daarmede heeft de dichter zijn wandeltocht door hemel en aarde ten einde toe afgelegd. Nu komt de slotsom. Verbaasd is hij van al wat hij zag. Hoe veel was het toch! Die gansche groote aarde, welks westen zoo ver verwijderd is van het oosten, is er vol van. En wat is dat alles met wijsheid gemaakt en wat staat alles tot elkander in onverbrekelijken samenhang! Zoo geeft de dichter uitdrukking aan wat zijn ziel vervult: bewonderende aanbidding voor 's Heeren macht en wijsheid (vs. 24).

En toch is er nog een gebied, dat hij niet betrad. Het ligt dan ook eenigermate buiten den gezichtskring van Israël, dat van de zee was afgesloten door de bewoners der kuststreek. Dat is die groote watervlakte met haar wriemelenden rijkdom van kleine en groote dieren (vs. 25). Hoe vele zijn er onder, die den mensch schrik aanjagen: die „groote draken”, die nooit geziene en altijd gevreesde zeemonsters, die als het ware het gevolg uitmaken van den geheimzinnigen Leviathan, „door God geformeerd om er mede te spelen”! Dezelfde Leviathan, waarvan de oude mythologieën spreken als van een anti-goddelijke wereldmacht, die door den Oppergod moest worden bedwongen, is, zoo zingt Israëls dichter, niet anders dan speelgoed in des Heeren hand, en is, wel verre van de godenwereld in het aanzijn geroepen te hebben, zelf vrucht van het scheppend alvermogen van Israëls God (vs. 26).

Wanneer nu de dichter zijn oog weer weiden laat over den oneindigen rijkdom van schepselen, van den mensch af tot het kleinste dier toe, hetzij ze dan wonen op de aarde, vliegen door de lucht of wriemelen in het water, dan ziet hij die alle met opgeheven hoofde hun spijze verwachten van den Heere, wiens alvermogen hen in 't aanschijn riep. En zoo toont hij ons den Schepper ook als den Onderhouder van alwat is. Intusschen, ook hierin ontplooit zich dezelfde goddelijke wijsheid als in de schepping. De schepselen verwachten en God geeft, maar . . . te rechter tijd (vs. 27). Ook hier heerscht orde en wet. En gelijk de landman zijn vee voedt, zoo strooit de Heere met ruime

hand het voedsel uit; met zoo ruime hand, dat niemand en niets er bij te kort komt. Allen worden „met het goede verzadigd” (vs. 28). Maar nauwelijks heeft de Heere zijn hand ingehouden, zijn aangezicht verborgen, hen aan zichzelf overgelaten, of schrik neemt de plaats in van de genoeglijke rust der verzadiging. Geen schepsel vindt de levensvoorwaarden in zichzelf. Hun levensadem staat uitsluitend in Gods hand, ja, hij is Gods adem zelf. Zoodra God dien terugtrekt, dan vervloeit het leven, verwelkt de heerlijkheid en valt ook het schoonste en heerlijkste tot waardeloos stof ineen (vs. 29). Zoo ligt alles in Gods hand, wordt alles beheerscht door Gods levensgeest. Waar die weer uitgaat, gaat de levensbron weer vlieten, gaat het leven weer ritselen, ontstaat een nieuwe schepping, wordt de heele wereld als vernieuwd (vs. 30).

En daarmee keert de dichter tot zijn uitgangspunt terug. Den Heere wilde hij loven en grootmaken. Nu heeft hij eerst alles geteekend, wat tot zulk een lofprijzing drong; de hoogten en diepten der schepping heeft hij doorwandeld en met blijden jubel alles samengelezen, waarin des Heeren goddelijk vermogen en wijsheid openbaar worden. Nu barst het los in zijn ziel, en gelijk men een koning toewenscht, dat zijn naam eeuwig dure (vgl. ps. 45 : 18, 72 : 17), zoo bidt hij, dat de daadwerkelijke uitstraling van des Heeren macht, waarin leven en doelmatigheid hun oorsprong nemen, voortdurend moge worden aanschouwd en als levensvolheid worden genoten. En gelijk des dichters ziel van blijdschap in hem opspringt bij het aanschouwen van den oneindigen rijkdom van Gods schepping, zoo moge ook de Heere, wanneer Hij van zijne opperzalen neerziet op zijner handen werk, zich daarin verblijden (vs. 31). Daartoe spanne alles en een ieder zich in; en daarin vinde alles en een ieder zijn hoogste levensdoel. Zoodra toch de schepping ophoudt Hem te verblijden en „berouw” des Heeren hart vervult (vgl. Gen. 6 : 6), dan kan Hij ze in een oogwenk verdelen. Een enkele blik is voldoende om die aarde, die toch oogenschijnlijk zoo wel gefundeerd en onbewogen staat, van schrik te doen sidderen en beven. Een enkele aanraking van zijn vingeren, en die bergen, die met hun rotsgevaarten de eeuwen schijnen te kunnen verduren, ze rooken en verteren zich in walmenden gloed (vs. 12).

Zijnerzijds wil de dichter alles doen, wat in zijn vermogen is om den Heere te „verblijden”. Zingen wil hij, niet alleen nu, maar altijd door, zoolang God hem adem geeft (vs. 33). Maar ook dien hartsjubel legt hij als in zichzelf den Heere onwaardig voor den troon des Allerhoogsten neder: Hij moge er dan iets goeds in vinden (vs. 34). Zoo wil hij zingen. Maar hoevelen zijn er niet, die niet zingen willen, die den Heere niet willen „verblijden”, die veeleer het oogenblik nabij roepen, waarop de Heere alles zal doen sidderen. Mogen zij toch van de aarde

verdwijnen, opdat alle tong Hem roeme, aller knie zich voor Hem buige (vs. 35)!

Maar met zulk een wensch wil en kan hij niet eindigen. Van de zondaren en goddeloozen keert de dichter nog eenmaal tot zichzelf terug en krachtig weerklinkt aan het einde van zijn lied de jubel, waarmede het werd ingezet: de zelfopwekking om toch den Heere te loven. En onmiddellijk rijst een „Halleluja” uit zijn ziel in de blijde verwachting, dat anderen dat zullen overnemen en uitdragen de geslachten door.

Psalm 105.

1. Looft den Heere, roept zijnen Naam aan,
maakt onder de volken zijne daden bekend!
2. Zingt Hem, psalmzingt Hem,
maakt van al zijn wonderdaden gewag!
3. Roemt in zijn heiligen Naam;
laat het hart van wie den Heere zoeken zich verblijden!
4. Vraagt naar den Heere en zijne sterkte,
zoekt voortdurend zijn aangezicht!
5. Denkt aan zijne wonderwerken, die Hij gedaan heeft,
zijn wonderteekenen en de oordeelen zijns monds,
6. gij zaad van Abraham, zijn knecht,
gij zonen van Jakob, zijn uitverkorene!
7. Hij, de Heere, is onze God;
over de gansche aarde zijn zijne oordeelen.
8. Hij denkt immer aan zijn verbond,
aan het woord, dat Hij duizend geslachten gebod,
9. het verbond, dat Hij met Abraham sloot,
en zijn eed aan Izak,
10. dien Hij voor Jakob als inzetting bekrachtigde,
voor Israël tot een eeuwig verbond,
11. zeggend: „U geef Ik het land Kanaän
als het U toegewezen erfdeel”,
12. toen zij nog gering in aantal waren,
weinigen en vreemdelingen daarin.
13. En toen zij trokken van volk tot volk,
van het eene rijk naar het andere volk,
14. liet Hij niemand toe hen te onderdrukken
en strafte koningen om hunnentwil:

15. „Tast mijne gezalfden niet aan
en doet mijn profeten geen kwaad!”
16. Toen Hij een honger over het land riep,
elken staf van brood verbrak,
17. zond Hij een man voor hen uit :
Jozef werd als slaaf verkocht.
18. Men knelde zijn voeten in boeien,
hij zelf werd in ijzer geslagen,
19. tot den tijd, dat zijn woord uitkwam,
het woord des Heeren hem beproefd verklaarde.
20. Toen zond de koning en bevrijdde hem,
de heerscher der volken liet hem los.
21. Hij stelde hem tot heer over zijn huis,
tot heerscher over al zijn goed,
22. om naar goedvinden zijn vorsten te knevelen,
en zijn oudsten moest hij wijs maken.
23. Zoo kwam Israël naar Egypte
en werd Jakob een vreemdeling in het land van
Cham.
24. Hij maakte er zijn volk zeer vruchtbaar,
maakte het machtiger dan zijn tegenpartijders.
25. Hun hart veranderde Hij, zoodat zij zijn volk haatten,
trouweloos handelden tegen zijn knechten.
26. Hij zond Mozes, zijn knecht,
en Aäron, dien Hij verkoren had.
27. Zij verrichtten onder hen zijn aangekondigde teekenen,
wonderteeekenen in het land van Cham.
28. Duisternis zond Hij en Hij maakte het donker,
maar zij letten niet op zijn woorden.
29. Hij veranderde hun water in bloed
en deed hun visschen sterven.
30. Hun land krioelde van kikvorschen,
in de vertrekken hunner koningen.
31. Hij sprak en er kwamen vliegen,
muskieten in gansch hun gebied.
32. Hij gaf hun hagel als regen,
vuurvlammen in hun land.
33. Hij sloeg hun wijnstokken en vijgeboomen
en brak het geboomte van hun gebied.

34. Hij sprak en er kwamen sprinkhanen
en verslinders zonder tal.
 35. Die aten alle gewassen in hun land,
aten de vrucht van hun bodem op.
 36. Hij sloeg alle eerstgeborenen in hun land,
de eerstelingen hunner gansche kracht.
 37. Toen deed Hij hen uitgaan met zilver en goud
en onder hun stammen was niemand, die struikelde.
 38. Egypte was blijde, toen zij uittrokken,
want hun vrees was op hen gevallen.
 39. Hij breidde een wolk uit als dekkleed
en een vuur om den nacht te verlichten.
 40. Zij baden en Hij deed kwakkelen komen
en met hemelbrood verzadigde Hij hen.
 41. Rotsen opende Hij en het water vloot,
stroomde door dorre plaatsen, een rivier !
 42. Want Hij dacht aan zijn heilig woord,
aan Abraham, zijn knecht,
 43. en voerde zijn volk uit onder gejuich,
onder jubel zijn uitverkorenen.
 44. Hij gaf hun de landen der heidenen
en wat volken moeizaam verwierven namen zij in bezit,
 45. opdat zij zijn inzettingen zouden onderhouden
en zijn wetten bewaren.
- Halleluja !

In onderscheiding van ps. 78 en 106, waar Israël zijn eigen verleden wordt voorgehouden, opdat het bij het licht van des Heeren trouw eigen zonde en ongerechtigheid, afval en ontrouw zou zien en zoo zou komen tot boete en berouw, worden hier de groote machtsdaden Gods bij de wording des volks uitgestald, opdat ze in dankbare herinnering zouden gehouden worden en hen prikkelen zouden tot trouw aan des Heeren geboden.

Israël moet zingen, des Heeren wonderdaden tot voorwerp maken van zijn lied, de openbaringsdaden van zijnen Verbondsgod uitstallen, ook ten aanschouwe van de volken, die Hem nog niet kennen (vs. 1). Israëls verleden moet een machtige hefboom zijn tot roemende prediking, ten einde langs dien weg blijdschap te storten in de harten van hen, die den Heere zoeken (vs. 2 v.). Met hun gansche zijn moeten Israëls vromen zich weer inleven in de rijke geschiedenis des volks, opdat des Heeren „sterkte” in haar oneindig vermogen duidelijk voor hun

bewustzijn sta, ook in tijden van „zielsbenauwdheid en gevaar”, en opdat des Heeren „aangezicht” alle duisternis voor hun zielsoog doe wegvlugten (vs. 4). Daartoe is te meer reden, wijl wat Hij voor Israël deed niet valt binnen het gewone kader van alle aardsch gebeuren, maar zich verre daarboven verheft. Het zijn „wonderen”, die Hij deed, welke als straffende oordeelen kwamen over hen, die zich aan Israël vergrepen (vs. 5). Wie zich dus zaad weet van Abraham, die glanst in den lichtglans van des Heeren „knecht” te zijn; wie er zich op beroemt zoon te zijn van Jakob, die de uitverkiezende genade Gods in al haar heerlijkheid heeft ervaren; die vindt zijn levenstaak in het loven en prijzen van den Heere en in het altijd weer denken aan zijne wonderen (vs. 6).

De dichter wil zelf hun voorzanger zijn. Hij wil hun harten stemmen en met door Gods Geest geheiligde vingers de snaren van hun zieleharp gaan tokkelen, opdat ze straks hem gaan nazingen. En zoo begint hij met roemend ervan te gewagen, dat de Heere, wiens lof in mond en hart moet zijn, geen vreemde God is, maar Israëls God. Zeker, zijne heerschappij gaat uit over „de gansche aarde”; maar hoe gansch anders is de verhouding des Heeren tot „de gansche aarde” als ze is tot Israël. Terwijl Israël zich verkwikken mag in en oprichten mag aan des Heeren genade en trouw, voltrekt Hij in een reeks van oordeelen zijn vonnis aan „de gansche aarde”, wat Israël ten goede komt (vs. 7). De zekerheid daarvan ligt hierin, dat den Heere het verbond geen oogenblik uit de gedachten gaat. Hij denkt er aan, leeft er uit, richt er zich naar, laat er zich in zijn handelen door bepalen (vs. 8).

Daarmede klimt de dichter op tot het voor hem reeds grijze verleden, toen Abraham bondeling werd des Heeren (Gen. 15), toen Izak op den Moria des Heeren eed hoorde weerklinken (Gen. 22), en Jakob ook in dezen zin in de erfenis zijns vaders deelde, dat het gezworen heilsgoed op hem overging en de belofte van het land ook zijn levenspad verlichtte (Gen. 28). En wanneer hij in dat alles weer inleeft en er aan denkt, dat de patriarchen die rijkdommen voor zich hebben zien uitstallen, toen zij nog geen duimbreed van Kanaän in bezit hadden en veel te gering in aantal waren dan dat de gedachte daaraan in eigen hart kon rijzen, dan ligt voor den dichter daarin een drangreden om van „wonderdaden” te spreken en op te wekken tot dankend loven (vs. 9—12). En dit te meer, wanneer hij zich herinnert de vele gevaren, die Israëls geboortestonde omgaven, daar de patriarchen nu eens hier dan weer daar wonen moesten en op allerlei wijze van vreemden afhingen (Gen. 12 : 10—20, 20, 26). Ook toen omringde hen des Heeren beschermende macht en deed Hij in het bewustzijn dier vreemde vorsten de gedachte levendig worden, dat deze mannen als heilige, onaanstastbare personen („gezalfd”) en als dragers van de woorden

Gods („profeten”) aanspraak mochten maken op bijzonderen eerbied (vs. 12—15).

Zoo is de dichter als vanzelf gekomen tot die periode van Israëls volksbestaan, die in het bewustzijn van het volk als de meest donkere bleef voortleven en waarin het nauwelijks opkomende volk in „Egypte's vurigen oven” zou zijn verteerd, indien de Heere niet zijn macht in dienst had gesteld van zijn bondelingen. Allereerst wijst hij op den wonderen weg, waarlangs Jozef naar Egypte kwam, eenerzijds om de zijnen voor den honger te bewaren, anderzijds om den Jakobszonen een veilige woonplaats te bereiden in het steppengebied van Gosen, waar in stille rust de belofte van „het groote volk” zich aanvankelijk kon realiseeren (vs. 16 v.). Daarbij blijft hij niet in gebreke om in het licht te stellen, hoe de slaaf eerst een gevangene werd, tot tijd en wijle dat „des Heeren woord hem beproefd verklaarde” (vs. 18 v.) en Jozef als gelouterd naar voren trad, waar ook in de diepte van het lijden het onwrikbare geloof in de vastigheid van des Heeren belofte hem niet had verlaten (Gen. 40 : 15). En dan plaatst de dichter den „slaaf” tegenover den „heerscher der volken”, wiens „heer”, eigenlijk wiens „chef”, „directeur”, hoogste staatsambtenaar Jozef werd, zoodat de gebondene nu naar goedvinden anderen kon binden (vs. 20 v.). Zelfs kon hij, in wien des Heeren wijsheid woonde, optreden als leermeester van hen, die in Egypte, het van ouds bekende land der wijsheid en der mysterieuse kennis, als wijzen werden geëerd (vs. 22b).

En wanneer hij zoo de gestalte van Jozef in het volle licht heeft gesteld, grijpt de dichter terug op dat „voor hen uit” van vs. 17 en laat hij, zonder nader het causale verband tusschen beide feiten in het licht te stellen, Israël naar Egypte trekken, hier opzettelijk „het land van Cham” genoemd, van welks zijde Israël immers niets goed te verwachten had (vgl. Gen. 9 : 18—27, 10 : 6). Maar ook hier vergezelde hen de zoo duidelijk reeds in het toekomstprogram van Gen. 12 : 1—3 in vooruitzicht gestelde zegen en door wonderbare vruchtbaarheid werd Israël weldra zoo machtig (vgl. Exod. 1 : 7, 9, 20), dat haat het hart van Egypte's heerschers vervulde en ze op listige wijze trachten Gods plan met zijn bondsvolk te breken (vs. 23—25).

Daarmede treedt de gestalte van Mozes uit Israëls geschiedenis naar voren en naast hem die van Aäron, door wier hand de wonderteekenen zouden geschieden, die des Heeren grootheid in het helderst licht zouden stellen (vs. 26 v.). Evenmin als de dichter van ps. 78 houdt die van onzen psalm zich daarbij aan de historische orde van Exod. 7 : 14—11 : 20. Hij begint met de negende plaag (Exod. 10 : 22 v.), omdat in de toen heerschende duisternis ten duidelijkste werd weergegeven de goddelijke toorn, die als een donker wolkenfloers over Egypte hing, zoodat daarin als het ware eene samenvatting van alle andere

plagen kon worden gezien, waarom er dan ook aan wordt toegevoegd: „maar zij letten niet op zijn woorden” (vs. 28). Voorts worden de vierde en derde plaag in vs. 31 in omgekeerde orde gegeven, terwijl de zevende en achtste (dierenpest en zweren) met stilzwijgen worden voorbijgegaan. Maar steeds draagt de dichter door de toevoeging van „hun gebied” of „hun land” er zorg voor om in het licht te stellen, dat gansch Egypte leed onder de ontplooiing van des Heeren machtsvermogen. En wanneer dan zoo Egypte's kracht gebroken is, leidt de Heere hen uit, verrijkt met de schatten hunner verdrukkers (vs. 37). Van vluchten was daarbij zoo weinig sprake, dat Egypte veeleer blijde was van Israël te zijn verlost (vs. 38).

Hiermede snelt de dichter het einde van zijn lied tegemoet. Slechts zeer kort maakt hij gewag van den tocht door de woestijn, waarbij hij nog even het licht laat vallen op de drie bekende wonderteekenen. De wolk is voor Israël als een baldakijn, dat voor de stekende zon beschut; de vuurzuil is als een beschermende wacht tegen aansluitende vijanden (vs. 39). Het kwakkelvleesch en manna brood zijn vruchten van Gods nederbuigende goedheid, die hun bidden verhoort (vs. 40). Het water uit de rots eindelijk spreekt van goddelijk alvermogen, dat zelfs „in dorre plaatsen een rivier” kan in het aanzijn roepen (vs. 41).

De psalm eindigt echter niet zonder dat de dichter nog eenmaal (vgl. vs. 8) het volle licht heeft laten vallen op des Heeren verbondstrouw als den beweeggrond van al deze wonderen en er op gewezen heeft hoe door al deze gebeurtenissen de belofte aan de patriarchen haar volledige vervulling tegemoet werd gevoerd (vs. 42 v.). Door zijn Verbondsgod — niet door eigen vermogen! — werd Israël in het bezit gesteld van het beloofde land en van al wat de vroegere bewoners met moeite hadden verworven: de ten hemel toe versterkte steden, de akkers en tuinen, de wijngaarden en de vruchtboomen, de schatten en de rijkdommen, dat alles had Israël nu maar in bezit te nemen (vs. 44). Niet echter om nu daaraan al zijn aandacht te wijden en daarin zijn heerlijkheid te zoeken! Israël heeft een eigen levensroeping, een eigensoortig levensdoel: als des Heeren volk moet het in des Heeren land des Heeren wet tot richtsnoer van zijn levensdaden kiezen en zoo des Heeren rijkdom en heerlijkheid in eigen leven doen uitstralen, opdat ook andere volken Israëls God mogen zoeken (vs. 45). En die taak is zoo Godverheerlijkend, dat bij het overdenken daarvan als vanzelf een jubelend Halleluja den dichter uit het hart welt, waarmede hij als onwillekeurig tot zijn beginjubel terugkeert.

Psalm 106.

1. Halleluja !
Looft den Heere, want Hij is goed,
want eeuwig duurt zijne goedertierenheid !
2. Wie kan des Heeren machtsdaden uitspreken,
al zijn roem verkonden ?
3. Welgelukzalig zij, die het recht bewaren,
ten allen tijde gerechtigheid betrachten !
4. Gedenk mijner, Heere, naar uw welbehagen tegenover
uw volk,
zoek mij op naar uw heil,
5. opdat ik moge aanschouwen het geluk uwer uitverkorenen,
mij verblijden moge in de blijdschap uws volks,
met uw erfdeel mij beroemen moge !
6. Gezondigd hebben wij evenals onze vaders,
verkeerd gedaan, goddeloos gehandeld.
7. Onze vaders in Egypte hebben niet gelet op uwe won-
derteekenen,
gedachten niet uw vele goedertierenheden,
maar kwamen bij de Schelfzee in opstand tegen den
Allerhoogste.
8. Toch redde de Heere hen om zijns Naams wil
om zijn vermogen bekend te maken.
9. Hij schold de Schelfzee, zoodat ze droog liep,
en zoo deed Hij hen door de diepten gaan als door
een steppe.
10. Hij redde hen uit des haters hand
en verlost hen uit de hand des vijands.
11. De wateren bedekten hun wederpartijders ;
niet één van hen bleef over.
12. Toen geloofden zij zijn woorden,
zongen zij zijn lof.
13. Maar ras vergaten zij zijn werken,
wachtten zijn raadsbesluit niet af.
14. Begeerig begeerden zij in de woestijn,
stelden God op de proef in de wildernis.
15. Hij gaf hun wat zij vroegen,
maar zond de uitteering in hun lijf.

16. Ook werden zij in het leger naijverig op Mozes,
op Aäron, des Heeren heilige.
17. Toen opende zich de aarde en verslond Dathan
en bedekte de schare van Abiram.
18. Een vuur ontbrandde onder hun schare,
een vuurvlam verteerde de goddeloozen.
19. Zij maakten een stierkalf bij Horeb
en wierpen zich voor een gegoten beeld neder.
20. Zoo verruilden zij hunne Eer
tegen de afbeelding van een grasetend rund.
21. Zij vergaten God, hun Redder,
die groote dingen in Egypte had gedaan,
22. wonderteekenen in het land van Cham,
vreeselijke dingen bij de Schelfzee.
23. Hij sprak er van hen te verdelgen,
ware niet Mozes, zijn uitverkorene,
in de bres voor Hem gaan staan
om zijn gramschap te weerhouden van verderven.
24. Ook versmaadden zij het begeerlijke land,
geloofden zijn woord niet ;
25. zij murmureerden in hunne tenten,
hoorden niet naar des Heeren stem.
26. Toen hief Hij de hand tegen hen op,
dat Hij hen zou doen vallen in de woestijn,
27. hun zaad zou verstrooien onder de heidenen
en hen zou verspreiden in de landen.
28. Ook koppelden zij zich aan Baal Peor,
aten offers aan doode wezens,
29. wekten des Heeren toorn op door hun daden,
zoodat een plaag een breuk onder hen sloeg.
30. Toen stond Pinehas op en oefende gericht
en de plaag hield op.
31. Dat werd hem tot gerechtigheid gerekend,
van geslacht tot geslacht, tot in eeuwigheid.
32. Ook deden zij zijn toorn ontbranden bij het water van
Meriba
en ging het Mozes om hunnentwil slecht,
33. want zij waren weerspannig tegen zijn Geest,
zoodat hij onbezonnen met zijn lippen sprak:

34. Ook verdelgden zij de volken niet,
waarvan de Heere hun gesproken had,
35. maar zij vermengden zich met de heidenen
en leerden hun doen.
36. Zij dienden hun afgoden,
die hun ten valstrik werden,
37. offerden hun zonen
en hun dochters aan de duivelen
38. en vergoten onschuldig bloed,
(het bloed hunner zonen en dochteren,
die zij aan Kanaäns afgoden offerden),
zoodat het land door bloedschuld ontheiligd werd.
39. Zij werden onrein door hun doen
en hoereerden door hun daden.
40. Toen ontbrandde des Heeren toorn tegen zijn volk
en kreeg Hij een afschuw van zijn erfdeel.
41. Hij gaf hen in der heidenen hand,
zoodat hun haters over hen heerschten,
42. hun vijanden hen verdrukten
en zij zich buigen moesten onder hun hand.
43. Vele malen redde Hij hen,
maar zij, zij waren wederspanning tegen zijn raadsbesluit.
Zoo zonken zij weg door hun zonde.
44. Maar Hij zag hoe bang het hun was,
wanneer Hij hun klagen hoorde,
45. gedacht hun ten zegen aan zijn verbond
en had deernis naar de veelheid zijner goedertierenheden.
deed hen erbarmen vinden
bij allen, die hen gevankelijk wegvoerden.
47. Verlos ons, Heere onze God,
en verzamel ons uit de heidenen,
opdat wij uwen heiligen Naam loven
en onze heerlijkheid vinden in uw lof!
48. Geloofd zij de Heere, Israëls God, •
van eeuwigheid tot eeuwigheid!
En gansch het volk zegge: Amen!
Halleluja!

Israël leeft in ballingschap. Het is verstrooid onder de volken

(vs. 47). En nu komt de benauwende vraag: zal dit nu het einde zijn van het volk des verbonds? Dat *kan* niet, zegt het geloof. Dat *kan* niet, zegt onze dichter, want de geschiedenis zijns volks heeft hem geleerd, dat des Heeren barmhartigheden altijd weer roemen tegen het oordeel, dat des Heeren trouw altijd weer lichtglansen doet uitgaan ook in de diepste duisternis, dat er een oogenblik is in zijn toorn maar een leven in zijne goedgunstigheid. Dat wil hij ook aan zijne medeballingen doen zien, die nu klagen en in druk ter neder zitten. Laat hen toch veeleer den Heere loven (vs. 1)! Spreekt dan niet gansch Israëls historie van ongehoorde goedheid en is niet daarmede de zekerheid gegeven, dat Israël ook in de ballingschap er zeker van mag zijn, dat de Heere te zijner tijd aan zijn verbond zal gedenken? Zijne goedertierenheid heeft geen einde (vs. 1c).

Maar nauwelijks heeft de dichter zichzelf en anderen tot loven, tot dankend prijzen opgewekt, of daar rijst voor zijn geestesoog de alles overweldigende grootheid van des Heeren machtsbestaan. Wie kan daar woorden vinden? Niemand kan naar waarde loven en prijzen (vs. 2). Maar indien woorden ontbreken, laten dan daden spreken, laat dan de geheele levensopenbaring getuigen van des Heeren grootheid! En waar de Heere geen offeranden vraagt — wat Israël trouwens in de ballingschap ook niet geven *kan* — maar recht en gerechtigheid, waar Hij dus met zedelijke eischen komt, laat daar het leven zich dienovereenkomstig richten. Dan zullen die daden meer dan woorden kunnen doen en den mensch tot een hooger peil van zieleblijdschap en gelukzaligheid opvoeren (vs. 3).

Loven dus! Maar als de dichter zich daartoe zetten wil, grijnst het donkere heden hem aan, dat altijd weer tot klagen dringt en tot treuren, het heden met zijn verre-zijn van Jeruzalem en met des overwinnaars spot. En nu bidt hij, dat zijn loflied toch niet moge wegsterven in de donkerheid van het lijden, maar dat de Heere hem het voorrecht geve den rijkdom te aanschouwen van des Heeren uitreddende genade, wanneer de Heere weer aan zijn volk geven gaat „vreugdeolie voor asch”. Eens zal „des Heeren welbehagen tegenover zijn volk” op de meest overtuigende wijze in daden zich omzetten en zal „des Heeren heil”, zullen zijne verlossende daden aanschouwd worden. Zal hij dat dan nog zien, of zal hij dan reeds zijn weggezonden in de groeve? De Heere gedenke zijner, want zijn gansche ziel haakt naar beroemen en verblijden, naar loven en dankend prijzen (vs. 4 v.).

Maar om zelfs in ballingschap den Heere te kunnen loven, moet het verleden gezien worden in het rechte licht. Dan moet het niet heeten met de tijdgenooten van Jeremia en Ezechiël: „de vaders hebben onrijpe druiven gegeten en de tanden der zonen zijn stomp geworden” (Jer. 31 : 29, Ezech. 18 : 2). Dan moet er in het bewustzijnsleven des volks weer plaats zijn voor

de solidariteit der geslachten en mag *niets* worden verzwegen, noch de zonde der vaders noch de eigen zonde. Dan moet beleden worden, dat de hulp des Heeren een genadegeschenk des Almachtigen zijn zoude. Dan moet het zijn: niet alleen onze vaders maar ook wij (vs. 6).

Eerst wanneer zoo Israëls verleden gezien wordt als dringende tot de belijdenis van der vaders zonde tegen den God van genade en goedertierenheid, eerst nu kan het geschiedboek worden ontsloten. Nu behoeft er geen vrees meer te zijn voor schuldige zelfverheffing, maar is er zekerheid, dat Israëls zondenregister stemmen zal eenerzijds tot ootmoediger schuldbelijdenis, anderzijds tot krachtiger roemtaal.

De dichter begint zijn terugblik bij dat moment in Israëls geschiedenis, waarin Israëls zonde te onvergeeflijker was, naarmate des Heeren bondstrouw heerlijker schitterde. De verlossing uit Egypte staat met gulden letteren in Israëls geschiedenis opgeschreven als een der hoogtemomenten van des Heeren openbaringsdaden (b.v. Richt. 6 : 8, 1 Sam. 10 : 18, Amos 2 : 10, Micha 6 : 4). Toch heeft zelfs dat wonder de aandacht van het destijds levend geslacht niet kunnen boeien (vs. 7). Nog was Egypte's grens niet bereikt, of vergeten waren alle wonder-teekenenen en weerklonk het strand der Schelfzee van de opstandige waaroms, in schijn gericht tegen Mozes, in feit bedoeld tegen Mozes' Zender (Exod. 14 : 11). Wel verre echter van zich daar aan het opstandige volk te onttrekken, heeft de Heere een nieuw wonder gedaan: Israël droogvoets doorgeleid en de vervolgers in den kokenden vloed verzwolgen (vs. 8—11).

Een oogenblik heeft toen (vs. 12) het geloof gezegepraald (vgl. Exod. 14 : 31) en werd Israëls dankend loflied gehoord (Exod. 15). Maar des te jammelijker was Israëls terugval in de woestijn. Een zestal zonden worden door den dichter in het licht gesteld. Allereerst die van ongeloof. In plaats van af te wachten of de Heere niet zou voortgaan zijn vaderlijke zorg aan hen te bewijzen, en op de uitvoering zijner raadsbesluiten geloovig te hopen (vs. 13), zondigden zij door te roepen om water (Exod. 15 : 22—24, 17 : 2—7) en vleesch (Exod. 16, Num. 11), waarbij echter des Heeren ongenoegen over hen openbaar werd (vs. 14 v.). Voorts de zonde van opstand tegen de van God gegeven leiders en de weigering om het hun door God verleende gezag te erkennen, waarbij vooral het bij uitsluiting aan Aäron en zijn geslacht toegekende priesterschap steen des aanstoots was (vgl. Num. 16). Maar wederom deed de Heere zijn macht openbaar worden in de vernietiging der opstandelingen (vs. 16—18). Daarna de zonde met het gouden stierkalf, toen Israël het nauw gesloten verbond verbrak en daarmede zijn bestaansreden vernietigde, waarom de Heere dan ook straffen wilde door den volkomen ondergang des volks, wat

alleen door Mozes' voorbede werd afgekeerd (vs. 19—23, vgl. Exod. 32 v., Deut. 4 : 6—8, 9). Vervolgens de weigering van het volk om in krachtig geloofsvertrouwen Kanaän binnen te trekken ondanks de zwaarmoedige berichten der meeste verspieters (vgl. Num. 13 v.), waarom God zwoer, dat geen hunner het beloofde land zou binnentrekken (vs 24—27). Niet minder het deelnemen aan de Moabitische afgoderij ter eere van Baäl Peor met zijn religieuze prostitutie (Num. 25), waarbij Israël den „levenden God" verliet en offermaaltijden hield ter eere van „dooide goden" (vs. 23). Toen dankte het volk zijn redding aan Pinehas, wiens ijver voor des Heeren eer beloond werd met de belofte van het onafgebroken priesterschap (vs 29 v.). En eindelijk wordt nog melding gemaakt van de gebeurtenissen bij Meriba en Kades (vgl. Num. 20), die daarom aan het slot van den woestijntocht worden geplaatst, omdat Mozes zelf daarbij zondigde en de middelaar zelf onder het godsoordeel viel (vs. 32 v.).

Daarna volgt de dichter zijn volk in Kanaän (vs. 34—43) om ook daar hun zonden in het licht te stellen. Daarbij wordt alles in oorzakelijk verband gesteld tot Israëls weigering om naar het dikwijls herhaalde gebod des Heeren (vgl. Exod. 23 : 32 v., 34 : 11—15 e.e.) de Kanaänieten uit te roeien, waarvan het gevolg was, dat deze oorspronkelijke bewoners Israël ten valstrik werden, zoodat ze zelfs tot het kinderoffer kwamen en onschuldig bloed vergoten (vs. 34—39). Zoo kwam over hen de ellende van den Richterentijd en daarna met zijn vreemde overheersching en onderdrukking (vs. 40—42). Zelfs toen echter trok de Heere zijn hand niet van hen af; herhaaldelijk verlost Hij hen, om echter zelfs dan te ervaren, dat Israël zich niet verheffen kon tot een kinderlijk geloof in de volvoering van des Heeren raadsbesluit om zijn bondsvolk groot te maken in zegensvolheid. Zoo zonk Israël dan steeds dieper weg (vs. 43).

Des te heerlijker straalde daartegenover Gods trouw, die zelfs door de ontrouw des volks niet kan worden tenietgedaan. Niet Israëls zonden maar zijn verbond is het richtsnoer van zijn handelen en vol deernis hoort Hij altijd weer naar het hulpgeroep van hen, wier zonden zulk een jammerlijk lijden over hen brachten. Zoo heeft Israël het dan ook alleen aan zijn God te danken, wanneer het nu in de ballingschap nog erbarmen vindt (vs. 44—46).

Met dit laatste is de dichter tot zijn eigen tijd gekomen : Israël verstrooid onder de volken. Daarmede heeft hij tevens het doel bereikt, dat hij van den beginne af in het oog heeft gehad. De teekening van de zonden des volks en de lofprijzing der goddelijke barmhartigheid hebben den weg gebaad tot de bede, die nu uit zijn hart welt, dat de Heere ook nu weer aan zijn verbond moge gedenken en Israël terug moge voeren naar

het land der vaderen. Dan zal er geen klagen meer zijn maar loven; dan zal heerlijkheid de schande verdrijven; dan zal het het zingen zijn van Gods goedertierenheid (vs. 47).

Daarmede eindigt de dichter. Hij heeft zijn bede neergelegd voor Gods troon. Zal ze worden verhoord? Dan zegt de dichter met zijn gansche hart: ja, de Heere zal verhooren; Hij is de getrouwe; dat was Hij heel de geschiedenis door; dat zal Hij ook nu zijn, want bij Hem is geen verandering noch schaduw van omkeering.

Zoo ligt dan de zegenspreuk, waarmede dit vierde onderdeel van het psalmboek sluit, geheel in de lijn van dezen psalm. Het Halleluja kan straks ook uit de harten van Israëls ballingen wellen.

Psalm 107.

1. „Looft den Heere, want goed is Hij,
want eeuwig duurt zijn goedertierenheid!”
2. Zoo moeten de verlostten des Heeren spreken,
die Hij uit den nood heeft gered
3. en uit de landen heeft verzameld,
van oost en west, van noord en zuid.
4. Zij dwaalden in woestijn en wildernis;
den weg naar een bewoonde stad vonden zij niet.
5. Hongerig waren zij en dorstig;
hun ziel verkwijnde in hen.
6. Maar zij riepen tot den Heere in hun benauwdheid
en uit hunne angsten redde Hij hen.
7. Op een rechten weg liet Hij hen treden
om naar een bewoonde stad te gaan.
8. Laat hen den Heere voor zijne goedertierenheid loven
en voor zijne wonderteekenen aan menschenkinderen,
9. want Hij verzadigde de dorstige ziel
en de hongerige ziel vervulde Hij met het goede!
10. Anderen waren in duisternis en donkerheid gezeten,
gevangen in ellende en boeien,
11. want zij waren weerspanning geweest tegen de woorden
Gods
en hadden des Allerhoogsten raadsplan versmaad.
12. Daarom had Hij hun hart door moeite gebogen,
waren zij gestruikeld zonder dat iemand hen hielp.

13. Maar zij riepen tot den Heere in hun benauwdheid
en uit hun angsten redde Hij hen.
14. Hij voerde hen uit duisternis en donkerheid
en verbrak hun boeien.
15. Laat hen den Heere voor zijne goedertierenheid loven
en voor zijne wonderteekenen aan menschenkinderen,
16. want Hij verbrak koperen deuren,
sloeg ijzeren grendels in stukken!
17. Anderen waren radeloos door hun zondigen weg,
moesten lijden om hun overtredingen.
18. Hun ziel gruwde van iedere spijze,
zoodat zij bij de poorten des doods gekomen waren.
19. Maar zij riepen tot den Heere in hun benauwdheid
en uit hun angsten redde Hij hen.
20. Hij zond zijn woord uit en genas hen
en redde hen van hun kuilen.
21. Laat hen den Heere voor zijne goedertierenheid loven
en voor zijne wonderteekenen aan menschenkinderen!
22. Laat hen loffers brengen
en zijn daden onder jubel vertellen!
23. Anderen daalden af in de zee op schepen,
dreven handel op groote wateren.
24. Zij, zij zagen des Heeren werken
en zijn wonderteekenen in de diepte.
25. Hij sprak en deed een stormwind opsteken,
die haar golven zich deed verheffen.
26. Zij rezen ten hemel, daalden af in de diepten;
hun ziel versmolt van angst.
27. Zij tuimelden, waggelden als een dronken mensch
en al hun wijsheid werd te schande.
28. Maar zij riepen tot den Heere in hun benauwdheid
en uit hun angsten redde Hij hen.
29. Hij maakte den storm tot een suizen
en de golven der zee werden stil.
30. Zij verheugden zich, dat zij stil waren geworden
en dat Hij hen voerde naar de begeerde haven.
31. Laat hen den Heere voor zijne goedertierenheid loven
en voor zijne wonderteekenen aan menschenkinderen!

32. Dat zij Hem verhoogen in de volksvergadering,
Hem roemen in der ouden raad!
33. Hij maakt stroomen tot een woestijn,
kanalen tot dorstigen grond,
34. vruchtbaar land tot zilten bodem
om de boosheid van hen, die daarin wonen.
35. Hij maakt een woestijn tot een waterplas,
dor land tot kanalen.
36. Daar doet Hij hongerigen wonen,
die er een bewoonde stad stichten,
37. akkers bezaaien, wijnbergen planten,
welke vruchten voortbrengen om in te zamelen.
38. Hij zegent hen en zij worden zeer talrijk
en hun vee laat Hij niet minder worden.
39. Worden zij minder in tal en gaan zij gebukt
door den druk van onheil en jammer,
40. dan stort Hij verachting uit over edelen
en laat Hij hen dwalen in een wildernis zonder weg;
41. den arme heft Hij op uit de ellende
en maakt de geslachten talrijk als kudden.
42. De oprechten zien het en verheugen zich,
maar alle ongerechtigheid stopt haar mond.
43. Wie is wijs? die neme dit ter harte,
en laat men letten op des Heeren goedertierenheden.

In dezen psalm, welke aangeheven is door een man, die met de ballingen is teruggekeerd, wordt gezongen van de menigvuldige goedertierenheden des Heeren. Daartoe laat hij allereerst vier tafereelen voor onze oogen ontrollen, die ieder voor zich luide getuigen van des Heeren machtsvermogen en van den eisch, welke door de uitredding tot Israël komt, om des Heeren lof alom uit te dragen.

Het eerste tafereel is dat van menschen, die buiten de bewoonde wereld ronddwalen, in de woestijn alle gevaren van het bedoeïenenleven doormaken en eten hebben noch drinken, zoodat zij den dood door uitputting nabij zijn (vs. 4 v.). Hoe veler lot was het niet reeds in de duisternis om te komen! Wanneer zij echter uit dien nood tot den Heere roepen, toont deze hun den weg, dien ze zelf niet konden vinden, en laat Hij hen weder de bescherming van een „bewoonde stad” met haar muren en verdedigingsmiddelen genieten. Wie nu zoo des Heeren reddende macht in eigen leven heeft ervaren, die heeft dan ook

den duren plicht om dankend te loven en zijn wonderteekenen als evenzoo vele mijlpalen op den levensweg te zien, te grooter waar ze aan „mensenkinderen” zijn bewezen, en nooit te vergeten op welk een wondere wijze de dorst werd gelescht en de honger gestild (vs. 6—9).

Het tweede tafereel is dat van menschen, die in hun leven al de ellende ervaren van het slaan der verzenen tegen de prikkelen. Geweigerd hebben zij des Heeren woord tot uitsluitend richtsnoer hunner daden te maken en als iets minderwaardigs hebben zij zich afgewend van het doelwit, dat de Heere zich gesteld had in de leidingen zijns volks (vs. 11). Daardoor is de kracht van hun volk gebroken, heeft al hun moeite om hunnerzijds leiding te geven geen ander resultaat gehad dan dat hun hart werd ontkracht en de menschengunst, waarom op dikwijls zoo onwaardige wijze was gebedeld, hun ontging, zoodat ze in de ure des gevaars alleen stonden en niemand hulp bood (vs. 12). En nu is al de ellende van den oosterschen kerker over hen gekomen (vs. 10). Maar ook hun geroep is opgeklommen tot den Heere en met zijn reddende macht is Hij nedergedaald in die donkere hollen. De boeien zijn op wondere wijze van handen en voeten gevallen; ellende en jammer hebben voor zijn lichtend vermogen de vlucht genomen en nu mogen ook deze kinderen Israëls weer van de vrijheid genieten, een gave te grooter, waar hun zonden zoo zwaar waren (vs. 13 v.). Maar nu rust dan ook op hen de verplichting om de wondere uitredding niet met stilzwijgen voorbij te gaan, maar den Heere dankend te loven, die de gevangenis ontsloot (vs. 15 v.).

Het derde tafereel laat ons menschen zien, die zich aan allerlei zonden hadden overgegeven en daarmede zichzelf in gezondheid en naam geheel hadden te gronde gericht. Daardoor was allerlei lijden en lichamelijk en geestelijk over hen gekomen, zoodat ze ten slotte niet meer wisten waarheen zich te wenden en radeeloos waren geworden. Zelfs hun spijsz boezemde hun een onverwinnbaren afkeer in, zoodat het toch reeds verzwakte lichaam nog dieper wegzonk en doodsgedaren dreigden (vs. 17 v.) Ook hun smeekbede werd door den Heere gehoord, die genezing zond door zijn machtwoord, dat de middelen heiligde (vs. 19 v.) Maar dan hebben ze daarvoor den Heere dank te zeggen en niet alleen offeranden te brengen tot 's Heeren lof, doch ook in den breeden kring des volks van zijne uitreddende genade te gewagen.

Het vierde tafereel eindelijk brengt ons bij hen, die uit kracht van hun levenstaak ten allen tijde op bijzondere wijze in doodsgevaar zijn. Hoe dikwijls zijn hun kleine schepen, waarmede zij vreemde markten moeten afreizen, een speelbal van die stormen, die vooral in het oostelijke bekken der Middellandsche zee zich zoo ongedacht verheffen. Dan fluiten de win-

den door de scheepstouwen; dan verheffen zich torenhooge golven; dan ontsluiten zich peillooze diepten. In flarden gescheurd zijn de zeilen; machteloos zijn de roeiers; stuurloos is het schip, dat omtolt tusschen de golven. Hier baat geen zee-manswijsheid meer; hier is de mensch met machteloosheid geslagen en al zijn wijsheid is te schande geworden. Straks wordt het schip uiteengeslagen en vinden allen hun dood in de woedende golven (vs. 23—27). Maar ook hier betoont de Heere zijn reddende macht. Met hetzelfde majesteitelijke vermogen, waarmede Hij den storm ontketende, maakt Hij dien nu tot een „suizen“, dat straks het schip naar de begeerde haven zal voeren, wanneer de golven zijn bedaard en het zeevlak weer effen is geworden (vs. 28—30). Doch dan moeten ook deze zeelieden des Heeren Naam dankend loven en wanneer ze straks in de „volksvergadering“, waar ze als vermogende kooplieden met veel menschenkennis en ervaring grooten invloed hebben, en in „der ouden raad“, die leiding geven moet aan den staat, weer hun plaats hebben ingenomen, dan rust op hen de taak om des Heeren wondermacht tot voorwerp van hun rede te maken (vs. 31 v.). „Des Heeren werken“ en zijne „wonderteekenen“ hebben zij met eigen oogen in eigen leven gezien (vs. 24)!

Maar nu wane niemand, zoo haast de dichter zich aan het viertal tafereelen toe te voegen, dat de Heere aller geroep hoort en aan allen de wondere macht zijner uitreddende genade en den overweldigenden rijkdom zijner zegeningen doet ervaren. De Heere is tegenover allen en alles de machtige, maar dat is Hij ook in het brengen van het verderf. Wanneer goddeloozen zijn toorn gaande maken, dan is het Hem niet te moeilijk om „het gelaat des aardrijks“ volkomen te veranderen. Waterlooze woestenijen worden gezien, waar eertijds boordevolle stroomen vruchtbaarheid zaaiden; waar vroeger kanalen moesten worden gegraven om het water af te voeren en daarmede het land te irrigeren, roept de bodem nu om vocht; weleer vruchtbare grond wordt tot ziltten bodem, waarop zelfs geen dier voedsel vinden kan (vs. 33 v.). Zoo treft des Heeren vloek de aarde om der menschen wil. Maar rijkdom van zegeningen genieten „hongerigen“ (vs. 36) en „armen“ (vs. 41), zij die aan alles behoefte hebben en het bij menschen niet kunnen vinden. Hun land geniet volheid van water, zoodat een stad kan worden gebouwd — natuurlijk bij een bron, zooals in Kanaän te doen gebruikelijk is! — akkers in cultuur kunnen worden gebracht en wijnbergen kunnen worden aangelegd met de zekerheid, dat de grond van nature genoegzaam vochtig is om van rijkdom van vruchten zeker te kunnen zijn (vs. 35 v.). En die wondere vruchtbaarheid wordt ook gezien bij mensch en dier; groote gezinnen maken steeds meer arbeid mogelijk en groote kudden vermeerderen de welvaart (vs. 38). Wanneer

dan anderen — hier edelen genoemd, omdat de groeiende welstand des volks juist hen 't meest prikkelt tot machtsmisbruik en geweldpleging — begeerig de hand uitstrekken naar die rijkdommen, die de Heere juist aan de geringen des volks gaf, dan treedt de Heere zelf voor hen in de bres. Wie zich machtig en edel waande wordt naar de wildernis verwezen, waar geen plaats is voor wie zich boven anderen verheven waant, omdat eenzelfde strijd om het bestaan hier aller lot is; maar zij, die weleer werden verdrukt, worden met zegeningen als overgoten (vs. 40 v.). Die aanblik vervult dan het hart van allen, die „oprecht” zijn, wijl hun eenig begeeren is in des Heeren „rechte wegen” te wandelen, met zieleblijdschap, omdat daarin niet alleen de wondere macht huns Gods openbaar wordt maar tevens diens zedelijke levenseisch. Maar daartegenover staan zij, wier leven de kromme lijn vertoont der zonde en der ongerechtigheid en die altijd doen, alsof de Heere niets ziet en hoort, met beschaamde kaken, wanneer ze in hun onmiddellijke omgeving de meest overtuigende bewijzen zien van des Heeren machtsopenbaring (vs. 42).

Het zal er dan voor ieder maar op aankomen om op dit doen des Heeren acht te geven en daarnaar zijn leven te richten, opdat zoo „de wijsheid” in hen wone om steeds te weten wat de Heere van hen vraagt. Het oog moet open blijven voor „des Heeren goedertierenheden”, de bewijzen van zijn gunst, die Hij schenkt aan wie Hem vreest (vs. 43).

Met dit laatste eindigt de dichter zijn lied. Die goedertierenheden zijn er het begin en het einde van. Geen wonder, want ze duren eeuwig (vs. 1). Daarom moeten ze prikkelen tot loven en danken, in het bijzonder wanneer de Heere redt uit nood en zijn wondermacht doet zien als levenswerkelijkheid (vs. 2 v.).

Psalm 108.

1. Een lied. Een psalm van David.
2. Mijn hart is gerust, o God!
Ik wil zingen en psalmzingen,
ja, dat wil mijn gemoed!
3. Waak op, harp en cither!
Ik wil het morgenrood wekken!
4. U wil ik prijzen onder de volken, Heere,
U psalmzingen onder de natiën,
5. want groot boven de hemelen is uw gunst
en tot de wolken is uw trouw.

6. Verhef U boven de hemelen, o God,
uw heerlijkheid boven de gansche aarde!
7. Opdat uw beminden gered worden,
red ons met uw rechterhand en antwoord ons!
8. God had gesproken in zijn heiligdom:
„Jubelend wil Ik Sichem verdeelen,
het dal van Sukkoth uitmeten.
9. Mijns is Gilead en mijns is Manasse
en Efraïm is de helm mijns hoofds;
Juda is mijn scepter.
10. Moab is mijn waschbekken;
op Edom werp Ik mijn sandaal;
tegen Filistea hef Ik mijn oorlogskreet aan.”
11. Wie brengt mij naar de vesting,
wie leidt mij tot in Edom?
12. Zijt gij het niet, o God, die ons hebt verstooten
en niet zijt uitgetrokken, o God, met onze legerscharen?
13. Geef ons hulp tegen den vijand:
des menschen hulp is ijdelheid!
14. In God zullen wij kloeke daden doen
en Hijzelf zal onze vijanden in het stof treden!

Deze psalm is een liturgische samenvoeging van twee gedeelten van psalmen, die niet alleen in rythme maar ook in inhoud verschillen: vs. 2—6 zijn van Ps. 57 : 8—12 en vs. 7—14 zijn van Ps. 60 : 7—14. De reden, die tot samenvoeging van deze ongelijke gedeelten bracht, laat zich niet meer vaststellen.

Psalm 109.

1. Voor den opperzangmeester. Van David. Een psalm.
O God, dien ik loof, zwijg niet,
2. want zij hebben een goddeloozen en bedriegelijken mond
tegen mij opengedaan,
met leugenachtige tong met mij gesproken.
3. Zij omringen mij met woorden vol haat
en bestrijden mij zonder oorzaak.

4. Tot loon voor mijn liefde staan zij mij tegen
en ik ben een en al gebed.
5. Zij vergelden mij kwaad voor goed
en haat voor mijne liefde.
6. Dat zijn goddeloosheid aan hem bezocht worde!
Een wederpartijder stelle zich aan zijn rechterhand.
7. Als schuldige trede hij naar buiten bij het vellen van het
vonnis;
zelfs zijn gebed worde hem tot zonde gerekend!
8. Mogen zijn levensdagen weinige zijn;
een andere krijge zijn ambt!
9. Mogen zijn kinderen tot weezen worden
en zijn vrouw tot weduwe!
10. Mogen zijn kinderen bedelend omdolen,
verjaagd worden uit hun bouwvallen!
11. De woekeraar omstrikke al wat hij heeft
en mogen vreemden plunderen wat hij met moeite verwierf!
12. Hij hebbe niemand, wiens gunst bestendig is,
niemand, die zich erbarmt over zijne weezen!
13. Zijn nakroost worde verdelgd;
in het tweede geslacht worde hun naam uitgewischt!
14. Blijvend herinnere zich de Heere de ongerechtigheid
zijner vaders
en de zonde zijner moeder worde niet uitgewischt!
15. De Heere hebbe die voortdurend voor oogen,
opdat Hij hun gedachtenis van de aarde verdelge.
16. omdat hij er niet aan dacht goedertierenheid te bewijzen,
den nedergebogene en arme vervolgde,
den doodelijk in het hart getroffene.
17. Hij hield van den vloek: die treffe hem!
Hij had geen lust aan den zegen: die verwijdere zich
van hem!
18. Hij trok den vloek aan als een gewaad:
laat die nu als water zijn lijf binnendringen
en als olie in zijn beenderen!
19. Die zij hem als een kleed, waarin hij zich hult,
en als een gordel, dien hij steeds draagt!
20. Dat zij van den Heere het loon mijner wederpartijders
en van hen, die kwaad over mij spreken!

21. Maar Gij, Heere Heer, handel te mijnen gunste om uws Naams wil,
red mij naar de goedheid uwer goedertierenheid!
22. Want nedergebogen en arm ben ik
en mijn hart krimt ineen in mijn binnenste.
23. Gelijk een schaduw als zij lang wordt ga ik heen;
voortgestormd word ik als een sprinkhaan.
24. Mijn knieën knikken van het vasten,
mijn vleesch schrompelt weg zonder olie.
25. Zoo ben ik hun ten hoon geworden;
als zij mij zien, schudden zij het hoofd.
26. Help mij, Heere mijn God,
red mij naar uwe goedertierenheid,
27. opdat zij weten, dat dit uwe hand is,
dat Gij het zijt, Heere, die het gedaan hebt.
28. Zij, zij mogen dan vloeken, maar Gij, wil zegenen;
die tegen mij opstaan mogen te schande worden,
maar uw knecht verblijde zich!
29. Laat mijn wederpartijders bekleed worden met smaadheid,
zich hullen in hun schande als in een mantel!
30. Luid zal ik den Heere loven met mijn mond
en in het midden van velen Hem prijzen,
31. want Hij staat aan de rechterhand des armen
om hem te redden uit de macht van hen, die hem ver-
oordeelen.

Bitter zielelijden is over den dichter gekomen. Zij, die eertijds de meest overtuigende blijken genoten van zijn vriendschap en liefde (vs. 4a, 5b), hebben zich, zonder dat hij zelf daartoe reden gaf (vs. 3b), tegen hem gekeerd. Op allerlei wijzen staan ze hem tegen, waarbij ze zich als echte goddeloozen al heel weinig kieskeurig betoonen in de keuze hunner strijdmiddelen (vs. 2). Hun woorden en daden spreken van bitteren haat en vijandschap (vs. 3). Het gevolg daarvan is, dat zijn hart diep gewond is door zooveel ondank en laagheid en van pijn ineenkrimpt (vs. 22). En dat zielelijden is zoo geweldig, dat ook het lichaam daardoor vergaat. Het gaat met zijn leven als met de schaduw bij het vallen van den avond. Steeds langer en daarmee steeds vager worden de schaduwlijnen, totdat alles in de vallende duisternis vervaagt en zich oplost (vs. 23a). Hij voelt zich als een lid van die groote heirlegers sprinkhanen, die op hun tocht naar de rijke velden ineens worden aangegrepen door

een geweldigen stormwind, zoodat ze gansch weerloos worden weggevoerd en in de zee aan den ondergang worden prijsgegeven (vs. 23b). Hij is geheel ontkracht en terwijl hij aan zijne zielesmart door vasten uiting geeft, schrompelt door het lijden zijn lichaam ineen, dat nu niet meer met olie wordt gezalfd (vs. 24). In plaats dat nu daardoor het medelijden wordt opgewekt van hen, die toch de oorzaak zijn van dezen ondergang, wordt zijn lijdensgestalte nog het voorwerp van hun bitteren hoon, zien ze in zijn leed het onbedriegelijke bewijs van ongerechtigheid en zonde, waarover nu het ongenoegen des Heeren is ontbrand, en meewarig schudden ze het hoofd, als waren zij zelf niet de schuld van al deze ellende (vs. 25).

Wat zal de dichter tegenover zulke geraffineerde boosheid doen? Naar dezelfde wapens grijpen, dat kan hij niet. Hij is geen goddelooze, maar een „nedergebogene en arme”, een derzulken, die hun lijden uitdragen naar hunnen God en van Hem uitkomst vragen en redding (vs. 22a). Zoo rest hem ook nu niet anders dan bidden (vs. 4b). En dat mag hij doen tot dien God, die tegenover de ellende van het heden hem altijd weer roemensstof geeft en die hem lovend zingen doet van 's Heeren goedheid (vs. 1b). „Zwijg niet”, zoo roept hij Hem toe; laat uw stem hooren in de levensfeiten; „handel te mijnen gunste en red mij” (vs. 21), „help mij” (vs. 26). En die machtsopenbaring van zijn God wil de dichter dan zien in een ontroerend godsgericht. Gods straf moet den vijand treffen, dien hij ziet als een eenheid en van wien hij daarom in vs 6—19 als een enkele persoonlijkheid spreekt, al blijkt ook uit vs. 20 en 29, dat hij in die eenheid de veelheid niet uit het oog verliest.

Met waren oosterschen hartstocht slingert hij zijn vijand een reeks verwenschingen tegen, die op ontroerende wijze zien laten welk een wonder mengsel leven kan in een menschenhart en hoe bidden en vloeken uit eenzelfde ziel kan oprijzen. Reeds ziet hij zijn tegenstander staan voor Gods rechterstoel. Zijn aanklager, die in den breedte zijn ongerechtigheid moet uitmeten, staat aan zijn rechterhand (vgl. Zach. 3 : 1). Daar wordt het vonnis geveld en het „schuldig” over den vijand uitgesproken, en wanneer hij om genade bidt, wordt deze bede niet alleen afgewezen maar strekt ze tevens tot verzwaring van zijn oordeel, omdat bij zooveel ongerechtigheid zelfs het denken aan de mogelijkheid van genadebewijs blijk geeft van onberouwelijkheid (vs. 6b, 7). Daarmede ga hij dan in den oosterschen kerker den dood tegemoet, als een eerlooze van zijn aanzienlijk ambt beroofd (vs. 8). En zijne eerloosheid ga ook op de zijnen over. Reeds ziet de dichter zijns vijands vrouw en kinderen als bedelaren rondzwerven, verjaagd uit de vroegere bezittingen, die met den grond zijn gelijk gemaakt, opdat zelfs iedere herinnering aan zijn bestaan worde weggevaagd (vs. 9).

Nog een tweede lijn wordt door den dichter afgeloopen. Hij

ziet zijn vijand in geldnood. Van alle zijden omringen hem de woekeraars, wier lange vingers grijpen naar wat hij eens in het zweet zijns aanschijns verwierf. In zijn nood zoekt hij naar vrienden en begunstigers, maar altijd weer gevoelt hij, dat hij op niemand rekenen kan, en in de ure zijns doods doorvlijmt de gedachte zijn ziel, dat zijn schuld ook zijne kinderen zal vervolgen en dat ook zij tevergeefs het erbarmen van menschen zullen inroepen. Zoo gaat ook zijn nakroost ten onder en wordt de naam van zijn geslacht uitgewischt (vs. 11—13).

Langs een derde lijn grijpt de dichter de nagedachtenis van zijns vijands voorouders aan. Ook in hun leven was de zonde overheerschend. En om nog dieper zijn tegenstander in de ziel te grijpen, teekent hij diens moeder — wier herinnering ieder kind heilig is — als een zondares. Daarbij bidt hij, dat God van oogenblik tot oogenblik aan al die familiezonnen moge denken en van uur tot uur met zijn wrekende gerechtigheid in het leven van 's dichters vijand moge treden om hem aan den lijve te doen gevoelen wat de voorgeslachten misdeden (vs. 14 v.).

Zoo moet de Heere des vijands ongerechtigheid en zonde aan hem bezoeken. En als de dichter zich dan nog eenmaal indenkt welk recht hij heeft zulk een over- en nageslacht zich uitstrekkenden vloek uit te spreken, dan ziet hij zijn tegenstander weer in zijn onaandoenlijken haat, voor wien goedertierenheid iets ondenkbaars was en die niet tevreden was, voordat degene, dien hij zijn vijand waande, machteloos in den dood wegzonk (vs. 16). En nu teekent hij hem nog eenmaal in al zijn ongerechtigheid, waarbij hij hem met bijtend sarcasme toewenscht, dat de vloek hem treffe, hem omhulle, hem vervulle en vergezelle, waarbij dan natuurlijk de zegen, dien de vijand in zijn lijden zoo gaarne over zich en de zijnen zou afbidden, zich verre van hem houden moet (vs. 17—19).

En nadat nu de dichter nog eenmaal met een „dat zij het loon mijner wederpartijders” uiting heeft gegeven aan al de bitterheid, die als vrucht van het over hem gekomen lijden in zijn ziel leeft (vs. 20), wendt hij zich nu tot den Heere. „Op donder en bliksem volgt nu de tranenstroom van diepe, weemoedige klacht” (Delitzsch), waarbij de dichter nog eenmaal al zijn lijden voor zijn geestes oog voorbij laat gaan (vs. 22—25). De Heere moge toch tusschenbeide treden en zijn helpend alvermogen aan hem doen zien, waarbij in het bewustzijn van eigen onwaardigheid gepleit wordt alleen op 's Heeren „goedertierenheid”, zijn neerbuigende ontferming op grond van zijn verbond aan onwaardigen bewezen (vs. 21, 26). En deze moge zich zoo krachtig openbaren, dat zelfs zijne vijanden gedwongen worden tot de erkenning, dat de Heere voor zijn lijdenden knecht in het strijdperk is getreden (vs. 27).

Zoo teekent hij dan aan het einde van zijn lied tweeërlei lijn. De eene is die van den tegenstander, die straks met be-

schaamde kaken zal staan, wanneer het duidelijk wordt, dat de Heere het gebed heeft verhoord en uitredding heeft geschonken. Schande en smaadheid omhult hem als een kleed! (vs. 28 v.). De andere is die van den dichter zelf. Gods zegen is in ruime mate zijn deel geworden, en nu juicht en zingt hij en aan ieder, die het hooren wil, vertelt hij wat de Heere voor hem deed, die ook nu bewees met de „armen” te zijn en hen uit allen nood en dood te redden (vs. 30 v.).

Psalm 110.

1. Van David. Een psalm.

De Heere heeft tot mijnen heer gesproken :

„Zit aan mijn rechterhand,
totdat Ik uwe vijanden stel
tot een voetbank voor uwe voeten”.

2. Den scepter uwer heerschappij zal de Heere uitstrekken uit Sion :

„Heersch in het midden uwer vijanden!”

3. Gansch gewillig zal uw volk zijn op den dag uwer heirkracht

in heilige feestgewaden.

Uit den schoot van het morgenrood

zal U de dauw uwer jeugd zijn.

4. De Heere heeft gezworen en het zal Hem niet berouwen :

„Gij zijt priester voor eeuwig
naar de wijze van Melchizedek”.

5. De Heere aan uw rechterhand

verbrijzelt koningen op den dag zijns toorns.

6. Hij zal gericht houden onder de natiën,

vullend met lijken.

Hij verplettert een hoofd over een groot land.

7. Uit een beek aan den weg drinkt Hij.

Daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen.

Eene plechtige, rechtstreeksche Godsopenbaring, die om haar inhoud de verbazing van het volk zal opwekken en waarvan in verband daarmede door de woordkeuze („heeft gesproken” eig. „spreuk van”) de absolute waarachtigheid wordt geteekend, is David te beurt gevallen (in den Geest; vgl. Matth. 22 : 43,

Mark. 12 : 36). In een duisteren en abrupten vorm, gelijk dit bij orakels past, maakt David nu deze gansch bijzondere mededeeling van Godswege op zijn beurt openbaar, eerst in den vorm van een directe Godspraak (vs. 1), dan in den vorm van een referaat (vs. 2). Dit Godswoord heeft betrekking op den in het midden van Israël verwachten priester-koning, den grooten Davidszoon, wiens heerschappij van Sion zal uitgaan (vgl. Hand. 2 : 34 v., 1 Cor. 15 : 25, Hebr. 1 : 13, 10 : 13).

Daarbij wordt allereerst in het volle licht gesteld, dat Davids „Heer” opgenomen wordt in de gemeenschap van Gods eeren heerschappij. Want wanneer tot hem gezegd wordt zich aan Gods „rechterhand” neer te zetten, dan is dit niet een door God in bescherming genomen worden tegen de aanvallen van den vijand, maar een deelen in het wereldbestuur (vgl. Dan. 7 : 13). Dit laatste nu zal ook inhouden een heerschen in het midden der vijanden, en dat wel zoo volkomen, dat zij geheel zullen worden overwonnen, waarbij Davids Heer hun den voet op den nek zal zetten (vs. 1). En deze uiteindelijke onderwerping der vijanden zal een keerpunt zijn in de geschiedenis van het Godsrijk („totdat”). Dan zal iets anders aanvangen. Wat dit zijn zal wordt hier niet gezegd, vgl. Hand. 3 : 21, 1 Cor. 15 : 24—28, Hebr. 10 : 13.

Voorts wordt aangeduid langs welken weg dit keerpunt zal worden bereikt. Daarbij neemt de dichter zelf het woord : niet om daarmede uiting te geven aan de profetische verwachting, welke door de orakelwoorden van vs. 1 is opgewekt ; we hebben hier slechts een anderen vorm, door den dichter gekozen om des Heeren woorden aan zijn volk mede te deelen. Hij laat ons dan den Heere zien, tronend op den Sion, het centrum zijner openbaringswerkzaamheid op aarde. Van hier uit wordt dan ook aan den komenden priesterkoning de scepter gegeven, teeken van waardigheid en bestuursmacht, die Hem daarmede wordt toevertrouwd. De Heere zal dus zijn heerschappij tot werkelijkheid maken door bemiddeling van den priesterkoning. En dat zóó, dat de Heere als het ware de arm is van den priesterkoning, zoodat Hij dezen niet alleen sterkt, maar ook leidt in den strijd. Daarbij bepaalt diens heerschappij zich niet tot Sion zelf. Ze gaat wel van Sion uit, maar strekt er zich tevens ver buiten uit. Dat zij zich over de gansche wereld zal uitstrekken, wordt nu wel niet met even zoovele woorden gezegd ; maar dat ligt toch wel opgesloten in het „heerschen in het midden der vijanden”, voorzoover daaruit blijkt, dat geen der vijanden zal ontkomen aan de heerschappij van den priesterkoning (vgl. Zach. 9 : 10). En dat wordt aangrijpend scherp gezegd. Het is niet een wensch, maar een bevel, en het „heerschen” wordt geteekend als een „vertreden”. Hoewel van alle zijden van vijanden omgeven („in het midden van”) zal de priesterkoning hen volkomen overheerschen (vs. 2).

Natuurlijk zal die komende heerschappij rijke vruchten dragen voor het volk van dezen priesterkoning. Gelijk Israël algemeen dienstplichtig was, zoo zal ook zijn volk als één man dezen priesterkoning volgen. Volkomen vrijwillig geeft het zich met al wat het is en heeft aan zijnen koning over. Het is niet een leger van soldeniers, maar van vrijwilligers (vs. 3a). Daarbij zal de dag van den oproep tot den strijd niet een dag zijn van angst en vrees, maar een dag, waarop men in feestgewaad als tot een overwinningsfeest voortschrijdt. In „heilige feestgewaden”, alsof het allen priesters waren, gelijk ook de koning tevens priester is. Dan is Mozes’ bede vervuld (Exod. 19 : 6). En allen zullen tintelen van levenskracht. Het zullen allen „jeugdige” manschappen zijn. Op den dag van ’s konings „heirkracht”, wanneer hij aan ’t hoofd van zijn vrijwillig volk strijden en hun ten zegen den heiligen krijg volbrengen zal, zal de jeugd hun even talrijk en frisch en even wondervol plotseling toevloeien als de dauw uit den schoot van den dageraad (vs. 3 c, d).

Nadat de dichter nu zoo in den breedte het volk heeft geteekend, dat zich vrijwillig in dienst zal stellen van den komenden priester-koning en daarmee heeft te kennen gegeven, dat diens heerschappij eens werkelijkheid worden zal, grijpt hij terug op het in vs. 1 en 2 vermelde besluit des Heeren. Allereerst wordt nu verzekerd, dat het gegeven was in den vorm van een eed. Daardoor wordt te meer vastheid gegeven aan de blijde verwachting, op het goddelijk besluit gebouwd. En alsof dit „Hij heeft gezworen” nog niet genoeg ware, laat de dichter als in éenen adem daarop volgen „en het zal Hem niet berouwen”, wat eveneens ten doel heeft iederen twijfel buiten te sluiten (vs. 4a). Voorts wordt met betrekking tot den aard van het ambt van Davids „Heer” verzekerd, dat, gelijk zijn volk priesterslike kwaliteiten zal vertoonen, de koning ook priester zal zijn, plaatsvervanger van zijn volk bij God om voor Diens aangezicht te doen „de dingen, die bij God te doen zijn” ter verlossing der zijnen en ter verwerving van alles, wat zij behoeven. Daarbij zal in dezen „priester” verwerkelijkt worden wat naar de Mozaïsche bedeeling eene onmogelijkheid was : in Hem zullen de ambten van koning en priester vereenigd zijn, zooals ze dat waren in de geheimzinnige persoonlijkheid van Melchizedek, die „koning van Salem” en „priester van den Allerhoogsten God” was (vs. 4b, c).

Waar nu intusschen deze priesterkoning aan des Heeren rechterhand gezeten is, kan het niet anders of bij den strijd, dien Hij te voeren heeft, zal Hij ook des Heeren bijstand ervaren. Dit stelt de dichter in het derde gedeelte van zijn lied in het licht, maar op een wijze, die in overeenstemming met het duistere karakter van een orakel aan allerlei vragen ruimte biedt. De bedoeling van vs. 5—7 schijnt wel deze te zijn, dat het heerschen in het midden der vijanden eerst plaats zal hebben

na heftigen kamp, waarbij echter de Heere zelf helpend naast den priesterkoning zal gaan staan en met Hem den strijd zal aanbinden tegen koningen en volken. Als voor onze oogen ontrolt zich een slag, waarin de tegenstander verpletterd wordt. Lang en uitputtend is de strijd en de priester-koning is als een krijgsheld, die door de moeilijkheden van den langen weg en den geweldigen tegenstand bijna van kracht beroofd is, totdat hij versterking vindt in den verfrisschenden dronk uit de beek. Al is deze heerlijkheid en triumpf ook in beginsel aan den priester-koning gegeven in het woord van vs. 1, Hij moet ze toch eerst nog veroveren. En nu brengen ons de laatste verzen midden in dezen strijd. Nog is het gericht over de volken niet ten einde gebracht; nog vallen er dooden; nog is er behoefte aan verkwikking en buigt zich het hoofd telkens neer. Maar aan de rechterhand van den priester-koning staat de Heere zelf. Daarom zal Hij het hoofd weer omhoog heffen!

Psalm 111.

1. Halleluja!

Alef.	Loven wil ik den Heere van ganscher harte
Bêth.	in den kring der oprechten en der gemeente.
Gimel.	2. Groot zijn des Heeren werken,
Daleth.	navorschenswaard voor allen, die er een wel-
	gevallen aan hebben.
Hê.	3. Majesteit en heerlijkheid is zijn doen
Waw.	en zijn gerechtigheid houdt eeuwig stand.
Zajin.	4. Hij heeft zijn wonderdaden een gedachtenis
	gesticht;
Chêth.	genadig en barmhartig is de Heere.
Têth.	5. Voedsel heeft Hij gegeven aan die Hem vreezen;
Jod.	voor eeuwig gedenkt Hij aan zijn verbond.
Kaf.	6. De kracht zijner werken heeft Hij zijn volk be-
	kend gemaakt
Lamed.	door hun te geven het erfdeel der heidenen.
Mêm.	7. De werken zijner handen zijn trouw en recht,
Noen.	betrouwbaar zijn al zijne bevelen,
Samech.	8. vastgesteld voor altijd, voor eeuwig,
Ajin.	uitgevoerd in trouw en oprechtheid.

- Pê. 9. Verlossing heeft Hij aan zijn volk gezonden,
 Tsadê. voor eeuwig zijn verbond ingesteld.
 Koph. Heilig en vreeselijk is zijn Naam.
 Rêsj. 10. De vreeze des Heeren is het beginsel der
 wijsheid ;
 Sin. een goed inzicht hebben allen, die haar beoefenen.
 Taw. Zijn roem bestaat voor altoos.

Het oog des dichters is ontsloten voor de grootheid van des Heeren werken (vs. 2a), zooals deze in het bijzonder in de leiding van zijn bondsvolk openbaar worden. Daarom acht hij ze zoo waard tot voorwerp van diepgaand onderzoek gemaakt te worden door hen, die in des Heeren bondsdaden den rijkdom hunner ziel gevonden hebben en wier liefde dientengevolge daarheen uitgaat (vs. 2b). Intusschen, de vruchten van dat onderzoek mogen zij niet voor zichzelf houden: zij moeten ze in lofprijzend psalmgezag uitdragen in den kring van hen, wier zielsbegeeren het is naar Gods rechte lijn hun leven te richten („oprecht”, vs. 1c) en die daarom als zijne „gemeente” Hem hun leven wijden. Daartoe wil de dichter zelf het voorbeeld geven (vs. 1).

Allereerst laat hij des Heeren doen zien als stralend in majesteitlijken glans, wijl zijn daden koningsdaden zijn, openbaring van onweerstandelijk vermogen. Maar daarbij laat deze goddelijke koning zich niet als een aardsch beheerscher leiden door luim en willekeur. Al zijn daden worden beheerscht door en richten zich dus naar zijne „gerechtigheid”, naar den in zijn goddelijk wezen zelf liggenden maatstaf van handelen. De Heere handelt naar vasten regel en laat zich in zijn doen tegenover Israël niet beheerschen door Israëls ongerechtigheden en zonden, maar door het in zijn vrijmachtige genade met Israël aangegane verbond (vs. 3). Hij heeft er dan ook zorg voor gedragen, dat de kennis zijner openbaringsdaden nimmer in Israël verloren ga. Door Israëls groote feesten wordt de herinnering aan des Heeren wonderen levendig gehouden en door mondelinge en schriftelijke overlevering (vgl. Ps. 78 : 3) blijven zijne „gerechte daden” (Richt. 5 : 11) in het aandenken des volks voortleven (vs. 4a). Daarbij dringt zich dan deze blijde zekerheid in Israëls ziel, dat deze „gerechte daden” uit de bron van genade en barmhartigheid opwellen en het voor Israël steeds zoo liefdevol karakter geven aan des Heeren eeuwige gerechtigheid (vs. 4b).

Hier doet de dichter een tweetal paarden schitteren van het rijke snoer van 's Heeren wonderdaden, welke hij dan tot een eenheid samenkoppelt door het oog te openen voor des Heeren bondstrouw, die alleen deze machtsbewijzen mogelijk maakte. Allereerst gewaagt hij (vs. 5a) van het geven van voedsel, waarbij hij intusschen niet alleen gedacht wil hebben aan manna

en kwakkelen in de woestijn, maar ook aan zoovele andere reddende daden des Heeren, openbaar geworden in een land als Kanaän, dat, afhankelijk van zoo velerlei invloeden, herhaaldelijk aan hongersnood leed (vgl. Gen. 12 : 10, 26 : 1, 2 Sam. 21 : 1, 24 : 13, 1 Kon. 8 : 37, 1 Kon. 17, 2 Kon. 4 : 42—44, 6 : 25 e. a.). En voorts herinnert hij aan des Heeren machtsdaden bij het veroveren van „der vaderen land”, toen gansch Kanaän voor des Heeren bondsvolk sidderde en hun „erfdeel” Israël in handen viel (vs. 6).

In de tweede plaats laat de dichter des Heeren daden zien als zich kenmerkend door „trouw en recht”: men kan er op aan, wijl ze bewijzen, dat de Heere zijne beloften in vervulling doet gaan, en ze zijn in overeenstemming met wat Israëls rechtsbewustzijn vraagt (vs. 7a). Geen bevel gaat er uit zijn mond, geen beschikking wordt er door Hem getroffen, geen deel van zijn raadsplan wordt tot Israëls kennis gebracht, of het volk heeft recht tot onwankelbaar vertrouwen, wijl het er zeker van kan zijn, dat het zich verwerkelijken zal en dat het in zijn ontplooiing blijken zal tot het waarachtig heil van Israël te zijn (vs. 7b). Wat ook uit des Heeren mond uitgaat, het staat onwrikbaar vast, niet omdat het steunpunten zou hebben buiten zich, maar omdat het eeuwig bestand heeft in zichzelf, wijl het uitgaat van en in zijn realiseering beheerscht wordt door den eeuwigen God (vs. 8a). En deze verwerkelijking geschiedt altijd weer naar de regelen van „trouw en oprechtheid”, wijl daarin steeds openbaar wordt, dat de Heere zich houdt aan het eens gegeven woord en dat Hij in al zijn doen, dus ook in de keuze der middelen, zich leiden laat door de in zijn wezen zelf gegeven „rechte” lijn (vs. 8b). Zoo is dan ook Israëls geschiedenis een eindeloze reeks van de verlossende daden des Heeren, niet alleen openbaar geworden in Egypte, maar ook in de woestijn, ook in Kanaän. Altijd weer verlost en redt de Heere, omdat zijn doen tegenover Israël beheerscht wordt door het onwankelbare verbond (vs. 9a, b).

En wanneer dan de dichter ten slotte het geheel van des Heeren openbaringsdaden, zooals die in Israëls geschiedenis zijn ingegaan, samenvat, dan ziet hij in dien „Naam” des Heeren, waarin voor zijn bewustzijn dat geheel wordt belichaamd, twee alles overheerschende en elkander aanvullende karaktertrekken (vs. 9c). Allereerst ziet hij dien Naam als „heilig”, voor den mensch ongenaakbaar in majesteitelijke verhevenheid en macht, ook onbegrijpelijk in volkomenheid en reinheid van zelfopenbaring; „heilig” d. i. levend naar eigen wet, dragend een eigen karakter, scheppend een eigen sfeer, in alles onderscheiden van wat niet-God is. En in nauw verband daarmee ziet hij dezen Naam als „vreeselijk”, als „geducht”, wijl des Heeren openbaringsdaden bij den mensch altijd weer doen opkomen niet alleen het diepe besef van eigen kleinheid en machteloosheid,

maar bovenal dat van zondigheid en onreinheid, waardoor zijn hart vervuld wordt van vrees, d. i. van het bewustzijn, dat ieder nader contact met God 's menschen geringheid en onvolkomenheid scherp belicht en zijn ongerechtigheid en zondebegeeren in al hun naaktheid openbaar maakt.

Met dit laatste nu is de dichter gekomen tot wat hij „in den kring der oprechten en der gemeente” als praktische levenswijsheid wil neerleggen. Hij prijst „de vreeze des Heeren” aan als het fundament, waarop een ieder zijn geheele levensopbaring optrekken moet (vs. 10a). God moet erkend worden als de Heere, aan wiens heiligen wil de mensch zich deemoedig en gehoorzaam onderwerpen moet, die dus richting moet geven aan 's menschen leven en stuur aan 's menschen daden. Wie zoo God „vreest”, die heeft Hem in zijn ware wezen gekend, geeft blijk van goed inzicht, wijl hij Hem dient in de kracht van deze zaligende kennis (vs. 10b). En zoo wordt in 's menschen daden 's Heeren roem steeds uitgedragen, 's Heeren lof steeds verkondigd (vs. 10c).

Psalm 112.

1. Halleluja !

Alef.	Welgelukzalig is de man, die den Heere vreest,
Bêth.	die grooten lust heeft in zijn geboden.
Gimel.	2. Zijn zaad zal machtig zijn op aarde ;
Daleth.	het geslacht der oprechten zal gezegend worden.
Hê.	3. Overvloed en rijkdom zijn in zijn huis
Waw.	en zijn gerechtigheid houdt eeuwig stand.
Zajin.	4. In de duisternis gaat voor de oprechten een licht op,
Chêth.	genadig, barmhartig en rechtvaardig.
Têth.	5. Wel den man, die barmhartigheid oefent en uitleent,
Jod.	die zijn zaken naar recht bezorgt,
Kaf.	6. want nimmermeer zal hij wankelen ;
Lamed.	de rechtvaardige zal in eeuwige gedachtenis zijn,
Mêm.	7. Voor kwade tijding vreest hij niet ;
Noen.	rustig is zijn hart, vertrouwend op den Heere.
Samech.	8. Vast is zijn hart ; hij vreest niet,
Ajin.	totdat hij op zijn tegenpartijders neerziet.

- Pē. 9. Hij strooit uit, geeft den armen,
 Tsadē. zijn gerechtigheid houdt eeuwig stand;
 Kof. hoog verheft zich zijn hoorn in eer.
 Rēs. 10. De goddelooze ziet het en ergert zich;
 Sjin. hij knerst met zijn tanden en smelt weg;
 Taw. der goddeloozen begeeren leidt ten verderve.

In dezen psalm, die ten nauwste aan den voorgaande aansluit en enkele uitspraken, welke daar van God gelden, op den oprechte en vrome toepast (vgl. 111 : 3b met 112 : 3b, 9b; 111 : 4a met 112 : 6c; 111 : 5a met 112 : 9a), en die het slot van ps. 111 tot uitgangspunt neemt, wordt de zegen der godsvrucht bezongen.

Allereerst wordt deze naar haar wezen geteekend als een grooten lust hebben in des Heeren geboden (vs. 1b). En wanneer dan haar vrucht in het licht wordt gesteld, dan wordt naar Israëlitische wijze gewezen op den kinderzegen, waarmede des vaders naam en invloed zoo nauw verbonden was. Het aantal der kinderen zal groot, hun positie een eervolle zijn. Ze vertegenwoordigen een macht, allereerst aan militair vermogen, voorts ook aan sociale en economische kracht (vs. 2). Geen wonder dan ook, dat in zulk een huis niets ontbreekt en dat zulk een man het loon zijner gerechtigheid immer inoogst (vs. 3). Zelfs wanneer het voor een oogenblik donker om hem heen wordt, tegenspoeden hem omringen en duisternis zijn levensweg moeilijk begaanbaar maakt, zelfs dan wordt het nooit volkomen donker. Altijd blijft het licht stralen van Gods liefdevolle tegenwoordigheid, die aan den godvreezende zijn genade verheerlijkt, zijne barmhartigheid bewijst en door zijne uitreddende daden doet zien, dat Hij als de rechtvaardige zich door zijn bondstrouw leiden laat (vs. 4).

Daarna wordt de praktijk der godsvrucht in het licht gesteld als een oefenen van barmhartigheid, een zich neerbuigen tot ellendigen, waarbij nimmer misbruik wordt gemaakt van financiële nood, maar eigen geld wordt gebruikt om in anderer behoefte te voorzien (vs. 5a). Hij is geen woekeraar, laat zijn geld niet voor zich werken, maar ziet in den arme zijn broeder, een lid van „Gods volk” (Exod. 22 : 24, Levit. 25 : 35), wien hij zijn geld „uitleent” (Deut. 15 : 8) zonder hem door op snel terugbetalen aan te dringen in moeilijkheden te brengen (Deut. 23 : 20). En wanneer hij met anderen zaken doet, dan maakt hij zich niet, ofschoon hij er de macht toe zou hebben (vgl. vs. 2), schuldig aan knevelarij; dan verontschuldigt hij zijn zedelijke tekortkomingen niet met een „zaken zijn zaken”, maar dan laat hij zich ook in zijn sociaal en economisch leven beheerschen en leiden door de rechtsregelen en rechtsbeginselen, die de

Heere zelf aan Israël kond deed (vs. 5b.) Hij ondergaat dus geen vreemde invloeden, van welke zijde die dan ook komen mogen, maar zich richtend naar de wet van den onwankelbaren God, openbaart zich in zijn leven iets van die onwankelbaarheid en staat hij vast als een rots (vs. 6a). Dit zal dan ook niet nalaten in breeden kring indruk te maken en anderer oog te openen voor de waarachtigheid der beginselen, waardoor deze oprechte zich leiden laat, zoodat zelfs na zijn verscheiden van hem gesproken en op den door hem gewerkten zegen zal gewezen worden (vs. 6b). Zoo heeft hij dan, in vrede met den Heere levend en op Hem alleen zijn vertrouwen stellend, vrede in de ziel, en deze kan hem niet ontnomen worden, zelfs niet door kwade tijdingen en ongeluksboodschappen. Zijn hart is rustig en gerust, omdat het zich op stevigen grond weet, die dragen kan en wil, die zelf onbeweeglijk is en daarom rust en vastigheid geeft aan wie zich daarop verlaat (vs. 7). Voor vrees is er dan ook geen plaats, al omringen zijne vijanden hem van alle zijden; hij weet, dat het oogenblik komen zal, dat hij als overwinnaar op hen zal kunnen neerzien, wanneer zij voor hem in het stof gebogen zullen liggen en zijn recht erkennen moeten (vs. 8).

Zoo vindt dan de Godvreezende zijn rijkdom in het geven; met ruime hand deelt hij uit; met de zegeningen, die hij van zijnen God ontving, overlaadt hij hen, die in armoede dreigen weg te zinken, en hij oogst het loon zijner gerechtigheid ook daarin, dat zijn vermogen steeds grooter wordt, zijn invloed immer stijgt, zijn naam in steeds breeder kring bekend wordt en zijn voorbeeld steeds meerderen trekt (vs. 9). Daarvan is natuurlijk een botsing het gevolg. De „goddellooze”, die zich-zelf een wet wil zijn, uit gansch andere beginselen leeft en door heel andere denkbeelden wordt geleid, kan het niet zien, dat de godsvrucht ook in dit leven haar loon met zich brengt. En als hij het dan toch moet zien, dan vervult ergernis zijn ziel en tandenknarsend is hij er getuige van hoe de zegen Gods den oprechte begeleidt. Hoe dikwijls heeft hij niet den ondergang gewenscht van hem, dien hij nu door breeden kring ziet geëerd! En die ergernis knaagt aan zijn levenswortel; blijdschap en vreugde verlaten hem; ziekte en lijden worden zijne gezellen, en zoo smelt hij weg. Wel verre dat de goddelooze ooit zou zien wat hij in het diepst van zijn ziel met onstuimig en ontembaar verlangen begeert: de ondergang der oprechten, is juist de zegen Gods, die den godvruchtige vergezelt, de bron, waaruit voor hemzelf de wateren des doods opwellen. Zijn begeeren leidt tot niets, voert naar den ondergang (vs. 10).

Psalm 113.

1. Halleluja !

- Looft, gij knechten des Heeren,
looft des Heeren Naam !
2. Geprezen zij de Naam des Heeren
van nu aan tot in eeuwigheid !
 3. Van den opgang der zon tot aan haar ondergang
zij de Naam des Heeren geloofd !
 4. Hoog boven alle heidenen is de Heere,
boven de hemelen is zijne heerlijkheid.
 5. Wie is als de Heere, onze God,
die zeer hoog woont,
 6. die zeer laag ziet,
in den hemel en op de aarde ?
 7. Hij richt den geringe op uit het stof,
verhoogt den arme uit den drek
 8. om hem te doen zitten bij de edelen,
bij de edelen zijns volks.
 9. Hij doet de onvruchtbare des huizes neerzitten
als vroolijke moeder van zonen.

Halleluja !

Deze dichter heeft den Heere gezien in de onvergelykelijke grootheid van zijn machtsvermogen en in den nederbuigenden rijkdom van zijn liefde tot al wat ellendig en nooddruftig is.

Om van het eerste een diepen indruk te geven, stelt hij voor ons geestesoog „alle heidenen”: het leven der volkeren met hun tegenstrijdige belangen en daaruit voortvloeiende oorlogen, met hun jagen naar wereldbeheersching en machtsvertoon; die volken, die in Israëls geschiedenis zoo dikwijls hun vernietigend vermogen aan het bondsvolk hadden doen ervaren en zoo herhaaldelijk te hoop waren geloopt met hun ontelbare leger-scharen. Groot zijn ze en machtig. Geweldig is ook de majesteit van hun machthebbers in hun paleizen, waarin onberekenbare schatten zijn opgestapeld en alle cultuur in dienst is gesteld van dat eene: in den glans van 's konings heerlijkheid een spiegelbeeld te geven van zijn ontzagwekkend vermogen. Maar „boven”, neen, „hoog boven alle heidenen” stelt de dichter den

Heere, die iimmers in Israëls geschiedenis reeds zoo dikwijls had bewezen, dat al dat machtsbetoon zinsbegoocheling, al deze heerlijkheid klatergoud was. Eén gebaar van den minste zijner knechten, één woord van den geringste zijner dienaren en der heidenen kracht stort ineen en hun rijkdommen vergaan. En wanneer zij dan van heerlijkheid spreken, dan moge deze glansen in de koningszaal, maar onvergelijkelijk klein is ze, vergeleken bij die van des Heeren troonzaal! Geen weerglans van aardsche heerlijkheid wordt aan het hemelgewelf gezien; maar 's Heeren heerlijkheid, de uitstraling van zijn wezensvolheid, glanst hoog boven de hemelen, des Heeren troonzaal, uit (vs. 4).

En wat dezen onvergelijkelijken God nog onvergelijkelijker maakt is dit. Er zijn vele andere goden in de wereld. Sommige van hen worden tronend gedacht aan het hemelgewelf; anderen bevolken de ruimte tusschen hemel en aarde; weer anderen bewonen de wereldzeëen of heerschen onder den grond. Maar buiten hun gebied komen ze niet.

Hoe anders is Israëls God! Hij woont „hoog”, neen „zeer hoog”, hoog boven het firmament, in den „hemel”, die boven den hemel is, in den „hemel der hemelen”. Maar dat verhindert Hem niet overal te zijn en allerwege door te dringen met de scherpste van zijn blik en het onweerstandelijk vermogen van zijn daad (vs. 5 v.). Daarbij doet Hij het zoo gansch anders dan de andere goden, die alleen oog hebben voor hun eigen „zonen”, de beheerschers der volken en hunne nabestaanden, maar wat gering is en nooddruftig laten wegzinken in den dood. De Heere — zoo zingt de dichter met een duidelijke vingerwijzing naar Hanna's lied in 1 Sam. 2 — volgt juist met nederbuigende liefde alles wat den ondergang nabij is om daaraan zijn wondere macht te betoonen. De geringe, die machteloos in het stof was neergezonken en daarin dreigde te vergaan, wordt door Hem weer opgericht, zoodat hij weer staan kan, arbeiden kan, ook danken en bidden kan (vs. 7a). De arme, die nergens levensonderhoud vinden kan en tevergeefs eenig voedsel zoekt in het drek der straten en pleinen en die, immer wroetend in drek, daarin dreigt onder te gaan, ervaart het wonder van des Heeren almachtig vermogen. Eertijds door iedereen geschuwd, een uitgeworpene der maatschappij, voor wien de duisternis der hollen nog te goed is, ontvangt hij nu een plaats aan het hoofd van zijn volk. Edelen eeren hem als hun gelijke en ruimen aan hun feestdich gaarne een plaats voor hem in (vs. 7b, 8).

Zoo zingt de dichter roemend van zijn God. Maar als rees in hem de gedachte, dat deze nederbuigende rijkdom toch ook nog wel binnen anderer bereik zou kunnen liggen en deze nog niet het onweersprekelijke bewijs is van 's Heeren onvergelijkelijke macht, haast hij zich daaraan een derde bewijs toe te voegen, dat ditmaal aan alle tegenspraak een einde zal maken. En dan stelt hij onder nieuwe gebruikmaking van Hanna's lied voor

ons oog het droeve lot der kinderlooze huisvrouw. Als „de” vrouw is ze het onbestreden hoofd van den harem, en zoo ze kinderen had, ze zouden „de” kinderen zijn, waarnaast die der slavinnen zich niet zouden durven stellen. Maar zij heeft ze niet! En nu ziet ze de oogen der bijwijven van nauw ingehouden en verholten spot tintelen over haar, die geen kind het hare mag noemen, geen zoon heeft, geen dochter zelfs. Maar daar doet God het groote wonder: de onvruchtbare wordt zwanger en ze baart, niet een dochter, doch een zoon. En zij baart weder en steeds grooter wordt het getal harer zonen, en steeds meer tintelt het oog en speelt een blijde lach om haar lippen. Een vroolijke moeder is ze van zonen!

Ziet, zoo roept de dichter het zichzelf en anderen toe, zoo werkt nu de Heere, Israëls God; zoo groot is zijn macht, zoo nederbuigend zijne liefde! Maar moet dan Diens lof niet weerklinken, overal en altijd door? En daarom richt hij zich allereerst tot hen, die daartoe met hem het meest zijn aangewezen: zij, die zich dienstknechten des Allerhoogsten noemen, Israël, het bondsvolk des Heeren. Dat moet in de allereerste plaats zingen, waarbij dan natuurlijk des Heeren Naam, het geheel zijner zelfopenbaringsdaden zingensstof bieden moet (vs. 1 v.). Maar Israël is zoo klein en die Naam des Heeren is zoo groot! Daarom moet het koor worden versterkt: alle einden der aarde moeten medezingen, alle volken moeten medejubelen (vs. 3). En dat niet maar voor een oogenblik! Altijd door, zonder ophouden, totdat de tijd ophoudt en de tijdsstroom overgaat in den oceaan der eeuwigheid (vs. 2).

Psalm 114.

1. Toen Israël uit Egypte toog,
het huis van Jakob uit een volk van vreemde tale,
2. werd Juda zijn heiligdom,
Israël zijn rijksgebied.
3. De zee zag het en vlood;
de Jordaen keerde zich achterwaarts.
4. De bergen sprongen als rammen,
de heuvelen als lammeren.
5. Wat hebt gij, zee, dat gij vliedt,
gij Jordaen, dat gij u achterwaarts keert,
6. gij bergen, dat gij als rammen springt,
gij heuvelen als lammeren?

7. Sidder, gij aarde, voor het aangezicht des Heeren,
voor het aangezicht van Jakobs God,
8. die den rotssteen verandert in een waterplas,
den kei in een waterwel!

In dezen psalm, die naar joodsche overlevering dienst heeft gedaan als feestliturgie op den 8sten dag van het paaschfeest, wil de dichter zich verkwikken door de teekening van de almacht des Heeren, die door zijne onvergelykelijke wonderdaden in Israëls geschiedenis door de gansche aarde in sidderende aanbidding moet worden verheerlijkt.

Daartoe grijpt hij terug op het groote feit, dat altijd de aanbiddende bewondering der ware Abrahamszonen heeft gaande gemaakt: den uittocht uit Egypte. Het was het wegtrekken uit het midden van „een stamelend volk”, welke eigenaardige teekening vrucht is van de antieke beschouwingswijze, die alleen eigen taal als de taal erkent en in anderer taal slechts een onbegrijpelijk, kinderlijk „stamelen” (vs. 1) ziet. Toen werd Juda „zijn” heiligdom, Israël „zijn” rijksgebied. Van wien, dat zegt de dichter niet; dat behoeft hij niet te zeggen; er is in Israël maar één „Hij”, dat is de Heere; maar één Eigenaar, dat is Israëls God. Intusschen, tot de beide deelen, waarin het bondsvolk uiteenviel en die de dichter kende, staat de Heere niet in dezelfde verhouding. Van deze is Juda de voornaamste! Dat is des Heeren „heiligdom”, want binnen Juda's gebied ligt des Heeren tempel. Israël, het noordelijk rijk, staat niet in zoo nauwe betrekking tot den Heere. Dat is maar de wijdere kring, het rijksgebied, dat zijn aanzien ontleent aan het centrale punt, aan het heiligdom (vs. 2).

Dat groote feit nu, waardoor in de geschiedenis der menscheid een volk optrad, dat van „Hem” was, heeft plaats gegrepen onder majesteitelijke wonderen, waarbij de gansche natuurwereld haar medewerking verleent. Daar wordt het vroeger nooit geziene aanschouwd: de Roode zee deelt, als Mozes zijn herdersstaf over haar uitstrekt, haar compacte watermassa's in twee hoopen, zoodat als tusschen twee steile bergwanden een pad ontstaat, waarlangs Israël den vervolger kan ontkomen. Achter Mozes, zoo zingt de dichter, heeft de zee des Heeren almachtige verschijning gezien, en nu heeft vrees haar bevangen en is ze op de vlucht gegaan: de heirscharen harer golven, die in eindeloos gedruisch gewoon waren de stranden te beuken, zijn vluchtelingen geworden, toen ze in den dienstknecht den Heer maar zagen (vs. 3a). Niet anders is het gegaan met den Jordaan, wanneer Jozua in zijn dal afdaalt om „der vaderen land” binnen te trekken. Dan moet de snelvlietende Jordaan, wiens wateren als dicht aaneengesloten legermassa's in stormpas op de Doode Zee toesnellen om haar breede vlakte in bezit

te nemen, rechtsomkeert maken, „zich achterwaarts keeren”, want in de ark, die door Israëls priesteren gedragen haar stroombed nadert, heeft de rivier den daarin zich openbarenden, almachtigen God gezien (vs. 3b).

Maar nog meer is toen gezien. De bergen en heuvelen van het Sinaï-schiereiland, die met hun voet staan in „de diepten der zeeën” en met hun rotsgevaarten spreken van onwrikbare kracht, ook zij zijn bij de zelfopenbaring van Israëls God door ontzetting aangegrepen. De bergen komen in beweging; een onzichtbare macht doet hen rijzen en dalen; ze zijn als een kudde rammen in deinende golving; alles springt en huppelt; ook de heuvelen als kleine lammeren naast de groote rammen doen mede (vs. 4).

Zoo neemt de gansche natuur deel; ze is als het ware medewerkende getuige van het wonder der schepping van des Heeren volk. En ineens is het den dichter, alsof hij die grootsche gebeurtenis aanschouwt. Hij ijlt in zijn dichterlijke verheffing de eeuwen door en staat daar nu bij de geboortegeschiedenis van zijn eigen volk. Hij ziet dat „vluchten”, dat „achterwaarts keeren”, dat „springen”, en terwijl hij zee en rivier, bergen en heuvelen aanspreekt, vraagt hij hun naar de reden van dit wondervolle doen (vs. 54). Waarom? waarom? waarom dat alles?

Het antwoord geeft de dichter in een verrassenden vorm. In plaats van zee en rivier, bergen en heuvelen aan het woord te laten en hen eene beschrijving te laten geven van wat hen drong tot dat wondervolle doen, richt hij zichzelf tot de geheele aarde. Het viertal is hem nog niet groot genoeg. Alles moet in beweging komen! Sidder en vrees maar, gij gansche schepping, want achter Mozes en Jozua, achter Israël ziet ge den Heere zelf, Jakobs God! Als Hij nader treedt, kan het geschapene niet anders doen dan vluchten en springen. Want als ge dan weten wilt hoe machtig deze „Heer” dan wel is . . . welnu . . . En dan grijpt de dichter nog eenmaal naar het rijke snoer van 's Heeren wonderdaden en hij laat er een parel van zien van het eerste water, een parel, die altijd weer tot het verdrukte en lijdende volk spreken zal van ongedachte verkwikking: de wonderen van Exodus 17 : 5—17 en Num. 20, vgl. Deut. 8 : 15. Zelfs rotsen en keien versmelten tot water, wanneer Israëls God het wil (vs. 8)!

Psalm 115.

1. Niet ons, o Heere, niet ons,
maar uwen Naam geef eere
om uwer goedertierenheid, om uwer trouwe wil!
2. Waarom zouden de heidenen zeggen :
„waar is toch hun God?”
3. Onze God is toch in den hemel ;
alles doet Hij, wat Hem behaagt.
4. Hun afgoden zijn zilver en goud,
maaksel van 's menschen handen.
5. Een mond hebben zij, maar spreken kunnen zij niet ;
oogen hebben zij, maar zien kunnen zij niet ;
een neus hebben zij, maar ruiken kunnen zij niet.
7. Hun handen — daarmede kunnen zij niet tasten ;
hun voeten — daarmede kunnen zij niet gaan ;
zij kunnen geen geluid geven met hun keel.
8. Hun gelijk zullen worden die ze maken,
ieder, die op hen vertrouwt !
9. Israël, vertrouw gij op den Heere ! —
hun hulp en schild is Hij.
10. Huis van Aäron, vertrouw gij op den Heere ! —
hun hulp en schild is Hij.
11. Gij, die den Heere vreest, vertrouwt op den Heere ! —
hun hulp en schild is Hij.
12. De Heere gedenkt onzer : zegenen zal Hij,
zegenen het huis Israëls,
zegenen het huis van Aäron,
13. zegenen die den Heere vreezen,
klein en groot.
14. Vermenigvuldigen zal de Heere u,
u en uwe kinderen.
15. Gezegend zijt gij den Heere,
die hemel en aarde gemaakt heeft !
16. De hemel is des Heeren hemel,
maar de aarde heeft Hij den menschenkinderen gegeven.
17. Niet de dooden loven den Heere
noch allen zij, die naar de stilte zijn afgedaald.

18. Maar wij, wij zullen den Heere prijzen,
van nu tot in der eeuwigheid!

Halleluja!

In een vorm, die de vraag doet rijzen, of we hier niet een van die liederen hebben, waarvan sommige gedeelten door het tempelkoor of door een priester, andere door de gemeente zelve zijn gezongen, wordt hier een beroep gedaan op de eer des Heeren, opdat deze door de redding en verlossing zijns volks het bewijs levere, dat Hij aan Israëls zijde staat en dit het recht heeft zich des Heeren volk te noemen.

Reeds dadelijk in den aanvang wordt daarbij uitgesproken, dat het volk, wanneer het Gods almachtig vermogen en zegenenden rijkdom te hulp roept, niet eigen eer en heerlijkheid op het oog heeft, maar de eere van zijn God (vs. 1a, b). Het hoort de heidenen smalend vragen: „waar is toch hun God?“ Israël is van Gods aangezicht verstooten; het gevoelt de tuchtroede van Gods toorn; de goddelijke straf drukt zwaar op hen: Israëls vijanden hebben de overhand gekregen over het volk des verbonds. Maar in plaats dat dezen in hun eigen overwinning het bewijs zien, dat de Heere zijn volk verliet, wijl dit van Hem afdoolde, beschouwen ze het veelmeer als een teeken, dat hun eigen goden veel sterker zijn dan Israëls God en dat Deze niet in staat is zijn volk te beschermen. Toen de heidenen over Israël triomfeerden, overwonnen, zoo meenden ze, hun goden Israëls God. En waar nu Israël zich er altijd op verheven had den Heere, den Schepper van hemel en aarde achter zich te hebben, daar wijzen hun tegenstanders op de meerderheid van hun eigen goden en vragen Israël vol bitteren spot: „en waar is nu de uwe?“ En nu gaat Israël met die vraag tot zijn God. Het buigt zich deemoedig onder des Heeren tuchtroede; ootmoedig belijdt het eigen onwaardigheid en zonde, en wanneer het „eere“ vraagt, herstel van macht en vermogen, dan begint het met de belijdenis, dat des Heeren goedertierenheid en trouw er aan te pas zullen moeten komen en dat het anders niet kan (vs. 1c). Dat zijn de twee zuilen, die Israëls bede omhoog zullen moeten heffen en de verhooring zullen moeten verzekeren. Zoo brengt ook hier zondebelijdenis tot inroepen van genade.

Nu hebben de heidenen met hun in vs. 2 geformuleerde vraag des Heeren almachtig vermogen ontkend en hun goden ver boven den Heere gesteld. Daarom wil de dichter ook eens een vergelijking treffen. En dan teekent hij in vs. 3 Israëls God als met één penseelstreek. Die is niet *onder* den hemel, niet *aan* den hemel, maar *in* den hemel, daar achter dat hemelgewelf met zijn wereldbollen. En Hij is niet alleen machtig, maar *almachtig*; door niemand en niets wordt zijn wil beperkt. Al wat

Hij wil *kan* Hij in 't aanzijn roepen, en al wat Hij doet, doet Hij uit vrijen wil. Niets geschiedt er *zonder* zijn wil. Toeval en noodlot zijn er niet; Hij en Hij *alleen* heerscht. Ook Israëls nederlaag en rampspoed en der heidenen overwinning en machtsbetoon zijn vruchten van *zijn* wil, en die van de heidengoden heeft daarbij niets in te brengen. De heidengoden? Maar, zoo jubelt de dichter, die hebben geen wil; die kunnen niets. Mond en oogen, ooren en neus, handen en voeten, ze doen er niets mee, ze *kunnen* er niets mee doen. Die goden, ze *zijn* niet. Van geen hunner kan gezegd worden: hij *is*, hij bestaat, hij leeft. Maakwerk is het, vrucht van menschelijke kunstvaardigheid en verbeelding. Hun eenige macht toekennen, welke dan ook, dat is in flagranten strijd met wat reeds de menschelijke rede leert, en daarom zullen zij, die dit maakwerk toch voor iets wezenlijks en persoonlijks houden en hun vertrouwen stellen op wat ze zelf maakten, hun eigen wezenlijkheid en persoonlijkheid verliezen en te niet gaan (vs. 4—8).

Zoo staat dus de tegenstelling: de Heere, Israëls God *is*; de goden zijn *niet* en wie hun toch eenig *zijn* toeschrijft en daarom zich op eenige machtsopenbaring hunnerzijds verlaat, die zal niet alleen bedrogen uitkomen, maar met hen tot niet worden. Wat zal Israël doen? De feiten *schijnen* den heidenen gelijk te geven. Daarom dringt de dichter met ontroerenden ernst er op aan, dat Israël zich toch vertrouwend verlate op dien God, dien het oog wel niet *zien* kan zooals men het maakwerk kan zien, maar wiens macht men ervaren, van wiens goedertierenheid en trouw men leven kan. En nu spreekt hij zijn eigen volk aan. In drie geledingen ziet hij het: allereerst „Israël”, de niet-priesterlijke stammen, de leeken in al hun schaakeeringen; daarna „Aärons huis”, die het altaar bedienen en het volk hebben te onderrichten van Gods wil en wet; en eindelijk „Gij, die den Heere vreest”, de proselieten, die uit de heidenwereld tot de belijdenis van Israëls God gekomen waren. Hun allen wordt op het harte gebonden toch op den Heere te vertrouwen, zich op Hem te verlaten en zich door Hem te laten leiden. En terwijl de dichter dat zingt, klinkt uit het levitische tempelkoor — waarom de levieten hier dan ook evenmin als in Ps. 118 : 2—4 en wel in Ps. 135 : 19—20 worden genoemd — de jubelende verzekering, welke te meer tot dat vertrouwen dringen moet, dat de Heere „hun hulp en schild” is, wiens beschermende almacht zij ten allen tijde zullen ervaren (vs. 9—11).

Nu verheft zich de blijde geloofs zekerheid en in den tempel weerklinkt de jubelzang, dat de Heere, die Israël scheen te hebben vergeten en verlaten, zich weer in genade tot zijn volk neerbuigt, daaraan weer in ontferming denkt (vs. 12a). Gods goedertierenheid en trouw heeft den scheidsmuur, door des volks zonden opgetrokken, vernietigd. Er is weer een effen pad en

de zegenstroom bruist weer uit den hemel over het verstervend erfvolk neder. „Zegenen zal Hij”, zoo schalt het. En om de rijke volheid daarvan te teekenen, worden weer de drie gedingen des volks genoemd, die van dien zegen zullen genieten (vs. 12b—13). Daarbij wordt dan uitdrukkelijk in het licht gesteld, dat die zegen zich ook zal doen gelden in den uitgroei des volks: de gezinnen zullen weer groot worden; Israël zal zijn vijand weer kunnen antwoorden; de pijlkoker zal weer vol zijn (vs. 14).

Zoo zal dan over Israël een nieuwe tijd gaan aanbreken: een tijd van overvloedigen zegen. Of zou die zegen niet rijk zijn, nu hij nederdaalt van dien God, wiens scheppend alvermogen hemel en aarde in het aanzijn riep (vs. 15)? Hij beschikt over beide: den hemel behield hij voor zich, de aarde gaf Hij den menschen. Daar moeten de levenden des Heeren lof zingen. De levenden! De dooden zingen niet meer; die zijn in „de stilte”, het land van het absolute zwijgen (vs. 17). Maar de levenden moeten het dan ook zonder ophouden doen. Ja, zegt de dichter in blijde geloofsverheffing, wij *zullen* het doen, want — zoo ligt in den ondergrond van zijn denken — de Heere zal zorgen voor de verheerlijking van zijnen Naam en door zijne zelfopenbaring Israël het loflied in het hart en op de lippen leggen.

Psalm 116.

1. Ik heb den Heere lief, want Hij hoort de stem mijner smeeking; ;
2. Hij toch neigde naar mij zijn oort en dage toen ik riep.
3. Banden des doods omgaven mij; angst en van het doodenrijk troffen mij; benauwdheid en bekommernis vond ik.
4. Maar den Naam des Heeren riep ik aan: „Och, Heere, red mijne ziel!”
5. Genadig is de Heere en rechtvaardig en onze God is ontfermende.
6. Een behoeder der eenvoudigen is de Heere: ben ik zwak, dan redt Hij mij.
7. Keer weder, mijne ziel, tot uwe rust, want de Heere heeft u welgedaan!

8. Ja, Gij hebt mijne ziel gered van den dood,
mijne oogen van tranen,
mijn voet van aanstoot :
9. ik mag voor des Heeren aangezicht wandelen
in de landen der levenden !
10. Ik bleef gelooven, toen ik sprak :
„ik, ik ben zeer ter neer gebogen,”
11. toen ik, ik in mijn onrust zeide :
„alle menschen zijn leugenaars”.
12. Wat zal ik den Heere vergelden
voor al zijne weldaden aan mij ?
13. Den beker der verlossingen wil ik opnemen
en des Heeren Naam aanroepen.
14. Mijne geloften wil ik den Heere betalen
ten aanschouwe van gansch het volk.
15. Kostbaar is in de oogen des Heeren
de dood zijner vromen.
16. Och, Heere, zeker ben ik uw knecht ;
uw knecht ben ik, een zoon uwer dienstmaagd ;
Gij hebt mijne banden losgemaakt.
17. U wil ik offeren een offer van dank
en des Heeren Naam aanroepen.
18. Mijne geloften wil ik den Heere betalen
ten aanschouwe van gansch het volk,
19. in de voorhoven van het huis des Heeren,
in het midden van U, o Jeruzalem !

Halleluja !

Door donkere wegen is deze zanger door zijnen God geleid. Een ernstige krankheid heeft hem aangegrepen. Reeds zag hij in het verschiet de vale nevelen van den dood en werd zijn ziel vervuld van angst en vrees bij het nader treden van het rijk van stilte en duisternis (vs. 3). In dien nood heeft hij tot den Heere geroepen om herstel, om redding zijner ziel, de bron van leven (vs. 4b.) Ook heeft hij in die diepte van lijden geloften afgelegd, die spraken van levenswijding en dankbaarheidsbewijzen (vs. 14a, 18a). Zoo heeft hij gebeden. En toen is het wonder geschied : de krankheid week, de levenskrachten keerden terug. Dat deed de Heere, die het oor neigde en hoorde (vs. 1 v.) !

Maar nu heeft de dichter zich in dien weg van lijden en

bidden, van verhooring en genezing, verheven tot de blijde hoogte van de kennis van het liefdeswezen Gods, zooals dat openbaar wordt eenerzijds in genade en ontferming en anderzijds in rechtvaardigheid naar den rijkdom des verbonds; ook hiervan, dat de „eenvoudigen” d. i. zij, die door zwakheid en onkunde zichzelf niet kunnen helpen en daarom in bijzondere mate de goddelijke bescherming noodig hebben, in den Heere hun behoeder vinden, die hen aangrijpt en vasthoudt, leidt en bestuurt, bewaart en redt (vs. 6).

Daarom is er liefdesgloed ontstoken in zijn ziel voor dien God, die zulk een helper is gebleken in benauwdheid, zulk een hoorder des gebeds (vs. 1) en die den ongedachten rijkdom schonk van „in de landen der levenden” onder ’s Heeren bewarende en beschermende hand te mogen voortgaan op den ingeslagen levensweg (vs. 9). En nu moet hij van dat alles zingen en zijn geloof in dien goddelijken „Helper in den nood” uitzingen, dat geloof, dat hem zelfs in de diepste diepte van het lijden niet verliet, dat in hem leven bleef, zelfs toen zijn lippen klaagden en beschuldigden, toen onrust en angst voor goed hun troon in zijn ziel schenen te hebben opgeslagen. Die God, *zijn* God, is de Heiland van zwakken en aangevochtenen, en een krachtig levend geloof in, een in kinderlijk vertrouwen zich vastklemmen aan zijn genade en erbarming is het eenige steunpunt bij lijden en verlatenheid (vs. 10).

En als de dichter dan zingen gaat, dan spreekt hij allereerst van die liefde (vs. 1a), die nu weer in nieuwen gloed is ontbrand bij de wondere ervaring van ongedachte gebedsverhooring en van redding uit den diepsten nood (vs. 2—4). Daarna laat hij in het licht zijner persoonlijke bevinding de glansen schitteren van goddelijke genade en neerbuigende liefde (vs. 5 v.), opdat ook de laatste deining, de laatste nagolving van den nu voorbijgeganen storm moge wijken en het watervlak van zijn zieleleven weer die kalme rust moge vertoonen, die vrucht is van een krachtig levend geloof en van brandende liefde tot God (vs. 7). Vervolgens stelt hij nog eens in al zijn heerlijkheid voor zijn zielsbewustzijn wat de Heere voor hem deed, waardoor het bijkans vallen („aanstoot”) werd omgezet in een blij wandelen (vs. 8 v.), en jubelt hij het uit, dat hij zelfs in de diepte van het lijden in kinderlijk geloofsvertrouwen zich aan zijn God heeft mogen blijven vastklemmen (vs. 10 v.).

Met dat laatste heeft de dichter alles voor zijn zielsoog uitgestald, wat hij aan „weldaden” van zijnen God ontving om nu met een „wat zal ik vergelden?” zichzelf af te vragen, hoe hij bij dien overweldigend grooten rijkdom van zegeningen ooit in staat zal zijn den dank zijns harten dien vorm te geven, dat ook maar eenigermate uit zijn daden blijkt wat leeft in zijn hart. En dan grijpt hij uiteraard naar dien vorm, dien Israëls cultische leven binnen zijn bereik stelt. Allereerst naar het

paaschfeest, dat ook sprak van ongedachte verlossing en in welks liturgie „de beker der verlossingen” zulk een groote plaats innam (vgl. ook Matth. 26 : 27). Zoo zal hij straks aan het offermaal, dat op het dankoffer volgen zal, ook den beker opheffen en in blijden jubel van uitredding gewagen (vs. 13). En daarna spreekt hij van het in daden omzetten van alles, wat hij in zijn grooten nood aan zijn God in geval van genezing beloofde. Dan zal hij al die offeranden brengen en dat op een uur, waarop een groote schare bij het altaar te vinden is, opdat „gansch het volk” in hem zien moge wat de Heere voor zijn volk zijn wil en hoe Hij het gebed verhooren wil (vs. 14). In hem toch is het duidelijk geworden, dat de Heere het niet licht tot den dood zijner vromen komen laat. Hij laat zich door den dood niet gemakkelijk hen ontrukken, die hier op aarde zijnen lof zingen en zijne daden verheerlijken (vs. 15).

Maar nu heeft de dichter niet alleen voor *dit* oogenblik behoefte aan des Heeren genaderijke tegenwoordigheid en aan zijn uitreddende ontferming. Nu zingt en dankt hij wel, maar als straks het leven weer op hem aandringt, wat dan? Daarom moet de Heere bij hem blijven, en zoo herinnert hij Hem daaraan, dat hij voor God geen vreemde is. Niet alleen dient hij zelf den Heere, maar ook van zijn vrome moeder mag hij hetzelfde getuigen. Hij is als een slaaf, die in het huis van zijn meester geboren is („zoon van uwe dienstmaagd”) en kan dus, wijl zulk een slaaf uiteraard trouwer is en in nauwer contact leeft met den meester (vgl. Gen. 14 : 14, 15 : 3), er op hopen, dat ook de meester zijnerzijds meer liefde aan hem zal betoonen (vgl. Ps. 86 : 16). Daaraan moge de Heere nu ook verder denken en hem voor ziekte behoeden (vs. 16).

En nu verheft zich nog eenmaal voor het geestesoog van den dichter alwat de Heere voor hem deed. God was het, die „de banden” van den dood voor hem ontbond en hem weer vernieuwde levenskracht schonk (vs. 16c). Daarom richt zijn begeeren zich op dat ééne : om den Heere daarvoor door offeranden te danken. En dat niet in stilte, maar ten aanschouwe van „gansch het volk”; niet dus in een afgelegen plaats maar in het centrale punt van Israëls leven : in Jeruzalem, de hoofdstad des rijks, in den tempel, waar de Heere woont en waar God en volk elkander ontmoeten in offeranden en gebeden. Daar wil de dichter staan en danken voor „onuitsprekelijke weldaden”.

Psalm 117.

1. Looft den Heere, al gij volken,
prijst Hem, al gij natiën!
2. Want geweldig is zijne goedertierenheid over ons
en des Heeren trouw is eeuwig!

Halleluja.

In dezen psalm, die „juist in zijn kleinheid een der beste bewijzen is van de kracht, waarmede binnen den kring van het O. T. de wereldomvattende doelstelling der openbaringsreligie aan de nationale grenspalen schudt” (Delitzsch), worden alle volken en natiën opgeroepen om in plaats van in Israëls God een tegenstander hunner goden te zien, deze te verlaten en met Israël in te stemmen in hartelijke lofprijzing en kinderlijke vereering (vs. 1).

Slechts ééne drangreden brengt de dichter daarvoor bij, maar deze is dan ook ruimschoots voldoende om aan den oproep kracht bij te zetten. Gelijk Israëls geschiedenis bewijst is de Heere niet een God, tot wien men slechts met vrees en beven naderen mag gelijk men dat doen moet tot de goden der andere volkeren. Hij buigt zich in ontferming en meedoogen tot het zondige en zwakke neer, vernietigt het niet maar heft het op; ja, die goddelijke goedertierenheid is zoo groot, dat ze „geweldig” is in machtsopenbaring, zoodat ze alles vernietigt wat hare machtsontplooiing in den weg staat; alles, dus ook mensche-lijke zonde en ongerechtigheid. Ook is Hij de „getrouwe”, op wien men aan kan, tegenover wien ook voor den geringsten twijfel geen plaats is, wiens belofte zich altijd weer verwerkelijk maakt ondanks allen schijn van het tegendeel. Niet ’s menschen zonden maar des Heeren trouw is de beslissende factor in ’s Heeren doen. Met volle vertrouwen mag de mensch tot Hem naderen en daarbij er zeker van zijn, dat des Heeren ontferming den bidder niet afwijst.

Psalm 118.

1. Looft den Heere, want Hij is goed,
want eeuwig duurt zijn goedertierenheid!
2. Dat Israël nu zegge:
„want eeuwig duurt zijn goedertierenheid!”

3. Dat het huis van Aäron nu zegge :
„want eeuwig duurt zijn goedertierenheid !”
4. Dat zij, die den Heere vreezen, nu zeggen :
„want eeuwig duurt zijn goedertierenheid !”
5. Uit de benauwdheid heb ik den Heere aangeroepen ;
de Heere heeft mij verhoord, in de ruimte gesteld.
6. De Heere is mijn ; ik zal niet vreezen ;
wat zou een mensch mij kunnen doen ?
7. De Heere is mijn ; onder die mij helpen ;
zoo zal ik, ik dan op hen nederzien, die mij haten.
8. Het is beter tot den Heere de toevlucht te nemen
dan op een mensch te vertrouwen.
9. Het is beter tot den Heere de toevlucht te nemen
dan op edelen te vertrouwen.
10. Al omgeven mij alle heidenen,
in den Naam des Heeren houw ik ze neder.
11. Al omringen zij mij gansch en al,
in den Naam des Heeren houw ik ze neder.
12. Al omringen zij mij als bijen,
al vlammen zij op als een doornenvuur,
in den Naam des Heeren houw ik ze neder.
13. Gij hebt mij wel geduchtig gestooten om mij te doen vallen,
maar de Heere hielp mij.
14. Mijn sterkte en psalm is de Heere ;
Hij is mij tot redding geworden.
15. Jubeltoon en zegezing in de tenten der rechtvaardigen :
„des Heeren rechterhand doet krachtige daden ;
16. des Heeren rechterhand verhoogt ;
des Heeren rechterhand doet krachtige daden.”
17. Ik zal niet sterven, maar leven
en des Heeren daden vertellen !
18. Geducht tuchtigde mij de Heere,
maar aan den dood gaf Hij mij niet over.
19. Opent mij de poorten der gerechtigheid ;
ik wil er doorgaan en den Heere loven.
20. Dit is de poort des Heeren ;
rechtvaardigen mogen er door binnengaan.
21. Ik wil U loven, omdat Gij mij verhoord hebt
en mij tot redding zijt geworden.

22. De steen, dien de bouwlieden verworpen hadden,
is geworden tot een hoofd des hoeks.
23. Van den Heere is dit geschied,
wonderbaar is het in onze oogen.
24. Dit is de dag, dien de Heere gemaakt heeft;
laat ons daarin ons verheugen en verblijden!
25. Och Heere, geef toch heil!
Och Heere, geef toch voorspoed!
26. Gezegend zij hij, die komt in den Naam des Heeren!
Wij zegenen U uit het huis des Heeren.
27. De Heere is God en Hij heeft ons licht gegeven.
Bindt het feestoffer met touwen
tot de horens van het altaar.
28. Mijn God zijt Gij; U wil ik loven;
mijn God, U wil ik verhoogen.
29. Looft den Heere, want Hij is goed,
want eeuwig duurt zijn goedertierenheid.

Deze psalm is waarschijnlijk gedicht met het oog op en dus voor het eerst gezongen bij gelegenheid van het feest van de voltooiing van Jeruzalems muur in 444, toen de beëindiging van dit moeilijke werk en de daarmee gepaard gaande veiligstelling van 's Heeren tempel eene nieuwe periode in de geschiedenis des volks scheen te zullen inluiden. We hebben hier geen persoonlijk lied voor ons. De „ik”, die hier sprekend wordt ingeleid, is Israël zelf, dat met dank aan den Heere, die op zoo wondere wijze redding schonk, terugziet op den moeitevollen tijd, die achter hen ligt. De psalm is derhalve een voor deze bepaalde feestelijke gelegenheid gedichte dankliturgie, gezongen bij het opgaan des volks naar den tempel, waar offeranden en feestgetij aller dank vertolkten. Volgens een in den Talmoed bewaarde traditie werden vs. 1—19 in processie gezongen bij het opgaan naar den tempel, vs. 20—27 door het levietenkoor, dat uit den tempel de processie tegemoet trad, die met vs. 28 antwoordde, waarna allen te zamen, gemeente, priesters en levieten in vs. 29 uiting gaven aan den drang des harten om den Heere dankend te loven. Een andere traditie, welke in den z.g. Targoem, de arameesche vertaling van het O. T., is bewaard gebleven, zegt, dat ps. 118 in beurtzang gezongen is. Daarbij werd dan telkens de eerste helft van vs. 23—25 door het levietenkoor en de tweede helft dier verzen door de gemeente gezongen bij het binnentreden van den tempel. Hierop volgde een solist van het koor met vs. 26a, waarop het koor met vs. 26b antwoordde en de gemeente met vs. 27a. Ook in

vs. 27b—29 wisselden koor (vs. 27b) en gemeente (vs. 28) af, waarbij dan vs. 29 door allen tegelijk werd gezongen. Ofschoon de traditie hiervan niet spreekt, blijkt uit den bouw van dezen psalm, dat ook in vs. 1—19 de stemmen elkander afwisselden. Hoewel niet alles duidelijk is, schijnen we het ons toch wel zoo te mogen voorstellen, dat eerst de geheele processie vs. 1 zong, waarna de tweede helft van de verzen 2—4 gezongen werd door den betrokken groep. Daarop volgden vs. 5—7, 8—12 en 13—18, telkens door andere afdeelingen der processie gezongen, waarbij in de verzen 8—12 de afdeeling in twee groepen uiteenviel, zoodat vs. 8a, 9a, 10a, 11a en 12a door één groep gezongen werd, waarop de andere groep met vs. 8b, 9b, 10b, 11b en 12b antwoordde. In vs. 19 nam dan weer de geheele processie het woord.

De psalm begint met eene inleiding, waarbij de gansche schare zingend verzekert, dat des Heeren goedertierenheid eeuwig duurt, waarom het dan ook Israëls roeping is in haar dankliederen (vgl. ps. 106, 107, 136) daarvan roemend te gewagen. Daarna wordt in vs. 5—18 herinnerd aan Israëls ervaringen in de pas voorbij gegane jaren, waarin de Heere het wondere vermogen zijner goedertierenheid zoo duidelijk aan het bondsvolk heeft doen zien. Het was een tijd van benauwdheid (vs. 5), waarin de vijanden op allerlei wijze getracht hebben Israël ten val te brengen (vs. 13). Ja hun haat was zoo bitter, hun aanval zoo geweldig (vs. 12), dat Israël vaak der vertwijfeling nabij was en telkens meende in den strijd te zullen omkomen (vs. 17, 18b). Daarbij kwam het telkens bedrogen uit, wanneer het op menschen, op edelen zelfs zijn vertrouwen stelde (vs. 8b, 9b). Maar in dien druk heeft Israël geleerd wat het aan zijn God heeft en dat het altijd de moeite waard is zich uitsluitend op Hem te verlaten. Dan wijkt de benauwing (vs. 5b); dan is er geen reden meer tot vrees (vs. 6a); dan wordt overwinningsvreugde genoten (vs. 7b); dan wordt in zijnen Naam de onuitputtelijke bron gevonden van ongedachte krachtsontplooiing (vs. 10—12). Dan wordt de Heere de redder (vs. 14). Dat alles is intusschen voor Israëls bewustzijn te wonderlijker, daar het de aanvallen der vijanden en de openbaring van hun grenzeloozen haat ziet in hooger licht. Daarin openbaarde zich des Heeren misnoegen over Israëls zonde en ongerechtigheid. De volken hebben „duchtig gestooten” (vs. 13), maar de Heere heeft „geducht getuchtigd” (vs. 18). Doch deze tuchtiging was geen einddoel, maar middel. Israëls lijden heeft niet ondergang ten doel, maar Israëls reiniging, opdat het overeenkomstig zijn hooge roeping des Heeren groote daden verkondige en in „de tenten der rechtvaardigen” zijn reddende almacht worde bezongen (vs. 15—18).

Zoo dringt dan ook het lijden en de ellende der nu voor goed voorbijgegane jaren tot hartgrondigen dank aan Israëls trouwen Verbondsgod, wien alleen de eere van Israëls uitred-

ding toekomt en wiens eeuwigdurende goedertierenheid het volk in blijmoedig Godsvertrouwen de toekomst doet tegenblikken. Daarom gaat het volk nu op naar den tempel, waar de Heere troont en den in offers en blij feestgetij zich uitsprekenden dank des volks wil aannemen. Nog zijn de poorten gesloten, maar reeds klinkt het: „opent mij de poorten”. En deze worden hier „poorten der gerechtigheid” genoemd (vs. 19), omdat ze den toegang ontsluiten tot de „woning der gerechtigheid” (Jer. 31 : 23), waar de rechtvaardige God troont en des Heeren gerechtigheid zich openbaart in heilrijke en reddende daden.

Maar, zoo antwoordt het levietenkoor, om tot den Heere te naderen, wiens „gerechtigheid” den tempel vervult, moet het volk ook in overeenstemming zijn met den maatstaf, die in des Heeren heilig wezen gelegen is en waaraan zijn volk beantwoorden moet: alleen wie „rechtvaardig” is, wie aan den goddelijken norm beantwoordt, mag binnenkomen; voor geen onreine en geen afvallige openen zich de poorten (vs. 20, vgl. Ps. 5 : 5. 24 : 3—6).

Zoo treedt de processie dan het voorhof binnen, waar de gemeente, opziende naar des Heeren woning, haren God het doel harer komst meldt. Niet eigen grootheid wil zij bezingen; zingend wil zij den Heere danken voor zijn verlossende daden (vs. 21). En daarbij gaat ze met haar gedachten als vanzelf naar het bouwwerk, dat nu is voltooid. Hoeveel hoeksteen („hoofden des hoeks”) zijn daarbij gebruikt; hoevele daarbij ook als waardeloos ter zijde geworpen (vgl. Jer. 51 : 26, Ef. 2 : 20 v.). En nu ziet Gods volk des Heeren werk als een bouwwerk. Daarin heeft Sion niet alleen een groote plaats, maar moet het zelfs de rol vervullen van den hoeksteen, die het geheele bouwwerk moet dragen en bijeenhouden. De „bouwlieden” — wie dat zijn, zegt de dichter niet; of ze in dan wel buiten Israël gevonden worden, laat hij ten eenenmale in het midden; dat blijkt eerst in N. Tisch licht, vgl. Matth. 21 : 42 — hebben daarvoor geen oog. Voor hen is Sion waardeloos. Maar de Heere heeft desondanks zijn raadsplan verwezenlijkt en wat Jes. 28 : 16 zag, is nu heerlijke werkelijkheid geworden (vs. 22). Hoe dat mogelijk is, begrijpen ook deze zangers niet; maar één ding weten ze: menschen hebben het niet gedaan; het is Gods werk (vs. 23). Daarom is deze feestdag ook niet Israëls dag, maar 's Heeren dag, en Israël heeft daarbij de roeping van des Heeren heerlijkheid en goedertierenheid te zingen (vs. 24).

Daarom kan Israël dan ook vol vertrouwen de toekomst tegengaan, tot zijnen God biddend om heil en voorspoed. Wanneer het zijn taak naar behooren zal willen vervullen, dan moet het zeker zijn van des Heeren beschermende nabijheid, bekwaammakende ontferming en zegenende kracht. En wanneer de gemeente daarom bidt (vs. 25), dan treden Israëls priesters naar voren en uit kracht van de hun door den Heere zelf ge-

geven bevoegdheid leggen ze zijn zegen als krachtige levensrealiteit op het volk (vs. 26, vgl. Deut. 21 : 5). Daarop barst uit het midden der feestmenigte een nieuwe jubelzang los, die den Heere roemt als Israëls God en Israëls lichtbron, welke op den donkeren nacht den stralenden dag heeft doen volgen (vs. 27a).

Maar dan moet ook des harten dank in daden worden omgezet. Niet met ledige handen is de gemeente opgegaan naar den tempel. Een keur van offerdieren vervult den voorhof. Nu is het oogenblik aangebroken om ze naar het altaar te geleiden, waar van verzoening en van levenswijding zal worden getuigd. Zoo binde ieder dan naar priesterlijk vermaan zijn feestoffer en voere het naar het altaar heen (vs. 27). En terwijl de hoornen van het groote brandofferaltaar, dat vóór „des Heeren woning” staat, druipen van het bloed en het altaar rookt van den geur der offerdieren, stijgt uit het midden der feestschare nog eenmaal de blijde jubel des harten, die spreekt van Israëls Godverheerlijkend levensdoel (vs. 28). Ten slotte vereenigen volk, priesters en levieten zich in denzelfden vreugdegalm, waarmede de psalm aanving, welke roemend gewaagt van des Heeren eeuwige goedertierenheid, die zonder ophouden voorwerp en inhoud moet zijn van Israëls lied (vs. 29).

Psalm 119.

- Alef.
1. Welgelukzalig zijn de oprechten van wandel,
zij, die in des Heeren wet gaan.
 2. Welgelukzalig zijn zij, die zijne getuigenissen
bewaren,
van ganscher harte Hem zoeken,
 3. ook geen ongerechtigheid doen,
in zijne wegen wandelen.
 4. Gij, Gij hebt uwe geboden gegeven,
opdat men ze trouw zou onderhouden.
 5. Och of mijn gangen vast waren
in het onderhouden van uwe inzettingen!
 6. Dan zou ik niet beschaamd worden
bij het zien naar al uwe bevelen.
 7. Met een oprecht hart wil ik U loven
bij het leeren van de verordeningen uwer ge-
rechtigheid.

8. Uwe inzettingen wil ik onderhouden;
verlaat mij niet geheel en al!

Bêth.

9. Hoe kan een jongeling zijn pad rein houden?
Als hij zich houdt aan uw woord!
10. Met mijn geheele hart zoek ik U:
laat mij van uwe bevelen niet afdwalen!
11. Ik berg uw eisch in mijn hart,
opdat ik tegen U niet zondige.
12. Geloofd zijt Gij, o Heere!
leer mij uwe inzettingen!
13. Met mijne lippen tel ik op
al de verordeningen uws monds.
14. In den weg uwer getuigenissen verheug ik mij
meer dan over allerlei rijkdom.
15. Uwe geboden wil ik overdenken
en op uwe paden letten.
16. In uw inzettingen zal ik mij verlustigen,
uw woord zal ik niet vergeten.

Gimel.

17. Doe wel aan uwen knecht, dat ik leve;
dan wil ik uwe woorden bewaren.
18. Ontdek mijne oogen, opdat ik zie
de wonderen uit uwe wet.
19. Een vreemdeling ben ik op de aarde:
verberg uwe bevelen voor mij niet.
20. Mijn ziel vergaat van verlangen
naar uwe verordeningen te aller tijd.
21. Gij scheldt de vervloekte overmoedigen,
die afdwalen van uwe bevelen.
22. Wentel smaad en verachting van mij af,
want uwe getuigenissen heb ik bewaard.
23. Al zouden zelfs vorsten nederzitten en tegen mij
beraadslagen,
toch overdenkt uw knecht uwe inzettingen.
24. Ja, uw getuigenissen zijn mijne verlustiging,
mijne raadslieden.

Daleth.

25. Reeds kleeft mijn ziel aan het stof:
maak mij levend naar uw woord!

26. Mijn wandel verhaalde ik U en Gij hebt mij verhoord:
leer mij uwe inzettingen!
27. Geef mij inzicht in den weg uwer geboden,
opdat ik uwe wonderen overdenke.
28. Mijn ziel schreit van kommer:
richt mij op naar uw woord!
29. Doe ver van mij den weg der leugen
en verleen mij genadiglijk uwe wet.
30. Den weg der waarheid heb ik verkoren,
uwe verordeningen heb ik vóór mij gesteld.
31. Ik ben gehecht aan uw getuigenissen;
maak, Heere, mij niet te schande!
32. Den weg uwer bevelen wil ik loopen,
want Gij verruimt mij het hart.

He.

33. Leer mij, Heere, den weg uwer inzettingen,
opdat ik dien ten einde toe beware.
34. Geef mij inzicht, opdat ik uwe wet beware
en onderhoude van ganscher harte.
35. Doe mij treden in het pad uwer bevelen.
want daarin heb ik lust.
36. Neig mijn hart tot uwe getuigenissen
en niet tot vuil gewin.
37. Wend mijn oogen af van het zien naar wat
ijdel is,
schenk mij leven op uwe wegen.
38. Doe aan uw knecht uw belofte gestand,
gedaan aan die U vreezen.
39. Wend mijne smaadheid af, die ik vrees,
want uwe verordeningen zijn goed.
40. Zie, ik heb een lust aan uwe geboden;
schenk mij leven in uwe gerechtigheid.

Waw.

41. En dat uwe gunstbewijzen over mij komen, Heere,
uw heil naar uwe belofte,
42. opdat ik wat te antwoorden heb aan wie mij
hoont,
want ik vertrouw op uw woord.

43. En onttrek niet geheel en al het woord der
waarheid aan mijn mond,
want ik, op uwe verordeningen hoop ik.
44. Zoo zal ik uw wet steeds onderhouden,
eeuwiglijk en altoos,
45. en wandelen in de ruimte,
want uwe geboden zoek ik.
46. Ook zal ik van uwe getuigenissen voor koningen
spreken
en mij niet schamen,
47. en mij verlustigen in uwe bevelen,
die ik liefheb,
48. en mijn handen opheffen naar uwe bevelen, die
ik liefheb,
en uwe inzettingen overdenken.

Zajin.

49. Gedenk het woord, tot uwen knecht gesproken,
daar Gij mij hoop hebt gegeven.
50. Dit is mijn troost in mijn ellende,
dat uw belofte mij in 't leven houdt.
51. Overmoedigen hebben zeer den spot met mij
gedreven ;
toch ben ik van uw wet niet afgeweken.
52. Gedacht heb ik aan uw gerichten van ouds aan,
o Heere, en ik heb mij getroost.
53. Gloeiende toorn heeft mij aangegrepen vanwege
de goddeloozen,
die uwe wet verlaten.
54. Gezangen zijn uw inzettingen mij geworden
in het huis mijner vreemdelingschap.
55. Des nachts heb ik gedacht aan Uw Naam, Heere,
en uw wet heb ik onderhouden.
56. Dat is mij ten deel gevallen,
omdat ik uwe geboden bewaard heb.

Chêth.

57. Mijn deel, o Heere, zeg ik,
is uwe woorden te bewaren.
58. Van ganscher harte zoek ik uw gunst ;
wees mij genadig naar uwe belofte.

59. Mijne wegen overdacht ik
en keerde mijne voeten weer naar uwe ge-
tuigenissen.
60. Ik heb gehaast en niet getalmd
uwe bevelen te onderhouden.
61. Strikken van goddeloozen hebben mij, omgeven
toch heb ik uwe wet niet vergeten.
62. Te middernacht sta ik op om U te loven
voor de verordeningen uwer gerechtigheid.
63. Ik ben een gezelschap van allen, die uw Naam vreezen,
en van hen, die uwe geboden onderhouden.
64. Van uwe goedertierenheid, Heere is de aarde vol;
leer mij uwe inzettingen.

Têth.

65. Gij hebt uw knecht welgedaan,
Heere, naar uw woord.
66. Leer mij goed verstaan en kennen,
want ik geloof uwe bevelen.
67. Vóór ik verdrukt werd, dwaalde ik,
maar nu onderhoud ik uw eisch.
68. Goed zijt Gij en goeddoende :
leer mij uwe inzettingen.
69. Overmoedigen dichten mij leugens toe ;
maar ik, van ganscher harte bewaar ik uwe
geboden.
70. Ongevoelig als vet is hun hart,
maar ik, in uwe wet verlustig ik mij.
71. Het is mij goed, dat ik verdrukt ben geweest,
opdat ik uwe inzettingen zou leeren.
72. De wet uws monds is mij beter
dan duizenden stukken goud en zilver.

Jod.

73. Uwe handen hebben mij gemaakt en toebereid :
geef mij inzicht, opdat ik uwe bevelen leere.
74. Die U vreezen zien mij en verheugen zich,
want op uw woord hoop ik.
75. Ik weet, Heere, dat uwe verordeningen recht-
vaardig zijn
en dat Gij mij uit getrouwheid hebt verdrukt.

76. Laat toch uw goedgunstigheid tot mijne vertroosting zijn
naar uw belofte aan uw knecht.
77. Laat uw barmhartigheden over mij komen, mij ten leven,
want uw wet is mijne verlustiging.
78. Laat de overmoedigen beschaamd worden, omdat zij mij zonder oorzaak hebben verdrukt,
maar ik, ik overdenk uwe geboden.
79. Laat tot mij zich wenden die U vreezen en die uwe getuigenissen kennen.
80. Laat mijn hart volkomen zijn in uwe inzettingen, opdat ik niet beschaamd worde.

Kaf.

81. Mijn ziel smacht naar uw heil,
op uw woord hoop ik.
82. Mijn oogen smachten naar uw belofte en zeggen: „wanneer zult Gij mij vertroosten?”
83. Hoewel ik geworden ben als een lederen zak in den rook,
heb ik toch uwe inzettingen niet vergeten.
84. Hoevele zullen de dagen van uw knecht zijn? wanneer zult Gij gericht oefenen onder mijne vervolgers?
85. Overmoedigen hebben mij kuilen gegraven, zij, die niet leven naar uw wet.
86. Al uwe bevelen zijn waarheid;
zonder oorzaak vervolgt men mij: help mij!
87. Bijna hadden zij mij op aarde vernietigd, maar ik, ik heb uwe geboden niet verlaten.
88. Naar uwe goedgunstigheid schenk mij leven, opdat ik het getuigenis uws monds onderhoude.

Lamed.

89. Eeuwig is uw woord, o Heere!
Stand houdt het als de hemel.
90. Van geslacht tot geslacht is uw trouw;
de aarde hebt Gij gegrondvest, zoodat ze staat.
91. Naar uwe verordeningen staan zij nog heden,
want het al is uw knecht.

92. Als uwe wet niet mijne verlustiging was,
ik ware in mijn ellende ondergegaan.
93. In eeuwigheid vergeet ik uwe geboden niet,
want daardoor doet Gij mij leven.
94. Ik ben de Uwe : red mij,
want ik zoek uwe geboden.
95. De goddeloozen hopen mij te doen omkomen,
maar ik geef acht op uw getuigenissen.
96. Aan al het volkomene heb ik een eind gezien,
maar uw bevel is zeer wijd.

Mêm.

97. Hoe lief heb ik uwe wet ;
den ganschen dag is zij mijne overpeinzing.
98. Uw bevelen maken mij wijzer dan mijne vijanden,
want voor eeuwig zijn zij de mijne.
99. Verstandiger ben ik dan al mijn leermeesters,
want uwe getuigenissen zijn mijne overpeinzing.
100. Ik heb meer inzicht dan de ouden,
want ik bewaar uwe geboden.
101. Van ieder boos pad hield ik mijn voeten af
om uw woord te onderhouden.
102. Van uwe verordeningen week ik niet af,
want Gij, Gij hebt mij onderricht.
103. Hoe streelend voor mijn gehemelte zijn uwe
beloften,
meer dan honig voor mijn mond.
104. Door uwe geboden krijg ik inzicht ;
daarom haat ik ieder leugenpad.

Noen.

105. Uw woord is een lamp voor mijn voet
en een licht over mijn pad.
106. Ik zwoer en wil het gestand doen :
dat ik uwe rechtvaardige verordeningen onder-
houden zal.
107. Ik ben in zeer grooten druk :
Heere, schenk mij leven naar uw woord.
108. Laten toch de vrijwillige offeranden mijns monds
U welgevallig zijn, Heere,
en leer mij uwe verordeningen.

109. Mijn leven is voortdurend in gevaar ;
toch vergeet ik uw wet niet.
110. Goddeloozen hebben mij een strik gespannen ;
maar van uwe geboden ben ik niet afgeweken.
111. Uwe getuigenissen zijn voor eeuwig mijn erfdeel,
want zij zijn de vreugde mijns harten.
112. Mijn hart heb ik geneigd om uwe inzettingen
te doen,
voor altijd, ten einde toe.

Samech.

113. Twijfelaars haat ik,
maar uwe wet heb ik lief.
114. Mijn schuts en schild zijt Gij ;
op uw woord hoop ik.
115. Wijkt van mij, gij boosdoeners,
opdat ik de bevelen mijns Gods beware !
116. Ondersteun mij naar uwe belofte, opdat ik leve,
en laat mij aan mijn hoop niet te schande worden.
117. Schraag mij, opdat ik gered worde,
dan zal ik mij steeds in uwe inzettingen ver-
lustigen.
118. Gij verwerpt allen, die van uwe inzettingen
afdwalen,
want hun overleg is leugen.
119. Alle goddeloozen der aarde acht Gij schuim ;
daarom heb ik uwe getuigenissen lief.
120. Mijn vleesch heeft van schrik voor U
en voor uwe oordeelen vrees ik.

Ajin.

121. Recht en gerechtigheid heb ik gedaan :
geef mij niet over aan mijne verdrukkers.
122. Wees borg voor uwen knecht ten goede ;
laat overmoedigen mij niet verdrukken.
123. Mijne oogen smachten naar uw heil
en naar de belofte uwer gerechtigheid.
124. Handel met uw knecht naar uw goedgunstigheid
en leer mij uwe inzettingen.
125. Ik ben uw knecht : geef mij doorzicht,
opdat ik uwe getuigenissen kenne.

126. Het is tijd voor den Heere om te handelen :
zij hebben uwe wet verbroken.
127. Daarom heb ik uwe bevelen lief,
meer dan goud en edel metaal.
128. Daarom houd ik al uwe geboden voor recht ;
ieder leugenpad haat ik.

Pê.

129. Wonderbaar zijn uwe getuigenissen ;
daarom bewaart ze mijne ziel.
130. De opening uwer woorden geeft licht :
zij geeft eenvoudigen doorzicht.
131. Ik doe mijn mond wijd open en snak,
want naar uw bevelen verlang ik.
132. Wend U tot mij en wees mij genadig.
gelijk hun toekomst, die uw Naam beminnen.
133. Zet mijn schreden vast in uw eisch
en laat geen ongerechtigheid over mij heerschen.
134. Doe uw aangezicht lichten over uw knecht
en leer mij uwe inzettingen.
136. Waterbeken vloeien uit mijn oogen,
omdat men uwe wet niet onderhoudt.

Tsade.

137. Rechtvaardig zijt Gij, o Heere,
en recht zijn uwe verordeningen.
138. In gerechtigheid en groote trouw
hebt Gij uwe getuigenissen bevolen.
139. Mijn ijver verteert mij,
want mijn tegenpartijders vergeten uw woord.
140. Zeer gelouterd is uw eisch
en uw knecht heeft dien lief.
141. Klein ben ik en veracht,
maar uw bevelen vergeet ik niet.
142. Uwe gerechtigheid is gerechtigheid voor eeuwig
en uwe wet is waarheid.
143. Nood en druk treffen mij ;
toch zijn uwe bevelen mijne verlustiging.
144. Uwe getuigenissen zijn gerechtigheid voor
eeuwig :
geef mij doorzicht, opdat ik leve.

Koph.

145. Geroepen heb ik met heel mijn hart : antwoord mij !
 Heere, uwe inzettingen wil ik bewaren.
146. Tot U heb ik geroepen : red mij,
 opdat ik uwe getuigenissen onderhoude.
147. Ik ben den dageraad voor met mijn gekrijt :
 op uw woord hoop ik.
148. Mijn oogen zijn de nachtwaken voor
 om uw eisch te overpeinzen.
149. Hoor mijn stem naar uw goedgunstigheid,
 Heere, schenk mij leven naar uw recht.
150. Mijn listige vervolgers zijn nabij,
 die ver zijn van uw wet.
151. Maar dichtbij zijt Gij, o Heere,
 en al uwe bevelen zijn waarheid.
152. Van ouds weet ik uit uwe getuigenissen,
 dat Gij ze eeuwig hebt gegrond.

Resj.

153. Zie mijn druk en red mij,
 want uwe wet vergat ik niet.
154. Twist mijn twistzaak en verlos mij ;
 schenk mij leven naar uwe belofte.
155. Ver van de goddeloozen blijft de verlossing,
 want uwe inzettingen zoeken zij niet.
156. Uw barmhartigheden zijn vele, Heere,
 schenk mij leven naar uw recht.
157. Vele zijn mijn vervolgers en tegenpartijders ;
 toch wijk ik van uwe getuigenissen niet.
158. Ik walg bij het zien van trouweloozen,
 van hen, die uw eisch niet onderhouden.
159. Zie, dat ik uwe geboden lief heb ;
 Heere, schenk mij leven naar uwe goedgunstigheid.
160. De som van uw woord is waarheid
 en voor eeuwig zijn al uw rechtvaardige ver-
 ordeningen.

Sin.

161. Vorsten vervolgen mij zonder oorzaak,
 maar mijn hart siddert slechts voor uw woord.

162. Verheugd ben ik over uw belofte
als een, die rijken buit vindt.
163. Leugen haat en verafschuw ik,
maar uw wet heb ik lief.
164. Zevenmaal 's daags loof ik U
vanwege uw rechtvaardige verordeningen.
165. Rijke vrede is het deel van wie uwe wet be-
minnen ;
voor hen bestaat geen aanstoot.
166. Op uw heil hoop ik, o Heere,
en uwe bevelen doe ik.
167. Mijne ziel heeft uwe getuigenissen onder-
houden,
ik heb ze zeer lief.
168. Onderhouden heb ik uw geboden en ge-
tuigenissen,
want al mijne wegen zijn vóór U.

Taw.

169. Mijne smeeking kome voor uw aangezicht,
o Heere ;
geef mij doorzicht naar uw woord.
170. Mijne smeeking kome voor uw aangezicht ;
red mij naar uwe belofte.
171. Mijn lippen zullen lofzangen uitstorten,
want Gij leert mij uwe inzettingen.
172. Mijn tong zal uw belofte bezingen,
want al uwe bevelen zijn rechtvaardig.
173. Uw hand zij te mijner hulpe,
want uw geboden heb ik verkozen.
174. Ik verlang, Heere, naar uw heil
en uwe wet is mijne verlustiging.
175. Mijne ziel leve om U te loven
en laat uwe gerichten mij te hulp komen.
176. Verdwaald ben ik als een verloren schaap :
zoek uw knecht, want uw bevelen heb ik niet
vergeten.

In dezen psalm, die uit 32 in alfabetische orde gerangschikte versgroepen bestaat, ieder met acht met denzelfden medeklinker aanvangende verzen, wordt de heerlijkheid bezongen van des

Heeren wet als zegen-fontein voor zijne gunstgenooten. De dichter wordt niet moede telkens nieuw licht daarover te laten opgaan, waarbij hij in iedere versgroep zich altijd weer van dezelfde omschrijvingen van „wet” bedient: getuigenis, gebod, inzetting, bevel, verordening; zooals ook de dichter van Ps. 19 dit doet. Door een logischen gedachtengang kenmerkt deze psalm zich niet. Veeleer maakt hij den indruk van een aaneenrijging van uitspraken, die den rijkdom van des Heeren wet in het volle licht moeten stellen. Daarbij verkeert de dichter onder den diepen indruk van den verren afstand, die er bestaat tusschen de eischen van Gods wet en eigen leven, waarom voortdurend de bede uit zijn ziel rijst, dat de Heere zelf hem bekwamen moge om meer dienovereenkomstig zijn leven te richten.

De dichter begint met gelukzalig te prijzen hen, wier levensopenbaring in alle deelen door des Heeren wet wordt beheerscht en die met een oprecht en volkomen hart den Heere zoeken te behagen (vs. 1—4). Ook hij kent geen inniger zielsverlangen dan zonder wankelen den door den Heere zelf aangewezen weg te betreden en alleen zijne bevelen in het oog te houden. Dan zou hij niet de pijnlijke ervaring opdoen van altijd weer voor den Heere te moeten treden met de schaamtevolle belijdenis van afdwaling, maar zou er een lied in zijn ziel weerklinken ter eere des Heeren, die voor den dwaalzieken mensch zijne wegen heeft geopenbaard. Maar dan moet de Heere hem ook vasthouden (vs. 5—8)!

Naar diens woord zich richtend kan zelfs een jongeling, wien van alle zijden gevaren dreigen en die op allerlei wijze van des Heeren pad kan afdolen, zoo wandelen, dat hij rein blijft van de besmetting der zonde (vs. 9). Dat doel heeft ook de dichter in het oog gevat. Van ganscher harte zoekt hij in gemeenschap met zijnen God te leven. Maar dan behoeft de Heere hem ook voor afdwalen (vs. 10)! Hij heeft in des Heeren woord den grooten schat gevonden en dien zorgvuldig opgeborgen: in het hart, opdat die rijkdommen als een levensstroom zijn daden kunnen vervullen en hij zijn levensdoel niet missen ga („zondigen”, vs. 11). Altijd weer denkt hij na over en getuigt hij van die rijkdommen, die hij verre boven alle schatten stelt, wijl ze hem tot een zedelijken wandel in staat stellen (vs. 12—14). Daarom wil hij altijd weer den juisten zin van des Heeren geboden voor zijn geestesbewustzijn stellen, zoodat niet één daarvan door hem worde vergeten, maar in de vervulling daarvan de blijdschap zijner ziel gevonden worde (vs. 15 v.).

In de volbrenging daarvan ligt dan ook zijn levensdoel, maar dan moet de Heere zijnerzijds voortgaan zijn oog te openen voor hetgeen de natuurlijke mensch niet zien kan: de geestelijke schatten van zijne getuigenissen, welke, bovennatuurlijk en

geheimnisvol als ze zijn, alleen in den weg des geloofs kunnen worden gegrepen (vs. 17 v.). En daaraan gevoelt de dichter te meer behoefte, wijl hij hier op aarde een „vreemdeling” is, een gast en bijwoner, die de landswetten niet kent en die nu van zijn „patroon” hooren moet hoe hij zich te gedragen heeft. De Heere moet hem leeren hoe hij zich op zijn levensweg te richten heeft (vs. 19). Dat is zijn zielsverlangen, en dit openbaart zich zoo krachtig in hem, dat zijn leven er mede gemoeid is, als aan dat verlangen niet wordt voldaan (vs. 20). Want er is niets, dat hij meer vreest dan te behooren tot de „vervloekte overmoedigen”, die naar eigen wet hun leven willen richten en daarom het oordeel Gods over zich halen (vs. 21). Van de zijde der menschen heeft hij daarbij slechts smaad en verachting te wachten, maar zelfs wanneer hij om zijn geheele levensrichting zich den haat der machtigen op den hals zou halen, zou hij zich door hen niet tot afval laten verleiden, want niet alleen vindt hij in des Heeren getuigenissen een immer wellende bron van zieleblijdschap, maar ook laat hij zich uitsluitend daardoor leiden (vs. 22—24).

Groot lijden is over den dichter gekomen. Reeds voelt hij het stof des doods hem aankleven. Hij kan er zich niet uit opheffen. En nu bidt hij tot zijnen God om nieuwe levenskracht en levensblijdschap, door Hem beloofd aan allen, die naar zijn wet hun leven richten (vs. 25). Daarbij mag hij op gebedsverhooring hopen, want steeds heeft de Heere antwoord gegeven, wanneer hij tot Hem riep (vs. 26). De Heere schenke hem ook nu inzicht in den rechten levenswandel, want anders vergaat hij in zijn ellende (vs. 27 v.) en loopt hij gevaar te verdwalen op „den weg der leugen”, waarop de afvalligen wandelen (vs. 29). Maar hij voor zich weet, dat hij in „den weg der waarheid” wil wandelen, waarbij blijdschap en vroolijkheid zijn deel wordt (vs. 31 v.).

Daarbij heeft de dichter er echter behoefte aan, dat de Heere zelf altijd weer zijn leermeester en gids zij, want anders loopt hij gevaar den weg te verliezen (vs. 33) of in de onderhouding der wet te verslappen (vs. 34) ondanks zijn begeeren om daarnaar te handelen (vs. 35). Hij toch kent de macht van „vuil gewin”, dat in zelfzucht zijn bron en in roof en geweld, leugen en bedrog zijn wapens vindt (vs. 36). Hij weet hoe het oog altijd weer aangetrokken wordt door datgene, wat zich als vanzelf aanbiedt, aan des menschen wensch als het ware tegemoet komt, maar toch blijkt „ijdel” te zijn, geen bestand te hebben in zichzelf, omdat het niet uit God is, niet door Gods levensvolged gedragen wordt (vs. 37a). Alleen deze kan aan zijn levensdrang tegemoet komen (vs. 37b). En die bede durft hij te eerder tot zijn God opheffen, wijl hij daarbij herinneren mag aan wat de Heere zelf eens beloofde aan hen, die, gelijk de dichter er zich van bewust is te doen, aan Zijn heiligen

wil zich deemoedig en met zedelijke gehoorzaamheid onderwerpen (vs. 38). Daarbij is er vrees in zijn ziel, dat hij ondanks zijn zielsverlangen toch weer van Gods weg zal afdwalen en daarbij smaadheid en schande over zich zal brengen, wijl het dan openbaar zou worden, dat hij niet in staat was naar Gods woord zijn leven te richten (vs. 39a). En dat zou des te jammerlijker zijn, wijl des Heeren verordeningen „goed” zijn (vs. 39b) en naar de vervulling daarvan al zijn begeerte uitgaat (vs. 40a). Dat weet de Heere wel, en daarin vindt de dichter vrijmoedigheid om van Hem vernieuwing van leven af te bidden uit kracht van des Heeren „gerechtigheid”, die de vervulling van Gods beloften en toezeggingen doet tegemoet zien (vs. 40b).

Nu moge de Heere hem dan ook de genade schenken, dat hij met vrijmoedigheid den strijd opneme tegen „den lasteraar”, die honend en smadelijk spreekt over wie naar des Heeren wet hun schreden richten (vs. 41 v.). Daarbij wenscht hij zich uitsluitend te laten leiden door „het woord der waarheid” en alleen uit die bron te putten, waarom hij den Heere bidt hem in staat te stellen der waarheid getuigenis te geven (vs. 43). Want de begeerte leeft in zijn ziel naar het onderhouden der wet en naar het wandelen „in de ruimte”, vrij en onbewogen, zonder door innerlijke vrees in eenig opzicht te worden gehinderd, staande in „de vrijheid der kinderen Gods” (vs. 44 v.). Die zal dan ook in moeilijke oogenblikken hem tot een blijmoedig getuigenis in staat stellen (vs. 46), zoodat blijdschap over den rijkdom van des Heeren wet zijn ziel vervult (vs. 47) en de gebedsdrang naar een volkomener leven in die wet zijn leven beheerscht (vs. 48).

Dat woord Gods toch is zijn hoop en troost bij alle ellende van het heden, omdat hij op grond daarvan weet, dat de Heere hem niet zal begeven noch verlaten, maar steeds zijn levenwekkende kracht hem zal doen ervaren (vs. 49 v.). Daaraan heeft hij behoefte gehad, want „overmoedigen”, die spottend de vraag stellen wat God toch wel in het leven van den mensch vermag, hebben ook met hem den spot gedreven, wijl de liefde naar des Heeren wet in al zijn levensverrichtingen tot uiting kwam (vs. 51). Ook bij hun spottaal is zijn ziel gerust gebleven, omdat zijne gedachten terug zijn gegaan naar het verleden, toen God op allerlei wijze bewees hen tegen te staan, die Hem uit hun leven wilden uitschakelen (vs. 52). Zelfs heeft hun spottaal, inplaats van hem tot zwijgen te brengen, zijn ziel doen trillen van verontwaardiging en gloeien van toorn, waar hij den rijkdom zijns Gods zoo zag versmaad (vs. 53). Wat hun een ondragelijke last toescheen, was voor hem geworden tot muziek. Zijn ziel is er bij gaan zingen; zijn hart heeft er zich in verheugd en het juk zijner vreemdelingschap is er lichter door geworden (vs. 54). De grootheid en heerlijkheid van des Heeren zelfopenbaring heeft niet alleen overdag hoofd en hart

vervuld, maar zelfs des nachts, hoewel dan 't vermoeide lijf tot slapen riep (vs. 55). Daarbij is hij er zich van bewust, dat die zieleblijdschap, welke hem dan vervult, vrucht is van het onderhouden van des Heeren wet, want „in het onderhouden daarvan is groote loon” (vs. 56).

Zoo is dan ook zijn eenig „deel”, het eenige bezit, dat waarde geeft aan zijn leven en aan het behoud waarvan hij zijn leven heeft gewijd: het bewaren van, het zich richten naar, het zich laten beheerschen door, het leven uit des Heeren woord en wet (vs. 57). Zijn gansche levensrichting gaat naar dat eene uit: om des Heeren gunst deelachtig te zijn en bij de bron van zijne genadevolheid te leven (vs. 58). Daarom laat hij over zijn gansche levensopenbaring het licht van des Heeren wet gaan om iedere daad in haar waarde of onwaarde te leeren kennen en zich in al zijn doen en laten uitsluitend door die wet te laten richten (vs. 59). Daarbij gaat hij niet lang te rade met vleesch en bloed, maar met liefdevolle snelheid gaat hij uit naar de vervulling van haar geboden (vs. 60), ofschoon hij zich dikwijls gevoelt als een vogel, die door den jager wordt belaagd (vs. 61). Maar altijd weer tegenover de lagen zijner vijanden staande gebleven, dringt dankbaarheid hem zelfs in het middernachtelijk uur tot opstaan om „met mond en hart Hem te loven, die alleen hem bij kan staan” (vs. 62). Zoo gaat dan ook de liefde van zijn hart uit naar allen, die met hem dien verborgen omgang kennen, uit eenzelfde levensbron putten en in eenzelfde levensrichting wandelen (vs. 63). En wijl hij er zich van bewust is nooit genoeg uit dien wil Gods te kunnen leven, bidt hij uit de bron der goddelijke genade, die met haar levenswerking de gansche aarde vervult, steeds dieper onderricht, opdat hij door die kennis tot onberispelijk wandelen in staat worde gesteld (vs. 64).

Wanneer de dichter zijn leven overziet, vindt hij bij iederen tred de wondere leidingen en genadevolle zegeningen zijns Gods, die zijn woord aan hem heeft bevestigd en zijn genade aan hem heeft verheerlijkt (vs. 65). En die levenservaring doet hem ook nu bidden om „verlichte oogen des verstands”, opdat hij goed en kwaad als het ware „aanproeve”, aanvoele, in de waardeering daarvan nooit aarzele (vs. 66). Zoo toch alleen kan hij er voor bewaard blijven terug te vallen in de oude dwaalziekte, die hem eertijds beheerschte, maar waarvan de Heere hem bevrijdde in den weg der verootmoediging, toen Hij hem leerde zich uitsluitend naar zijn wet te richten (vs. 67 v.). Daarvan laat hij zich nu ook niet afhouden door al de onwaarachtigheden, die de menschen van hem vertellen, maar daarboven zich verheffend vindt hij zijns harten vreugde in het onderhouden van des Heeren geboden (vs. 69). Te dien opzichte weet hij zich gansch anders dan zij: terwijl hun hart gepantserd is door een vetlaag, waarop alle indrukken afstuiten, is in de school van het lijden zijn oog ontsloten voor den rijkdom van des Heeren

wet, zoodat hij nu kan „roemen in verdrukkingen” en „alles schade achten en drek” om de uitnemendheid der kennis van des Heeren wet (vs. 72).

Staande in het bewustzijn, dat de Heere zijn menschenkind, dat immers gewrocht is van zijn scheppend alvermogen, niet verlaten kan en hem niet onthouden zal wat hem alleen gelukkig maken kan, bidt de dichter om die helderheid van inzicht, welke noodig is om des Heeren woord te kennen (vs. 73). Dan zullen allen, die met hem den Heere vreezen, in hem het duidelijke bewijs kunnen zien hoe de Heere het kinderlijk vertrouwen op zijn vaderlijke leiding beloont (vs. 74). Hij weet, dat wat de Heere in zijn wet gebiedt rechtvaardig is, wijl het opwelt uit de bron van 's Heeren heiligheid en des menschen heil op het oog heeft (vs. 75a). Ook weet hij, dat de Heere het goed met hem voorhad, toen Hij hem bracht in de leerschool van het lijden, want daar heeft hij ervaren wat het zeggen wil met een getrouwen God te doen te hebben (vs. 75b). Maar wijl zelfs deze zegenrijke ervaring het bittere van het lijden niet wegneemt, bidt hij, dat des Heeren goedertierenheid hem vertrooste en zijne barmhartigheid het leven in hem verwakkere (vs. 76 v.) Daarentegen moge schaamte komen over hen, die hem onder hun vijandigen druk hebben doen zuchten (vs. 78). En wanneer dan zoo des Heeren gunst stralen gaat, dan moge zijne levenservaring ook zijn medestanders ten goede komen en bevestige de Heere in hem den geest der oprechtheid, zoodat hij met een ongedeeld hart wandele in Gods geboden (vs. 79 v.).

Naar des Heeren verlossend vermogen en naar de verwerkelijking van zijn belofte gaat het begeeren uit zijner ziel, opdat het lijden een einde neme (vs. 81 v.). Het duurt toch zoolang! Evenals een leeren wijnzak meer ineenrimpelt en met een roetlaag wordt overdekt, naarmate hij langer boven in het vertrek hangt, waar de rook rondwarrelt zonder een uitweg te vinden, zoo voelt ook de dichter hoe door het lijden zijn levenssappen als verdroogd zijn, zoodat zijn levenskracht is geslonken en zijn weerstand is gebroken. Toch heeft hij zich ook in die donkere dagen uitsluitend door het woord zijns Gods laten leiden (vs. 83). Daaraan moge de Heere denken bij het zenden zijner verlossing! Ook hieraan, dat de mensch geen tijd heeft om lang te wachten: daartoe is het leven te kort (vs. 84)! De dichter heeft zooveel te lijden van de zijde van hen, die zich niet naar des Heeren wet richten (vs. 85). Niet om eenigerlei ongerechtigheid zijnerzijds, maar om der waarheid wille vervolgt men hem. Zoo is dan de God der waarheid aan zichzelf verplicht zijnen knecht uit hun handen te verlossen (vs. 86), te meer daar zelfs hun geweld hem er niet toe kon brengen de wet zijns Gods te verlaten (vs. 87.). De Heere verleene hem dus in zijne genade nieuwe levenskracht, zoodat hij ook verder naar des Heeren getuigenis zijne schreden kunne richten (vs. 88)!

Daarbij heeft de dichter de zekerheid een nimmer in gebreke blijvenden gids te bezitten, want eeuwig en onvergankelijk is het levende en troostrijke woord des Heeren. Het houdt stand als de hemel, die de eeuwen verduurt (vs. 89), en het is gesproken door Hem, wiens trouw de opeenvolgende geslachten der menschheid vergezelt: ieder geslacht kan weer op God aan evenals de aarde vertrouwen kan op de grondzuilen, waarop ze rust (vs. 90). En die trouwe God is zóó machtig, dat hemel en aarde zijne „knechten” zijn en dus door zijn wil worden beheerscht en naar zijne verordeningen zich hebben te richten (vs. 91). Den rijkdom daarvan heeft ook de dichter in eigen leven ervaren, want als hij daarin niet zijn verlustiging had gevonden, hij ware onder den druk van het lijden bezwaken (vs. 92). Nu echter heeft hij er het leven aan te danken, waarom hij zich dan ook zonder ophouden door die geboden zal laten leiden (vs. 93). Zoo verwacht hij dus uitredding van Hem, wiens eigendom hij in geloof en liefde is (vs. 94). Al staan de goddeloozen hem naar het leven, hij richt zich uitsluitend naar des Heeren wet, waarvan de ervaring hem heeft geleerd, dat ze onbeperkt is in inhoud en waardij en zich daarin onderscheidt van al het aardsche (vs. 96).

Naar die wet gaat dan ook de liefde van zijn hart uit en over haar inhoud en strekking denkt hij voortdurend na (vs. 97). Daaraan heeft hij het te danken, dat hij in wijsheid, verstand en inzicht zich verheft boven zijn vijanden, ook boven zijn leermeesters en de oudsten zijns volks (vs. 98—100). Dat blijkt hieruit, dat hij niets doet, wat in strijd is met des Heeren wet (vs. 101), waarvan hij niet afwijkt (vs. 102). De rijkdom van des Heeren beloften, geschonken aan allen, die naar zijn gebod hun leven richten, is ook voor zijn oogen opgegaan en nu vindt hij in niets anders smaak dan in die ontsloten toekomst (vs. 103). Daarom haat hij „ieder leugenpad”, omdat het afvoert van den Heere (vs. 104).

Hij voor zich heeft slechts één gids, aan wien hij zich voor immer heeft overgegeven. Donker is vaak het levenspad; gevaar voor vallen en struikelen dreigt aan alle zijden; maar bij het licht van Gods woord ziet hij ieder gevaar en kan hij er zich voor wachten (vs. 105). Zoo wil hij zich dan overeenkomstig zijn plechtigen eed, als in de tegenwoordigheid des Heeren uitgesproken, uitsluitend door Diens wet laten leiden (vs. 106). Het lijden voert hem dan ook niet van den Heere af, maar doet hem roepen tot dien God, opdat Deze zijne beloften aan hem volbrengende, nu zijn leven voortdurend in gevaar is (vs. 107—109). Men spaant hem strikken om zich dan straks in zijn val te kunnen verheugen (vs. 110). Maar hij begint zich ook in dezen nood en angst uitsluitend naar Gods woord te richten, waarheen zijn hart uitgaat en waarin hij de vreugde zijns levens heeft gevonden (vs. 111 v).

Op dat woord rust zijn hoop ondanks alle pogingen van twijfelaars en afvalligen om hem daarvan af te trekken. Daaraan heeft hij de liefde van zijn hart gegeven (vs. 113) en in zijn God heeft hij bescherming en beschutting gevonden (vs. 114). Zoo wil hij dan ook niets van doen hebben met wie dien God weerstaan, opdat niets hem hindere in het volbrengen van des Heeren wet (vs. 115). Maar daarbij rekent hij op des Heeren ondersteunende genade, opdat zijn hoop op het loon van den getrouwen dienstknecht niet beschaamd worde (vs. 116) en de Heere hem „de verlossingen zijns aangezichts” moge doen ervaren (vs. 117). Hij is er zeker van in den strijd met zijn vijanden den Heere aan zijne zijde te hebben, die hun leugenachtig bedoelen doorziet en straft (vs. 118). Straks komt het oordeel: het metaal zal worden gelouterd, het schuim zal als waardeloos worden ter zijde geworpen. Dat zal het deel worden der goddeloozen (vs. 119). Ook het zijne? Vrees vervult zijn hart, want die almachtige God kan van oogenblik tot oogenblik met zijn oordeelen komen (vs. 120).

Streng houdt hij zich aan het richtsnoer van Gods woord en in kinderlijke vreeze vraagt hij onderricht en bescherming van zijnen God. In het bewustzijn „recht en gerechtigheid” te hebben gedaan, naar den door God zelf gegeven maatstaf het leven te hebben ingericht, bidt hij om uitredding (vs. 121). De Heere stelle zich tusschen hem en zijne vijanden evenals een borg zich plaatst tusschen schuldeischer en schuldenaar, en verhindere de uitvoering van hun verstrekkende plannen (vs. 122). Met innig zielsverlangen ziet de dichter naar des Heeren verlossende daden uit, die immers uit des Heeren beloften als vanzelf voortvloeien (vs. 123). Maar daarbij zal des Heeren „goedgunstigheid”, zijn nederbuigende genade, gelijk die tegenover zondaren zich uit, Hem tot dat genadebetoon moeten dringen (vs. 124). De dichter weet zich des Heeren knecht; maar vraagt nu ook steeds meer inzicht en doorzicht om de bevelen zijns Heeren in hun waren zin te verstaan en daaraan in eigen leven uitvoering te geven (vs. 125). Maar dan behoeft de Heere ook zijn leven, dat zooveel gevaar loopt! Nu is het des Heeren tijd, want zijne vijanden handelen in strijd met zijn wet (vs. 126), terwijl de dichter daaraan de liefde zijns harten heeft gegeven, ze boven alle aardsche goed stelt (vs. 127) en daarin de aanwijzing voor zijn eigen levensrichting gevonden heeft (vs. 128).

Daarom verlangt hij dan ook zoo sterk naar het licht en de spijs van Gods woord. Des Heeren getuigenissen zijn „wonderbaar”, wijl vrucht van Gods zelfopenbaring en inzicht gevend in het nooit vermoede. De dichter houdt ze dan ook vast en maakt ze zich tot zijn levensinhoud (vs. 129). Ook ontvangt hij daaruit het noodige licht, dat hem het wezen der dingen kan doen kennen en hem er voor bewaart door den schijn te worden bedrogen (vs. 130). Van de daarin vervatte spijs heeft

hij nooit genoeg, maar als een klein kind snakt hij naar die hemelspijze, ten einde zoo weer te weten wat hij doen moet (vs. 131). Zoo moge de Heere zich dan in genade tot hem wenden (vs. 132), hem voor wankelen behoeden op den levensweg en bewaren voor het doen van ongerechtigheid (vs. 133). De Heere ga hem zelf met zijn heillicht voor (vs. 134). Daarbij is zijn zielestemming niet die van gevoellooze zelfverheffing: van droefheid is zijn ziel vervuld, als hij ziet hoe men des Heeren wet als waardeloos ter zijde legt (vs. 136).

Rechtvaardig en getrouw bestuurt God alle ding overeenkomstig het eens gegeven woord (vs. 137 v.) Zoo gaat dan ook de begeerte van den dichter hiernaar uit om iets van de daarin gegeven heerlijkheid te doen zien, waartoe hij te meer geprikkeld wordt, als hij ziet, dat zijne tegenstanders zelf zich niet over des Heeren woord bekommeren (vs. 139). De liefde zijns harten gaat daarnaar uit, omdat hij het gezien heeft in zijn reinheid en zuiverheid; het is in zijn oog als een gedegen klomp goud, dat van alle onzuivere bestanddeelen is gereinigd (vs. 140). Daarom laat hij zich, hoewel klein en veracht, door niemand en niets van dit woord des Heeren afbrengen, dat hij als rechtvaardig en waarachtig heeft leeren kennen (vs. 141 v.). Ook in druk klemt hij zich daaraan vast, want het is de blijdschap zijns levens, waarvan hij krachtige ontvouwing van zijn God afbidt (vs. 143 v.).

Met zijn gansche hart bidt de dichter, dat de Heere hem moge verwaardigen tot een trouw vasthouden aan zijn woord en hem daartoe redde uit de hand van hen, die hem daarom tegenstaan. Nog blijft het antwoord uit (vs. 145) en wacht hij tevergeefs op redding (vs. 146). Toch roept hij zonder ophouden en is er in zijn ziel geen plaats voor twijfel en ongeloof (vs. 147). Nog is de nacht niet voorbij, of hij richt zijn gedachten op des Heeren wet (vs. 148). Hij roept des Heeren genadige ontferming over zich in, te meer waar zijne tegenstanders op het punt zijn hem te bespringen (vs. 149 v.). Maar zijn zij nabij, ook de Heere is niet verre en de waarheid van zijn woord zal de dichter in zijn uitredding ervaren (vs. 151 v.).

De Heere kan hen, die zich in alles trouw richten naar zijn woord, niet aan hun lot overlaten, Hij kan hen niet aan des vijands hand overgeven. Daarom bidt de dichter met vrijmoedigheid, dat de Heere ook hem helpe en bijsta en verlosse (vs. 153 v.). De Heere staat aan *zijne* zijde en niet aan die zijner vijanden (vs. 155)! Ook heeft de dichter met een barmhartig God te doen (vs. 156), die niet zal vergeten hoe hij ondanks zijn vele tegenstanders zich uitsluitend naar des Heeren wet heeft gericht (vs. 157). Zijn hart *kan* geen vrede hebben met hen, die zijnen God trouweloos verlaten (vs. 158). Zijn hart gaat in warme liefde uit naar des Heeren wet, die hij als waarachtig en eeuwig blijvend heeft leeren kennen (vs. 159 v.).

Ook te midden van vervolging en druk bleef des Heeren woord zijn eenig richtsnoer, en waar die wet de rijkdom van zijn leven is geworden, klemde hij zich daaraan vast, al kwam de druk van de zijde der machthebbers. Niet voor hen maar voor de wet zijns Gods beeft hij (vs. 161). Maar die vrees gaat met blijdschap gepaard, eene blijdschap zoo groot, als wanneer iemand als overwinnaar met rijken buit beladen uit den strijd huiswaarts keert (vs. 162). Een afschuw heeft hij dan ook van hen, die zich aan de leugen overgeven, zich laten leiden door wat in strijd is met Gods gebod (vs. 163). Daaraan heeft hij de liefde zijns harten gegeven en niet alleen 's morgens en 's avonds, maar den ganschen dag door dankt hij zijnen God voor de openbaring zijner wet (vs. 164), waardoor rijke vrede nederdaalt in het hart en alle gevaar voor vallen en struikelen wijken moet (vs. 165). Zoo hoopt hij dan ook op het daarin beloofde heil, want hij richt zich uitsluitend naar des Heeren wet, zooals de Heere weet (vs. 166—168).

Zoo moge de Heere dan de smeekbede van zijnen knecht hooren, die van zoo groot gevaar wordt omringd, en hem van de vijanden verlossen (vs. 169 v.). Dan zal er jubel en blijdschap zijn in het hart en op de lippen (vs. 171 v.). De Heere grijpe hem aan, die immers naar zijne wet zijn leven richten wil (vs. 173). Vol verlangen ziet hij uit naar des Heeren verlossende daden (vs. 174). Moge zijn ziel dan weer zingen van Gods goeder-tierenheên (vs. 175)! Nu voelt hij zich als een verloren schaap: de Herder Israëls buige zich ook tot hem neder, die zijne geboden nimmer vergat (vs. 176)!

Psalm 120.

1. Een bedevaartskied.

In mijn nood roep ik tot den Heere
en hij verhoort mij.

2. Heere, red mijn ziel van de leugenlippen,
van de bedrieglijke tong.
3. Wat zal Hij u geven en wat nog bovendien,
gij bedrieglijke tong?
4. Scherp gepunte oorlogspijlen
alsmede gloeiende kolen van bremhout!
5. Wee mij, dat ik in Mesech vertoef,
woon bij Kedar's tenten!

6. Te lang reeds woont mijn ziel
bij die den vrede haten.
7. Ik wil slechts vrede, maar als ik spreek,
gaan zij ten strijde.

De dichter wordt door lastertaal vervolgd. Zelf wenscht hij van heeler harte niet anders dan in vrede met zijn omgeving te leven. Maar wat hij ook doet of zegt, altijd legt men het ten kwade uit en vindt daarin aanleiding tot vernieuwde aanvallen (vs. 7). Zoo voelt hij, de man des vredes, zich onder „vredehaters” (vs. 6). Het is hem, als woonde hij in het verre Mesech, de Moschoi der oude Grieken, de Moeski der assyrische koningen, het wilde volk van het onherbergzame noorden tusschen Zwarte en Kaspische zee (vgl. Gen. 10 : 2, Ezech. 27 : 13, 32 : 26); of ook onder de Kedarenen, de oorlogzuchtige bewoners van de oostelijke helft der Arabische woestijn (vgl. Gen. 25 : 13, Jes. 21 : 16 v., 42 : 11, 60 : 7); in een land derhalve van ruwe barbaren, waar naar recht noch naar gerechtigheid wordt gehoord, waar moord en doodslag aan de orde zijn van den dag (vs. 5). In plaats van onder Israëls zonen, waar 's Heeren wet eenig richtsnoer zijn mag van 's menschen doen, woont hij onder „heidenen en Turken.”

Uit dien nood nu roept hij tot zijn God, opdat deze hem van die lasterende, niets anders dan leugen en bedrog verspreidende volksgenooten moge bevrijden (vs. 2). Maar God moge hen ook straffen! Waarmede? Dat zegt de dichter in een vorm, die een antwoord schijnt op een verwensching, die onder Israël maar al te dikwijls is gehoord: „zoo doe mij God en zoo doe Hij daaraan toe!” (b.v. 1 Sam. 3 : 17) en waarin dan Gods heilige wraak over den spreker werd ingeroepen, wanneer hij niet de waarheid sprak. Zoo heeft ook „de bedriegelijke tong” zich tegenover den dichter daarvan bediend. En nu antwoordt deze: ja, God *zal* u straffen: dood en verderf zal Hij over u brengen. De tong wordt met dezelfde straf bedreigd, als waarvan zij zich heeft bediend. Haar woorden waren als scherpe pijlen met puntige weerhaken, die insnijden in de ziel en daarin blijven haken. Zoo zal de Heere den dood over haar brengen, maar nu door wezenlijke pijlen, die de tong zullen verlammen en den spreker in de onderwereld zullen doen nederdalen, „in het land der stilte”. Ook waren haar woorden als een kolenvuur van die groote, knoestige bremwortels, die zoo geschikt zijn voor „doove kolen” en zoo lang blijven gloeien. Welnu, de Heere zal den vuurgloed der vertering over den leugenspreker doen komen. Hij zal hem niet alleen „te zwaard” maar ook „te vuur” verderven (vs. 4).

Maar zal de Heere dat waarlijk doen? Die vraag komt zelfs niet in het hart van den dichter op, die immers (vs. 1) staat in

de blijde geloofszekerheid, dat de Heere hoort, wanneer hij roept. *Wanneer* de Heere dat doet, dat weet hij niet; aan het *dat* heeft hij genoeg. Zoo kan hij dan ook zijn lied eindigen met den schrillen dissonant van vrede en strijd, want zijn hulp-geschrei *zal* verhooring vinden.

Psalm 121.

1. Een bedevaartslied.

Ik hef mijne oogen op naar de bergen :
vanwaar zal mijne hulpe komen ?

2. Mijne hulpe is van den Heere,
die hemel en aarde gemaakt heeft.
3. Hij zal uw voet niet laten wankelen ;
sluimeren zal uw Bewaarder niet.
4. Zie, Hij sluimert noch slaapt,
Israëls Bewaarder.
5. De Heere is uw Bewaarder,
de Heere is uw schaduw is aan uw rechterhand.
6. Overdag steekt de zon ■ niet
noch de maan des nachts.
7. De Heere bewaart u voor alle kwaad,
Hij bewaart uw ziel.
8. De Heere bewaart uw uit- en ingaan
van nu aan tot in eeuwigheid.

De dichter van dezen psalm, dien we ons waarschijnlijk ver van Jeruzalem hebben te denken, verkeert in grooten nood. Van welken aard deze is, zegt hij niet. Maar hij voelt zich wankelen (vs. 3). Zal hij vallen? En nu richt hij zich niet tot de menschen om bij hen hulp en steun te zoeken; maar afstanden doorijlend, te groot voor 't menschelijk gezicht, richt hij het oog des geloofs naar „de bergen”, de bergen van Jeruzalem, waar de Heere troont in zijnen tempel, die zich in de geschiedenis van zijn volk als de „trouwe hulp in nood” heeft betoond. Daarheen gaat van oude tijden af (vgl. 1 Kon. 8 : 44) het oog des bidders, wanneer hij ver van Sion naar Sions God roepen wil (vgl. Dan. 6 : 11 v.v.). Zoo ook onze dichter, die van het voorrecht verstoken is in den tempel „des Heeren aangezicht te zien.” Maar al kan hij Hem niet „zien”, tot Hem roepen

kan hij wel. En nu komt hij met de benauwende vraag, die zijn gansche hart vervult: „vanwaar zal mijne hulpe komen?” (vs. 1b).

Het uitspreken van die vraag is als de bevrijdende ademtocht van een benauwde ziel; het is als de eerste vleugelslag van den gevallen vogel. Hij bidt en hij ontvangt! Uit het angstige vragen verheft hij zich tot de hoogte der blijde geloofszekerheid: ja, de Heere, die daar op den Sion troont, de Almachtige, door wiens scheppend alvermogen het al in het aanzijn is geroepen, Israëls Bewaarder, Hij is *mijn* helper in den nood. Dat is de wetenschap van zijn geloof, ook al schijnt ze met de feiten in strijd (vs. 2).

En nu is het hem, als geeft een geheimzinnige stem uit het verre heiligdom hem antwoord op de vraag, die hij daaraan richtte. Hij heeft zijn God gevonden en de Heere antwoordt hem nu in een vorm, die ook den laatsten twijfel uit zijn ziel bannen moet. Op de meest liefdevolle wijze wordt het ten eenenmale onmogelijke afgewezen en daarbij buiten den gezichtskring des dichters gesteld. Met wat hij een oogenblik zich misschien als mogelijk dacht, daarmede mag hij zelfs geen oogenblik meer rekenen. Het is absoluut buitengesloten, dat de Almachtige zijn dragende en schragende kracht aan hem zou onttrekken. Deed Hij het, dan zou „wankelen” vallen worden; maar Hij doet het *niet* en nu kan er zelfs van wankelen geen sprake zijn (vs. 3a).

Dat beeld doet een tweede als vanzelf opkomen. De dichter ziet den Heere als den herder van een kudde, den bewaker van een stad. Noch de een noch de ander mag sluimeren, nog minder slapen. Juist in den nacht, wanneer het gedierte zijn hollen verlaat en de vijand rondsliuift, juist dan moeten herder en wachter de oogen goed open hebben. Van hun waakzaamheid hangt het leven van kudde en volk af. Maar dat *zal* ook niet gebeuren, zegt het geloof; dat *kan* niet, want de Heere is „Israëls Bewaarder”; dat is zijn eeretitel (vgl. Ps. 80 : 2), en wie „bewaarder” heet, bewaart natuurlijk ook. En wijl hij niet alleen „Israëls Bewaarder” is, maar ook „de Heere”, kan de dichter in rustig vertrouwen zich nederleggen; hij staat onder veilige hoede en schuts: des Heeren oogen zijn altijd open (vs. 3b, 4, 5a).

Een derde beeld voegt zich hieraan toe. De Heere is niet alleen „Bewaarder”; Hij ook is „Beschermer”. En als de dichter daaraan denkt, dan komt er heerlijkheid over zijn leven. Hij denkt aan den reiziger, die nergens schaduw vindt, die onder de verzengende zonnestralen weer verder moet, amechtig, ontkracht. Maar hij, hij heeft altijd schaduw; altijd vindt hij verkwikking en nooit loopt hij gevaar krachteloos ineen te zinken. Daarvoor behoedt hem de Heere. Ook denkt de dichter aan een aangeklaagde, die voor zijn rechter staat en zijn eigen zaak verdedigen moet, een gevaarlijk werk in het Oosten, waar „isolement” bron is van machteloosheid. Maar hij, hij heeft altijd iemand bij zich, die het voor hem opneemt, die hem verdedigt (vgl.

Ps. 109 : 31), die zijn invloed voor hem gelden laat, en die iemand is de Heere, de Schepper van hemel en aarde (vs. 5)! Zoo kan hij er dan zeker van zijn, dat de zon, die door zijn „steek” zelfs den dood kan veroorzaken (2 Kon. 4 : 19), hem niet gevaarlijk zal zijn, en dat de maan, die den reiziger — men reist bij voorkeur 's nachts! — allerlei kwalen kan bezorgen (vgl. Matth. 17 : 15; de Babyloniër spreekt van koorts en uitslag), tegenover hem niets vermag (vs. 6).

Zoo wordt de dichter dan ook niet moede altijd weer te verzekeren, dat geen kwaad hem overkomen kan. Zelfs in de kleine dingen van het dagelijksche leven, in het „uit- en ingaan”, daar waar zoovele gevaren den mensch omringen, zelfs daar *kan* niets hem schaden. De Heere is bij hem en Hij „bewaart” niet maar zoo nu en dan, maar altijd door, tot in eeuwigheid (vs. 8). En wijl Hij de Schepper is van hemel en aarde, is er voor vrees geen plaats.

Psalm 122.

1. Een bedevaartslied. Van David.

Ik verblijdde mij, toen men tot mij zeide :
„wij gaan naar het huis des Heeren !”

2. Thans staan mijn voeten
in uwe poorten, o Jeruzalem !
3. Jeruzalem, gij herbouwde, als een stad,
die in allen deele goed is saamgevoegd,
4. waarheen de stammen opgaan,
de stammen des Heeren —
een voorschrift voor Israël ! —
5. om den Naam des Heeren te loven,
want daar staan de stoelen des gericht's,
de stoelen van Davids huis.
6. Bidt om den vrede van Jeruzalem :
dat rust hebben die u beminnen ;
7. dat vrede zij binnen uwe muren,
rust in uwe burchten !
8. Om den wille mijner broederen en vrienden
wil ik u heil wenschen ;
9. om den wille van het huis des Heeren, onzes Gods,
wil ik uw welzijn zoeken.

De dichter van dit bedevaartslied herinnert zich op het oogenblik, dat hij op het punt staat met de schare pelgrims de heilige stad binnen te treden, welk een blijdschap in zijn ziel woonde, toen zijne volksgenooten in de plaats zijner inwoning — welke we ons misschien in het buitenland te denken hebben — voor het eerst hem spraken van hun plan om zich aan te sluiten bij de scharen van pelgrims, die bij gelegenheid van een der groote feesten — Paschen? — naar Jeruzalem gaan (vs. 1). Daarmede was ook voor hem de mogelijkheid geopend gevolg te geven aan een lang gekoesterden wensch. Alleen de lange en gevaarlijke reis doen — daaraan was geen denken. Maar nu in bekend gezelschap (vgl. Luk. 2 : 44)! Op de heenreis is alles naar wensch gegaan. Nu zien ze, waarschijnlijk van de hoogte van den Olijfberg, de heilige stad. Nog een paar schreden! En nu gaat het zingen in des dichters ziel. Een heilige bezieling vervult hem (vs. 2).

Met welgevallen ziet hij op de stad neer met haar muren en torens. Geen spoor is er meer te zien van vroegere ellende, toen haar muren werden gerammeid en neergehaald, haar torens tot ruïnen werden gemaakt, haar burchten en huizen ten vure werden gedoemd. Nu spreekt alles van voorspoed en zegen: herbouwd is de stad, versterkt zijn de muren met machtige torens; ieder onderdeel is te vinden ter plaatse waar het behoort; alles is naar goed bestek opgetrokken; veilig zijn de bewoners, die weer trotsch kunnen zijn op stad en tempel (vs. 3).

Toch ontleent Jeruzalem niet daaraan alleen haar hooge waardij. Zij is „de stad” voor Israëls stammen. Deze mogen dan al uiteengeslagen zijn en verstrooid wonen onder de volken, ze vinden toch hun eenheidspunt in Jeruzalem. Daar zijn ze weer „stammen des Heeren” en gevoelen ze weer den geestelijken band, die hen samensnoert, aanbiddend in eenzelfde tempel, den Heere grootmakend, die op den Sion troont en den rijkdom zijner verlossende openbaringsdaden in de geschiedenis van het bondsvolk heeft doen ingaan (vs. 4). En dat samenstroomen en aanbiddend loven is geen vrucht van menschelijke willekeur, maar geschiedt, omdat de Heere het zoo wil, die zijn volk wil zien ter plaatse zijner woning en door hen geëerd wil worden voor hetgeen Hij voor hen deed (vs. 4b; vgl. Exod. 23 : 17, 34 : 13, Deut. 26 : 16).

In dat „de stad” ligt echter nog meer. Jeruzalem glanst ook in het licht van het Davidische koningschap. Wel is dit koningschap zelf voorbijgegaan, maar de lichtglans straalt er nog. Nog altijd is Jeruzalem de stad, waar de geschillen der volksgenooten worden beslecht. De stoelen staan er nog, al wordt het koninklijk prerogatief der rechtspraak niet meer door een koning uitgeoefend; ze zullen er blijven staan, totdat . . . ja, dat zegt de dichter niet, maar den grooten Davidszoon heeft ook deze dichter wel gezien (vs. 5).

En nu hij zoo voor zijn bewustzijn en voor dat zijner medepelgrims Jeruzalems onvergankelijke heerlijkheid heeft doen schitteren, nu wekt hij in oplaaiende liefdesgloed zijne medepelgrims op om toch de heilige stad in hunne gebeden te gedenken. Slechts in vrede en rust kan ze haar roeping vervullen, gereed zijn bij de komst van den Vredevorst. De rijkdom des vredes vervulle haar, zoo bidt hij in een onvertaalbaar woordenspel, waarbij het laatste gedeelte van Jeruzalems naam (*Jeroe-sjalēm*) in de vormen *sjalom* (vrede), *sjala* (rust hebben) en *sjalwa* (rust) telkens terugkeert. Geen oorlogsrumoer omringe de heilige stad, geen onrust vervulle de harten harer inwoners, ook niet de harten van hen, die hun liefde aan de heilige stad hebben verpand (vs. 7).

Tot deze bede dringt hem tweeërlei. Allereerst zijn hartelijke liefde voor zijn volk, waaronder zeer zeker Jeruzalems inwoners de eerste, maar toch niet de eenige plaats innemen. Hij noemt hen allen „broeders” en „vrienden”, omdat een nauwe band hen samensnoert: allen zijn leden van des Heeren volk; allen vinden in Jeruzalem „de stad”, allen dienen eenzelfden Heer in eenzelfden tempel. En met dit laatste geeft hij den diepsten grond aan voor zijn gebed. In Jeruzalem is des Heeren tempel, middenpunt en onderpand van 's Heeren volk. Daarom gaat Jeruzalems welzijn hem zoozeer ter harte en wil hij met zijn gansche persoonlijkheid streven naar wat haren vrede verzekeren, wat tot haar welzijn strekken kan (vs. 8 v.). Zoo gaat Jeruzalem, wanneer hij straks de stad weer verlaat, toch weer met hem mede, want ze wordt doelwit van zijne levensbeweging.

Psalm 123.

1. Een bedevaartslied.

Tot U hef ik mijne oogen op,
Die in den hemel troont.

2. Zie, als der dienstknechten oogen
gericht zijn op huns heeren hand,
als de oogen der dienstmaagd
gericht zijn op de hand harer vrouw,
zoo zijn onze oogen gericht op den Heere, onzen God,
totdat Hij ons genadig zij.
3. Wees ons genadig, Heere, wees ons genadig,
want meer dan verzadigd zijn wij van verachting:

4. meer dan verzadigd is onze ziel
 van den spot der overmoedigen,
 van de verachting der hoovaardigen !

Het is een donkere tijd voor Israël. Het gaat gebogen onder vreemden druk. En alsof het niet genoeg ware het volk zijne vrijheid te hebben geroofd, overladen die verdrukkers het nog met spot en smaad. Geen macht ter wereld schijnt zich met hen te kunnen meten en ze hebben slechts een medelijdend schouderophalen over voor dit kleine volkje, dat spreekt van zijn machtigen God en van toekomstige grootheid. Alsof een machtige God zijn volk zou laten verdrukken ! Zoo voelt Israël zich in het diepst van zijn wezen gewond door die „overmoedigen”, die zich zoo zeker wanen van de duurzaamheid hunner macht, door die „hoovaardigen”, die alleen eigen grootheid zien en daaraan alleen gelooven (vs. 4).

Israël is met zijn doorwond hart naar zijnen God gegaan en heeft Hem zijn bitteren zielenood uitgeklaagd. Het heeft geroepen om de openbaring van des Heeren heerlijkheid. Het wil zijn machtsbetoon weer zien ter verbrijzeling van die „overmoedigen” en „hoovaardigen”. Maar de hemel blijft doof voor dit klagend roepen. Lang wachten de bidders op antwoord, maar het blijft angstwekkend stil, stil in het hart en stil in den tijdsstroom („totdat Hij ons genadig zij”).

Dus aflaten van bidden ? Israëls God dan maar inruilen tegen de machtige goden der overheerschers ? Dat kan niet ! En opnieuw rijst het „wees ons genadig !” uit deze benauwde ziel, die voor zich en voor zijn arme volk zonder aflaten („totdat”) bidt om een enkelen lichtstraal van goddelijk meedoogen in den donkeren nacht van het lijden (vs. 3a). De Heere weet toch wel, dat die verdrukkers „overmoedig” en „hoovaardig” zijn, en de Heere haat toch allen, die zich zoo zeker wanen van hun toekomst en daarom om „God noch gebod” geven ! Hoe zou het dan mogelijk zijn, dat de Heere bij zijn zwijgen volhardt ?

En opnieuw worden de oogen opgeslagen naar den hemel, vanwaar toch Israëls verlossing komen moet. Daarbij voelt de dichter zichzelf en zijn volk als dienstknechten en dienstmaagden. De heer des huizes is toornig op zijn knechten, die in gebreke zijn gebleven of zijn bevelen hebben veronachtzaamd. Dreigend spreekt hij hun aan. Reeds grijpt zijn hand naar den geesel om de nalatigen gevoelig te straffen. Zal de slag neerkomen ? Met angstige spanning volgen de slaven iedere beweging van hun heer. Hun gansche houding teekent onderdanigheid ; de blik van hun oog spreekt van bede om vergeving ; alles in hen roept om genade. Zoo doet het ook de slavin, die de ontevredenheid harer meesteres heeft opgewekt

en die nu met een angstig hart zich afvraagt welke straf over haar zal worden uitgesproken. Haar tranend oog zoekt den vertoornden blik harer vrouw; het volgt haar handbeweging, waarvan haar wel en wee afhangt. Zoo staat nu ook Israël. Aller oogen zijn naar den hemel opgeheven. Daar troont de Heere, die nu reeds zoo lang van bitteren toorn blijk geeft. Heeft Hij dan zijn volk verlaten en vergeten? Bidden! bidden! zoo roept de dichter zichzelf en anderen toe. Bidden! Het gebed van 's Heeren volk zal toch eindelijk verhooring vinden. Met zijn gansche ziel gelooft de dichter in de kracht des gebeds. De Heere *kan* niet altijd doof blijven, evenmin als heer en vrouw altijd blind kunnen zijn voor den smeekenden blik hunner slaven (vs. 1 v).

Psalm 124.

1. Een bedevaartslied. Van David.

- Ware het niet de Heere geweest, die vóór ons was,
zegge nu Israël;
2. ware het niet de Heere geweest, die vóór ons was,
toen de menschen tegen ons opstonden,
 3. dan hadden zij ons levend verslonden,
daar hun toorn tegen ons was ontbrand;
 4. dan hadden de wateren ons overstelpt,
een stroom ware over onze ziel gegaan;
 5. dan waren over ons heengegaan
de overstortende wateren.
 6. Gelooft zij de Heere, die ons niet overgaf
tot buit hunner tanden!
 7. Onze ziel is als een vogel ontkomen
uit den strik der vogelvangers.
De strik is gebroken
en wij, wij ontkwamen!
 8. Onze hulp is in den Naam des Heeren,
die hemel en aarde gemaakt heeft.

De dichter overziet de geschiedenis van zijn volk, een aanschakeling van lijden en strijd, een onafgebroken worsteling tegen „de menschen” (vs. 2b). Hij ziet Israëls bestrijders als

een bende wilde dieren, die met grimmige woede aanval op aanval wagen met geen ander doel dan buit te behalen (vs. 3). Oorzaak daarvoor heeft Israël niet gegeven. Hun toorn was tegen des Heeren volk ontbrand. Het hinderde hen met zijn ondraaglijke pretentie den alleen waren God te kennen en te dienen. En daarom: weg met dezen! Ze doen als watermassa's die met titanisch vermogen van de berghellingen afstorten, kalme beken veranderend in alles vernielende bergstroomen, die alles meesleuren wat hun in den weg staat en menschen neerslingeren in den dood (vs. 4 v.).

Maar de wilde dieren hebben geen buit behaald; de waterstroomen hebben een onverwachte wending aangenomen. Het ongedachte is werkelijkheid geworden. Het gevaar is geweken! De slag is afgewend! Aan zichzelf heeft Israël dat niet te danken. Veeleer is Israël geweest als een domme vogel, die zich laat verlokken door de zaadkorrels, gestrooid onder het klapnet. Reeds is het net over den vogel heen gevallen; reeds scheen deze een weerlooze prooi, toen ineens de mazen uiteenscheurden en de vrijheid weer kon worden herwonnen (vs. 7).

Waarom dankt Israël dit dan? Allen waren tegen het volk, vervolgden het met ontzaglijken haat; het volk zelf gaf zich eigener beweging in des vijands hand. Toch is het niet vernietigd! Toch heeft het zijn vrijheid behouden! Aan wien dankt het dit wonder? Aan den Heere! Die was vóór Israël; die trok steeds Israëls partij (vs. 1), stelde steeds zijn goddelijk alvermogen in dienst van zijn volk, ook wanneer het den vijand vat op zich gaf en zich weerloos grijpen liet (vs. 7). Dat moet Israël zien en belijden, opdat de Heere daarvoor worde gedankt niet alleen, maar ook opdat het volk door die ervaring er toe worde gedrongen om nu voortaan geen steun meer te zoeken bij „de menschen”, die toch alleen op buit uitzijn, nog minder om als een domme vogel zich te laten verlokken tot het genieten van wat „de menschen” aanbieden, ook al eet men er zich den dood aan. Israël leere uit zijn eigen historie, dat het van geen ander hulp heeft te verwachten dan van den Heere en dat die hulp de moeite waard is om afgebeden te worden, omdat ze afdaalt van Hem, die schepper is van hemel en aarde en die dus allen en alles beheerscht. In zijn hoede, maar dan ook in de zijne alleen, is Israël veilig. Hij helpt in allen nood (vs. 8).

Psalm 125.

1. Een bedevaartslied.

Die op den Heere vertrouwen
zijn als Sions berg, die niet wankelt,
maar eeuwig vaststaat.

2. Bergen zijn rondom Jeruzalem :
zoo is de Heere rondom zijn volk
van nu af tot in eeuwigheid.

3. Want niet blijft rusten
der goddeloozen scepter
op het erfdeel der rechtvaardigen,
opdat de rechtvaardigen hun handen
niet uitstrekken naar onrecht.

4. Doe, Heere, den goeden wel
en aan die oprecht zijn in hun hart !

5. Maar die op kromme wegen gaan,
hen doe den Heere vergaan met de werkers der onge-
rechtigheid !

Vrede over Israël !

Israël leeft onder vreemden druk. Heidenen oefenen heerschappij over het volk des verbonds en doen dat op hunne goddelooze wijze (vs. 3). Reeds zijn er onder Israëls zonen, die door hun doen bewijzen, dat ze toch eigenlijk staan aan den kant der heidenen en met hun manier van handelen wel instemmen. Nog hebben ze niet iederen band met hun volk verbroken ; nog behooren ze wel tot de gemeente Gods, maar meer dan halven (vgl. Ps. 119 : 113) zijn het toch niet ; zij gaan „op kromme wegen” (vs. 5a).

Nu komt de benauwende vraag in de ziel des dichters : zullen meerderen hun voorbeeld volgen ? zullen ook „rechtvaardigen”, die tot dusver aan de voorvaderlijke religie hebben vastgehouden (vs. 3d) en rechte wegen gekozen hebben voor hun voet (vs. 4b), hun handen gaan uitstrekken naar „onrecht”, naar wat verkeerd is en krom (vs. 3c) ? Om zichzelf en anderen van die vraag te bevrijden, teekent hij de onwrikbaarheid van het waarachtig Godsvertrouwen.

Dat doet hij door een tweetal beelden, die aan denzelfden kring zijn ontleend : beide hebben betrekking op de heilige stad. Allereerst laat hij zien, dat wie op den Heere vertrouwt aan

den Sion gelijk is. Evenals deze onbeweeglijk staat en zijne wortelen diep in den schoot der aarde heeft geslagen, zoodat ondanks het schokken en schudden der aarde deze toch niet wankelt, zoo staat ook ieder, die zijn vertrouwen gesteld heeft op Sions God, voor eeuwig vast. Nooit wordt hij te schande, want de Heere is de almachtige, bereidwillige en getrouwe God, die nooit beschaamd laat uitkomen hen, die hopen en vertrouwen op zijnen Naam (vs. 1). Daarna laat de dichter zien, hoe de Heere gelijk is aan de bergen, die zich rondom Jeruzalem verheffen. Die bergen staan niet als een wal rondom de stad; zelfs is de breede kring van bergen voor de stadsbewoners verborgen, omdat Jeruzalem lager ligt dan de meest nabijzijnde toppen (Olijfberg, Berg van den boozen raad en Scopus). Maar al kunnen ze niet worden gezien, toch staan ze er in majesteit en kracht en wie de stad wil aanvallen, moet eerst top na top veroveren. Zoo is de Heere de wel onzichtbare, maar tegelijk ontzagwekkende en onverwinlijke beschermers van zijn volk. De vijand vermag niets tegen het bondsvolk (vs. 2).

Zoo moge het nu dan al een oogenblik den vijand gegeven zijn, Israëls erfdeel in bezit te nemen en het bondsvolk te verdrukken, dat zou hem niet mogelijk zijn, indien hem die macht niet „van boven gegeven ware”. Daarom kan de dichter zich dan ook verheffen tot de blijde zekerheid, dat wat de vijand voor duurzaam houdt niets anders blijken zal dan een wolksken, Als Voetius in 1672 roept hij het zijn volk toe: *nebulosa est, transibit*; het is een wolkje, het gaat gauw voorbij. Israels God is de God der trouwe en Hij zal er voor zorgen, dat het lijden weldra een einde neemt, eer de heerschappij der goddeloozen een steen des aanstoots wordt voor den kleingeloovige en deze in gevaar kome zich van den Heere af te keeren (vs. 8).

Op grond nu van dat krachtige geloofsvertrouwen verheft de dichter zich tot de bede, dat de Heere deze „werkers der ongerechtigheid” en allen, die binnen den kring van Israël aan hunne zijde staan, moge vernietigen en daarmede de vrijheid en zelfstandigheid moge hergeven aan de getrouwen in den lande, wier hart oprecht den Heere is toegekeerd en die zich uitsluitend door Hem laten leiden (vs. 4 v.). Dan zal er weer vrede over hen komen, wanneer de vreemde overheersching een einde zal hebben genomen, de verdeeldheid des volks zal zijn bezworen en alle angst voor verdere scheuring zal zijn voorkomen. Dan zal harmonie en eenheid, veiligheid en zaligheid worden genoten door Israël, dat zich heeft vastgeklemd aan den Heere der heirscharen (vs. 5c).

Psalm 126.

1. Een bedevaartslied.

Wanneer de Heere eens Sions lot wendt,
is het ons als droomen wij.

2. Dan wordt onze mond vervuld met lachen en onze tong met jubel.

Dan zingt men onder de heidenen :

„De Heere heeft groote dingen gedaan !”

3. De Heere heeft groote dingen aan ons gedaan ; daarom zijn wij verblijd !

4. Wend, Heere, ons lot als beken in het zuiderland.

5. Die met tranen zaaien, zullen met jubel maaïen :

6. hij gaat al weenend, ver uitstrooiend het zaad ; hij komt, komt met jubel, dragend zijn schoven.

Deze psalm bestaat uit twee gedeelten, die in een ontroerende tegenstelling tot elkander staan en juist daarom gezamenlijk een diepen indruk geven van het innige zielsbegeeren, waarmede het volk des Heeren de groote heilsdaad Gods tegemoet ziet : het wenden van Sions lot, zoodat *alles* anders wordt, het lijden een einde neemt en Israël ongestoorden vrede geniet. Het eerste deel (vs. 1—3) is profetisch ; het ziet reeds de verwerkelijking van deze heerlijkheid ; het leeft er reeds in en zingt er reeds van. Het tweede gedeelte (vs. 4—6) vertolkt het zielsverlangen, waarmede Israël naar de vervulling van het profetisch geschouwde uitziet. Daarbij wordt aan de droefheid, die Sions hart vervult over het nog-niet-wenden van haar lot, uiting gegeven door den dichtvorm, waarin het lied wordt gezongen : den vorm van het klaaglied, waarbij iedere zin eindigt met een kort zindeel als ware het een snik.

Eerst wordt dus profetisch geschouwd wat er in de harten der Sionskinderen zal omgaan, wanneer de grootē wending komen zal in Sions lot, wanneer het licht voor goed zal triomfeeren over de duisternis. Veel heerlijks was daarvan reeds door de mannen Gods gezegd, vgl. Jer. 31 : 23 v.v., 33, Joël 4 : 1 v.v. (St. V. 3 : 1 v.v.), Amos 9 : 14 v. Maar als het

straks werkelijkheid wordt, dan zal de werkelijkheid het profetisch geziene verre overtreffen. Dan zal het zoo alle verwachtingen overtreffen, dat men beginnen zal met aan een droombeeld te denken en zich het slachtoffer te wanen van eigen zinsbegoocheling. „Dan zal het ons zijn, alsof wij droomen” (vs. 1). Dan geen klagen meer en treuren, geen zuchten onder den druk, geen rouwdragen meer over de ellende des volks; maar dan is alleen plaats voor lachen en zingen, voor danken en jubelen. En dat die ongedachte wending van Sions lot, dat nu van knecht tot heer, van verachte tot geëerde, van gemedene tot gezochte wordt, niet vrucht is van Sions krachtsvermogen of van anderer zwakheid, maar van de machtsopenbaring des Heeren, den trouwen Verbondsgod, dat alles zal zelfs den heidenen in het oog springen. Ook zij zullen komen tot de erkenning van de wondermacht van Israëls God en tot de belijdenis van de grootheid zijner werken in en aan Israël (vs. 2). Dit laatste zal dan ook de belijdenis der heidenvolken door eigen jubelzang als 't ware onderstrepen en op allerlei wijze uiting geven aan de blijdschap, die dan Israëls hart vervult (vs. 3).

Ja, zoo *zal* het eens zijn; dat alles *zal* eens werkelijkheid worden; de trouw van Israëls Verbondsgod staat er borg voor. Maar toch, wat een schrijnende tegenstelling tusschen dit toekomstbeeld en het heden! Het volk gevoelt zich als „het zuiderland”, eigenlijk „het dorre land”, dat ten zuiden van Juda den overgang vormt naar de woestijn. Het is het minst vruchtbare gedeelte van Kanäan, bestaat grootendeels uit lage heuvels met zacht glooiende hellingen en heeft door de afwezigheid van hooge bergen slechts zeer geringen regenval. Gedurende den zomer is het er dor en kaal; alles verschroeit door den zonnegloed; zelfs geen kudden kunnen er voedsel vinden; alle leven vergaat. Zoo staat het ook met Sion. De dood voert hier heerschappij en overdekt alles met zijn lijkwade. „Wend toch ons lot, o Heere”, zoo zucht de dichter met zijn volk. Maar juist het beeld, dat hij koos om Sions droeven staat te teekenen, spreekt ook van snellen ommekeer, zoodra de Heere ingrijpt en zijn Geestesstroomen doet neerdalen op het wegstervende Sion. Wanneer de winterregens de stroombeddingen weer vullen met water, dan herleeft het zuiderland op wondere wijze; dan wordt alles weer groen en bloeit bloem en struik; dan keeren de kudden terug en spreekt alles weer van nieuw en krachtig leven. De „beken van het zuiderland” getuigen meer dan andere van goddelijk alvermogen, van verrassende uitredding, van wondervolle „wending van het lot”. Zoo schenke de Heere dan aan zijn volk een nieuwe lente met verrassend rijken bloei en krachtig levensvermogen (vs. 4)!

Is het dan nu geen klagen en weenen? De dichter denkt er niet aan de droeve werkelijkheid te ontkennen. Juist die dreef hem immers tot bidden! Maar zijn geloof overwint ook deze.

Hij denkt aan het boerenbedrijf van zijn tijd. Wat een kommer-vol bestaan! Wie zijn akker verzorgt, is er verre van zeker van, dat hij de vruchten van zijn moeilijken arbeid plukken kan. Zal geen felle droogte het koren verschroeien? Zullen geen sprinkhanen de teere spruiten opvreten? Zal geen vijand alles plattreden en rooven? Wat al vragen in het hart van den zaaier, die toch — zal hij voor zich en de zijnen kunnen zorgen — wel genoodzaakt is met krachtige hand en breeden zwaai het zaad uit te strooien over den akker. Het is een „zaaien met tranen"! Maar hoe dikwijls reeds heeft Gods genade de zorgen en tranen van den landman veranderd in vreugde, wanneer ongekende zegen over „zijner handen werk" werd uitgestort en de schoven in de schuur konden worden opgetast.

Gelijk het den landman gaat, zoo gaat het ook Sion. Ook hier een zaaien onder tranen. Wat nu onder veel kommer en zorg wordt gewrocht ter voorbereiding van de volheid des tijds, ook dat is een zaaien op hope tegen hope. Het heden is zoo zwaar; de akker zoo weerbarstig voor de ploegschaar; de bevruchtende regen blijft zoo lang uit! Maar ook hier zal des Heeren genadezon het zaad, dat in de harten van Israëls zonen is uitgestrooid, rijke vrucht doen dragen. Ook hier zullen straks de velden wit zijn om te oogsten en zal de blijde jubel van het schoven-dragen worden genoten (vs. 6).

Zoo ligt er voor 't geloof troost in het weenen en spreken zelfs tranen een hoopvolle taal.

Psalm 127.

1. Een bedevaartslied. Van Salomo.

Als de Heere het huis niet bouwt,
vergeefs matten die daaraan bouwen zich af.
Als de Heere de stad niet bewaart,
vergeefs waakt de wachter.

2. Het baat u niet vroeg op te staan,
laat u neder te zetten,
smartebrood te eten :
zijn beminden geeft Hij het in den slaap!
3. Zie, zonen zijn een erfdeel des Heeren,
een belooning is de vrucht des schoots,
4. Als pijlen in de hand eens helds,
zoo zijn de zonen der jeugd.

5. Welgelukzalig de man, die daarmede
 zijn pijlkoker gevuld heeft !
 Zij worden niet beschaamd, wanneer zij spreken
 met de vijanden in de poort.

Alle goede gave en alle volmaakte gifte is nederdalend van den Vader der lichten ! Aan zijnen zegen is het dus *al* gelegen ! Dat wil de dichter zichzelf en anderen inscherpen. Allereerst laat hij dat zien in het bouwen van een huis. Menschen kunnen er aan werken ; ze kunnen er zich zelfs moe aan werken. Meer dan „er aan bouwen” kunnen ze niet. De Heere zelf bouwt. Hij is de eenige bouwer, en zoodra Hij met bouwen ophoudt, helpt de meest afmattende en vermoeiende arbeid der menschen niets (vs. 1a).

In de tweede plaats laat hij dat zien in het bewaken eener stad. Wachters heeft een stad noodig, want altijd ligt de vijand op de loer en immer dreigt er gevaar voor brand en onheil. Maar al houden ze hun oogen goed open en al luisteren ze scherp toe, meer dan dat kunnen ze niet. Zij kunnen wel „waakzaam zijn”, maar „bewaken”, ervoor zorgen, dat geen leed en ellende over de stad komt, dat kan de Heere alleen (vs. 1b).

In de derde plaats laat hij dat zien uit het zwoegen en sloven van den dagelijkschen arbeid. De mensch kan geweldig vroeg zijn dagtaak beginnen ; hij kan zich afbeulen den ganschen dag door, zich rust gunnen noch duur, het avondeten zoo lang mogelijk uitstellen ; maar als hij zich aan den avonddisch zet, dan heeft hij met dat alles nog niets meer gewonnen dan „smarte-brood” : vermoeid is het lichaam ; verstompt is de geest ; de mensch is op. En als des Heeren zegen al dit werk niet gedijen doet, dan baat hem dat alles niet.

De zegen des Heeren heeft zooveel innerlijk vermogen, dat hij niet alleen 's menschen arbeid gedijen doet, maar deze zelfs vervangen kan. Dat bewijst de levenservaring van hen, die in de worsteling des geloofs den rijkdom geleerd hebben van het „werp al uwe bekommernis op Hem en Hij zal het maken”, die met al hun zorgen tot hunnen God gaan en in dien weg de macht van 's Heeren liefdesvermogen ervaren, die hen zelfs in hun slaap, d.w.z. op een hun volkomen onbekende en door niemand vermoede wijze met zijn zegen overlaadt. *Hun* werken wordt gezegend ; het zorgelijke sloven van wie meenen het *zelf* te moeten doen, is vergeefs, heeft geen inhoud, omdat de Heere, die alleen „de zijnde” is, er zich aan onttrekt.

Zoo moet dus alles van den Heere nederdalen. Alles ! En dat brengt den dichter er nu als vanzelf toe om een der rijkste en edelste gaven te prijzen, die God schenkt, en in hare eenige waardij te teekenen. De Heere schenkt een rijkeren zegen dan de voorgeslachten. Die kunnen huizen en akkers, geld en goed

nalaten. Dat is *hun* erfdeel. Maar hoe ver staat daarboven het „erfdeel des Heeren”. Hoe arm is een rijk gezin zonder kinderen! Kinderzegen in het algemeen, het bezit van zonen in het bijzonder is een sprekend bewijs van genade (vgl. o.a. Gen. 25 : 21, 30 : 1). En wanneer dan die zonen „zonen der jeugd” zijn, krachtig en sterk (vgl. Gen. 49 : 3), dan kan de gelukkige vader daar wat mede doen. Dan kunnen ze hem dezelfde diensten bewijzen, die welversneden pijlen kunnen bewijzen aan den krijgsman: ze kunnen de vijanden niet alleen doen afdeinzen, maar ook hen onschadelijk maken (vs. 4). Daarom kan de man gelukkig worden geacht, die evenveel zonen heeft als er pijlen kunnen in een flink gevulden koker (vs. 5a). Wee den man, die bij het voeren van een proces of bij de kleinigheden van het dagelijksch leven, waarbij anderer belangen tegen de zijne botsen, alleen staat! Met hem wordt niet gerekend; hij wordt zonder meer ter zijde geschoven. Men moet — zoo ziet het althans de oosterling! — zijn tegenstanders of rechters imponeeren door een groot gevolg; men moet laten zien, dat men een „gewichtig” man is, die voor niemand bang behoeft te zijn. Dan kan men er zeker van zijn, dat men steeds „gelijk krijgt”. Hoe meer zonen dus, hoe beter, want des te minder gevaar is er, dat men aan 't kortste eind trekt en met smaad en schande huiswaarts keeren moet (vs. 5b).

Psalm 128.

1. Een bedevaartslied.

Welgelukzalig wie den Heere vreest,
in zijne wegen wandelt!

2. De opbrengst uwer handen, gij zult ze eten! Heil U! Het gaat U goed!

3. Uw vrouw is als een vruchtbare wijnstok achter in uw huis.

Uw zonen zijn als olijvenstekken
rondom uw tafel.

4. Zie, zoo wordt de man gezegend, die den Heere vreest.

5. De Heere zegene u uit Sion en moogt ge Jeruzalems voorspoed aanschouwen, al de dagen uws levens, aanschouwen ook uw kleinkinderen! Vrede over Israël!

In dezen psalm vinden we in O. T. ischen vorm de rijke verzekering terug van den Heere Jezus, dat „alle andere dingen toegeworpen” zullen worden aan hem, die in het „zoeken van het koninkrijk Gods” zijn levensrichting gevonden heeft. Ook, dat het geloof nooit te veel van zijn God kan verwachten. Wie den Heere vreest en in zijne wegen wandelt, kan zeker wezen van zijnen zegen (vs. 1). Daarbij ligt echter het streven naar geld en goed, aanzien en macht ten eenenmale buiten den gezichtskring. Binnen den bescheiden kring van het gezin wordt des Heeren zegen in de rijkste mate gevonden en genoten.

Allereerst wordt die gevonden in de verwerkelijking van een hartewensch van den Israëliet. Uiteraard is hij landbouwer. Hard moet hij werken. Daarbij drukt hem niet alleen de belasting, maar heeft hij ook zooveel te lijden van den woekeraar. Of als deze hem niet hinderen, dan is het droogte, die den oogst doet mislukken; dan zijn het sprinkhanen, die alles kaal vreten, of vijanden, die alles te vuur en te zwaard verwoesten; dan is het de ziekte, die den veestapel bedreigt. Hoe ver is hij er dikwijls van af, om den oogst ongeschonden binnen te halen en met zijn gezin te leven van de opbrengst der kudden! En nu is dat de eerste zegen, dien de Heere schenkt, dat hij daarvan zeker mag zijn. Daarbij voelt de dichter dien zegen als iets zoo groots, dat hij in vervoering er aan toevoegt: „heil u! het gaat u goed!” Als nog heden ten dage in het oosten is het voor hem iets buitengewoons, wanneer de stroom van het leven voor den landman kalm voortkabbelt en er niets is, dat hem van de opbrengst zijner handen berooft (vs. 2).

In de tweede plaats wordt die zegen Gods gevonden in een rijke ontplooiing van het gezin, welks waarde en beteekenis den oosterling veel duidelijker voor oogen staat dan menigen „beschaaften” westerling. Hoe meer kinderen hoe liever! Zoo wordt dan ook de vrouw geteekend als een vruchtbare wijnstok, die zijn bezitter ook niet één enkel jaar teleurstelt, maar altijd weer nieuwe, kostelijke druiven geeft. En de kinderen worden vergeleken met de welig uitspruitende en krachtig opschietende loten van den olijfboom, die ieder veel voor de toekomst beloven. Daarbij wordt treffend aangegeven waar ge vrouw en kinderen vinden kunt. De vrouw is in het achterste gedeelte van huis of tent, soms slechts door neerhangende doeken van de overige ruimte afgescheiden, maar in ieder geval onttrokken aan onbescheiden blikken, bewaard ook voor „het booze oog”, dat haar hare vruchtbaarheid kan rooven. En wanneer ge de kinderen bij elkander wilt zien, dan moet ge wachten op het uur van den gemeenschappelijken maaltijd. Dan vindt gij ze „rondom de tafel”. Anders helpen ze hun vader of spelen ze verspreid (vs. 3).

Met deze twee sprekende trekken heeft nu de dichter het rijke levensgeluk van den vromen, door den Heere gezegenden

Israëliet geteekend. Veld en hof en stal geven hem des levens nooddrift; vrouw en kinderen schenken hem des levens vreugde. En als ware de dichter een priester, geroepen om des Heeren zegen op het volk te leggen, zoo breidt hij nu zegenend zijne handen uit boven den godvreezende en hij zegent hem en zijn huis. Daarbij wijst hij hem naar de eenige zegensbron, den Heere, die op den Sion troont en die uit dien heiligen berg een zegensstroom voor zijn volk laat uitvloeien (vs. 5a). Maar onvolkomen is die zegen, wanneer hij alleen over den enkeling komt. De enkeling is toch lid van het volk, voelt zich nauw verbonden met de opeenvolgende geslachten. En hoe arm zou zijn geluk zijn, indien niet gansch het volk Gods zegen genoot! Gezinsleven en volksleven hangen ten nauwste met elkander samen. Zoo wenscht dan ook de dichter nog twee dingen. Allereerst dat de vrome zijn gansche leven door moge aanschouwen den voorspoed van Jeruzalem, de stad des grooten Konings, de woonplaats van Israëls God, de levensfontein voor gansch het volk zoowel als voor den enkeling. Maar voorts, dat hij bewaard moge blijven voor den ondergang van zijn geslacht. Eens zal ook hij den weg gaan van alle vleesch, nederdalen in „het land zonder terugkeer”. Maar vóór dat oogenblik aanbreekt, worde hem gegeven zijne kleinkinderen te aanschouwen, het onderpand van nieuwe generaties (vs. 5b).

Ten slotte vat de dichter al die zegenbeden samen in één enkel woord; „vrede over Israël!” Zoo bouwe God in de gezinnen het gansche volk, zegene Hij door de gezinnen geheel Israël en schenke Hij aan alle geslachten van het volk des verbonds „vrede”: volkomen geluk, voorspoed en heil, zegen en welvaart, kalmte en rust, alles wat hemellicht verspreiden kan over het aardsche leven!

Psalm 129.

1. Een bedevaartslied.

Zeer hebben zij mij verdrukt van mijn jeugd af,
zegge nu Israël;

2. zeer hebben zij mij verdrukt van mijn jeugd af,
maar overmocht hebben zij mij niet.

3. Op mijn rug ploegden ploegers
en trokken lange voren;

4. maar de Heere, de rechtvaardige, heeft doorgehouden
de strengen der goddeloozen.

5. Beschaamd zullen worden en achteruit zullen wijken allen, die Sion haten.
6. Zij zullen worden als gras op de daken,
dat verdort vóór het uitschiet
7. en waarmede de maaier zijn hand niet vult
noch de garvenbinder zijn arm ;
8. en die voorbijgaan zullen niet zeggen :
„des Heeren zegen zij over ulieden ;
wij zegenen ulieden in 's Heeren Naam.”

Bij alle klacht over zwaar lijden is toch de grondtoon van dezen psalm die van innigen dank aan den Heere, die zijn volk voor den ondergang heeft behoed. Het volk, dat in vs. 1—4 sprekend wordt ingevoerd, overziet zijn eigen geschiedenis van het oogenblik af, dat het uit het diensthuis van Egypte werd uitgevoerd tot nu toe. En dan vindt het niet anders dan druk en benauwdheid, lijden en smart. Geen volk, of het heeft zijn lusten aan Israël botgevierd: eerst die van Palestina zelf, daarna de wereldbeheerschers. Allen hebben het volk ondraaglijke lasten opgelegd en getracht het te vernietigen. „Maar overmocht hebben zij mij niet!” zoo laat de dichter in blijde nationale zelfverheffing zijn volk zingen. Israël is niet ten onder gegaan. Nog altijd leeft het.

Waaraan het volk dit te danken heeft, zegt de dichter nog niet. Eerst moet aan het lijdensbeeld nog een tweede trek worden toegevoegd. En nu laat hij het volk zien, zooals de Assyrische beeldhouwwerken dikwijls menschen afbeelden, die met hun buik op den grond liggen, met hun armen en beenen wijd uitgestrekt aan paaltjes vastgebonden, waardoor het lichaam ten eenenmale onbeweeglijk en alles gespannen is, zoodat de geeselslagen raak zijn en zooveel mogelijk pijn veroorzaken. Zoo is het ook met Israël gegaan. Ook het bondsvolk is van oude tijden af altijd weer opnieuw tot machteloosheid gedoemd, nu eens door dezen, dan weer door genen. En daarbij is het niet maar gegeeseld; neen, het heeft over zijn rug den ploegschaar heen voelen gaan. Nog veel dieper dan een geeselslag vermag, is het ploegijzer er door gegaan. Israëls rug is als een akkerland in den herfst. Lange voren zijn daarop getrokken. Geen stukje is er, of het draagt de scheur van het ploegijzer. Alles, wat in en aan Israël is, spreekt van zwaar, ontzaglijk zwaar lijden, van bitteren nood, van ontzettenden druk.

Nu laat echter de dichter op deze ontroerende teekening een tweede „maar” volgen. Maar het wonder is geschied: de strengen, waarmede de ossen — de dichter blijft bij zijn beeld — de ploegschaar voorttrokken en Israëls rug doorwonden, zijn ineens, als in een oogwenk „doorgehouwen”. Het was, alsof er iemand kwam met een scherpsnijdend slagzwaard, die met

één slag die dikke strengen stuk sloeg, zoodat de ossen niet meer trekken konden, de ploegschaar geen voren meer snijden kon. Ja, zingt nu de dichter, zulk een slagvaardig held *is* er ook geweest: het was de Heere. En zoo laat hij nu achter het historisch gebeuren, dat schijnbaar als vanzelf uit het verleden den drempel van het heden overschrijdt, Israëls Verbondsgod in het volle licht treden als den souverainen beheerscher van aller menschen doen, den majesteitlijken leider van aller volken lot. Hij, Hij deed het; niet Israëls vermogen, niet anderer hulp; Hij, Hij alleen! Zoo jubelt het in des dichters hart; zoo zingt hij het eerst, opdat anderen hem zouden nazingen (vs. 4).

Intusschen, dat is hem nog niet genoeg. Hij moet ook laten zien waarom de Heere dat groote wonder deed. En dat doet hij dan zoo kort als hij maar kan: met één enkel woord. Hij laat op „Heere” het woordeke „rechtvaardig” volgen. De Heere is de rechtvaardige! Daarmede doet de dichter inblikken in de diepte van 's Heeren wezen: God laat zich in zijn doen alleen beheerschen door eigen wet. Israëls zonden weerhouden Hem niet om „rechtvaardig” te zijn zoowel in oordeelen als in redden, zoowel in straffen als in verlossen. De Heere is rechtvaardig, want waar Hij zich in zijn handelen tegenover Israël gebonden heeft aan het verbond, daar laat Hij Israël nooit los. Wanneer Hij het om zijner zonden wil straft, draagt Hij het toch zoo door het woord zijner kracht, dat het daarbij niet omkomt. En wanneer Hij het genade bewijst en uitredt, dan doet Hij het zoo, dat het in zijn verlossende daden zijnen God erkent en Hem daarvoor eert.

Maar redding van Israël is tuchtiging zijner onderdrukkers. Hun geworden nu wat zij over Israël hebben willen brengen: smaad en schande en ondergang. Dat wenscht de dichter hun toe in een sprekend beeld. Hij ontleent het aan de platte daken der Oostersche huizen, waarop de wind behalve zand ook graszaden uitstrooit, die nu in de lente uitspruiten, zoodat het gras de daken tooit. Maar slechts voor zeer korten tijd. De voedingsbodem is te dun en heeft noch voldoende levenskiemen noch voldoende vochtdeelen. Steeds meer wint de zon aan kracht; steeds feller branden haar stralen. Wat snel opschiet, verdort even snel. Wat er nu met die dunne grasspruiten gebeurt? Niets. Gele en in hun rijpheid verdorrende korenhalmen worden gemaaid, met zorg bijeengelezen en in garven samengebonden. En wie dat werk van den weg af aanziet, blijft nooit in gebreke den zegen des Heeren af te bidden over dit werk, dat voor de voeding van het volk van zoo groote beteekenis is. Zoo zal het echter met de vijanden van Gods volk, die „haters van Sion” niet gaan. Zij zijn waardeloos, wanneer „de hitte der vervolging” hen neerstort in den dood. Niemand kijkt er meer naar om.

Zoo zal het met Israëls vijanden gaan, omdat ze Sion haten.

In Israël staan ze vijandig tegenover den levenden God, die in en door dat volk zijne heerlijkheid openbaart. In Israël vergripen zij zich aan de waarheid Gods, die door Israël tot openbaring komt. Wie Israël neerhaalt, verzet zich tegen Sions grootheid en tast de eer aan van Sions God.

Psalm 130.

1. Een bedevaartslied.

Uit de diepten roep ik tot U, o Heere !

2. Heer, hoor naar mijn stem ;

laat uw ooren luisteren
naar de stem mijner smeeking.

3. Als Gij, Heere, de ongerechtigheden in gedachtenis houdt, Heer, wie zou bestaan ?

4. Maar bij U is de vergeving, opdat Gij gevreesd wordt.

5. Ik wacht op den Heere, mijne ziel wacht op zijn woord.

6. Mijn ziel verbeidt den Heer, meer dan wachters den morgen, wachters den morgen.

7. Israël verbeide den Heere, want bij den Heere is de goedertierenheid en bij Hem is veel verlossing ;

8. Hij zal Israël verlossen van al zijn ongerechtigheden.

Groote nood en zwaar lijden is over den dichter gekomen, Een doodelijke ziekte heeft hem aangegrepen. Reeds gevoelt hij zich als een gestorvene. Reeds is zijn ziel nedergedaald in „de benedenste gedeelten der aarde”, den oervloed doorgegaan, die de onderwereld scheidt van de levende menschheid. Uit die „diepten” roept hij nu tot zijnen God, van wien het lijden, waarin hij het bewijs erkent van zonde en schuld, hem verwijderd heeft. Moge toch de Almachtige, die hier alleen redding schenken kan, naar zijn geroep hooren ! De Heere *kan* wel hooren ; daarvoor is zelfs geen hard roepen noodig. Maar *wil* de Heere ook hooren ? Wil Hij zijn ooren „spannen” ; wil Hij luisteren (vs. 2) ? Dat is een benauwende vraag, want des dichters

leven hangt aan den draad van het goddelijk erbarmen. Zijn zonden, waarvan het lijden zoo duidelijk spreekt, maken scheiding tusschen hem en God, tusschen God en hem. Als de Heere nu die alle eens „bewaarde”, ze eens in gedachtenis hield, ze eens toerekende, zoodat ze van de eerste tot de laatste moesten worden betaald (vgl. Ps. 32 : 2, Job 14 : 17, Gen. 37 : 11)? Dat zou zijn ondergang zijn en dood, want tegenover de goddelijke gerechtigheid houdt niets en niemand stand, zelfs niet de vrome en rechtvaardige, hoeveel te minder dan de goddelooze en zondaar, zooals de dichter (vs. 3).

Maar tegenover die vraag, welke zijn ziel benauwt, verheft zich de geloofservaring, die ook 's dichters deel is. Hij vermoedt niet slechts, maar hij weet, dat de Heere tegenover zijn volk niet handelt naar de wettelijke gestrengheid der vergeldende gerechtigheid. Neen, de Heere wil wel vergeven: Hij „kan en wil en zal.” Maar die troostvolle zekerheid mag nu geen kussen worden, waarop het geweten nu wel kan inslapen. Ook mag de mensch zich nimmer daarop verheffen. Want als de Heere vergeeft, dan doet Hij dat, opdat de mensch Hem zou „vreezen”, Hem als den Heere erkennen, aan wiens heiligen wil de mensch zich deemoedig en met zedelijke gehoorzaamheid onderwerpen moet. Wie God vreest, heeft Hem in zijn ware wezen gekend en dient Hem in de kracht dezer zaligende kennis. Dat te bewerken is des Heeren verheven doelwit bij de openbaring zijner vergevende liefde. Hij vergeeft om zijns Naams wil. Daaraan verandert ook der menschen zonde niets (vs. 4).

Juist daaraan ontleent de dichter de vrijmoedigheid des geloofs om, ofschoon hij weet den Heere door zijne zonden van zich verwijderd te hebben, op den Heere te „wachten”. In zijn ziel leeft de zekerheid, dat de Heere eens komen zal, en dan natuurlijk met wat altijd bij Hem is: de vergeving. Eens zal de Heere het verlossende woord spreken, dat de banden des doods verbreekt, de ziekte bant, de gezondheid hergeeft, de zondesschuld wijken en den vrede weer genieten doet. En nu doet hij niet anders dan wachten en verbeiden. Van onder de slagen der goddelijke roede ziet hij met kinderlijk vertrouwen tot God op, wetend dat het uur der genade komen *moet*. Maar juist omdat hij dit met zijn gansche ziel doet, mat dit wachten hem nog meer af dan den wachter, die den ganschen nacht gespannen bezig is geweest met zijn wachttaak en nu den dag tegemoet hijgt, den dag, die toch nog niet komen wil, waarvan hij zelfs de eerste flikkering nog niet ziet (vs. 6). Zoo doe de Heere toch snel den morgen dagen!

Maar uit eigen nood en troostrijk vertrouwen klimt de dichter nu op tot den nood van zijn volk, waarbij hij zeker bijzonder hen op het oog heeft, die met hem zuchten onder het lijden en met hem „op hope tegen hope” op den Heere wachten. Zoo moge dan Israël evenals hijzelf blijven verbeiden. Straks

komt de Heere en in zijn gezelschap komt dan „de goedertierenheid”, de verbondsgenade, die vrijspreekt van zonde en schuld en die rust en vrede doet dalen in het hart. Dan komt ook de „verlossing”, want Hij bezit in de hoogste mate de gewilligheid en de macht om de verlossing te bewerkstelligen, waaraan een zondaar behoefte heeft, die zich altijd weer achtervolgd weet door lijden en dood (vs. 7). Te zijner tijd zal Israël — en dus ook de dichter, die tot Israël behoort! — den rijkdom der verlossing genieten, wanneer alle zonden zullen zijn weggedaan en blijdschap weer genoten zal worden eeuwiglijk en altoos.

Zoo rees ook hier eerst hartstochtelijk geroep; maar al roepend verheft zich het geloof tot teeder verlangen om eindelijk in kinderlijk vertrouwen rust te vinden. Eens daagt de morgen!

Psalm 131.

1. Een bedevaartslied. Van David.

Heere, mijn hart is niet hoog,
mijn oogen zijn niet trotsch.
Met grootsche plannen ga ik niet om
noch naar wat mij te wonderbaar is.

2. Ik heb immers mijn ziel tot rust en stilte gebracht. Als een gespeend kind bij zijn moeder, zoo rust gespeend mijn ziel bij mij.

3. Israël verbeide den Heere van nu aan tot in eeuwigheid!

Een psalm van ontroerende teederheid, een „gouden kleinood.” Deemoedig kinderlijk van toon spreekt hier een begenadigde menschenziel. Eertijds heeft het er gestormd. Jeugdige hartstocht was door de zondemacht in dienst genomen, om ook dat hart hoog, deze oogen trotsch te maken. Toen werd gejaagd naar 't hooge. Stoute, grootsche plannen werden gevormd; zelfs werd gegrepen naar wat buiten 's menschen vermogen, binnen Gods werkingskring („wonderbaar”) ligt. Toen was zijn ziel een hartstochtelijke, woelige zee, altijd in beweging. Maar nu, nu heerscht er rust en stilte. In de school van het leven en bij het leven van Gods Geest heeft ook deze man geleerd „laag bij den grond” te blijven. Het hartstochtelijk verlangen naar wat groot is, heeft plaats gemaakt voor een zielvol verbeiden

van den Heere (vs. 1). Evenals het gespeende kind, dat volop van de moedermelk genoten heeft, naar niets anders vraagt dan om aan het warm kloppende moederhart te rusten, zoo vraagt ook de dichter niets anders dan omvangen te worden door des Heeren eeuwige liefdesarmen en van zijn genadegaven te leven (vs. 2). Hij is geworden tot een dier „stillen in den lande”, in wier hart de eeuwige God woning maken kan. Alles verwacht hij van zijn God. Vragen doet hij nu niets meer. De Heere weet wel wat hij behoeft!

Zoo doe nu ook zijn volk, dat immers het bondsvolk is van denzelfden God. Ook Israël wachte in kinderlijk vertrouwen op 's Heeren daden. Hij *zal* het maken (vs. 3)!

Psalm 132.

1. Een bedevaartslied.

- Gedenk, Heere, aan David,
aan al zijn moeite ;
2. hoe hij den Heere zwoer,
den Machtige Jakobs een gelofte deed :
3. „Niet zal ik gaan in de tent mijner woning,
niet klimmen op het bed mijner sponde ;
4. mijn oogen zal ik geen slaap gunnen,
mijn oogleden geen sluimering,
5. totdat ik een plaats vind voor den Heere,
een woning voor den Machtige Jakobs !”
6. Zie, wij hoorden van haar zijn in Efrata,
vonden ze in Jaärs veld.
7. Laat ons naar zijn woning gaan,
ons neerbuigen voor de voetbank zijner voeten.
8. Sta op, Heere, naar uwe rustplaats,
Gij en uw machtige ark !
9. Uwe priesters zullen zich bekleeden met gerechtigheid
en uwe vromen zullen juichen.
10. Om den wille van David, uwen knecht,
wijs uwen gezalfde niet af !
11. Gezwooren heeft de Heere aan David —
het is een waarheid, waarvan hij niet afwijkt ! —
van de vrucht uws schoots
zal Ik zetten op uw troon.

12. Als uwe zonen mijn verbond bewaren
en de getuigenissen, die Ik hun leeren ga,
dan zullen hun zonen voor immer
zitten op uw troon.
13. Want de Heere heeft Sion verkoren,
haar als woning voor zich begeerd :
14. „dat is mijn rustplaats voor immer ;
hier wil Ik wonen, want Ik heb haar begeerd.
15. Haar levensmiddelen zal ik rijkelijk zegenen,
haar nooddruftigen met brood verzadigen.
16. En haar priesters zal Ik met heil bekleeden
en hare vromen zullen bovenmate jubelen.
17. Daar zal Ik een horen voor David doen uitspruiten,
voor mijn gezalfde een lamp ontsteken.
18. Zijn vijanden zal ik bekleeden met schaamte,
maar op hem zal zijn kroon stralen”.

In dezen psalm klaagt Israël zijn nood aan den Heere. Het ziet niets van de verwerkelijking der belofte, eenmaal aan David gegeven, die sprak van een eeuwig koningschap, van een altijd-durend Davidisch koningshuis. Wel wordt aan hare waarachtigheid niet getwijfeld, want Israël weet : de Heere is getrouw. Te zijner tijd zal die belofte in vervulling gaan. Dan zal Davids groote Zoon komen. Dan zal het licht, waarvan „in druk het vooruitzicht hen verheugde”, over Israël opgaan. Maar het duurt zoo bitter lang ! En het heeft er zoo dikwijls den schijn van, alsof de Heere zijn belofte vergeet !

Daarom vangt de psalm aan met de bede, dat de Heere toch moge denken aan de vele moeite, die David zich gaf voor den dienst des Heeren. Op allerlei wijze heeft deze zich afgemat voor de zaak van Israëls God. Hij heeft er zijn lange leven voor gegeven en al zijn krachten samengetrokken op dat ééne : de Heere groot in Israël ; Israël groot door den Heere. Daarvoor was echter niet alleen noodig, dat Israël bevrijd werd van vreemden druk en zijn koning de voornaamste werd onder de Palestijnsche vorsten, maar ook, dat de dienst des Heeren, die sinds de vernietiging van Silo door de Filistijnen zijn centraal punt verloren had, weer een plaats zijner waardig kreeg in het midden van Israël. De ark voerde een vergeten bestaan in Kirjath-Jëarim (1 Sam. 7 : 1). Ze was bijna uit de herinnering des volks vergaan. Nu wil David haar weer gaan zoeken en haar een eereplaats geven in zijn koningsstad. Hij zweert niet te zullen rusten vóór „de woning van den Machtige Jakobs” weer in eere is hersteld (vs. 3—5).

Na hieraan herinnerd te hebben, teekent de dichter ons den

diepen indruk, dien het hervinden der ark en haar opvoeren naar Jeruzalem op Davids tijdgenooten heeft gemaakt. Hun hart is er zoo vervuld van, dat zij beginnen te spreken van wat er in hun ziel omgaat zonder er aan te denken om te zeggen, waarover zij eigenlijk spreken. Ze hebben het over „haar” en over „zijn”. „Haar” is de ark, waarvan men bij geruchte had vernomen, dat ze ergens moest zijn in Efrata, waarmede waarschijnlijk naar Delitzsch’ vinding de landstreek wordt aangeduid, waartoe behalve Bethlehem ook Kirjath-Jëarim behoort. Zoo vond men „haar” dan eindelijk in „Jaërs veld”, de boschrijke hellingen, waarop de Gibeonieten en hunne verwanten zoo langen tijd gewoond hadden, een enclave in het aan Efraïm toegevoezen gebied. Nu ze eenmaal „zijn woning”, de woning des Heeren der heirscharen hebben teruggevonden, nu willen ze haar de haar toekomstige plaats hergeven en haar weer tot middelpunt maken van des Heeren dienst (vs. 8). En terwijl ze gebruik maken van de heilige woorden, waarmede in Mozes’ dagen de ark van de eene plaats naar de andere werd overgebracht (vgl. Num. 10 : 35), voeren ze haar — „de machtige ark”, herinnering ook aan 2 Sam. 6 : 7 — naar den Sion, waar een nieuwe tent haar rust bieden moet. Daarbij beloven allen, dat ze hun blijdschap zullen zoeken alleen in des Heeren dienst. De priesters zullen niet als Eli’s zonen in Silo des Heeren toorn over Israël brengen, maar „zich bekleeden met gerechtigheid”: zij zullen waarachtige dienaren des Allerhoogsten zijn, niet naar eigen welgevallen, maar naar ’s Heeren woord en wet zich richten. Waardige priesters zullen zij wezen en Israël zal niet meer des Heeren offer verachten (1 Sam. 2 : 17), maar met blijdschap en jubel den Heere de Hem toekomstige offers brengen (vs. 9b).

Dat is het rijke beeld, dat de dichter ontrolt van het verleden: David en zijn volk, één in het begeeren om den Heere te dienen. En nu grijpt hij terug op de reeds in vs. 1 uitgesproken bede en vraagt God, dat Hij om den wille van alles, wat David voor den Heere en zijn dienst deed, nu ook de bede van „den gezalfde” d.i. Israël niet zal af wijzen. Wat dat gebed inhoudt, wordt niet met even zoovele woorden gezegd, maar uit het vervolg (vooral vs. 17) blijkt, dat het betrekking heeft op de belofte aan David (2 Sam. 7). Israël heeft geen koning, maar vraagt er nu een van zijn God. Daartoe herinnert het bij monde van den dichter aan des Heeren eed, dat de Davidszonen in opeenvolgende geslachten op den troon zullen zitten. Israël grijpt zich vast aan des Heeren belofte, waarvan het verzekert, dat het op de vervulling daarvan aan kan, en herinnert in dien vorm zijnen trouwen Verbondsgod aan wat Israël recht heeft van Hem te verwachten (vs. 11 v.). Daarna wijst het tot versterking van eigen geloofsvertrouwen op een tweede belofte Gods, die ten nauwste betrekking heeft op

David's koningschap : de Heere zal van den Sion, in het midden der Davidische koningsstad, zijn woning maken als om daardoor te doen zien, dat de Verbondsgod en de theocratische koning bij elkander behooren (vs. 13 v.). Het gevolg daarvan zal zijn, dat des Heeren zegen in rijke mate op Sion zal neerdalen, zoodat er van armoede binnen haren kring geen sprake zal zijn (vs. 15). Daarbij wordt dan thans, hoewel vs. 9 naar den vorm geen gebed is, door den Heere antwoord gegeven op wat Israël aldaar zegt. Het volk heeft een belofte afgelegd aangaande de toewijding der priesters : zij zullen zich bekleeden met gerechtigheid. Hierop antwoordt de Heere, dat Hij, waar deze priesters Hem daarin zullen behagen, zijnerzijds hen bekleeden zal met heil, zoodat ze ten volle in staat zullen zijn bemiddelaars te zijn van het heil des Heeren over zijn volk. Israël heeft gezegd : uwe vromen zullen juichen (vs. 9b), en de Heere antwoordt met de verzekering, dat Hij hun in volle mate reden tot blijdschap geven zal (vs. 16b). Waarin dit bestaan zal, wordt in vs. 17 v. nader in het licht gesteld. Het huis van David zal weer tot macht en aanzien geraken, een nieuwe spruit zal uitspruiten, een nieuw licht zal gaan stralen. En dit nieuwe machtsvermogen zal zoo geweldig zijn, dat de hoogste verwachtingen zullen worden verwerkelijkt. Geen vijand zal het meer wagen zich aan Jeruzalem te vergrijpen. De Heere zelf zal door zijne machtsopenbaring er voor zorgen, dat schaamte hen zal overdekken als een gewaad (Job 8 : 22) en des Heeren heerlijkheid zal weerkaatsen in de schittering van de koningskroon, die opnieuw het koningshoofd zal sieren (vs. 17 v.). Zoo ziet de dichter hier in profetisch vergezicht de toekomst van het Davidische huis, waaraan de Messiasbelofte ten nauwste verbonden was, in 't heerlijkste licht en aanschouwt hij een wondervolle openbaring van des Heeren machtsvermogen, waarom dan ook Zacharias in de geboorte van zijn zoon Johannes de aanvankelijke vervulling van dit woord zien kan (Lukas 1 : 68—70).

Psalm 133.

1. Een bedevaartslied. Van David.

Ziet, hoe goed, hoe lieflijk is het,
als broeders ook samenwonen !

2. Het is als de kostelijke olie op het hoofd,
nederdalend op den baard,
den baard van Aäron, die nederhangt
op den zoom zijner kleederen.

3. Het is als Hermondauw,
die nederdaalt op Sions bergen,
want daar gebod de Heere den zegen :
het leven tot in eeuwigheid !

In een tweetal beelden, die haar hooge waardij, weldadigen invloed en levenwekkende kracht in het helderste licht moeten stellen, bezingt de dichter hier de in daden omgezette liefdesgemeenschap van hen, die, uit eenzelfde volksgemeenschap voortgekomen, eenzelfde God dienen en dientengevolge in dubbelen zin „broeders” zijn.

Het eerste beeld ontleent hij aan de heilige zalfolie, gemaakt van de fijnste en kostbaarste reukwerken en die onder geen voorwaarde voor andere doeleinden gebruikt mocht worden dan voor de zalving van den hogepriester (vgl. Exod. 30 : 22—33). Voor de eerste maal was ze — gelijk later nooit meer in die rijke mate — gebruikt bij de plechtige zalving van Aäron (vgl. Levit. 8 : 12—30), wiens lange baard zelfs daarvan werd doorvochtigd, zoodat alles aan hem doortrokken was van geur en heiligheid. Zoo gaat ook van de gemeenschap der ware zonen Israëls een heilige geur uit, sprekend van wijding tot 's Heeren dienst (vs. 2).

Het tweede beeld is ontleend aan het leven der natuur in Kanaän. Meer dan elders is het land afhankelijk van den dauw. Rijkelijk daalt deze steeds neder in het gebied van den Hermon met zijn eeuwige sneeuw en daaraan dankt juist Noord-Palestina zijn rijken plantengroei. Meer zuidelijk is de dauw minder sterk, maar wanneer hij in rijke mate nedervalt, dan is deze „Hermondauw” drager van nieuw en krachtig opbloeiend leven. Dien ziet nu de dichter op de Sionsbergen neervallen, waar „de broeders” op de groote feesten des Heeren aangezicht aanschouwen, dat als aller levensbron allen met nieuw leven vervult, hetwelk ze nu zelf als „Hermondauw” gaan uitdragen over gansch het land. Want zij, die naar Sion gekomen zijn om de geestelijke gaven te genieten, die van „dit centrale punt der Godsopenbaring nederdalen — de olie! — worden nu zelfs dragers van dat nieuwe levensvermogen.

Ten slotte wordt (vs. 3 c, d) nu de diepste grond blootgelegd, waarom zulk een levenskracht in hen openbaar wordt, die in Sion hun eenheid hebben. Sion is de door Israëls God gestelde levensbron, die in haar zegenende werking onuitputtelijk is en daarom een eeuwige vrucht draagt. En wie nu zich onder Sions levenswerking stelt, wordt die vrucht deelachtig.

Psalm 134.

1. Een bedevaartslied.

Welaan, looft den Heere.

alle gij knechten des Heeren,

gij, die in het huis des Heeren staat

alle nachten!

2. Heft uwe handen op naar het heiligdom en looft den Heere!

3. De Heere zegene ■ uit Sion,

Hij, die hemel en aarde gemaakt heeft!

Voor de pelgrims is het uur van afscheid gekomen. De laatste feestdag is aangebroken; alle heilige handelingen zijn verricht. Reeds daalt de avond en daarmee nadert het uur van het vertrek. Gedurende langen tijd zullen ze den tempel niet wederzien. En nu denken ze aan het groote voorrecht, hun beschoren, die als priesters en levieten niet alleen dagelijks toegang hebben tot den tempel, maar zelfs geroepen zijn er de nachten door te brengen (vs. 1). Nog levend uit de blijdschap, in Gods huis genoten, wekken ze deze „knechten des Heeren” op om zonder ophouden den Heere te loven, tot Israëls God, die in het „heiligdom” woont, biddend de handen op te heffen en getrouw te zijn in al hun dienst (vs. 2).

Het priesterkoor antwoordt door den zegen op deze vertrekkende pelgrims te leggen: „de Heere zegene u!” Maar het voegt daaraan toe „uit Sion”, eenerzijds om hen te herinneren aan den zegensrijkdom, reeds door hen in des Heeren huis genoten, anderzijds om hen te wijzen op de eenige bron, waaruit die zegen voor hen kan voortvloeien. En waar die zegen nederdaalt van Hem, die de Schepper is van hemel en aarde, den Almachtige, in wiens hand aller leven is, daar kunnen zij er zeker van zijn, dat het hun daarbij aan niets zal ontbreken (vs. 3).

Psalm 135.

1. Halleluja!
Prijst den Naam des Heeren,
prijst, gij knechten des Heeren,
2. gij, die in het huis des Heeren staat,
in de voorhoven van het huis onzes Gods!
3. Prijst den Heere, want de Heere is goed;
psalmzingt zijnen Naam, want die is liefelijk!
4. Want de Heere heeft zich Jakob verkoren,
Israël tot zijn eigendom.
5. Voorwaar, ik, ik weet, dat de Heere groot is
en onze Heer boven alle goden is.
6. Al wat den Heere behaagt doet Hij,
in den hemel en op de aarde,
in de zeeën en alle diepten;
7. Hij, die de wolken doet opkomen van de einden der aarde,
bliksemstralen bij den regen maakt,
den wind uit zijn schatkamers doet uitgaan;
8. Hij, die de eerstgeborenen van Egypte sloeg,
van den mensch af tot het vee toe.
9. Hij, die teekenen en wonderen zond tegen u, Egypte,
tegen den farao en al zijn knechten,
10. die groote volken sloeg
en machtige koningen doodde:
11. Sihon, den koning der Amorieten,
Og, den koning van Bazan,
en alle koninkrijken van Kanaän,
12. en hun land ten erfdeel gaf,
ten erfdeel aan Israël, zijn volk.
13. O Heere, uw Naam is tot in eeuwigheid;
Heere, uw gedachtenis is van geslacht tot geslacht.
14. Want de Heere doet zijn volk recht
en over zijn knechten ontfermt Hij zich.
15. De afgoden der heidenen zijn zilver en goud,
een werk van menschenhanden.
16. Een mond hebben zij, maar spreken kunnen zij niet;
oogen hebben zij, maar zij kunnen niet zien.

17. Ooren hebben zij, maar hooren kunnen zij niet;
zelfs is er geen adem in hun mond.
18. Dat die ze maken hun gelijk worden,
ook al wie op hen vertrouwt.
19. Gij, huis Israëls, looft den Heere;
gij, huis van Aäron, looft den Heere;
20. gij, huis van Levi, looft den Heere;
gij, die den Heere vreest, looft den Heere
21. Geloofd zij de Heere uit Sion,
Hij, die te Jeruzalem woont!
Halleluja!

In dezen psalm, dien we ons waarschijnlijk evenals Ps. 115 zullen hebben voor te stellen als gezongen in beurtzang tusschen de gemeente en het tempelkoor of leden daarvan, wordt de grootheid uitgezongen des Heeren, die zijn almacht in dienst heeft gesteld van zijn bondsvolk. Het „Halleluja”, dat boven en onder dezen psalm is geplaatst bij de vorming van den „Halleluja-bundel” (Ps. 105—107, 111—113, 146—150) teekent geheel den toonaard, waarin hij gezet is.

Allereerst wordt een hooggestemde opwekking om den Naam des Heeren d. w. z. zijne zelfopenbaring in natuur en genade tot voorwerp van hun jubelzang te maken, gericht tot „des Heeren knechten”, waarmede hier blijkens vs. 2b („voorhoven”) niet alleen de priesters en levieten bedoeld zijn maar niet minder diegenen in Israël, die den dienst van den trouwen Verbondsgod tot hun levensdoel hebben gekozen en wier lust het daarom is in des Heeren voorhoven te verkeerren (vs. 1 v.). Die allen moeten zingen. Wie toch heeft daartoe meer grond dan Israël, dat door den Heere uit alle geslachten der aarde is uitverkoren en daarmede het uitsluitende eigendom geworden is van Hem, die zijn nederbuigende goedheid altijd weer kennen doet en die in zijne zelfopenbaring zooveel warmte heeft doen uitstralen, dat die liefdegloed tot wederliefde nopen moet (vs. 3 v.).

In dezen jubelpsalm Israëls nu, waarbij de dichter als „voorzanger” fungeert, wordt des Heeren grootheid vooropgesteld, waardoor Israëls God zich van de andere goden onderscheidt. Dat weet *ik*, zegt Israël; niet de andere volken; wisten ze wat *ik* weet, ook zij zouden medezingen (vs. 5). En dat weet Israël op grond van 's Heeren daden. Daarin wordt allereerst zijn almacht openbaar. In den ganschen kosmos is er geen enkel gebied, waarop deze in hoe geringe mate dan ook beperkt wordt. De heidenvolken spreken van hemelgoden en van aardgoden, ook van goden, die wonen in de zeeën en in de oervloeden, waarop de aarde drijft, en wier machtsvermogen op

grond daarvan beperkt is. Maar Israëls God is de onbeperkte heerscher. Zijn wil is wet (vs. 6). Om dat te laten zien, grijpt de dichter naar die verschijnselen in het leven der natuur, die altijd weer de verbazing der oudheid gaande maakten. Allereerst die geheimzinnige wolkenformatie, die zich zoo plotseling aan den horizon vertoont, waardoor een donker floers als in een oogwenk het blauwe hemelgewelf overdekt. Dat doet de Heere, zingt Israël (vs. 7a). En dan dat wonder van vuur en water: de regenstroomen plassen neer en tegelijkertijd staat de hemel in brand, zonder dat de vuurvlammen van den bliksem door den regen worden gedooft. Ook dat doet de Heere (vs. 7b). En dan eindelijk die onzichtbare en toch hoorbare en in hun verwoestend vermogen zoo vreeselijke winden, die ineens de stilte verbreken en onder titanisch gehuil door het zwerk jagen. Ze zijn opgesloten in schatkamers, voorraadschuren, die niemand heeft gezien, daar ergens aan het einde der wereld. Daaruit worden ze — men weet niet hoe en men weet niet wanneer — losgelaten om mensch en dier te doen sidderen. Ook dat doet de Heere: Hij maakt die schatkamers open en dan snellen de winden in de door Hem aangewezen richting (vs. 7c).

Maar ook wordt des Heeren almacht openbaar in de wijze, waarop Hij het wereldgebeuren leidt en alle ding tot Israëls heil doet medewerken. Daartoe grijpt de dichter terug in het verleden van zijn volk en verwijlt een oogenblik bij die gebeurtenissen, die het geboortemoment van het bondsvolk hebben begeleid en die Israël in het bezit hebben gesteld van het beloofde land, feiten die altijd weer de bewondering hebben gaande gemaakt van alle Abrahamszonen. Hoe machtig Israëls God is heeft Egypte aan den lijve ondervonden, datzelfde Egypte, dat nog steeds als een der groote wereldmachten zich verre boven Israël verheven waant. Aan des Heeren macht heeft niemand in Egypte zich kunnen onttrekken: noch heer noch knecht; zelfs de farao zag zijn eerstgeborene sterven (vs. 8 v). Die macht ervoeren ook die geweldige koningen van den oertijd, toen geheel Oost-Jordaanland in de macht was dier geheimzinnige „reuzen”, van wie zoovele bouwwerken nog gewagen. Noch Sihon noch Og hebben iets tegen Israël vermocht, evenmin trouwens als die koningen van West-Jordaanland, die getracht hebben zich tegen den wil van Israëls God te verzetten. Het land mocht dan op dat oogenblik in *hun* bezit zijn, de Heere nam het hun zonder meer af en gaf het cadeau aan zijn volk. Zelfs *dat* kostte Hem geen inspanning (vs. 11 v).

Israël heeft echter zijn God niet slechts leeren kennen als den Almachtige, maar ook als den eeuwig Onveranderlijke. Steeds blijft de Heere aan Zichzelf gelijk. Hij is niet als de goden der andere volkeren, die onberekenbaar zijn en nukkig als Uebermenschen, op wie men nooit aankan noch rekenen

kan. De Heere is gisteren en heden dezelfde en tot in eeuwigheid. Zijn Naam, zijn zelfopenbaring blijft altijd aan zich gelijk. Daarom kan geslacht na geslacht Israëls God in zijne daden herkennen en van zijne verlossende daden spreken (vs. 13).

En eindelijk kent het den Heere als den Barmhartige, die altijd weer aan zijn verbond gedenkt. Dikwijls hebben machtige vijanden het volk aangevallen. Vaak heeft het onder vreemden druk te lijden gehad. Maar altijd heeft de Heere zijn volk „recht gedaan”; Hij heeft hun geschonken wat ze uit kracht van het verbond van Hem verwachten konden. Zijn bijstand heeft Hij hun nimmer onthouden; maar op *zijn* tijd — die wel eens een andere was dan Israëls tijd! — heeft Hij den vijand vernietigd en zijn volk de vrijheid hergeven. En dat was te rijker, wijl de vijand des Heeren tuchtroede was en Israëls zonde den Verbondsgod verre hield. Maar altijd weer heeft de Heere zijn genade doen roemen tegen het oordeel (vs. 14).

Dat alles doet de Heere, zoo zingt Israël. Het weet, dat Hij dat doet; het heeft er ervaring van. En wat doen „de andere goden”? Niets! Niets! Ja het schijnt, alsof ze wat zouden kunnen doen. Hun beelden wekken althans dit vermoeden op. Maar meer dan schijn is het niet. Een wezen zit er niet achter. Ze kunnen niets, zelfs niet dat, wat bij iederen mensch van zelf gaat en zonder de minste krachtsinspanning: adem halen. Hier is alles bedrog. Daarom moeten allen, die dat bedrog in de hand werken of zich door dat bedrog laten misleiden, neerzinken in den dood, want daardoor onthouden ze de Hem toekomende eere aan den Heere, Israëls God (vs. 15—18).

Daarom te meer echter moet nu ieder, die van Israël en met Israël is en die op grond daarvan den rijken zegen genieten wil, welke uit des Heeren onvergelykelijke grootheid voor al de zijnen voortvloeit, overeenkomstig de daardoor tot hem komende roeping des Heeren lof verkondigen. Allereerst geldt dit „het huis Israëls”, den breeden kring des volks uit alle stammen. Voorts ook Aäron en Levi, die in bijzondere mate geroepen zijn tot des Heeren dienst. En eindelijk alle toegebrachten uit de heidenvolken, „die den Heere vreezen” en die nu met Israël opgaan naar des Heeren huis (vs. 19 v.).

Zoo heeft de dichter het zichzelf en zijn volk toegeroepen. En onmiddellijk volgt het antwoord. Allen tezamen vereenigen zich in blijden jubel. Tegen den donkeren achtergrond van dwazen afgodendienst straalt Israëls geestelijke rijkdom in onvergelykelijken glans, en in het diep besef van de majesteitelijke grootheid van Hem, die in het centrale punt van Israëls leven zijn levensvolheid openbaart, wordt het „Halleluja, looft God in zijn heiligdom!” door huis na huis, geslacht na geslacht overgenomen en zingt gansch Israël zijnen God ter eer (vs. 21).

Psalm 136.

1. Looft den Heere, want Hij is goed,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid.
2. Looft den God der goden,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid.
3. Looft den Heer der heeren,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
4. Hem, die alleen groote wonderen doet,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
5. Die met doorzicht den hemel maakte,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
6. Die de aarde op het water uitspande,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
7. Die de groote lichten maakte,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
8. de zon tot heerschappij over den dag,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
9. de maan en sterren tot heerschappij over den nacht,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
10. Die Egypte sloeg in zijn eerstgeborenen,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
11. en Israël uit hun midden uitvoerde,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
12. met sterke hand en uitgestreken arm,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
13. Die de Schelfzee in stukken sneed,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
14. en Israël er middendoor deed gaan,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
15. en den farao met zijn heir in de Schelfzee stortte,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
16. Die zijn volk door de woestijn geleidde;
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
17. Die groote koningen sloeg,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;
18. en machtige koningen doodde,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid;

19. Sihon, den koning der Amorieten,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid ;
20. en Og, den koning van Basan,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid ;
21. en hun land ten erfdeel gaf,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid ;
22. ten erfdeel aan Israël, zijn knecht,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid ;
23. Die in onze vernedering onzer gedacht,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid ;
24. en ons aan onze tegenpartijders ontrukte,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid ;
25. Die spijsz geeft aan al wat leeft,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid.
26. Looft den God des hemels,
want zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid !

In dezen psalm, die naar zijn inhoud zeer sterk aan den onmiddellijk voorafgaanden herinnert (vgl. in het bijzonder Ps. 135 : 8 en 136 : 10 ; 135 : 10—12 en 136 : 18—22) kunnen we zien hoe een hymne, waarin des Heeren machtige daden tot voorwerp van een blijden zang werden gemaakt, door de toevoeging van een juist door zijn eenvormigheid treffenden beurtzang (vergelijk de oudchristelijke smeekgezangen met hun immer herhaald Kyrie eleison, „Heere, erbarm U onzer'') tot gemeentelied wordt gemaakt. Daarbij leert ons 2 Kron. 7 : 3, dat het tempelkoor of een gedeelte daarvan de aan de hymne ontleende zindeelen voordroeg, terwijl de gemeente met haar beurtzang antwoordde. Tevens zien we hoe juist door dien beurtzang des Heeren machtige daden aan Israël in het licht zijner eeuwigdurende genade worden gezet en daarmede te krachtiger wordt aangedrongen op het vervullen van de daarin tot Israël komende roeping om toch dien genadigen Verbondsgod te loven (vs. 1—3, 26).

Een tweetal gronden worden daarvoor aangegeven. Allereerst des Heeren goedheid, waardoor God als de volmaakte in Zichzelf bron van leven is voor al zijne schepselen, bron ook van alle natuurlijk, zedelijk en geestelijk goed, eene goedheid, die in het bijzonder tot openbaring komt in zijne verhouding tot zijn bondsvolk (vs. 1). Maar voorts ook des Heeren onvergelykelijke grootheid, waaraan de dichter uiting geeft door Hem te teekenen als Oppergod, Opperheer en Hemelgod, welke uitdrukkingen door hem gekozen zijn om de hoogste titels, door de heidenvolkeren aan hun goden toegekend, voor den Heere

op te eischen en Hem dus ook voor eigen bewustzijn te stellen als Dengene, tegenover wien de andere goden in het niet wegzinken (vs. 2 v., 26).

Daarom is dan ook alleen Israëls God in staat „wonderen” te doen, daden te verrichten, die, hetzij ze zich openbaren in het leven der natuur of ook tot uiting komen in de leiding van volken en menschen, boven het machtsvermogen liggen van eenig mensch en die alleen verklaard kunnen worden als machtsopenbaringen van den Heere, die wel onzichtbaar en van de wereld onderscheiden is, maar toch zijn machtsvermogen in de wereld doet ingaan (vs. 4).

Nu grijpt de dichter uit de veelheid van Gods wonderen die uit, welke het sterkst tot zijn bewustzijn spreken. Allereerst gewaagt hij van het diepe „doorzicht”, waarvan de Heere blijk gaf bij de vorming van den hemel, waar alles in beweging is, groot en klein voortdurend van plaats verandert, en waar desondanks geen willekeur noch wanorde heerscht, maar waar alles langs van den aanvang af voorgeschreven banen voortschrijdt (vs. 5). Het tweede wonder, dat zijn ziel met aanbidding vervult, is de vorming der aarde (vs. 6). Ze is een platte wereldkoek, drijvend op den wereldoceaan; en toch schijnt ze zoo vast te liggen, dat ze is als een huis met grondvesten, welks peilers of zuilen diep in het water onder de aarde afdalen (vgl. Job 9 : 6, 15 : 7, 38 : 6). Van alle zijden wordt ze door water omgeven en toch door het water niet overweldigd, maar muren, poorten en grendels houden den oceaan in bedwang (vgl. Job 38 : 8 v.v., Ps. 139 : 9, Zach. 9 : 10). Daaraan voegt zich dan als vanzelf het derde wonder toe: de regelmatige afwisseling van dag en nacht, ieder begeleid door een of meer „lichtdragers” (vs. 7—9).

Maar nu is de Heere niet alleen als de Almachtige openbaar geworden in het werk der schepping, ook Israëls geschiedenis doet Hem als zoodanig kennen en teekent Hem als den God, die „wond'ren doet op wond'ren hooren”. Daarbij herinnert de dichter uiteraard aan die, welke de geboorte-ure des volks begeleidden, zoowel in Egypte als in Kanaän. En nu kiest hij zijne uitdrukkingen zoo, dat de geweldige uitwerking van des Heeren machtsdaden in het volle licht wordt gesteld. Hier worden niet als Ps. 135 : 8 Egypte's eerstgeborenen geslagen, maar Egypte zelf in zijn eerstgeborenen (vs. 10). Bij de vermelding van de uitvoering uit Egypte wordt niet vergeten te herinneren aan „de sterke hand en den uitgestrekte arm”, waarmede dit geschiedde (vs. 12). Het wonder aan de Schelfzee wordt geteekend als een „in stukken snijden” der wateren in plaats van het meer gebruikelijke „splijten” (vs. 13, vgl. Exod. 14 : 21, Nehem. 9 : 11, Ps. 78 : 13). De ondergang van den farao en zijn leger is gevolg hiervan, dat de Heere ze „uitschudde”: Hij beheerschte ze als iemand, die korenkorrels in zijn kleed draagt en nu niet

anders heeft te doen dan de uiteinden er van los te laten. Zoo ging het met die machtige Egyptenaren (vs. 15)! Zelfs de woestijn met al zijn verschrikkingen en hinderpalen (vgl. Deut. 8 : 15, Jerem. 2 : 6) was voor Israëls God geen onoverkomelijke hinderpaal (vs. 16) evenmin als die geweldige koningen, die Oost-Jordaanland in bezit hadden en West-Jordaanland als hun onvervreembaar goed („erfdeel”) beschouwden (vs. 17—20). In zijn machtsvolheid nam de Heere hun dat land af en gaf het aan zijn eigen volk (vs. 21 v.). En ook na dien tijd heeft de Heere het aan zijne wonderen niet laten ontbreken. Veel „vernedering” is over Israël gekomen; er zijn momenten geweest, waarin het bondsvolk geheel in de macht van den vijand scheen; maar een enkele „gedachte”, door den Heere aan Israël gewijd, was genoeg om het uit de handen der tegenpartijders te „scheuren”: hun tegenstand baatte niet, de greep hunner klauwen werd ontkracht, hun tanden werden gebroken (vs. 23 v.).

Nu is er ten slotte nog één wonder, waarop de dichter aller aandacht vestigen wil. De Heere moge dan in zeer bijzonderen zin „Israëls God” zijn, zijn wondermacht beperkt zich niet tot zijn volk. Hij heeft niet alleen alles geschapen en in het aan-zijn geroepen, maar Hij onderhoudt het ook: Hij geeft spijze aan *al* wat leeft: aan mensch en dier, aan vogel en visch, aan plant en struik; alles, groot en klein, *alles* ontvangt *alles* van Hem en als Hij met geven ophoudt, zinkt *alles* weg in den dood (vs. 25).

Psalm 137.

1. Aan de rivieren van Babel,
daar zaten en weenden wij
bij het denken aan Sion.
2. Aan de wilgen aldaar
hingen wij onze citers op.
3. Want daar vroegen ons
die ons gevankelijk hadden weggevoerd
de woorden van een lied,
en die ons beroofd hadden
vroegen blijdschap:
„zingt ons een van de liederen van Sion!”
4. Hoe zouden we een lied des Heeren kunnen zingen
op vreemden bodem?
5. Indien ik u vergeet, o Jeruzalem,
zoo verdorre mijn rechterhand!

6. Kleve mijn tong aan mijn gehemelte,
als ik uwer niet gedenk,
als ik Jeruzalem niet stel
boven mijn grootste vreugde.
7. Gedenk, o Heere, aan de kinderen Edoms
op den dag van Jeruzalem,
die zeiden : „legt bloot, legt bloot,
tot op den grond met haar !”
8. Dochter van Babel, gij verdelgster,
heil hem, die u vergeldt
het kwaad, dat gij ons gedaan hebt !
9. Heil hem, die uwe kinderen grijpt
en te pletter slaat tegen de rots !

In dezen psalm, waarin zoowel de teerheid en innigheid van Israëls liefde voor Jeruzalem en zijnen tempel (vs. 1—6) als de onstuimige en alles vernielende kracht van zijn weerzin tegen allen, die Sions vrede belagen, tot uiting komt, hooren we de weeklacht van een der ware Abrahamszonen, die onder de beproeving der ballingschap waren staande gebleven en nu in de droeve dagen, die op den terugkeer volgden, tevergeefs uitzien naar des Heeren machtsopenbaring tegenover Edom, het broeder-volk, dat bij Jeruzalems val zijn haat heeft botgevierd (vgl. Jes. 34, Ezech. 35 : 15, Obadja vs. 10—16) en tegenover Babel, dat zijn macht op zoo geweldige wijze aan het bondsvolk had doen gevoelen. Nog steeds staat Babel, gespaard ook door de Perzische veroveraars. Nog altijd is het *de* wereldstad, die allen tot zich trekt. Nog immer ook houdt Edom het zuidelijk gedeelte van Juda's oud stamgebied in bezit, waarvan het zich na Jeruzalems val heeft meester gemaakt (Ezech. 35 : 10—13, 36 : 5). Israël is wel teruggekeerd, maar nog heeft het licht de duisternis niet overwonnen.

De dichter begint met weer terug te leven in die droeve dagen, toen des Heeren hand zoo zwaar drukte op het bondsvolk en dit in vreemde oorden den zwijmelbeker moest drinken van Gods toorn. Weer ziet hij zich met zijn medeballingen op den grond zitten (vgl. Jes. 3 : 26, 47 : 1, Job 2 : 13, Klaagl. 2 : 10, 3 : 28), rouw dragend over Jeruzalems lot, weenend over Israëls lijden. Afgezonderd hebben zij zich aan de oevers der vele stroombeddingen — door de natuur gevormd of door menschenhand gemaakt — die de oude vlakte van Sinear doorsnijden. In de stilte willen ze denken, denken aan Sion met zijnen God, wiens doen ze niet meer begrijpen (vs. 1). Aan Hem denken. Niet van Hem zingen. Alle vroolijkheid is uit hun ziel geweken, en diezelfde citers, die eertijds hun blijde liederen be-

geleidden en wier melodieën de blijdschap des harten nog hooger opvoerden, ze hangen nu aan de wilgen (eig. populieren), die de kanalen en stroombeddingen omzoomen. Nu geen gezang meer, maar klagen; en wanneer dat ook niet meer kan, dan maar denken, denken aan Sion en zijn droevig lot.

Maar ook daar laten hun vijanden hen niet met rust. Zelfs daar komen hun overweldigers en beroovers den spot drijven met hun zieleleed. Ze zouden toch zoo gaarne in de voor hen zoo vreemde taal die liederen eens hooren, die deze Judeërs gewoon waren ter eere van hunnen God te zingen in het heiligdom op den Sion; een van die feestzangen, door de pelgrims op de groote feestdagen aangeheven, waarin ze hunne zieleblijdschap uitjubelden ter eere van Hem, die den Sion verkoren had tot zijn woning. Wat een bittere spot! Ze vragen feestjubel van een hart, dat wegsmelt in treurigheid en klagen (vs. 3)! Ze vragen heilige liederen op onheiligen bodem! Alsof Sions liederen ergens anders konden worden aangeheven dan op Sions gewijden grond (vs. 4). Men geeft het heilige toch den honden niet (vgl. Matth. 7 : 6)!

Dus niet meer zingen van Sion! Ook derhalve aan Sion niet meer denken en het vergeten, zooals zooveelen, die wachtersmoede zich van Israëls God hebben afgekeerd en zich neerbuigen voor en zingen van Babels goden? Reeds de gedachte alleen is den dichter ondragelijk, en hij vervloekt zichzelf, wanneer ook maar één enkel oogenblik het vervallen Sion en het in puin liggende Jeruzalem hem uit de gedachten zouden gaan. Al zijn denken wil hij daarop concentreeren, opdat Sions nood dringe tot belijdenis van schuld en zonde, tot boete en bekeering. Zijn rechterhand moge den dienst weigeren, indien de dichter ook maar één enkel oogenblik Sions lijden vergeet en naar harp en citer grijpt, alsof er in zijn ziel voor blijdschap en vroolijheid plaats ware! Zijn tong kleve aan zijn gehemelte, wanneer ze ook maar een enkel lied zou willen zingen en daardoor den schijn zou wekken, als werd Jeruzalems droevig lot niet meer gevoeld. Welk een groote vreugde hem ook in eigen leven geschonken moge worden, al wies het aantal zonen en dochteren en al groeide de rijkdom steeds aan, de dichter zou weigeren daaraan uiting te geven; hij zou niet *willen* jubelen, zoolang de Sionskinderen in den vreemde moeten vertoeven en de lijkwade van den dood over stad en tempel ligt uitgestrekt (vs. 5 v.).

Waar intusschen de dichter zoo diep het lijden zijns volks gevoelt en zijn hart zoo doorwond is door Sions droef lot, daar rijst nu als vanzelf de bede uit zijn ziel, dat de Heere Sions vijanden met gelijke munt moge betalen en over hen de ellende brengen, die zij over Jeruzalem hebben gebracht. En dan ziet hij in de eerste plaats de Edomieten, sinds Davids dagen verre Israëls minderen, telkens opnieuw door Juda's ko-

ningen geknecht; een broedervolk en toch van zoo bitteren haat tegen Israëel vervuld! Met hoeveel blijdschap hebben ze hulp en steun geboden aan Nebukadnezar's heirscharen, toen Jeruzalem zich gereed maakte tot de laatste worsteling onder Zedekia! Wat hebben ze „op den dag van Jeruzalem” (den 9^{den} van den 4^{den} maand, Jer. 39 : 2, 52 : 6 v.) de vernielzucht der overwinnaars geprikkeld en niet gerust, totdat niet één steen op den anderen is gelaten en alles met den grond gelijk is gemaakt, opdat de stad in eeuwigheid niet meer zou worden opgebouwd (vs. 7)! Daaraan moge de Heere „gedenken”, zoodat hun schandelijk bedrijf steeds voor zijn geestesoog sta en „zijn ijver” prikkele om wraak te nemen aan Edom!

En van Edom gaat des dichters oog naar Babel. Nog staat het in al zijn heerlijkheid, al is het ook niet meer de hoofdstad van een wereldrijk. Nog zijn de profetieën niet vervuld, die spreken van Babels komenden ondergang, vgl. o.a. Jes. 13 v., 21, 46, Jes. 50 v. Nog altijd kan „Babels dochter” wanen „nimmer als weduwe te zullen neerzitten, nooit kinderloosheid te zullen kennen” (vgl. Jes. 47 : 8). Maar eens *zal* haar dag komen. Dan zullen de torenhooge muren de wereldstad aan de groote rivier niet meer beschermen en zullen de vijanden moordend en plunderend door haar straten rennen, precies zooals hare benden eens door Jeruzalem. Dan zullen ook hare trotsche gebouwen aan de vlammen worden prijs gegeven en zal ook zij met den grond worden gelijk gemaakt. En evenals Babels krijgers bij Jeruzalems ondergang hun wraak hebben gekoeld aan weerlooze kinderen, zoo zullen ook de kinderen van Babels dochter tegen de rotsen worden te pletter geslagen. Oog om oog en tand om tand! Zoo denkt de dichter en hij verheugt zich bij die gedachte.

Zeker, het is de ijver voor Gods huis, die dezen dichter tot zulke ontroerende uitspraken prikkelt, maar hij blijft met dat al beneden wat het N. T. van ons vraagt.

Psalm 138.

1. Van David.

Ik zal U loven met mijn geheele hart,
in de tegenwoordigheid der goden U psalmzingen.

2. Ik zal mij neerbuigen naar uw heilig paleis
en uwen Naam loven om uwe goedertierenheid en trouw,
want Gij hebt uw Naam en woord boven alles groot
gemaakt.

3. Ten dage toen ik riep hebt Gij mij verhoord,
in mijn ziel de kracht vergroot.
4. Loven zullen U, o Heere, alle koningen der aarde,
wanneer zij gehoord zullen hebben de woorden uws monds,
5. en zij zullen zingen van de wegen des Heeren :
„groot is des Heeren heerlijkheid !”
6. Ja, verheven is de Heere en toch ziet Hij den nederige aan
en den hoovaardige kent Hij van verre.
7. Als ik wandel in het midden der benauwdheid,
behoudt Gij mij in het leven ;
tegen den toorn mijner vijanden strekt Gij uw hand uit
en uw rechterhand redt mij.
8. De Heere zal het voor mij voleinden !
Heere, uwe goedertierenheid is in eeuwigheid :
uwer handen werk, laat dat niet varen !

In dezen psalm dankt en looft Israël Hem, dien het in zijn zang zelfs niet bij name behoeft te noemen, omdat er maar Eén is, die zoo gedankt en geprezen kan worden voor het machtige geheel zijner zelfopenbaring, tengevolge waarvan Israël met blijde verwachting de toekomst kan tegenblikken en in het vertrouwen leven mag, dat zijn lofzang ook door de beheerschers van andere volken zal worden overgenomen (vs. 4). En die jubelzang zal niet binnen engen kring worden aangeheven : die heidensche goden, wier roem hun volkeren in zoovele liederen verheffen, zullen het ditmaal moeten aanhooren, hoe des Heeren volk den roem zingt van zijnen God en zijn daden verre verheft boven wat één hunner zou kunnen doen (vs. 1). Daarbij buigt Israël zich in dankbare aanbidding neer in de richting van den tempel, het aardsche paleis van den Hemelkoning, die in Sion troont (vs. 2a).

Israëls lofzang intusschen zal tot voorwerp en inhoud hebben datgene, waardoor de Heere zich van alle andere goden onderscheidt : zijne goedertierenheid en trouw, zijn nederbuigende liefde en ontferming, waarop zijn volk rekenen kan, waarop het bouwen kan in dagen van druk en benauwdheid, waarvan het zeker kan zijn, ook wanneer alles spreekt van ondergang en dood (vs. 2b). En dat te meer, wijl het juist in den laatsten tijd eene openbaring van zijn goddelijke deugden heeft gezien, zóó groot, zoo alles overtreffend en heerlijk, dat „alles” daarbij in het niet zinkt (vs. 2c). Wat Israëls lijden geweest is, zegt de dichter niet, maar tot roem van zijnen God zegt hij, dat het „roepen” onmiddellijk gevolgd werd door het „antwoorden”. En dat was niet slechts een wegnemen van het lijden, maar ook een schenken van nieuwe kracht, zoo groot

dat de geleden verliezen ruimschoots werden vergoed en Israël krachtiger was dan voorheen (vs. 3). Die uitredding is dan ook zóó wonderbaar, dat zelfs „alle koningen der aarde”, die toch als „zonen” hunner landsgoden in de eerste plaats geroepen zijn de grootheid hunner „goddelijke vaders” te verkondigen, bij het hooren van wat de Heere voor Israël deed tot de belijdenis zullen komen, dat des Heeren „heerlijkheid”, de uitstraling van zijn machtsvermogen „groot” is en tegenover deze grootheid alles in het niet wegzinkt (vs. 5).

Dat dringt dan ook den dichter nog eenmaal het markeerende en onderscheidende karakter van des Heeren zelfopenbaring duidelijk voor zijn geestesoog te stellen. En dan ziet hij de geweldige tegenstelling van des Heeren doen tegenover den „nederige” en den „hoovaardige”. De hoovaardige is Israëls tegenpartijder, die zich verheft op eigen grootheid en van de onweerstandelijkheid zijner macht zeker meent te kunnen zijn. De Heere „kent hem van verre”: nog vóór hij zijn plannen tegen Israël een vasten vorm heeft gegeven, weet de Heere al wat hij van plan is en kan Hij zijne maatregelen nemen om de uitvoering daarvan te verijdelen (vs. 6b). De nederige is Israël, dat niet hoog denkt van zichzelf, maar wel van zijn God; dat overtuigd is van zijn machteloosheid en van het oneindige vermogen des Heeren. Op Israël rust des Heeren oog met vaderlijk welgevallen. En dat vervult het hart des dichters met aanbiddende bewondering, want nu dringt zich een andere tegenstelling aan hem op: de verheven God en het nederige Israël; de Heere tronend in den hemel en Israël een klein, nietig volkje op aarde. En toch, Hij ziet het; Hij ziet er in ontferming op neder (vs. 6a).

Uit deze rijke geloofservaring put des Heeren volk nu de kracht om, wanneer benauwdheid en druk van alle zijden zoo op hen aanstormen, dat ze er „midden in” zijn, en de vijanden het op hun dood aanleggen, in kinderlijk geloof zich aan des Heeren leiding over te geven in de blijde wetenschap, dat Hij ten allen tijde hun levensbron zal blijven en hen niet in den dood zal laten wegzinken. Hun God toch is zoo machtig, dat een enkele handbeweging voldoende is om den vijand te doen deinzen en het licht door de duisternis te doen stralen (vs. 7). Reeds is des Heeren reddende macht begonnen zich tegen den vijand te keeren. Een half werk doet Israëls God niet. Dus zal de redding straks in volkomen rijkdom worden genoten. Daarvoor staat des Heeren eeuwigdurende genade en goedertierenheid borg, die niet eerder rust, voordat de verbondsbeloften in Israëls geschiedenis tot vervulling zullen zijn gekomen. En daarop bouwend bidt het geloof, dat de Heere het eens begonnen werk van Israëls verlossing niet onvoltooid ter aarde zal laten liggen, Israël niet aan eigen slapheid en krachteloosheid zal overlaten (vs. 8). Zoo is ook hier de geloofservaring

eenerzijds bron van jubel over het nog-niet-geziene, anderzijds prikkel tot innig gebed om het nog-niet-geziene te doen aanschouwen.

Psalm 139.

1. Voor den opperzangmeester, Van David. Een psalm.
Heere, Gij doorgrondt en kent mij.
2. Gij, Gij kent mijn zitten en opstaan,
doorziet van verre mijn gedachte.
3. Mijn gaan en liggen doorvorscht Gij
en met al mijne wegen zijt Gij vertrouwd.
4. Want nog is er geen woord op mijn tong,
of Gij, Heere, kent het al geheel.
5. Van achteren en van voren houdt Gij mij omvat
en Gij legt uw hand op mij.
6. Te wonderbaar is het mij dat te begrijpen;
te verheven, ik kan er niet bij.
7. Waar zou ik heengaan voor uw Geest,
waarheen vluchten voor uw aangezicht?
8. Klim ik ten hemel op, Gij zijt daar;
leg ik mij in het doodenrijk neer, zie Gij zijt daar.
9. Neem ik de vleugels des dageraads,
ga ik aan het uiterste der zee wonen,
10. ook daar vat uw hand mij,
grijpt uw rechterhand mij vast.
11. Indien ik al zeide: „moge dan de duisternis mij bedekken
en de nacht mij rondom insluiten!”
12. dan is zelfs de duisternis voor U niet donker
en de nacht licht als de dag:
duisternis en licht zijn gelijk.
13. Want Gij, Gij hebt mijne nieren gevormd,
mij in mijner moeders schoot geweven.
14. Ik loof U, omdat ik zoo vreeslijk wonderbaar ben toebereid:
wonderbaarlijk zijn uwe werken!
Van ouds kent Gij mijn ziel;

15. niet verborgen was U mijn gebeente,
toen ik heimelijk gemaakt ben,
kunstig geweven ben in de diepten der aarde.
16. Uw oogen hebben al mijn dagen gezien
en in uw boek stonden ze alle opgeschreven,
voordat ze gevormd waren en één daarvan bestond.
17. Maar hoe zwaar te vatten zijn mij uwe gedachten, o God,
hoe machtig vele zijn hare sommen !
18. Ik zou ze willen tellen, maar talrijker zijn ze dan zand !
Ware ik ten einde, ik ware nog met U bezig.
19. O God, dat Gij toch den goddelooze ombracht,
dat toch de mannen des bloeds van mij weken,
20. die zich arglistig tegen U verzetten
en uw Naam ijdellijk gebruiken !
21. Zou ik niet haten, Heere, die U haten,
verafschuwen hen, die tegen U opstaan ?
22. Met een volkomen haat haat ik hen,
tot vijanden zijn zij mij !
23. Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart,
beproof mij en ken mijne gedachten
24. en zie of bij mij een weg is der smarte
en leid mij op den eeuwigen weg !

De dichter van dezen psalm staat als het ware aan de zijde Gods. Zijn ziel is gesteld in het licht van Gods Geest, waardoor het besef levendig in hem geworden is, dat hij te doen heeft met Hem, die de Alwetende en Almachtige is, en aanbiddend heeft hij des Heeren eeuwige gedachten leeren bewonderen. Daarbij gaat het hem intusschen niet om God in zijne verhouding tot de wereld. Hier hebben we geen filosofie, maar staan we midden in de „bevinding” van Gods volk : de verhouding van „Gij” en „mij”.

Daarmede begint de dichter dan ook : Heere, *Gij* doorgrondt en kent *mij*. De Heere heeft zijne persoonlijkheid als het ware doorgraven, onderstboven gekeerd, daarin aan het licht gebracht wat in het donker had willen blijven, en nu is Hem in die wijde wereld van het menschenhart niets meer onbekend. Nu weet Hij er alles van (vs. 1). En nu moge de mensch doen wat hij wil, gaan waarheen hij wil ; hij moge zitten of staan, liggen of gaan, hij kan aan Gods weten en doorvorschen niet ontkomen. God is er mede „vertrouwd”, eigenlijk : Hij verwijdert alle omhulsel, dat de eigenlijke kern van zijn denken en doen zou willen verbergen (vs. 3b). Zelfs voordat een ge-

dachte met klare bewustheid is geformuleerd en daaraan door een woord uiting is gegeven, weet de Heere reeds wat er komen gaat (vs. 2b, 4). Zoo dringt Gods Geest in de diepten van 's menschen geest door; zoo volgt hem zijn oog! Ja, altijd is God bij den mensch, zoo zelfs dat bij Hem het òf vóór òf achter niet geldt. God is overal tegelijk, èn voor èn achter. En dan niet op een afstand, maar vlakbij, zoodat God den mensch omvat houdt en de mensch aan zijne hand niet ont-komen kan (vs. 5).

Dat alles *weet* de dichter; dat is zijn ervaring. Maar als hij nu van deze ervaringswetenschap wil opklimmen tot begrijpen, zoodat niet alleen het *dat* maar ook het *hoe* hem duidelijk voor den geest staat, dan gaat het hem duizelen. Dan begrijpt hij er eigenlijk slechts dat ééne van, dat hij er niet bij kan, omdat zulk doen ligt binnen den kring van het goddelijk vermogen, derhalve „wonderbaar” is (vs. 6).

Temeer gaat het hem duizelen, wanneer hij zich des Heeren alomtegenwoordigheid indenkt. Ook dit is voor hem niet iets abstrakts. Ook hier geldt het de verhouding van „Gij” en „mij”. Geen plaats is er in heel den kosmos, waar „ik” „U” niet ontmoet. Overal vind ik „uw Geest”, die geheimzinnige macht, welke van God uitgaat en die zich overal en in alles doet ervaren; overal ook „uw aangezicht”, uwe tegenwoordigheid, blijkend in daden en leidingen, zoodat ik uw hoorend oor en uw schouwend oog niet kan ontvluchten (vs. 7).

Om dit duidelijk te maken grijpt de dichter naar wat het verst van den mensch verwijderd is en waarvan hij daarom geen andere voorstelling heeft dan van iets, dat ten slotte toch onbereikbaar is. Allereerst ziet hij zich opklimmen in het uitspansel met zijn hemelgewelf, met zijn zoo geweldig ver verwijderde wereldbollen en sterren (vs. 8a). Dan ziet hij zich afdalen in de onderwereld, die daar ergens onder het aardoppervlak moet zijn, waar de schimmen in eindelooze rijen naast elkander in de graven liggen zooals een mensch in zijn bed ligt (vgl. Jes. 14 : 11, Ezech. 32 : 18—32). Of wel hij ziet zich zweven op de wonderbaarlijk snelle vleugels, waarmede naar luid der oude volksverhalen de morgenstond als in een enkel oogenblik in staat is het licht van het oosten des hemels naar het westen te dragen, en daarmede vliegen naar die geheimzinnige wereldzee, die in het verre westen den aardkoek omzoomt. Maar hoe onberekenbaar ver dat alles ook weg moge zijn, ja al zou het hem gelukken zoo ver door te dringen, hij zou er toch God vinden en des Heeren hand zou ook daar den vluchteling aangrijpen en staande houden (vs. 8—10).

Maar indien dan de afstand niet helpt om God te ontvluchten, dan helpt misschien de duisternis, die den mensch als het ware „opslokt”; dan helpt misschien de nacht, wanneer alles vervaagt, de grenslijnen van hemel en aarde dooreenvloeien en

alles als met een lijkwade wordt overdekt! Ook dat geeft niets. Voor God bestaat duisternis noch nacht. Zoodra Hij door de duisternis vaart, dan houdt de duisternis op; dan schieten niet slechts lichtglansen door de donkerheid van den nacht, maar dan wordt de nacht tot dag. God is licht en waar God komt wordt het vanzelf licht (vs. 11 v.).

Maar nu rijst voor des dichters geestesoog een vraag, deze: hoe komt het nu, dat de mensch zich nooit en te nimmer aan God onttrekken kan, dat diens alwetendheid en alomtegenwoordigheid hem van alle zijden omgeeft? En onmiddellijk volgt het antwoord, zoo snel, dat hij zelfs geen tijd heeft om de vraag onder woorden te brengen. Met een „want” leidt hij het antwoord in. God doorziet alles ten allen tijde en overal, omdat de mensch het maaksel is van zijn hand, omdat hij dat volkomen is, van het begin tot het eind. God heeft alles gemaakt, wat in en aan den mensch is. Allereerst zijn „nieren”, waarin naar de oude voorstelling de zetel der ziel moet gezocht worden en vanwaar dus de meest innerlijke gevoelens en aandoeningen hun oorsprong nemen. Dan het geheele lichaam, dat met zijn beenderen en zenuwen is als een wonderbaar vlechtwerk, dat uit de geheimzinnige moederschoot als vrucht van Gods scheppend alvermogen voortkomt (vs. 13). Hoe dat kunstwerk ontstaat, weet de dichter niet. Maar bewondering en dank strijden in zijn hart met vrees en ontzag voor dien God, die zulk een wonder gewrocht als den mensch in het aanzijn roepen kan (vs. 14). Opnieuw verdiept hij zich daarin. De menschenziel, dat geheimzinnige en toch in zijn werking zoo alles beheerschende levensbeginsel, dat den mensch verbindt met Gods levensgeest en hem tot een gemarkeerde persoonlijkheid maakt; de menschenziel, die zelfs voor haren drager niet in alle deelen te doorschouwen en te kennen is, heeft in haar onpeilbare diepte ook zelfs geen plaatsje, waarin Gods oog niet doordringt en waarvan Hij niet weet wat er schuil gaat (vs. 14c). En dan dat menschelek lichaam, dat veelkleurige weefsel! Evenals de planten uit de moeder-aarde zijn voortgekomen, zoo ook de mensch. Daar in de diepte der aarde is de moederschoot, waaruit de mensch voortkomt, waarheen hij bij zijn dood ook weer terugkeert (vgl. Job 1 : 21). Hoe wonder, dat God den mensch op zoo geheimzinnige wijze formeert (vs. 15)!

De dichter gaat echter nog verder terug, nog achter de geboortestonde. Toen zijn dag nog niet angebroken was en zijn levensdagen nog geen aanvang hadden genomen, stonden ze toch reeds afzonderlijk en gezamenlijk voor Gods oog. En evenals een mensch de gebeurtenissen van iederen dag in zijn boek neerschrijft en daaraan het beeld toevertrouwt van het voorbijsnellende leven, zoo heeft God dat ook van iederen mensch gedaan; alleen maar, God is niet achter de feiten aangegaan, maar Hij is er aan vooruitgegaan; Hij heeft ze vastgesteld; hun

gebeuren geregeld; hun orde vastgesteld. *Zijn* levensboek is het boek van het nog *komende* leven (vs. 16)!

Zoo omvat dan Gods wetenschap den ganschen mensch! Niets is er in hem, of God kent het; niets gaat er van hem uit, of God weet het. Ja, nog vóór de mensch er is, gaat Gods oog over hem en stelt Gods Geest zijn gansche leven vast! Zoo doordringt God den mensch. Maar als dan de mensch bij de dagelijksche ervaring van die goddelijke wetenschap nu zijnerzijds tracht in de gedachtenwereld Gods door te dringen, over haar wezen na te denken en haren omvang vast te stellen, dan vermag de mensch dat niet. Allereerst omdat Gods gedachten hem te diep gaan (vs. 17a). Maar dan ook omdat ze hem door hun oneindig groot aantal in verwarring brengen. Een poging doen om ze te tellen zou hetzelfde zijn als te trachten de zandkorrels te tellen aan het zeestrand (vs. 17b, 18a). Zelfs als hij op het eind van zijn krachten zou zijn, zou de mensch met al dat tellen nog niet het einde van Gods gedachten hebben bereikt (vs. 18b).

Maar naarmate God grooter en aanbiddelijker is, naar dezelfde mate is het te meer een ergernis voor allen, die de werking Gods in eigen hart en leven hebben ervaren, dat er menschen zijn, die *dien* God niet als *hun* God erkennen. Dat zijn die „goddeloozen”, slechtaards, misdadigers, die onschuldig bloed vergieten en voor bloedschuld niet terugdeinzen bij het najagen hunner vermetele plannen (vs. 19a, b). Dat zijn die opstandelingen tegen God, die weigeren zich aan zijn wil te onderwerpen en naar zijn wet hun leven te richten, die dat echter niet openlijk doen, maar allerlei schijngronden aangeven, waarom ze juist *nu* wat anders doen dan God van hen wil en die daarmee de menschen en zichzelf bedriegen (vs. 20a). Dat zijn zij, die in strijd met het gebod en „Gods Naam ijdelijk gebruiken”: zich daarvan bedienen om hun eigen baatzucht bot te vieren en aan eigen begeeren te voldoen, zoodat ze dien heiligen Naam schandelijk ontheiligen en blijf geven de zelfopenbaring des Heeren niet te vreezen (vs. 20b). Die allen ziet de dichter rondom zich en nu rijst uit het diepst zijner ziel heilige weerzin tegen hen, die zich aan zijnen God vergrijpen. „Doe ze toch weg, o God!” Zij verstoren de harmonie, den zielevrede van hen, die God beminnen (vs. 19a). Hij wil niets met hen te doen hebben (vs. 19b). Met al hun bedriegelijk doen, dat zelfs het mom der vroomheid niet versmaadt, zijn ze toch in den grond niet anders dan „haters Gods”. En de dichter gevoelt, dat hij aan de liefde tot zijn God verplicht is positie tegenover hen te kiezen. Toorn bruist in hem op. En dan is het, alsof hij een oogenblik stil wordt en zich de vraag stelt, of dat wel mag. Hij geeft aan de gedachte, die in hem was, een vragenden vorm (vs. 21). Maar dan breekt de stroom zich weer baan. Hij haat des Heeren vijanden, en hoe ook hun persoonlijke houding tegenover hem

moge zijn, hij zal hen toch voor zijn persoonlijke vijanden houden, omdat ze vijanden zijn van zijnen God. Hun verhouding tegenover God zal voor hem de eenige maatstaf wezen voor zijn verhouding tegenover hen (vs. 22).

Maar, zoo klinkt het in zijn ziel, is dat alles nu wel echt? Komt dat besluit wel uit de rechte bron? Staat hij in dezen nu wel zuiver? Daarom werpt de dichter zich zijnen God in de armen en wendt zich tot Hem, van wien hij belijdt en weet, dat Hij hem doorgrondt en kent, en dan doet hij dat met een volkomen ontsloten hart. Niets wil hij voor zijnen God verbergen. Diens oog moge speurend rondblikken in zijn hart en aan het licht brengen wat daar nog verborgen wil blijven. Want van dat alles wil hij af, omdat het scheiding maakt tusschen zijn God en hem. God moge hem den weg doen mijden, die tot smarten leidt, den weg der zonde, die van God afvoert en daarom den vrede rooft en smart op smart over den mensch brengt. De dichter weet: hij is altijd in gevaar op dien weg te vervallen. Maar als de Heere nu maar leiding wil geven aan zijn leven, dan zal hij treden mogen op „den eeuwigen weg”, den weg Gods, waarop de rechtvaardigen wandelen en die niet naar den ondergang voert, maar naar een leven in steeds grooter volheid en heerlijkheid (vs. 24).

Psalm 140.

1. Voor den opperzangmeester. Een psalm van David.
2. Red mij, o Heere, van de booze menschen,
behoed mij voor de mannen des gewelds,
3. die kwaad beramen in hun hart,
iedereen dag strijd verwekken.
4. Zij hebben een scherpe tong als een slang,
addervenijs is onder hun lippen. Sela.
5. Bewaar mij, o Heere, voor de handen der goddeloozen,
behoed mij voor de mannen des gewelds,
6. die beraadslagen om mij ten val te brengen.
Hoovaardigen hebben een strik voor mij verborgen;
dwazen hebben mij een net gespannen,
op mijn pad valstrikken gelegd. Sela.
7. Ik zeide tot den Heere: „Gij zijt mijn God;
hoor Heere, de stem mijner smeeking!
8. Heere Heer, mijn machtige helper,
Gij beschermt mijn hoofd ten dage des strijds:

9. geef, Heere, den goddelooze zijne begeerte niet,
laat zijn aanslag niet gelukken! Sela.
10. Laat het hoofd van die mij omringen zich niet verheffen;
dat het kwaad hunner lippen op hen terugvalle!
11. Vurige kolen doe men op hen neervallen;
men doe hen in kuilen vallen, waaruit ze niet kunnen
opstaan!
12. Dat de kwaadspreker geen bestand hebbe in het land;
het ongeluk treffe den man des gewelds keer op keer!"
13. Ik weet, dat de Heere de rechtzaak van den nederge-
bogene,
het recht der armen zal behartigen.
14. Ja, de rechtvaardigen zullen uwen Naam loven,
de oprechten zullen voor uw aangezicht wonen.

In dezen psalm komt het lijden der „nedergebogenen” en „armen” tot uiting. Zij, die voor al hun levensuitingen aan Gods woord zich houden, lijden onder het doen der goddeloozen, die uit het kwaad leven, voor geweld niet terugdeinzen, voor God noch gebod vreezen. Hier botsen twee levensbeschouwingen, die in het persoonlijk leven van sommigen tot scherpen strijd voeren.

De dichter klaagt over het bedrijf zijner omgeving (vs. 10). Het zijn „booze mensen”, die het kwade liefhebben en daarom hen tegenstaan, die zich naar 's Heeren wet richten. Op allerlei wijze trachten ze hun medemensch kwaad te berokkenen en de dag is voor hen verloren, wanneer ze niet twist en krakeel, strijd en moeite hebben veroorzaakt (vs. 2 v.). Hun wapenen zijn tong en lippen, bedrog en list. Met hun tong, die even scherp en puntig is als van een slang, brengen ze pijnlijke, bijna doodelijke wonden toe. Als ze hun lippen openen, dan komt er venijn uit (vs. 4). Op allerlei wijze trachten ze den dichter het beentje te lichten en ten val te brengen. Ze maken hun plannen zoo, dat de dichter naar zij hopen erin zal loopen. Hij kan geen stap doen, of hem dreigt gevaar (vs. 6).

Tegenover deze „hoovaardigen”, die met God niet rekenen, deze „dwazen”, die meenen dat God hoort noch ziet (vs. 6), wendt de dichter zich nu tot zijnen God, dien hij reeds als zijnen „machtigen helper” heeft leeren kennen, en van wien hij weet, dat Hij de doodelijke slagen van de vijanden van zijn hoofd zal afwenden (vs. 8). Juist deze levenservaring geeft hem den moed om ook nu de hulp in te roepen van Hem, die als zijn God zijn natuurlijke beschermer is en die alleen de beschikking heeft over de wapenen, welke in dezen strijd noodig zijn (vs. 7—12). Zoo moge dan God hun plannen verijdelen

(vs. 9), opdat zij niet nog meer in trotsche zelfverheffing zich boven „God en zijn gebod” stellen (vs. 10a). Veeleer zorge God er voor, dat alle leugen en bedrog, door hen over hun tegenstanders uitgestort, op hun eigen hoofd terugvalle, en dat was zooveel, dat ze er geheel door zullen worden bedekt (vs. 10b). „Vurige kolen” wil de dichter op hun hoofd geworpen zien, opdat ze daardoor den smartelijksten dood sterven; ja als wilde dieren moeten ze in diepe kuilen verhongeren en versmachten (vs. 11). Zoo verdelge God kwaadspreker en geweldenaar (vs. 12)!

Zoo bidt de dichter. Zal de Heere komen? En nu verheft zich de wetenschap des geloofs. Voor twijfel is er geen plaats in des dichters ziel. Hij weet: God *zal*! Hij is de God des rechts. Daarom zal geen droefheid, maar blijdschap der rechtvaardigen deel zijn. Zij zullen Hem loven „die alleen hen bij kon staan”, en zij zullen in veiligheid en zaligheid voor het aangezicht huns Gods verkeerren (vs. 13 v.).

Psalm 141.

1. Een psalm van David.

Heere, ik roep tot U: haast U tot mij;
neem mijn stem ter oore, als ik tot U roep.

2. Laat mijn gebed als een reukoffer voor U staan,
het opheffen mijner handen als een avondoffer.
3. Zet, Heere, een wacht voor mijn mond,
behoed de deur mijner lippen.
4. Laat mijn hart niet neigen naar iets kwaads
om in goddeloosheid dingen te doen
met mannen, die ongerechtigheid werken,
en laat mij van hun lekkernijen niet eten!
5. Slaat mij een rechtvaardige, dat zij gunst;
tuchtigt hij mij, dat zij hoofdzalf;
mijn hoofd weigere het niet,
maar nog rijze mijn gebed onder hun kwaad.
6. Zelfs als hun rechters mij langs de rots naar beneden
werpen,
mogen zij hooren, dat mijne woorden lieflijk zijn.
7. Gelijk men in de aarde voren en scheuren trekt,
zoo liggen onze beenderen verstrooid bij den mond der
onderwereld.

8. Ja, tot U, Heere Heer, zijn mijne oogen gekeerd;
bij U schuil ik: giet mijne ziele niet uit!
9. Bewaar mij voor het geweld van hen, die mij een strik spannen,
en voor de valstrikken van de werkers der ongerechtigheid.
10. Laat de goddeloozen samen in hun kuilen vallen,
terwijl ik, ik voorbij ga!

In dezen psalm, waarvan de verzen 5—7 niet in zulk een staat tot ons gekomen zijn, dat een betrouwbare vertaling daarvan gegeven kan worden, klaagt de dichter over de ellende, die over hem en de zijnen gekomen is. Zooals bij het trekken van voren en scheuren de aardkluiten naar alle zijden worden door elkander geworpen, zoo is het ook gegaan met de beenderen van vele Israëlieten: ze liggen her- en derwaarts verstrooid en hebben zelfs geen eervolle begrafenis ontvangen; nog liggen ze „bij den mond der onderwereld” (vs. 7). En hij zelf voelt zich van alle zijden belaagd. Boosdoeners spannen hem voortdurend strikken (vs. 9).

Uit dat lijden roept hij nu tot zijnen God, want hij gevoelt hoeveel er in hem is, dat hem prikkelt tot zonde; ook prikkelt om zich tegenover zijne vijanden van hun eigen wapenen te bedienen, of zelfs om gemeene zaak met hen te maken, om zoo aan die dagelijksche ellende te ontkomen en een even prettig leven te hebben als zijzelf (vs. 4). Daarom vraagt hij, dat de Heere hem zoo moge beheerschen, dat hij geen dingen zegt, die hij straks als zondig zal hebben te belijden: een overijld spreken van Gods leidingen met hem en de zijnen, waardoor hij aan God iets ongerijmds zou gaan toeschrijven (vs. 3). Ook vraagt hij, dat God hem beware voor goddelooze daden: het verlaten van Gods weg en het vrede-sluiten met den vijand (vs. 4).

Voorts schijnt hij te bidden, dat God zulk een afkeer voor die „werkers der ongerechtigheid” in zijn hart moge planten, dat hij liever door een rechtvaardige wordt geslagen en getuchtigd dan dat hij in hunne paden trede. Die slagen en tuchtigingen mogen hem „hoofdzalf” zijn, d. w. z. op hem denzelfden indruk maken als de fijnste zalf, die het hoofd verfrischt en bezwangert van geur (vs. 5). En wanneer dan het kwaad ten volle over hem besloten is en hij op gruwelijke wijze wordt ter dood gebracht, zelfs dan moge God hem er voor bewaren andere dan „lieflijke woorden” te zeggen (vs. 6).

Zoo bidt de dichter tot zijnen God, opdat die haastig nederdale ter hulpe; want zijn ziel loopt gevaar (vs. 1, 9). God redde hem en doe den vijand vallen in den kuil, dien ze voor hem groeven (vs. 10)! En God neme dat gebed even goedgunstig aan, als Hij het wierookoffer (vgl. Exod. 30 : 7) en het avondoffer in genade aanneemt (vs. 2).

Psalm 142.

1. Een overdenking van David, toen hij in de spelonk was.
Een gebed.
2. Met mijn stem roep ik tot den Heere,
met mijn stem smeeik ik tot den Heere.
3. Ik stort mijn klacht voor zijn aangezicht uit
en leg Hem mijn benauwdheid voor,
4. daar mijn geest in mij onmachtig wordt ;
maar Gij, Gij kent mijn weg.
Op den weg, dien ik ga,
hebben zij mij een strik verborgen.
5. Ik schouw naar rechts en zie uit,
maar niemand kent mij.
Alle toevlucht is mij ontzonken ;
niemand vraagt naar mij.
6. Ik roep tot U, o Heere ;
ik zeg : „Gij zijt mijn schuilplaats,
mijn deel in het land der levenden.”
7. Luister naar mijn smeeking,
want ik ben zeer zwak ;
red mij van mijne vervolgers,
want zij zijn mij te sterk.
8. Voer mijn ziel uit den kerker,
opdat ik uwen Naam love.
De rechtvaardigen zullen mij omringen,
als Gij mij weldoet.

De dichter, die hier zijn ziel uitstort in ontroerende jammerklacht, voelt zich belaagd en van allen verlaten. „Zij”, die niet met name behoeven te worden aangeduid : de tegenstanders van hen, die onder Israël zich willen richten naar Gods woord en wet ; zij, die uit een gansch andere levensbeschouwing leven en daarom zich altijd ergeren aan „de vromen”, hebben ook dit kind Gods een strik gespannen in de hoop, dat hij er in zal vallen en ze gelegenheid zullen hebben om hem en zijn medestanders te honen (vs. 4b). Daarbij voelt hij zich van allen verlaten. Hij ziet „naar rechts”, naar de plaats, waar de verdediger zou moeten staan, indien hij er een had. Hij kijkt uit, of niemand hem dan hulp zal bieden, maar „niemand kent mij” ;

hij behoort tot hen, die men gaarne vergeet (vs. 5a). Hij kan nergens heen, want niemand neemt zijn lot ter harte: hij is levend dood (vs. 5b). Het gaat hem als iemand, die in de gevangenis is gezet: niemand stelt er prijs op vroeger met hem te hebben omgegaan (vs. 8a).

Maar nu roept hij tot zijnen God, luide, smeekend (vs. 1). Zijn ganschen toestand legt hij voor den Heere bloot: alles wat hem zoo benauwt, hem zoo volkomen krachteloos maakt (vs. 3, 4a). Hij gaat tot Hem in de vertroostende wetenschap, dat Hij zijn weg wel kent, wel weet hoe ellendig zijn lot is. Des Heeren oog heeft hem immers gevolgd! De Vader in den hemel ziet naar zijn kind (vs. 4b)! Hij heeft dan ook alleen van Hem heil te verwachten, zolang hij leeft (vs. 6). Daarom haaste de Heere zich nu tot zijn hulp, want hij is „zeer zwak”, den ondergang nabij; zijn tegenstanders zijn hem te sterk (vs. 7).

Zoo moge dan God hooren en luisteren, hem verlossen en bevrijden en hem weer reden geven tot blijden jubel en dank (vs. 8a). Dan zal zijne uitredding weer „de rechtvaardigen”, die nu met hem lijden en treuren, doen zingen. Ze zullen hem „omringen” en vereenigd met hem God prijzen. De hem be-toonde genade zal hun geloof weer versterken in Gods liefde en vaderlijke ontferming (vs. 8a).

Psalm 143.

1. Een psalm van David.

Heere, hoor mijn gebed,
neig uw oor naar mijne smeekingen,
verhoor mij naar uw trouw en gerechtigheid;

2. en treed niet in het gericht met uwen knecht,
want geen levende is voor U rechtvaardig!

3. Voorwaar, de vijand vervolgt mijn ziel,
hij vertreedt mijn leven ter aarde,
doet mij in het donker verblijven
als hen, die over lang dood zijn.

4. Zoo is mijn geest onmachtig in mij geworden,
mijn hart is in mij ontzet.

5. Ik denk aan de dagen van ouds,
peins over al uw doen,
denk na over het werk uwer handen.

6. Ik breid mijne handen tot U uit,
mijn ziel dorst naar U als een smachtend land. Sela.
7. Verhoor mij haastiglijk. Heere :
mijn geest bezwijkt.
Verberg uw aangezicht niet voor mij :
ik zou gelijk worden aan die in den kuil nederdaalden.
8. Doe mij 's morgens uwe goedertierenheid hooren,
want op U betrouw ik.
Maak mij den weg bekend, waarop ik gaan moet,
want tot U hef ik mijn ziel op.
9. Red mij van mijne vijanden, o Heere,
want bij U zoek ik toevlucht.
10. Leer mij uw welbehagen doen,
want Gij zijt mijn God.
Uw goede Geest geleide mij
in een effen land !
11. Om uws Naams wil, o Heere, doe mij herleven,
voer, naar uwe gerechtigheid, mijn ziel uit de benauwdheid,
12. en vernietig, naar uwe goedertierenheid, mijne vijanden
en doe allen omkomen, die mijne ziel benauwen,
want ik ben uw knecht.

Het is donker voor den dichter. Zwaar heeft hij te lijden onder de aanvallen van de tegenstanders, die het op zijn leven hebben voorzien, zoodat het hem reeds is, als heeft de dood heerschappij over hem (vs. 3). Door den strijd van den laatsten tijd is hij geheel ontkracht ; hij is als verdoofd en ontzet (vs. 4).

Maar hij weet, dat hij met dat lijden naar zijn God mag gaan. Hij kent diens goedertierenheid en gerechtigheid. Daarvan spreken hem zijn eigen levenservaringen in „de dagen van ouds” ; daarvan getuigen al des Heeren daden, zoowel in natuur als in genade. Onder het lijden heeft hij dit alles tot voorwerp zijner overdenking gemaakt (vs. 5). Eenerzijds stemde dat tot weemoed en leidde zelfs tot dieper zielelijden, voorzover tegen dien lichtenden achtergrond van het verleden de duisternis van het heden te donkerder uitkwam. Maar anderzijds werd hij door dit alles er aan herinnerd wat God voor de zijnen kan en wil zijn, en dit heeft hem voor vertwijfeling bewaard en de lichtglansen der blijde hoop door de duisternis van het heden doen stralen.

Zoo breidt hij dan in dit kinderlijk vertrouwen zijne handen uit naar den hemel om daarin de afgebeden verlossing in ontvangst te nemen, en hij gevoelt zich als een land, dat ver-

smacht onder voortdurende droogte en nu roept om regen en verkwikking (vs. 6). Daarbij bidt hij, dat God niet met hem zal handelen naar den maatstaf van het strenge recht, want dan is alle verlossing afgesneden. God moge genade voor recht laten gelden, want bij het licht van Gods heiligheid kan geen mensch in het gericht bestaan (vs. 2). Hij pleit uitsluitend op „trouw en gerechtigheid”: op de trouw, waarmede de Heere al zijn geloften handhaaft en zijn woord gestand doet; op de gerechtigheid, waarmede Hij zijne heilsorde in stand houdt, zoodat Hij zijn eer handhaaft zoowel in het straffen van wie Hem tegenstaat als in het redden van wie Hem eert en dient (vs. 1 v.).

Dat laatste begeert de dichter van heeler harte. Daarom bidt hij dan ook, dat de Heere hem de rechte kracht geve tot een Hem welbehagelijken levenswandel, zoodat Hij in de wegen des Heeren gaat (vs. 8c) en des Heeren welbehagen volbrengt (vs. 10a). Daarbij heeft hij echter behoefte aan Gods „goeden Geest”, die ook aan Israël in de woestijn den rechten weg heeft gewezen (Neh. 9 : 20). Deze zij ook nu des dichters gids en voere hem „in een effen land”, waar niets doet struikelen, niets ook den rechten weg doet verliezen (vs. 10).

Zoo verwacht hij dus alles van zijnen God: uitredding en verlossing, schuilplaats en toevlucht, ook leiding en levenskracht. En dat mag hij doen, want die God is een God van genade en erbarmen, gelijk hij en zijn volk zoo dikwijls hebben ervaren, en hij is van dien God de „knecht”, die Hem dient en op zijne bevelen acht geeft dag en nacht (vs. 12c). Maar zijne uitredding zal niet volkomen zijn, zoolang zijne vijanden in het leven zijn. Hij kent hun haat; hij weet, dat ze hem zullen blijven vervolgen. Daarom moge God zijne vijanden verdelgen (vs. 12)!

Psalm 144.

1. Van David.

Geloofd zij de Heere, mijn rotssteen,
die mijn handen strijden leert,
mijn vingers den krijg!

2. Mijn sterkte en mijn bergvesting, mijn rotsburcht en mijn bevrijder, mijn schild en mijn schuilplaats, die volkeren aan mij onderwierp.

3. Heere, wat is de mensch, dat gij hem wilt kennen,
het menschenkind, dat gij er acht op geeft ?
4. De mensch is een ademtocht gelijk,
zijn dagen zijn als een vluchtige schaduw.
5. Heere, neig uwen hemel en daal neder,
raak de bergen aan, dat zij rooken !
6. Slinger bliksem en verschrik hen ;
zend uw pijlen uit en verstrooi hen !
7. Streck van de hoogte uw hand uit ;
bevrijd mij en red mij uit groote wateren,
uit de hand der vreemden,
8. wier mond leugen spreekt,
wier rechterhand een hand van bedrog is !
9. O God, een nieuw lied wil ik U zingen,
op de tiensnarige harp U psalmzingen,
10. U, die den koningen de overwinning geeft,
die uw knecht David bevrijddet !
11. Bevrijd mij van het booze zwaard
en red mij uit de handen der vreemden,
wier mond leugen spreekt,
12. wier rechterhand een hand van bedrog is,
opdat het zij :
onze zonen als planten,
opgekweekt in hun jeugd ;
onze dochters als hoekzuilen,
gebeeldhouwd naar de wijze van een paleis ;
13. onze voorraadschuren gevuld,
allerlei spijs leverend ;
ons kleinvee duizenden werpend,
14. vertienduizendvoudig op onze beemden ;
onze runderen weldoorvoed ;
geen ongeval en geen krankheid,
en geen gekrijt op de pleinen.
15. Welgelukzalig het volk, wien het alzoo gaat ;
welgelukzalig het volk, welks God de Heere is !

In dezen psalm bidt Israël om een nieuwe en buitengewoon krachtige machtsopenbaring Gods, waardoor Hij zijn volk redt uit „de hand der vreemden” (vs. 7 en 11) en Hij den messiaanschen heilstijd doet aanbreken met zijn allesovertreffenden rijkdom van levenszegen.

Allereerst brengt het tot uiting wat God voor hen is. Daartoe worden een reeks begrippen aan elkander gekoppeld, die ieder voor zich en alle gezamenlijk uitdrukking geven aan de gedachte, dat Israël *alles* aan zijnen God te danken heeft. Het ontleent zijn duurzaamheid en kracht aan Hem („rotssteen”) en wordt door Hem zoodanig geleid, dat het steeds in sterkte toeneemt en weerstand bieden kan aan wie het aanvalt (vs. 1). Hoewel wonend in een van nature door den bewoner gemakkelijk te verdedigen bergland met bergvestingen en rotsburchten, vindt het toch in zijnen God een nog grootere bescherming. Met zijn goddelijk schild dekt Hij zijn volk tegen iederen aanval en door zijn krachtsvermogen heeft Hij het zelfs in staat gesteld anderen aan zich te onderwerpen, een wondere ommekeer in Israëls lot (vs. 2)!

Dit alles zich indenkend, geeft het daarna uiting aan de verwondering, die zijn ziel vervult, wanneer het zich indent, dat zulk een God, die dat alles voor zijn volk *kan* zijn, dat nu ook *wil* zijn. Dat Hij den „mensch”, het „aardwezen” kennen wil en op het „menschenkind”, dien „zwakkeling”, acht wil geven, aan hem denken wil en voor hem zorg wil dragen. Welk een afstand tusschen die beiden! Welk een nederbuigende genade van de zijde Gods!

Maar wanneer de Heere dat alles voor zijn volk wil doen, dan mag het ook nu om Diens machtsopenbaring bidden. Het heden is zoo donker. Nu is Israël niet meer de onderwerper van andere volken zooals in Davids dagen; nu is het zelf in de macht van vreemden geraakt. Die vreemden zijn als groote watermassa's, die alles in hun vaart meesleepen, niets op hun plaats laten, allerwege vernieling aanbrengen, dood en verderf zaaien (vs. 7b). Valsch zijn ze en meineedig. Hun rechterhand verheffen ze tot het doen van een eed, maar het is leugen en bedrog, wat ze spreken (vs. 8, 11). Machtig zijn ze en sterk. De Heere zelf zal er aan te pas moeten komen, zal Israël — dat toch weet wat strijden is! — van hen worden verlost. De Heere dale dan ook uit den hemel neder onder de meest ontzagwekkende teekenen van bliksem en donder, die geweldige openbaringen der natuur, welke den mensch zoo klein maken en als in een oogwenk zijn verwatenheid breken (vs. 5 v.). Een enkele handgreep . . . en het is genoeg; Israël is weer bevrijd, het bondsvolk weer verlost (vs. 7)!

En als de Heere dan hoort en redt, dan zal Israël weer zingen en loven; dan moet onder begeleiding van „de tiensnarige harp”, die zulk een krachtig geluid en zoo ongekend vele klankvariatiën geven kan, het „nieuwe lied” gezongen worden, zooals dat bij den nieuwen tijd past, die nu zal gaan aanbreken. En dan moet niet Israëls grootheid worden bezongen, maar de grootheid van Israëls God, zonder wien de machtigste koningen niets vermogen, zonder wien ook David nooit in vrijheid over Israël zou hebben geregeerd (vs. 9 v.).

Een nieuwe tijd, een tijd van wonderen voorspoed, van ongekenden zegen! Alle idealen verwerkelijk: krachtige zonen, sierlijk gebouwde dochters; overvloed van spijsen in groote verscheidenheid; buitengewone vruchtbaarheid van het vee; ongelukken en ziekten doen zich niet meer gelden; alle droefheid en smart is geweken; het wordt weer leven in onbegrijpelijke volheid. Zoo teekent de dichter den komenden tijd, wanneer de Heere zelf tot verlossing van zijn volk zijn wondere macht zal openbaren. Dat wordt de tijd van „den gezalfden Koning”!

En nu wordt ten slotte alles samengevat in een machtig slotackoord, waarin het „welgelukzalig” het terugkeerend zangmotief is en het oog over het volk, dat dien wonderen rijkdom geniet, henen wordt gericht op de goddelijke Levensbron, uit wie die levensvolheid stroomen zal (vs. 15).

Psalm 145.

1. Een loflied. Van David.

Alef.	Verhoogen wil ik U, o mijn God, gij Koning,
en loven wil ik uwen Naam in eeuwigheid en
altoos.
Bêth.	2. Ten allen dage wil ik U loven
en uwen Naam prijzen in eeuwigheid en altoos.
Gimel.	3. Groot is de Heere en zeer te prijzen,
en ondoorgrondelijk is zijn grootheid.
Daleth.	4. Het eene geslacht roemt bij het andere uwe
werken
en zij verkondigen uwe machtige daden.
Hê.	5. Dat zij spreken van den luister uwer heerlijke
majesteit,
ik wil zingen van uw wonderdaden!
Waw.	6. Dat zij spreken van de kracht uwer vreeselijke
daden,
uwe groote daden wil ik vertellen!
Zajin.	7. Dat zij de gedachtenis uwer groote goedheid
doen stroomen
en jubelen over uwe gerechtigheid!
Chêth.	8. Genadig en barmhartig is de Heere,
lankmoedig en groot van goedertierenheid.

- Têth. 9. Goed is de Heere jegens allen
en zijn erbarmen strekt zich uit over al zijn werken.
- Jod. 10. Dat U loven, Heere, al uwe werken
en uwe vromen U lofzingen;
- Kaf. 11. dat zij de heerlijkheid van uw koningschap ver-
melden
en van uw krachtsvermogen gewagen,
- Lamed. 12. om den menschenkinderen uwe machtige daden
bekend te maken,
de luistervolle heerlijkheid van uw koningschap!
- Mêm. 13. Uw koningschap is een koningschap voor alle
eeuwen
en uwe heerschappij duurt alle geslachten.
- Samech. 14. De Heere ondersteunt alle vallenden
en richt alle gebogenen op.
- Ajin. 15. Aller oogen wachten op U
en Gij geeft hun hunne spijs te zijner tijd.
- Pê. 16. Gij doet uw hand open
en verzadigt al wat leeft naar uw welbehagen.
- Tsade. 17. Rechtvaardig is de Heere in al zijn wegen
en goedertieren in al zijn werken.
- Koph. 18. De Heere is nabij allen, die Hem aanroepen,
allen, die Hem in waarheid aanroepen.
- Rêsj. 19. Hij vervult den wensch van die Hem vreezen,
hun hulpgeroep hoort Hij en Hij verlost hen.
- Sin. 20. De Heere bewaart allen, die Hem liefhebben,
maar alle goddeloozen verdelgt Hij.
- Taw. 21. Mijn mond zal des Heeren lof verkondigen
en alle vleesch zijn heiligen Naam lofzingen
in eeuwigheid en altoos.

De dichter van dezen psalm is diep onder den indruk van des Heeren almacht en heerlijkheid, maar ook van de genade en barmhartigheid, gelijk Hij die bewijst in het leven van wie Hem aanroept. Daarom wil hij zijnen God in een lied verhoogen.

Hij begint met Hem „koning” te noemen (vs. 1) en eischt daarmede den „koningsnaam” die de West-semitische volkeren gewoon waren aan hun oppergod toe te kennen, voor den Heere op. Hij is het, die met uitsluiting van alle anderen over de gansche wereld regeert. Diens Naam en zelfopenbaring is dan ook zoo geweldig en veelomvattend, dat de dichter zich

voorneemt om daarvan iederen dag lofprijzend te zingen (vs. 2). Een waardiger voorwerp van zijn lied kent hij niet, want al tracht het scherpe menschenverstand zich eene voorstelling te vormen van des Heeren grootheid, haar omvatten kan hij niet en haar doorgronden is hem niet mogelijk (vs. 3). Geen geslacht gaat er voorbij, of het aanschouwt des Heeren „werken”, de daden zijner zelfopenbaring, die Hij in het geheel zijner schepping doet ingaan, en de opeenvolgende geslachten dragen den roem van het als een machtige stroom steeds aanzwellend geheel van 's Heeren daden aan elkander over. Zoo ontstaat in de menschheidsgeschiedenis de overlevering van des Heeren alvermogene en alles aan zich dienstbaar makende „machtige daden” (vs. 4).

In dit koor wil nu ook de dichter zijn plaats innemen. Toch gevoelt hij, dat hij, behoorende tot het volk des verbonds, dat op zoo bijzondere wijze het voorwerp is van des Heeren zelfopenbaring, niet geheel hetzelfde lied zal kunnen zingen als dat der opeenvolgende menschengeslachten. Al zal zijn zang in meerdere opzichten den hunne gelijken, volkomen dezelfde zal deze toch niet zijn. Hij zal er nog iets meer van kunnen zeggen. Terwijl de anderen spreken zullen van des Heeren majesteit, zooals die in luister en heerlijkheid uitstraalt in zijne werken, zal de dichter des Heeren „wonderdaden” tot voorwerp maken van zijn lied, gelijk Hij die in Israëls geschiedenis heeft doen aanschouwen (vs. 5). De anderen hebben meer oog voor het machtsvermogen, dat uit Gods daden naar voren treedt en nu een gevoel van vrees doet rijzen in het hart van hen, die ze aanschouwen; maar de dichter zal van des Heeren „grootheid” gewagen, waardoor Israëls God als „de eenige groote” voor ieders bewustzijn treden zal en de volken zullen worden opgewekt om dezen grooten God te dienen en te vreezen (vs. 6). Juist daarom geeft hij dan ook een nieuwen inhoud voor hun lied aan: het verheffe des Heeren „goedheid” en „gerechtigheid”: zijne goedheid, zich openbarend in vaderlijk zorgen en goddelijk erbarmen; zijne gerechtigheid, tot uiting komend in de ontplooiing van zijn genadeverbond en in de leiding van de geschiedenis des heils (vs. 7). En aanknoopend aan Exod. 34 : 6 laat hij nu den rijkdom zien der zelfopenbaring des Heeren, zooals die in Israëls geschiedenis naar voren treedt: zijn genade en erbarmen, zijn lankmoedigheid en groote goedertierenheid, waardoor Hij altijd weer de zonde vergeeft, de schuld uitdelgt (vs. 8).

Maar, zoo haast de dichter zich nu er aan toe te voegen, die goedheid des Heeren beperkt zich in haar openbaringswerkzaamheid niet tot Israël. Haar werkingskring omvat zijn gansche schepping en al zijne werken ervaren den rijkdom van zijn dagelijksch erbarmen (vs. 9). Daarom mogen ze Israël niet alleen laten staan bij het bezingen van deze wondere deugden

des Heeren, maar moeten ze mede instemmen met de lofprijzing van zijne gunstgenooten, om zoo gezamenlijk den eenigen Koning groot te maken, die op zoo gansch andere wijze zijn koningschap doet aanschouwen dan die andere goden, die ook door hun vereerders „koning” worden genoemd, en wiens koningschap tijd en eeuwigheid verduurt (vs. 10—13).

En dan laat hij de wondere uitstraling van des Heeren koningschap zien: de daden van dezen genadigen Heer, die zijne heerschappij juist openbaart in levensherstel. Allereerst blijkt dat hieruit, dat Hij zich niet te hoog rekent om wie op het punt stonden te vallen met zijn eeuwige liefdesarmen te omstrengelen en hun daarin zooveel levensvernieuwing te schenken, dat ze weer staan kunnen en hun levensroeping kunnen volbrengen. Voorts ook hieruit, dat zij, wier fiere menschengestalte onder de lasten des levens is neergebogen, door 's Heeren levensvermogen weer rechtop gaan en het oog weer naar den hemel kunnen opheffen (vs. 14). Niet minder hieruit, dat Hij de groote huisvader is, van wien alle goede gave en volmaakte gift nederdaalt: die allen en alles met de hun toekomende spijs voedt (vs. 15). Hij staat daar in het midden der wereld als de groote verzorger, wiens vrijgeveige hand altijd vol is en die niemand en niets te kort laat komen, omdat Hij aller behoeften kent en weet hoeveel ieder noodig heeft om verzadigd te worden (vs. 16). Daarbij laat deze Koning zich bij al zijne daden, op al zijne wegen, uitsluitend leiden door de wet van zijn eigen Wezen, dat zich tegenover het gevallen menschenkind openbaart als goedertierenheid en genade, welke uitstralen in al wat Hij doet (vs. 17). Ook sluit Hij zich niet op in de zelfgenoegzaamheid zijner hooge majesteit, maar zoodra iemand roept, dan is Hij er, althans wanneer dat roepen uit het harte komt, kreet is der ziel, vrucht is van het waarachtig begeeren om geholpen en gered te worden, waarbij het woord uiting is van zielsbegeeren (vs. 18). En als Hij dan er *is*, dan is Hij er niet met ledige handen; dan hoort Hij niet alleen het gebed, maar verhoort het ook; dan is Hij de vervuller van harte-wensen; dan is Hij ook de redder uit menigerlei benauwdheid (vs. 19). Zoo is Hij de behoeder en bewaarder, de verzorger en beschermer van hen, wier liefde tot Hem uitgaat. Maar wie de zonde liefheeft en voor den heiligen God het hart sluit, diens leven vernietigt Hij door zich aan hem te onttrekken (vs. 20).

Daarmede heeft de dichter de teekening van wat hij aan zijnen God heeft en van de wijze, waarop zijn God zich in de wereld openbaart, ten einde gebracht. Maar hij eindigt zijn jubelzang niet zonder de verzekering, dat de verheerlijking en lofprijzing van dien grooten God iederen dag opnieuw zijn liefste werk zijn zal, en zonder de verwachting uit te spreken, dat „alle vleesch”, alle volkeren der aarde met hem zullen instemmen en

des Heeren heiligen Naam zullen grootmaken. Zoo ziet hij de scheiding tusschen God en mensch opgeheven en de gansche menschheid haar plaats weer innemen in het loflied der schepselen (vs. 21).

Psalm 146.

1. Halleluja !

- Loof den Heere, mijne ziel !
2. Loven wil ik den Heere mijn leven lang,
mijn God psalmzingen, zoolang ik nog ben.
 3. Vertrouwt niet op edelen,
op een menschenkind, bij wien geen heil is.
 4. Gaat zijn adem uit, dan keert hij weer tot zijn aarde ;
terzelfder tijd is het met zijn plannen gedaan.
 5. Welgelukzalig is hij, die Jakobs God tot zijn hulpe heeft,
wiens verwachting is op den Heere, zijnen God,
 6. die hemel en aarde gemaakt heeft,
de zee en al wat daarin is,
die trouwe houdt in der eeuwigheid,
 7. die den verdrukten recht doet,
die den hongerigen brood geeft.
 8. De Heere maakt de gevangenen los ;
de Heere opent de oogen der blinden ;
de Heere richt de nedergebogenen op ;
de Heere heeft de rechtvaardigen lief.
 9. De Heere bewaart de vreemdelingen,
wees en weduwe houdt Hij staande,
maar der goddeloozen weg doet Hij verkeerd loopen.
 10. De Heere is voor eeuwig Koning :
uw God, o Sion, is van geslacht tot geslacht !

Halleluja !

In dezen psalm, waarin de Heere geprezen wordt als de eenige, veilige vertrouwensgrond, waarop de mensch in de stormen des levens staande kan blijven, begint de dichter met zichzelf op te wekken om den Heere te loven en geeft hij als zijn

vast wilsbesluit te kennen, dat hij dat ook zal blijven doen, zoolang de Heere hem in het leven laat (vs. 1 v.).

Daarna geeft hij eerst negatief (vs. 3 v.) en dan positief (vs. 5) uiting aan de gedachte, welke in zijn ziel leeft en die zeker vrucht is van eigen levenservaring, welker rijkdom hij heeft genoten en die hij nu ook in al hare begeerlijkheid voor anderer oog wil uitstallen. En dan gaat hij vierkant tegen den draad in en waarschuwt tegen datgene, wat de mensch zoo gemakkelijk doet: steun zoeken bij wat men zien kan en wat in de voorste rijen staat. „Vertrouwt niet” op „edelen”, die het onder de menschen maar voor 't zeggen hebben, wier wil wet en wier macht zoo groot is. Doet dat niet, want het zijn toch ook maar menschen. Redden kunnen ze niet, want ze hangen ten eenenmale af van iets, waarover ze zelf niet de beschikking hebben: van hun adem, dat onzichtbare levensbeginsel, dat in den neus schijnt te wonen. Gaat die er uit weg, dan keert „de aardmensch” weer tot „zijn aarde”, waaruit hij genomen is. En hoe grootsche plannen hij nu ook moge gehad hebben, ze zijn als met één slag vernietigd; het is met al zijn plannen gedaan (vs. 3 v.).

Neen, niet de zichtbare mensch met zijn groote woorden en grootsche plannen, maar de onzichtbare God, die Jakobs leven heeft beheerscht, Israëls gangen heeft bestierd. Hij is de God niet van het woord, maar van de daad. Hij doet; Hij is de eenige, die doet (vs. 5). En dan gaat de dichter opnoemen alwat de Heere gedaan heeft en doet. Hij is de almachtige Schepper van de drie deelen, waaruit naar Semitische beschouwing de kosmos bestaat: hemel, aarde en water. Al wat *is*, is vrucht van zijn scheppend alvermogen (vs. 6).

Hij is ook de God, op wien de mensch aan kan, die gisteren en heden dezelfde is en tot in eeuwigheid. Hij *kan* niet alleen helpen, maar *wil* en *zal* ook helpen. En zijn helpen is wonderlijk. Wie verdrukt wordt en geen recht kan krijgen en dien men daarom aan zijn lot overlaat, vindt zonder dat hij erom vraagt Jakobs God naast zich en Hij geeft hem wat de menschen hem onthouden: Hij doet hem recht (vs. 7a). Wie honger heeft en overal gesloten deuren vindt, omdat de mensch liever ontvangt dan geeft en in den Kaïnsgeest zijn leidsman heeft, ziet ineens brood voor zich liggen: de raven hebben het hem gebracht, God heeft de menschenhand ontsloten, de Heere heeft het hem gegeven (vs. 7b).

En als de dichter dat heeft gezegd, dan gaat hij den vorm van zijn lied veranderen. Vijf zinnen achtereen laat hij aanvangen met dat inhoudsvolle „de Heere”, de God des eeds en des verbonds, opdat die herhalingen als evenzoo vele hamerslagen hoofd en hart der hoorders zouden vervullen van ontzag voor alles, wat de Heere kan en doet. Daarbij laat Hij op „de Heere” den werkwoordsvorm volgen, maar dan in den vorm

van een deelwoord, opdat daaruit duidelijk worde, dat God dat niet maar eenmaal doet, maar altijd opnieuw. Zoolang er gevangenen zijn, maakt hij ze los en bevrijdt deze rechtsloozen uit de handen hunner overwinnaars, die hun moedwil aan hen bot vieren (vs. 8a). Zoolang er blinden zijn — en er zijn er zooveel in het oosten met zijn onreinheid en zorgeloosheid! — verricht Hij aan hen het wonder der genezing en doet Hij den oogspiegel weer glansen van het hemellicht (vs. 8b). Wie onder 's levens last gebogen gaat, kan er op aan, dat het oogenblik komen zal, waarop de Heere ook hem zal oprichten (vs. 8c). Wie rechtvaardig is, het recht aan zijn zijde heeft, maar geen recht kan krijgen van de menschen, hij kan er zeker van zijn, dat de Heere hem eenmaal aan zijn recht helpen zal, want Hij heeft de rechtvaardigen lief (vs. 8d). Wie wonen moet in het land, dat niet zijn vaderland is, en daarom geen rechten heeft maar alleen verplichtingen; wie daarom nog meer dan anderen van de machthebbers onder de menschen te lijden heeft, hem „bewaart” de Heere, hem houdt Hij de hand boven het hoofd: Hij omringt hem met zijn trouw en vergezelt hem met zijn goedertierenheid (vs. 9a). De weezen en weduwen, die hun natuurlijken beschermer verloren hebben en die daarom in den strijd om het leven zoo licht het onderspit delven, houdt Hij staande; Hij houdt ze op de been, zoodat anderer aanval op hen niets vermag (vs. 9b). Doch wie „goddeloos” is, wie met God geen rekening houdt maar zich heer waant over eigen levenslot en daarom zelf wil uitmaken waar hij zal uitkomen, hij zal ervaren hoezeer hij zich daarin vergist: God maakt zijn weg krom, zoodat hij den weg kwijt raakt en in een gansch andere richting zich voortbeweegt dan hij vermoedt: hij ijlt den ondergang en dood tegemoet (vs. 9c).

Zoo doet de Heere! En dat doet Hij altijd, want hij is voor eeuwig Koning; zijn wil is altijd wet. Maar dan heeft Sion dankensstof, want de Heere is Sions God, en de eeuwige duurzaamheid van zijn rijk biedt Sion de zekerheid, dat zijn rijk, waarin de onderdanen op zulk een wondere wijze de genadige liefde huns Konings genieten, nooit een einde kennen zal. Sions gevangenen en blinden, neergebogenen en rechtvaardigen, vreemdelingen, weezen en weduwen, ze zullen ten allen tijde op den Heere kunnen rekenen. Dat is de levenservaring van den dichter en dat doet hem met blijde verwachting uitzien naar het komende rijk, waarin de Heere den rijkdom van zijn Wezen ten volle openbaren zal (vs. 10).

Psalm 147.

1. Looft den Heere,
want het is goed onzen God te psalmzingen,
ja lieflijk : Hem past een lofgezag !
2. De Heere bouwt Jeruzalem,
verzamelt Israëls verdrevenen.
3. Hij geneest de gebrokenen van hart
en Hij verbindt hunne wonden.
4. Hij bepaalt het getal der sterren
en roept ze alle bij name.
5. Groot is onze Heer en rijk aan kracht,
oneindig is zijn doorzicht.
6. De Heere houdt de nedergebogenen staande,
maar de goddeloozen vernedert Hij tot de aarde toe.
7. Zingt den Heere een danklied,
psalmzingt onzen God met de cither,
8. die den hemel met wolken bedekt,
voor de aarde regen bereidt,
op de bergen het gras doet uitspruiten ;
9. die het vee zijn voeder geeft,
aan de jonge raven als zij roepen.
10. Niet in de sterkte van het paard heeft Hij behagen,
niet in de beenen des mans heeft Hij welgevallen !
11. Een welgevallen heeft de Heere in wie Hem vreezen
en hopen op zijne goedertierenheid.
12. Roem den Heere, o Jeruzalem,
loof uwen God, o Sion !
13. Want sterk heeft Hij gemaakt de grendelen uwer poorten,
gezegend heeft Hij uwe zonen in uw midden.
14. Hij schenkt uw gebied vrede,
verzadigt u met het vette der tarwe.
15. Hij zendt zijn bevel op de aarde ;
zeer snel loopt zijn woord.
16. Hij geeft sneeuw als wol,
strooit den regen uit als asch.
17. Hij werpt zijn ijs henen als stukken ;
voor zijne koude stollen de wateren.

18. Hij zendt zijn woord en doet ze smelten ;
Hij doet zijn wind waaien — daar vloeien de wateren !
19. Hij heeft Jakob zijn woorden bekend gemaakt,
zijn inzettingen en rechten aan Israël.
20. Zoo heeft Hij aan geen ander volk gedaan
en zijne rechten, die kennen zij niet.
Halleluja !

De twee sterren, die Israëls dikwijls moeilijken levensweg hebben bestraald en wier licht ook in de duisternis van het lijden heeft geglansd : des Heeren almacht en verkiezende genade, schitteren ook in dezen psalm in onverzwakte kracht en doen de ziel van den dichter, die zich daarin de tolk weet van zijn volk, blijde jubelen. Reeds dadelijk in den aanvang spreekt hij het dan ook uit, hoe de lofprijzing van den almachtigen Verbondsgod voor Israël niet alleen een betamende plicht is, voorzoover het alles, wat het is en heeft in onderscheiding van alle andere volken (vs. 19 v.), aan Hem te danken heeft, maar tevens in zichzelf een bron van zegen is (vs. 1).

En nu gaat hij Gods grootheid zingen. De Heere bouwt Jeruzalem, verzamelt Israëls verdrevenen. Dat doet Hij niet één keer, maar altijd ; niet alleen als Cyrus de ballingen naar het land der vaderen laat terugkeeren, maar bij iedere gelegenheid. Hij bouwt altijd opnieuw aan Jeruzalem, dat onder zoovele vijandelijke aanvallen te lijden heeft, want de Heere wil het af maken tegen den tijd, dat Davids groote zoon komt. Hij verzamelt altijd weer de uiteengeslagen deelen van zijn volk, dat door zooveel tegenstanders mishandeld wordt : allen moeten thuis zijn, als de Bruidegom komt (vs. 2) !

De Heere voltrekt in het midden van zijn volk ook het groote wonder, dat het gebroken hart weer heel wordt, zoodat de hoop er weer intrek in kan nemen en het geloof er weer in werken kan, de liefde er weer warmte en leven kan uitstralen. Daarbij schrikt Hij ook voor het werk der barmhartigheid niet terug, om de wonden, die zoo schrijnen, met zachte hand te reinigen, om ze zoo te omwikkelen en te verbinden, dat de pijnen niet meer worden gevoeld en straks ook het litteeken verdwijnt (vs. 3).

En als de dichter zich dan de vraag stelt, hoe de Heere al dat menschelijk leed kan kennen en genezen, dan ziet Hij op naar den hemel, waar de sterren in zoo verwarrende veelheid glansen. Geen mensch kan zeggen hoeveel er wel zijn ; maar de Heere heeft vastgesteld hoeveel er aan het zwerk moeten verschijnen. Ook staan ze niet vreemd tegenover Hem ; het zijn voor Hem bekende wezens, ieder met een eigen naam, en als Hij ze roept, dan komen ze (vs. 5). Zoo geweldig is des Heeren

vermogen! En als de dichter dan bedenkt, dat al die sterren zich door elkander heen bewegen, nu eens hier dan weer daar aan den hemel worden gezien, jaar in jaar uit, dan gaat het hem duizelen en dan voelt hij aanbeddend weer het „doorzicht” des Heeren, die dat alles in het aanzijn heeft geroepen en altijd door beheerscht. De mensch zou dat doorzicht in getallen willen uitdrukken, maar dat kan niet; dat heeft geen getal; het is oneindig (vs. 5).

Dat doorzicht des Heeren openbaart zich echter niet alleen in het bestuur der hemelbollen, maar ook in de wijze, waarop Hij zich tegenover verdrukken en verdrukten stelt. De laatsten houdt Hij op de been, zoodat ze — hoe zware lasten men hun ook te dragen geeft! — nooit krachteloos ineenzinken en de verdrukker tegenover hen nooit zijn doel bereikt. Tevergeefs put deze zich uit; zijn krachten verteert hij, zelf niet vermoedend, dat hij tegen den Heere strijdt, en zoo zinkt hij steeds dieper, totdat hij geheel ontkracht ter aarde ligt (vs. 6).

Een tweede beeld van 's Heeren alvermogen en genade ontwerpt de dichter in vs. 7—11. Ook hier begint hij met op te wekken tot dankend zingen, waarbij de cithertonen de menschenstem moeten begeleiden en beide in harmonie des Heeren lof moeten verkondigen (vs. 7). En terwijl hij in de eerste schildering allereerst sprak van des Heeren werk in en voor Israël, spreekt hij nu eerst van des Heeren alvermogen in het rijk der natuur. Daarbij grijpt hij allereerst naar hetgeen altijd weer de bewondering van den mensch gaande maakt: het blauwe uitspansel als in een enkel oogenblik overdekt met wolken, wier gevaarte in Palestina spreekt van het beëindigen van den zomer en het begin van den regentijd, zoodat de halfverschroeide aarde weer wordt verkwikt en het wonder van het uitspruitende groene gras weer wordt aanschouwd, dat met ongekeerde snelheid opwast, niet alleen in de vochtige dalen, maar ook op de rotsachtige berghellingen, waar nauwlijks een laagje teelaarde ligt (vs. 8). Zoo ontvangt het vee, dat in het leven van Israël zulk een groote plaats inneemt, zijn voedsel. Ja zelfs de jonge raven, die zoo snel door de ouden aan hun eigen lot worden overgelaten, vinden in dien almachtigen God hun beschermer en verzorger. Hij zorgt voor het zwakste en geringste, zoodra het tot Hem roept (vs. 9). Maar wat op eigen kracht vertrouwt behoeft op zijn hulp niet te rekenen. Het paard, dat zoo fier draven kan en zich, van zijn kracht bewust, zoo luid kan laten hooren, en dat daarom door den mensch zoo wordt bewonderd, daarin schept de Heere geen behagen. En de mensch, die, om als krijgsman uit te blinken, zijn beenspieren ontwikkelt ten einde in de worsteling van man tegen man staande te kunnen blijven of bij de vlucht zich aan zijn vervolger te kunnen onttrekken en zoo geheel „van zessen klaar” te zijn, dat hij God wel missen kan, zal ervaren, dat ook dit alles niet helpt, wanneer de Heere het

verderf over hem beschoren heeft (vs. 10). Een welgevallen heeft de Heere slechts in wie Hem „vreest” en in de erkenne-nis van eigen zwakheid en machteloosheid en in kinderlijk ver-trouwen op des Heeren bijstand zich in alles van Hem afhanke-lijk weet en daarom alles verwacht van zijne nederbuigende genade en goedertierenheid (vs. 11).

Hieraan voegt nu de dichter een derde teekening toe in vs. 12—20, welke wederom wordt ingeleid door eene opwek-king om den Heere te roemen en te loven. Maar terwijl bij de twee voorafgaande schilderigen niet nadrukkelijk was aangegeven tot wie de opwekking om te zingen zich richtte, wordt nu uit-drukkelijk het woord gericht tot Jeruzalem en Sion. Dat doet de dichter, wijl hij nu in het bijzonder licht zal laten vallen op hetgeen de Heere voor zijn koningsstad en koninkrijk deed. Hij bouwt Jeruzalem niet alleen (vs. 2), maar maakt het ook sterk. De poorten zijn stevig toegegrendeld, zoodat de vijand haar niet kan binnen-trekken. Alleen voor des Heeren macht is in haar plaats. En wijl Hij de genadige is, doet Hij nu zijn zegen openbaar worden over alle Sionskinderen (vs. 13). Nu heeft Sion niet meer als weleer van de rampen van den krijg te vreezen; geen wapengekletter en krijgsgeschreeuw weergalmen in hare straten; het is alles vrede in Sions gebied, waar in kalme rust het te veld staande koren kan worden geoogst en hare inwoners zich met volkomen rijp geworden en derhalve voedzame tarwekorrels kunnen spijzi-gen (vs. 14).

En te meer heeft Sion stof tot roemen, wanneer het bedenkt, dat bij den Heere woord en daad één zijn. Ieder zijner bevelen wordt op den voet gevolgd door de uitvoering. En die bevelen beperken zich niet tot het kleine gebied, aan Israël ter woning toegewezen. De gansche aarde is zijn arbeidsveld (vs. 15). Daarbij gaat alles zoo snel, dat de Heere een en het-zelfde element nu eens in dezen, dan weer in dien vorm laat optreden. In plaats van regendruppels dalen sneeuwvlokken neder, wit als wol, vlokkig als wol, warm als wol. Straks ver-dikken de dauwdruppels zich tot rijm, dat boom en struik, bosch en veld, huis en hof, alles overdekt met witten neerslag, precies alsof iemand asch had neergestrooid (vs. 16). Een andere maal vallen de stukken ijs als hagelslag uit de lucht of stremt het voortglijdende water tot ijs, zoodat het watervlak een vloer wordt van ijs (vs. 17). Totdat ineens des Heeren woord weer uitgaat, en wat een vaste ijsmassa scheen smelt weg; de vloer komt weer in beweging en de wateren vloeien weer daarhenen (vs. 18). En al die wonderen geschieden nu door één enkel woord van Israëls God!

Ja, van Israëls God. Want die God, die in het rijk der natuur op zoo wondere wijze zijn macht openbaart en alles beheerscht door een enkel woord, is diezelfde God, die zijne genadige openbaring tot Israël heeft doen uitgaan. Daardoor bezit Israël

iets, wat de andere volken, hoe machtig en groot dan ook, niet hebben. Israël kent iets, waarvan de anderen niet weten. Het kent des Heeren woord, des Heeren wil. Het heeft van den Heere zelf onderricht ontvangen en weet nu hoe het zijn leven heeft in te richten om den zegen van Israëls God deelachtig te kunnen worden (vs. 29 v.). Wat wonder, dat bij het overdenken van wat de Heere voor Israël deed en aan Jacob gaf, een Halleluja, loof den Heere, hem uit het diepst der ziel rijst in het vertrouwen, dat dit Halleluja straks in aanzwellende tonen door gansch Israël zal weerklinken en daarna door de volkeren zal worden overgenomen, zoodat des Heeren lof weer de einden der aarde gaat vervullen!

Psalm 148.

1. Halleluja!

Looft den Heere van uit den hemel,
looft Hem in den hooge!

2. Looft Hem, al zijn engelen,

looft Hem, al zijne heirscharen!

3. Looft Hem, zon en maan,

looft Hem, al gij lichtende sterren!

4. Looft Hem, hemel der hemelen,

en gij wateren, die boven den hemel zijt!

5. Dat zij den Naam des Heeren loven,

want Hij beval en zij werden geschapen.

6. Hij zette ze voor altoos en eeuwig vast;

Hij stelde hun een wet, die zij niet overtreden.

7. Looft den Heere van af de aarde,

gij zeemonsters en al gij afgronden,

8. gij vuur en hagel, sneeuw en damp,

gij stormwind, die zijn woord volbrengt;

9. gij bergen en alle heuvels,

gij vruchtboomen en ceders,

10. gij wild gedierte en alle vee,

gij kruipend gedierte en gevleugeld gevogelte;

11. gij koningen der aarde en alle volken,

gij vorsten en alle richters der aarde;

12. gij jongelingen en jongedochters,

grijsaards en kinderen tezamen!

13. Dat zij den Naam des Heeren loven,
want verheven is zijn Naam alleen :
14. zijne majesteit is over aarde en hemel.
Hij heeft den hoorn zijns volks verhoogd,
een lofprijs voor al zijn vromen,
voor de kinderen Israëls, het volk, dat Hem nabij is.

Halleluja !

Twee machtige koren worden door den dichter opgeroepen om den lof te bezingen van Hem, wiens almacht hemel en aarde vervult en die Israël nieuwe macht en grootheid schonk en daarin zijn bondsvolk rijke roemensstof gaf (vs. 14).

Het eene wordt gevormd door al wat in en aan den hemel is, wat in en aan „den hooge” is (vs. 1). En dan gaat de dichter ze opsommen. Hij begint met hen, die in des Heeren troonzaal als dienende geesten voor den Hemelkoning staan, die heirscharen van boden, die zijn troon omgeven en in alle richtingen zijn geboden overbrengen (vs. 2). Daarna richt hij zich tot de twee planeten, die voor de menschenkinderen van zoo buitengewoon gewicht zijn : zon en maan, waarop hij de sterren volgen laat, waarvan hij vol bewondering zegt, dat ze uit licht bestaan, het meest ontastbare en tegelijk het zegenrijkste in Gods heerlijke schepping (vs. 3). Vervolgens spreekt hij het bovenste der hemelgewelven aan, die in getale van drie of zeven boven elkander gelegerd zijn, waar de Schepper troont van hemel en aarde (vs. 4a). Voorts wendt hij zich tot den hemelocean, die boven het uitspansel is geplaatst (vgl. Gen. 1 : 7) en vanwaar de regenstroomen op de aarde neerplassen (vs. 4b). Die alle moeten zingen ter eere van Hem, die op zoo wondere wijze zijn genade aan Israël bewees. Hij toch is hun Schepper : zijn bevel riep hen in 't aanzijn ; zijn woord geeft hun eeuwig bestand ; zijn wet is hun onveranderlijk richtsnoer (vs. 5 v.).

Een machtig zangkoor, toch nog niet groot genoeg. Het koor der aarde moet daar nog bij. Allereerst die geheimzinnige zeemonsters, die „de afgronden” bewonen, die onpeilbare diepten van den wereldocean, waarop de aarde drijft (vs. 7, vgl. Gen. 1 : 21). Voorts de geweldige luchtverschijnselen : de vlamme bliksemstralen, de vernielende hagelstukken, de alles overdekkende sneeuwvlokken ; de dampen, die zich verdichten in dauwdruppels of vervormen tot wolkgevaarten ; ook de stormwinden, die over berg en dal loeien als ongebonden legerscharen, die de bevelen hebben te voltrekken van den Hemelkoning (vs. 8). Dan de bergen met hun machtige rotsgevaarten, die de eeuwen kunnen verduren, en de heuvels met hun glooiende flanken, waarop de kudden legeren (vs. 9a). Daarna het geboomte, zoowel dat

voedsel geeft aan den mensch als dat, waarvan de mensch zich bedient voor het bouwen zijner woningen (vs. 9b). Ook de dierenwereld moet meezingen, wild en tam, groot en klein, kruipend of vliegend (vs. 10). Daarbij mag natuurlijk de mensch niet ontbreken. Al wat machtig is en groot onder de volkeren der aarde, die zoo dikwijls hun moedwil aan Israëls God hebben botgevierd en hun goden verre boven Israëls God hebben verheven (vs. 11). Ook wat jong en oud is : zij, wien de toekomst behoort, en zij, die nog slechts van het verleden kunnen spreken (vs. 12).

Die beide koren moeten zingen, de zelfopenbaring van Israëls God tot voorwerp en inhoud van hun lofzang maken. Alleen toch van den Heere geldt, dat Hij „verheven” is en groot; in vergelijking met Hem is al het andere laag en klein. Zijne majesteit, de uitstraling van zijn goddelijk vermogen, overdekt als een koningsmantel hemel en aarde. Daarom moeten juist die beide zingen en mag geen van beide worden gemist (vs. 13).

Nog steeds heeft de dichter niet gezegd, waarom ze nu toch van den Naam des Heeren moeten zingen. Maar nu eindelijk zegt hij het, en het klinkt als een klarenstoot : zingen moeten ze, omdat de Heere zijn bondsvolk op wondere wijze nieuwe kracht geschonken en aan het vroeger vernederde volk wederom eer en aanzien heeft doen geworden. En Israëls heil is het wereldheil, want Israëls God is de wereldgod; de Almachtige is de God des verbonds, die „Israëls hoorn” weer doet uitspruiten en daarin het morgenrood der Messias-heerlijkheid doet dagen. Daarom moet alles zingen en loven (vs. 14).

Psalm 149.

1. Halleluja !

Zingt den Heere een nieuw lied,
zijn lof in de vergadering der vromen !

2. Dat Israël zich verblijde in zijn Maker,
Sions zonen jubelen over hunnen Koning !
3. Dat zij zijnen Naam loven met reidans,
Hem psalmzingen met tamboerijn en cither !
4. Want de Heere heeft een welgevallen aan zijn volk,
Hij kroont de nedergebogenen met heil.
5. Dat dan de vromen jubelen met lofzang,
juichen op hun legersteden.
6. Lofprijzingen Gods zijn in hun keel
en een tweesnijdend zwaard is in hun hand,

7. om wraak te oefenen aan de heidenen,
de volken te tuchtigen,
8. om hun koningen met ketenen te binden,
hunne edelen met ijzeren boeien,
9. om een beschreven vonnis aan hen te voltrekken!
Dat is de glorie voor al zijn vromen!

Halleluja!

Een nieuwe toekomst opent zich voor „de vergadering der vromen” (vs. 1), die ondanks allen druk en tegenstand aan den Heere en aan zijn dienst zich hebben vastgeklemd en het met hunnen God gewaagd hebben, ook al ging het naar beneden. Nu gaat het weer naar boven, want de Heere is weer aan de spits getreden en door zijn verlossende daden heeft Hij bewezen een welgevallen te hebben aan zijn volk (vs. 4a). De „nedergebogenen”, die den druk des vijands over zich hebben voelen hengaan en die Israëls lijden als eigen lijden hebben gevoeld, omdat Israëls smaad hun smaad scheen voor Israëls God, zijn weer door hunnen God „gekroond”. Hij siert hen met „heil”, met hulp tegen en daarom overwinning over de vijandige wereld (vs. 4b).

Bij die nieuwe toekomst behoort „een nieuw lied”: nu geen klacht meer, maar gejuich en gejubel; nu geen gekrijt meer, maar lof- en psalmgezing; nu geen nederzitten ter aarde, maar springen en dansen met tamboerijn en cither. En dat alles moet den Heere gelden, die „Israëls maker” is, die het volk gemaakt heeft tot wat het is en als Sions Koning zijne kinderen niet onder vreemden druk kan laten leven, maar het geroep der zijnen hoort (vs. 2).

En nu worden de „nedergebogenen” van een nieuwen geest vervuld. Zij worden strijders Gods en terwijl hun mond zingt „van hulp en heil, hun aangebracht”, dringen ze in 's vijands land door en gaan wraak oefenen aan hen, die des Heeren volk zoo geweldig zwaar hebben doen lijden (vs. 6 v.). Nu is het hun beurt om hun macht te bewijzen aan koningen en edelen, en wanneer Sions zonen hun triomftocht houden binnen Jeruzalems straten, dan loopen daarin mede koningen en edelen, met boeien omhangen ten teeken hunner volkomen onderwerping. Dan komt de ure van het groote gericht, dat in het goddelijke raadsplan sinds lang ligt besloten, de ure van „het beschreven vonnis”, wanneer de Heere wraak zal doen aan al zijne vijanden (vs. 9a). Dan komt de tijd der eere voor allen, die zijne verschijning hebben liefgehad (vs. 9b).

Zoo ziet de dichter het messiaansche rijk aanlichten, waarin de trouwe Abrahamszonen het hoofd zullen opheffen en de volken de wraak van Israëls God zullen ervaren.

Psalm 150.

1. Halleluja !

- Looft God in zijn heiligdom,
looft Hem in zijn machtig firmament ;
2. looft Hem om zijn machtige daden,
looft Hem naar zijn ontzaglijke grootheid !
3. Looft Hem met bazuïngeschal,
looft Hem met harp en cither ;
4. looft Hem met tamboerijn en reidans,
looft Hem met snarenspeel en fluit ;
5. looft Hem met helklinkende cimbalen,
looft Hem met jubelende cimbalen !
6. Alles wat adem heeft love den Heer !

Halleluja !

In dezen psalm, die als een machtig slotaccoord Israëls jubelzang moet sluiten en door zijn geweldig fortissimo Israëls lied door de eeuwen moet heendragen, totdat de volle openbaring van 's Heeren heerlijkheid zal worden aanschouwd en het oude bondsvolk voor aller oog den rijkdom van het genadeverbond zal ontvangen, worden evenals in Ps. 148 twee koren opgeroepen om met hun „Halleluja” alles te vervullen. Allereerst het koor in het „heiligdom” op den Sion, waar Aärons zonen onder het klinken der cimbalen en het schallen der trompetten Israëls offeranden doen rijzen voor het aangezicht des Heeren. En dan het koor in het „machtig firmament”, het blauwe hemelgewelf, waarachter Gods dienaren den lof zingen van den Hemelkoning (vs. 1). Beide moeten grijpen naar allerlei muziekinstrumenten om blij geschal te maken ter eere des Heeren. Ja, dat is den dichter nog niet genoeg. Rondom die twee koren moeten zich nu ook scharen „alles wat adem heeft”, alle schepsel Gods, dat den levensadem ontving (vs. 6). Alles moet loven, want het geldt des Heeren „machtige daden”; het geldt zijn „ontzaglijke grootheid”; het geldt zijne zelfopenbaring, zooals die in het geheel der schepping en in de leiding der volkeren tot uiting komt en waardoor de gevallen mensch weer leert wat hij aan zijn God heeft (vs. 2).

Lijst van Tekstveranderingen.

*H. T. = Hebreeuwsche tekst; St. V. = Statenvertaling;
V. V. = Voorgestelde Vertaling; k. v. = Klankverandering.*

- Ps. 71 : 3 *H. T.* : wees mij een rots van een woning;
St. V. : wees mij tot een rotssteen om daarin te wonen;
V. V. : wees mij een rotsburcht.
- Ps. 71 : 6 *H. T.* : sinds de ingewanden mijner moeder zijt Gij
mijn losmaker;
St. V. : van mijner moeders ingewand aan zijt Gij mijn
uithelper;
V. V. : sinds de ingewanden mijner moeder zijt Gij
mijn sterkte.
- Ps. 72 : 2 *H. T.* : hij zal uw volk richten in gerechtigheid;
St. V. : zoo zal Hij uw volk richten met gerechtigheid;
V. V. : opdat hij uw volk richte in gerechtigheid.
- Ps. 72 : 5 *H. T.* : zij zullen U vreezen met de zon;
St. V. : zij zullen U vreezen, zoolang de zon.....
V. V. : hij zal leven zoolang als de zon.
- Ps. 72 : 7 *H. T.* : zoo spruit in zijn dagen een rechtvaardige uit;
St. V. : in zijne dagen zal de rechtvaardige bloeien;
V. V. : zoo spruit in zijne dagen de gerechtigheid
uit. (k.v.)
- Ps. 72 : 9 *H. T.* : Boschkatten zullen voor hem de knie buigen;
St. V. : de ingezetenen van dorre plaatsen zullen voor
zijn aangezicht knielen;
V. V. : zijn tegenstanders zullen voor hem de knie
buigen.
- Ps. 73 : 1 *H. T.* : waarlijk goed voor Israël is God voor de reinen
van hart;
St. V. : immers is God Israël goed, dengenen, die rein
van harte zijn;
V. V. : waarlijk, goed is God voor den oprechte, God
voor de reinen van hart.
- Ps. 73 : 4 *H. T.* : want er zijn geen banden (of smarten) voor
hun dood en vet is hun lichaam;
St. V. : want er zijn geen banden tot hunnen dood toe
en hun kracht is frisch;
V. V. : want voor hen bestaan geen smarten; gezond
en vet is hun lichaam.
- Ps. 73 : 9b, 10a *H. T.* : en hun tong gaat op aarde; daarom keert
mijn volk zich herwaarts;
St. V. : en hun tong wandelt op de aarde; daarom
keert mijn volk zich hiertoe;
V. V. : en hun tong doorloopt de aarde; daarom keert
mijn volk zich tot hen.

- Ps. 74 : 5 *H. T.* : hij zal bekend worden als iemand, die bijlen omhoog heft in het kreupelhout;
St. V. : een ieder werd er bekend als een, die..... enz.
V. V. : zij hebben vernield als iemand, die..... enz.
- Ps. 74 : 6 *H. T.* : en nu al haar houtsnijwerk ineens;
St. V. : alzoo derzelve graveerselen samen;
V. V. : al haar houtsnijwerk is ineens afgeslagen.
- Ps. 74 : 14 *H. T.* : die tot spijs gegeven aan een volk, aan boschkatten;
St. V. : hem tot spijs gegeven aan het volk in dorre plaatsen;
V. V. : die tot spijs gegeven aan het gedierte der woestijn.
- Ps. 75 : 2 *H. T.* : en nabij is uw Naam; zij vertellen uwe wonderwerken;
St. V. : dat uw Naam nabij is; men vertelt uwe wonderen;
V. V. : en die uw Naam aanroepen vertellen uwe wonderwerken.
- Ps. 75 : 6 *H. T.* : spreekt niet met verwateren nek;
St. V. : spreekt niet met stijven hals;
V. V. : spreekt niet verwateren tegen den Rotssteen.
- Ps. 75 : 10 *H. T.* : maar ik, eeuwig wil ik vertellen;
St. V. : en ik zal het in eeuwigheid verkondigen;
V. V. : maar ik, ik wil eeuwig jubelen.
- Ps. 76 : 5 *H. T.* : glansrijk waart Gij, geweldig van de roofbergen;
St. V. : Gij zijt doorluchtiger en heerlijker dan de roofbergen;
V. V. : vreeselijk waart Gij, geweldig van de eeuwige bergen.
- Ps. 76 : 7 *H. T.* : is verdoofd en wagen en paard;
St. V. : is samen wagen en paard in slaap gezonken;
V. V. : werden de ruiters verdoofd.
- Ps. 76 : 8c *H. T.* : van toen uw toorn;
St. V. : van den tijd uws toorns af;
V. V. : bij het woeden van uw toorn.
- Ps. 76 : 11a *H. T.* : voorwaar, de toorn der menschen zal U loven;
St. V. : want de grimmigheid der menschen zal U loffelijk maken;
V. V. : voorwaar, de volkeren der menschen zullen U loven.
- Ps. 77 : 7a *H. T.* : mijn snarenspeel des nachts in mijn hart;
St. V. : (ik dacht) aan mijn snarenspeel; des nachts (overlegde ik) in mijn hart;
V. V. : 's nachts denk ik bij mij zelf na.
- Ps. 77 : 9b *H. T.* : (zou) een spreuk van geslacht tot geslacht te vinden zijn;
St. V. : heeft de toezegging een einde van geslacht tot geslacht;
V. V. : (zou) zijn trouw van geslacht tot geslacht ten einde zijn?
- Ps. 78 : 15b *H. T.* : drenkte veel als met oervloeden;
St. V. : drenkte hen overvloedig als uit afgronden;
V. V. : drenkte de steppe als met oervloeden.

- Ps. 78 : 60*b* *H. T.* : de tent, die Hij onder de menschen deed wonen;
St. V. : de tent, die Hij tot een woning gesteld had onder de menschen;
V. V. : de tent, waarin hij onder de menschen woonde. (k.v.)
- Ps. 80 : 4*a* *H. T.* : o God, herstel ons;
St. V. : o God, breng ons weder;
V. V. : o God der heirscharen, herstel ons; (naar vs 8).
- Ps. 80 : 11*a* *H. T.* : de bergen bedekten zijn schaduw;
St. V. : de bergen zijn met zijn schaduw bedekt geweest;
V. V. : zijn schaduw bedekte de bergen.
- Ps. 80 : 16*b* *H. T.* : en op een zoon, dien Gij voor U sterk hebt laten worden;
St. V. : en dat om den zoon, dien Gij U gesterkt hebt;
V. V. : weglaten, op grond van vs 18*b*.
- Ps. 81 : 17*a* *H. T.* : maar met het vette der tarwe zou Hij het spijzigen;
St. V. : en Hij zou het gespijsd hebben met het vette der tarwe;
V. V. : maar met het vette der farwe zou Ik het spijzigen.
- Ps. 83 : 6*a* *H. T.* : ja, zij plegen raad een hart samen;
St. V. : want zij hebben in het hart samen geraadslaagd;
V. V. : ja, één van hart plegen zij raad en.....
- Ps. 84 : 11*a* *H. T.* : voorwaar, één dag in uwe voorhoven is beter dan duizend ik heb verkoren;
St. V. : want één dag in uwe voorhoven is beter dan duizend elders; ik koos.....
V. V. : voorwaar, één dag in uwe voorhoven is beter dan duizend in mijn woning.
- Ps. 85 : 9*b* *H. T.* en *St. V.* : tot zijne vromen en dat zij niet terugkeeren tot dwaasheid;
V. V. : tot zijne vromen en tot hen, die hun hart tot Hem keeren.
- Ps. 86 : 2*b*, 3*a* *H. T.* : red uw knecht; Gij zijt mijn God; die op U vertrouwt;
 erbarm U mijner, o Heer;
St. V. : o Gij, mijn God, verlos uw knecht, die op U vertrouwt;
 zijt mij genadig, Heere;
V. V. : red uw knecht, die op U vertrouwt;
 erbarm U mijner, o Heer; Gij zijt mijn God.
- Ps. 88 : 2 *H. T.* : Heere, God van mijn heil,
 de dag ik heb geroepen, des nachts vóór U;
St. V. : o Heere, God mijns heils,
 bij dag, bij nacht roep ik vóór U;
V. V. : Heere, mijn God, des daags roep ik om hulp, des nachts is mijn geroep vóór U.
- Ps. 89 : 20*b* *H. T.* : ik heb hulp gezet op een held;
St. V. : ik heb hulp besteld bij een held;
V. V. : ik heb de kroon gezet op een held.
- Ps. 89 : 51*b* *H. T.* : hoe ik in mijn boezem droeg alle vele volken;
St. V. : dien ik in mijn boezem droeg van alle groote volken;

- V. V.: hoe ik in mijn boezem draag den hoon der volken.
- Ps. 90 : 5 *H. T.*: in den morgen gelijk het gras voorbijgaat;
St. V.: in den morgenstond zijn zij gelijk het gras, dat verandert;
 V. V.: zooals het gras voorbijgaat.
- Ps. 91 : 1 is „Welgelukzalig” toegevoegd.
- Ps. 91 : 3c *H. T.*: voor de pest van het verderf;
St. V.: van de zeer verderfelijke pestilentie;
 V. V.: voor de groeve des verderfs.
- Ps. 91 : 9 *H. T. en St. V.*: want Gij, Heere, zijt mijn schuilplaats;
 V. V.: want gij, gij hebt den Heere tot schuilplaats.
- Ps. 91 : 13a *H. T.*: op leeuw en adder kunt gij treden;
St. V.: op den fellen leeuw en de adder zult gij treden;
 V. V.: op slang en adder kunt gij treden.
- Ps. 92 : 11b, 12a *H. T.*: ik heb met versche olie overgoten en mijn oog ziet neder op ...?...
St. V.: ik ben met versche olie overgoten en mijn oog zal mijne verspieters aanschouwen;
 V. V.: Gij overstort mij met versche olie en mijn oog ziet neder op mijne tegenstanders.
- Ps. 93 : 4b *H. T.*: heerlijk de golven der zee;
St. V.: de geweldige baren der zee;
 V. V.: heerlijker dan de golven der zee.
- Ps. 95 : 7c *H. T.*: och of gij heden naar zijn stem hoordet;
St. V.: heden, zoo gij zijn stem hoort;
 V. V.: och of gij heden naar mijn stem hoordet.
- Ps. 99 : 4a *H. T.*: en de sterkte van een koning, die het recht bemint;
St. V.: en de sterkte des Konings, die het recht liefheeft;
 V. V.: ja, een Sterke is koning geworden, Een, die het recht bemint. (k.v.)
- Ps. 99 : 8c *H. T.*: en wraak doende over hun daden;
St. V.: hoewel wraak doende over hun daden;
 V. V.: en Een, die hen vrijsprak van hun daden. (k.v.)
- Ps. 102 : 8a *H. T.*: ik ben slapeloos en ben geworden.....;
St. V.: ik waak en ben geworden.....;
 V. V.: ik ben slapeloos en klaag.
- Ps. 104 : 5a *H. T. en St. V.*: Hij heeft de aarde gegrond op hare grondvesten;
 V. V.: Gij, die de aarde hebt gegrond op hare grondvesten. (k.v.)
- Ps. 104 : 8a *H. T.*: zij beklommen de bergen, zij vlotten de dalen in;
St. V.: de bergen rezen op, de dalen daalden;
 V. V.: van de bergen vlotten zij de dalen in.
- Ps. 104 : 14b *H. T. en St. V.*: en het kruid tot dienst des menschen;
 V. V.: en gewassen, die de mensch moet bewerken. (k.v.)
- Ps. 104 : 19a *H. T. en St. V.*: Hij heeft de maan gemaakt voor de gezette tijden;
 V. V.: Gij, die de maan hebt gemaakt voor de gezette tijden. (k.v.)
- Ps. 104 : 26a *H. T. en St. V.*: daar wandelen schepen;

- V. V. : schrikwekkende dieren bewegen er zich.
- Ps. 105 : 6b H. T. : gij zonen van Jakob, zijn uitverkorenen;
St. V. en V. V. : gij zonen van Jakob, zijn uitverkorene.
- Ps. 105 : 28b H. T. en St. V. : en zij waren zijn woord niet weder-
spannig;
V. V. : maar zij letten niet op zijn woorden.
- Ps. 106 : 7c H. T. : maar zij waren wederspannig op zee, bij de
Schelfzee;
St. V. : maar zij waren wederspannig aan de zee, bij
de Schelfzee;
V. V. : maar kwamen bij de Schelfzee in opstand tegen
den Allerhoogste.
- Ps. 106 : 43b H. T. : maar zij, zij waren wederspannig tegen hun
raadsbesluit;
St. V. : maar zij verbitterden Hem door hunnen raad;
V. V. : maar zij, zij waren wederspannig tegen zijn
raadsbesluit.
- Ps. 107 : 3b H. T. : van oost en west, van noord en west;
St. V. : van oost en west, van noord en zee;
V. V. : van oost en west, van noord en zuid.
- Ps. 107 : 29b H. T. en St. V. : en hun golven werden stil;
V. V. : en de golven der zee werden stil.
- Ps. 109 : 5a H. T. : zij leggen mij kwaad voor goed op;
St. V. : en zij hebben mij kwaad voor goed opgelegd;
V. V. : zij vergelden mij kwaad voor goed.
- Ps. 109 : 6a H. T. en St. V. : stel een goddelooze over hem;
V. V. : dat zijn goddeloosheid aan hem bezocht worde!
- Ps. 109 : 10b H. T. : en mogen zij zoeken uit hun bouwvallen;
St. V. : en *de nooddrift* uit hun verwoeste plaatsen
zoeken;
V. V. : (en mogen zij) verjaagd worden uit hun bouw-
vallen.
- Ps. 109 : 16c H. T. en St. V. : en den verslagene van hart om *hem*
te dooden;
V. V. : den doodelijk in het hart getroffene.
- Ps. 109 : 18b H. T. : en zij kwam als water in zijn lijf;
St. V. : en dat die ga tot in het binnenste van hem
als het water;
V. V. : laat die nu als water zijn lijf binnendringen.
(k.v.)
- Ps. 109 : 21b H. T. : handel te mijnen gunste om uws Naams wil,
want goed is uw goedertierenheid; red mij;
St. V. : maak het met mij om uws Naams wil;
dewijl uwe goedertierenheid goed is, verlos mij;
V. V. : handel te mijnen gunste om uws Naams wil;
red mij naar de goedheid uwer goedertieren-
heid!
- Ps. 109 : 22b H. T. en St. V. : en mijn hart is in het binnenste van
mij doorwond;
V. V. : en mijn hart krimpt ineen in mijn binnenste.
- Ps. 109 : 28b H. T. : zij zijn opgestaan en te schande geworden;
St. V. : laat hen zich opmaken, maar dat zij beschaamd
worden;
V. V. : die tegen mij opstaan mogen te schande worden.

- Ps. 111 : 8b *H. T.* : uitgevoerd in trouw en oprecht;
St. V. : zijnde gedaan in waarheid en oprechtheid;
V. V. : uitgevoerd in trouw en oprechtheid. (k.v.)
- Ps. 111 : 10b *H. T.* : een goed inzicht hebben al hun beoefenaars;
St. V. : allen, die haar doen, hebben goed verstand;
V. V. : een goed inzicht hebben allen, die haar beoefenen.
- Ps. 116 : 1b *H. T. en St. V.* : mijne stem, mijne smeekingen;
V. V. : de stem mijner smeekingen.
- Ps. 116 : 2b *H. T.* : en in mijne dagen zal ik roepen;
St. V. : dies zal ik *Hem* in mijne dagen aanroepen;
V. V. : ten dage toen ik riep.
- Ps. 118 : 12b *H. T. en St. V.* : zij zijn gebluscht als een doornenvuur;
V. V. : al vlammen zij op als een doornenvuur.
- Ps. 119 : 14b *H. T.* : als over allerlei rijkdom;
St. V. en V. V. : meer dan over allerlei rijkdom.
- Ps. 119 : 89b *H. T.* : stand houdt het in de hemelen;
St. V. : het bestaat in de hemelen;
V. V. : stand houdt het als de hemel.
- Ps. 119 : 118b, 119a *H. T.* : want leugen is hun bedrog;
 schuim doet Gij weg alle goddeloozen der aarde;
St. V. : want hun bedrog is leugen;
 Gij doet alle goddeloozen der aarde weg *als* schuim.
V. V. : want hun overleg is leugen;
 alle goddeloozen der aarde acht Gij schuim.
- Ps. 123 : 4b *H. T.* : van den spot de overmoedigen;
St. V. : van den spot der weeldigen;
V. V. : van den spot der overmoedigen.
- Ps. 125 : 3a *H. T.* : want niet blijft rusten de scepter der goddeloosheid;
St. V. : want de scepter der goddeloosheid zal niet rusten;
V. V. : want niet blijft rusten der goddeloozen scepter. (k.v.)
- Ps. 126 : 6 *H. T.* : hij gaat al weenend, dragend het strooien van het zaad;
St. V. : die het zaad draagt, dat men zaaien zal, gaat al gaande en weenende;
V. V. : hij gaat al weenend, ver uitstrooiend het zaad.
- Ps. 130 : 5b, 6a *H. T.* : mijne ziel wacht en op zijn woord, ik heb verbeid mijn ziel den Heer.
St. V. : mijne ziel verwacht en ik hoop op zijn woord; mijne ziel *wacht* op den Heere.
V. V. : mijne ziel wacht op zijn woord, mijne ziel verbeidt den Heer.
- Ps. 137 : 3b *H. T.* : en ...?... vroegen blijdschap;
St. V. : en zij, die ons overhoop geworpen hadden, vroegen vreugd;
V. V. : en die ons beroofd hadden vroegen blijdschap.
- Ps. 137 : 5b *H. T.* : zoo vergete mijn rechterhand;
St. V. : zoo vergete mijn rechterhand *zichzelve*;
V. V. : zoo verdorre mijn rechterhand.
- Ps. 137 : 8a *H. T.* : dochter van Babel, gij verdelgde;

- St. V.* : dochter van Babel, die verwoest zult worden;
V. V. : dochter van Babel, gij verdelgster. (k.v.)
 Ps. 138 : 2c *H. T.* : want Gij hebt boven uw Naam uw woord groot gemaakt;
St. V. : want Gij hebt van wege uwen ganschen Naam uw woord groot gemaakt;
V. V. : want Gij hebt uw Naam en woord boven alles groot gemaakt.
 Ps. 139 : 10a *H. T.* : ook daar geleidt uw hand mij;
St. V. : ook daar zou uw hand mij geleiden;
V. V. : ook daar vat uw hand mij.
 Ps. 139 : 11a *H. T.* : indien ik al zeide: moge dan de duisternis mij verbrijzelen;
St. V. en V. V. : indien ik al zeide: moge dan de duisternis mij bedekken.
 Ps. 139 : 14c *H. T.* : en mijn ziel kennende zeer;
St. V. : ook weet het mijne ziel zeer wel;
V. V. : van ouds kent Gij mijn ziel. (k.v.)
 Ps. 139 : 18b *H. T. en St. V.* : word ik wakker, ik ben nog met U;
V. V. : ware ik ten einde, ik ware nog met U bezig. (k.v.)
 Ps. 139 : 19b *H. T. en St. V.* : en gij, mannen des bloeds, wijkt van mij;
V. V. : dat toch de mannen des bloeds van mij weken.
 Ps. 140 : 3b *H. T.* : iederen dag oorlogen aangrijpen;
St. V. : iederen dag samenkomen om te oorlogen;
V. V. : iederen dag strijd verwekken. (k.v.)
 Ps. 140 : 6b *H. T.* : en touwen hebben een net gespannen;
St. V. : en koorden; zij hebben een net uitgespreid;
V. V. : dwazen hebben mij een net gespannen.
 Ps. 140 : 9c, 10a *H. T.* : zij verheffen zich, Sela, het hoofd van die mij omringen;
St. V. : zij zouden zich verheffen, Sela, aangaande het hoofd dergenen, die mij omringen;
V. V. : Sela. Laat het hoofd van die mij omringen zich niet verheffen.
 Ps. 140 : 11a *H. T.* : op hen wankelen kolen door vuur;
St. V. : vurige kolen moeten op hen geschud worden;
V. V. : vurige kolen doe men op hen neervallen.
 Ps. 143 : 9b *H. T.* : bij U schuil ik;
St. V. : bij U schuil ik;
V. V. : want bij U zoek ik toevlucht.
 Ps. 144 : 2a *H. T. en St. V.* : mijn goedertierenheid en mijn burcht;
V. V. : mijn sterkte en mijn bergvesting;
 Ps. 145 : 12a *H. T. en St. V.* : zijne machtige daden;
V. V. : uwe machtige daden.
 Ps. 147 : 17c *H. T. en St. V.* : wie zou bestaan voor zijne koude;
V. V. : voor zijne koude stollen de wateren.

THEOLOGY LIBRARY
CLAREMONT, CALIF.

A4450
V.2

Corrigenda.

- In het eerste deel zijn o. a. drie zinstorende fouten ingeslopen:
- blz. 10 r. 24 v. b. moet gelezen worden:
de hinde (en niet: de kinderen) van het morgenrood;
 - blz. 127 r. 17 v. b. moet gelezen worden:
David is in Achimelechs (en niet: Achitofels) huis gekomen;
 - blz. 150 r. 20 v. o. moet gelezen worden:
vreeselijke (en niet: vriendelijke) dingen.

BS1430 .N6 / vol 2
Bible. O.T. Psalms. Dutch. Noordtzijs. 1
Het boek der Psalmen /

BS
1430
N6
v.2

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

PRINTED IN U.S.A.

23-262-002

A4450 v.2

